

Ayşe UYGUN

T.C

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

761 Numaralı Üsküdar
Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyon Ve
Değerlendirilmesi

761 NO'LU ÜSKÜDAR

**ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYON VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE UYGUN

İslam Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı
İslam Tarihi Bilim Dalı

İstanbul, 2014

İstanbul, 2014

T.C

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

İSLAM TARİHİ BİLİM DALI

761 NO'LU ÜSKÜDAR

**ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYON VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

AYŞE UYGUN

Danışman

Prof. Dr. İsmail Safa ÜSTÜN

İstanbul, 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI Anabilim Dalı İSLAM TARİHİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi AYŞE UYGUN'nun 761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.06.2013 tarih ve 2013/36-14 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 4.2.2014

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

1. Tez Danışmanı Prof. Dr. İ.SAFA ÜSTÜN
2. Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. OSMAN AYDINLI
3. Jüri Üyesi Doç. Dr. HALİL AYDINALP

İmzası

ÖZET

Bu tez, Üsküdar Şer'iyeye Mahkemelerine ait h. 1316-1317 (m.1899-1900) tarihli 761 numaralı Şer'iyeye Sicili'ni konu edinmektedir. Hüccetlerden müteşekkil olan bu sicil esas alınarak, h. 1316-1317 yılları arasında Üsküdar'ın ekonomik, sosyal ve dinî-kültürel hayatı incelenmeye çalışılmıştır. Tez, bu alanda yapılan çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla yapılmıştır.

Tez giriş, beş ana bölüm, sonuç, ekler ve kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, şer'iyeye mahkemeleri ve şer'iyeye sicillerine, 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicilinin özelliklerine ve Üsküdar'ın tarihine kısaca değinilmiştir.

Teze konu olan Şer'iyeye Sicili'nde yer alan bilgiler ışığında, birinci bölümde Üsküdar'ın idarî durumu, ikinci bölümde Üsküdar'da sosyal hayat, üçüncü bölümde Üsküdar'da ekonomik hayat, dördüncü bölümde Üsküdar'da dinî-kültürel hayat ele alınmıştır. Beşinci bölümde ise, 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili'nin günümüz harfleriyle yazılmış metni yer almaktadır. Sonuçta, defterdeki bilgilerin genel bir değerlendirmesi sunulmuştur. Ekler kısmında, sicilde yer alan hüccet kayıtlarının tasnifi ve defterden örnek sayfalar yer almaktadır. Son olarak tez, kaynakça kısmıyla sonlandırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili, Üsküdar'ın İdarî Yapısı, Üsküdar'da Ekonomik Hayat, Üsküdar'da Sosyal Hayat, Üsküdar'da Dinî-Kültürel Hayat.

ABSTRACT

The subject of the thesis is one of the *şeriyye* Court Records of Uskudar which has a registration number of 761 and it was dated between 1899 and 1900 years. The social, economic, cultural and religious life of Uskudar between the years of 1316-1317, has been explored by examining the *huccets* (deeds) in the record. The thesis aims to contribute the other studies which made earlier in this field.

The thesis consists of an introduction, five chapters, conclusion, appendix and a bibliography. The introduction deals briefly with the general features of *şeriyye* courts and *şeriyye* registers and especially the characteristics of Uskudar *şeriyye* court register which was numbered as 761 and finally a brief history of Uskudar district.

The structure of Uskudar's administration, social, economic, religious and cultural life is presented in chapters I, II, III in order, basedon the information given in the *sicil*, The chapters IV and V include the transliterationof the original text of the register. The conclusion chapter has a general evaluation of the information about the register. In the appendix,a classification of the whole deeds (*huccet*) in the *sicil* was given, along witha fewselectedoriginal pages. Finally, the thesis ends with a bibliography.

Keywords: *şeriyye*, register, Uskudar,economic, social, religious, cultural, life.

ÖNSÖZ

Çalışmamızın konusunu teşkil eden 761 numaralı defter Üsküdar Kadılığına ait olup h. 19 Zî'l-hicce 1316 (m. 29.04.1899) – h. 15 Şevvâl 1317 (m. 15.02.1900) tarihleri arasındaki kayıtları ihtivâ etmektedir. Hücetlerden oluşan bu defterdeki bilgiler ışığında Üsküdar'ın sosyal, ekonomik ve dinî-kültürel hayatı incelenmeye çalışılmıştır.

Tezimiz giriş, beş bölüm, sonuç, ekler ve kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırmadaki amaç, yöntem ve kapsamımız, Osmanlı şer'iyeye mahkemeleri ve Üsküdar mahkemesi, şer'iyeye sicillerine dair bilgiler ile defterimizin özellikleri, son olarak da Üsküdar'ın kısa bir tarihçesi yer almaktadır.

Defterimiz 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeyeSicili'nde yer alan bilgiler ışığında oluşturduğumuz bölümlerin ilkinde, Üsküdar'ın idarî durumuna kısaca değinilmiş, Üsküdar'da ve Üsküdar haricindeki kaza, köy, mahalle gibi yerleşim birimleri tespit edilmiştir.

İkinci bölümde, Üsküdar'daki toplum hayatı ve bu toplum hayatı içerisindeki sosyal tabakalaşma, Üsküdar'ın şehir yapısı, gayr-i müslimler, aile hayatı ile insanların kullandığı eşyalar ele alınmış, defterdeki müesseseler tespit edilmiştir.

Üçüncü bölümde, sicilimizde geçen iktisadî ıstılahlardan yola çıkarak Üsküdar'ın ekonomik durumu incelenmiş, o dönemde kullanılan para ve ölçü birimleri ile şehirdeki esnaflar ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde, dinî-kültürel hayatla ilgili olarak camiler ve cami görevlileri, tarikatler, vakıflar ve vakıf malları üzerindeki uygulamalar ile eğitim alanına dair bilgiler yer almaktadır.

Son bölümde ise, incelediğimiz 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeyeSicili'nin transkripsiyonunda takip edilen usul ve sicilin transkripsiyonlu metni bulunmaktadır. Sonuç bölümünde, defterdeki bilgilerin genel bir değerlendirilmesi sunulmuştur. Ekler kısmında, defterdeki hücetlerin tasnifi ve defterden örnek sayfalar verilmiştir.

Çalışmamız kaynakça ile sonlandırılmıştır. Bu çalışma ile Üsküdar tarihine ve şer'iyeye sicil çalışmalarına bir katkıda bulunmak temennisindeyiz.

Konuyu seçmemde bana yol gösteren ve çalışma süresince yardım ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. İsmail Safa Üstün basta olmak üzere; sicili okumada değerli yardımlarıyla üzerimde emeği olan Doç. Dr. Bilgin Aydın'a, kıymetli vaktini hiç esirmeden harcayarak gerekli tavsiyelerde ve yardımda bulunan Cemal Toksoy'a şükranlarımı arz ederim. Ayrıca araştırma boyunca yardımlarından sıkça istifade ettiğim ve daima güler yüzüyle yanımda olan İSAM personellerine, değerli arkadaşlarım Zuhâl Ağılkaya ve Hesna Haral'a teşekkür ederim. Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen ve hiç bir fedakârlıktan kaçınmayarak her türlü maddî manevî desteğiyle daima yanımda olan Volkan'a ve aileme şükranlarımla...

İstanbul, 2014

Ayşe UYGUN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLO LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI	1
II. OSMANLI ŞER‘İYYE MAHKEMELERİ VE ÜSKÜDAR MAHKEMESİ	3
A. Üsküdar Mahkemesi	6
B. Mahkeme Görevlileri	7
III. ŞER‘İYYE SİCİLLERİ.....	11
A. Tanımı.....	11
B. Şer‘iyye Sicillerinin Genel Özellikleri	12
C. Şer‘iyye Sicillerinin Muhtevası	14
D. Şer‘iyye Sicillerinin Önemi	16
IV. 761 NO’LU ÜSKÜDAR ŞER‘İYYE SİCİLİ VE ÖZELLİKLERİ.....	17
V. ÜSKÜDAR’IN KISA TARİHÇESİ.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM
761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE
ÜSKÜDAR'IN İDARÎ YAPISI

II. ÜSKÜDAR'IN İDARÎ YAPISI	22
A. Üsküdar'a Bağlı Kaza ve Kasabalar	27
1. Begkoz Kazâsı	27
2. Kartal Kazâsı	27
3. Şile Kasabası.....	27
B. Üsküdar'a Bağlı Köyler	27
1. Burgurlu Karyesi	27
2. Çengel Karyesi	28
3. Kādî Karyesi	28
4. Kanlıca Karyesi	28
5. Kısıklı Karyesi	29
6. Kuzguncuk Karyesi	29
7. Ören Karyesi.....	30
C. Üsküdar'da Bulunan Mahalle, Cadde ve Sokaklar	30
1. Üsküdar'da Bulunan Mahalleler.....	31
2. Üsküdar'da Bulunan Cadde ve Sokaklar.....	36
D. Üsküdar'da İsmi Geçen Diğer Mahal ve Semtler.....	38
E. Üsküdar Haricinde İsmi Geçen Yerler.....	40
1. Üsküdar Haricindeki Şehir, Sancak, Nahiye ve Kazalar	40

2. Üsküdar Haricindeki Kasaba ve Köyler	42
3. Üsküdar Haricindeki Mahalle, Cadde ve Sokaklar	45
4. Üsküdar Haricindeki Diğer Mahaller	47

İKİNCİ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA SOSYAL HAYAT

I. TOPLUM HAYATI.....	50
A. Sosyal Tabakalaşma	50
B. Defterde Geçen Memur İsimleri ve Unvanları	54
C. Üsküdar'da Gayr-i Müslimler.....	59
1. Rumlar	62
2. Ermeniler	65
3. Yahudiler	67
4. Müslim - Gayr-i Müslim İlişkileri	68
II. ŞEHİR YAPISI.....	71
A. Mahalleler.....	71
B. Üsküdar'da Evler ve Fiyatları.....	72
C. Defterde İsmi Geçen Çarşı, Pazar ve Hanlar	77
D. Defterde İsmi Geçen Diğer Müesseseler	77
III. KULLANILAN EŞYALAR	81
A. Giyim Kuşam	81
B. Ev ve Mutfak Eşyaları	82

C. Mücevher ve Süs Eşyaları	85
D. Günlük Hayatta Kullanılan Diğer Eşya ve Aletler	86
IV. AİLE HAYATI	86
A. Nikâh	86
B. Mehir.....	89
C. Evliliğin Sona Ermesi	91
1. Talâk	91
2. Muhalâ'a	92
D. Evliliğin Sona Ermesinin Neticeleri	93
1. İddet	93
2. Hidâne.....	93
3. Nafaka.....	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA EKONOMİK HAYAT

I. İKTİSADÎ HAYATLA İLGİLİ DEFTERDE GEÇEN BAZI İSTİLAHLAR	97
A. Âriyet.....	98
B. Bey' (Mübâya'a).....	98
C. Deyn (İdâne)	100
D. Ferâğ	104
E. Hacr (Vasî Nasbı)	107
F. Hibe	108

G. İbrâ.....	110
H. İcâre	111
İ. Karz.....	114
J. Kefâlet.....	115
K. Rehin.....	116
L. Şuf'a.....	119
M. Tereke	120
N. Vasî (Vesâyet)	121
O. Vekâlet.....	122
P. Verâset (Mirâs).....	127
II. PARA BİRİMİ VE ÖLÇÜLER.....	131
III. TİCARÎ HAYAT (ESNÂF VE SANATKÂRLAR).....	135
A. Defterde Geçen Esnâf ve Sanatkâr İsimleri.....	137
B. Defterde Geçen Diğer Meslekler	138

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA DİNÎ-KÜLTÜREL HAYAT

I. DEFTERDE GEÇEN CAMİLER VE GÖREVLİLER	140
A. İmâm.....	144
B. Diğer Görevliler.....	148
II. TARİKATLER.....	148
III. VAKIFLAR	149

IV. EĞİTİM.....	160
A. Defterde İsmi Geçen Eğitim Yerleri.....	162

BEŞİNCİ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİ

I. 761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİ TRANSKRİPSİYONUNDA TAKİP EDİLEN USUL.....	165
I. 761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ	167
SONUÇ	299
EKLER	302
EK-1 Sicildeki Kayıtların Tasnifi	302
EK-2 Sicilden Örnek Sayfalar.....	304
KAYNAKÇA	310

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo-1: Defterde Geçen Mehir Miktarları	90
Tablo-2: Mahkemece Tayin Edilen Nafaka Miktarları	96
Tablo-3: Borç Kayıtları.....	103
Tablo-4: Rehin Kayıtları.....	118

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale/Madde
b.	Bin
bkz.	Bakınız
C.	Cild
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
h.	Hicrî
hzl.	Hazırlayan
İA	Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
No	Numara
OSAV	Osmanlı Araştırmaları Vakfı
ö.	Ölüm
s.	Sayfa
S.	Sayı
ŞS	Şer'iyeye Sicili
trc.	Tercüme Eden
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğer
vs.	Ve sâir
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

Osmanlı toplumunun sosyal ve iktisadî yaşamını tanımayı sağlayan pek çok birinci elden kaynaklar bulunmaktadır. Şer'iyeye sicilleri, XV. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Osmanlı toplumunun siyasî, malî, ticarî, kültürel vb. pek çok yönüyle alakalı bilgileri içeren bu kaynaklar arasında yer almaktadır.

Şer'iyeye sicilleri başta merkezden gelen yazılar ile görülen davaların kaydedildiği defterler olmak üzere özellikle mikro düzeydeki bilgileri içeren başta mahallî tarih yazımı için birinci elden kaynaktır. Biz de tez olarak bu kaynaklardan birini tanımayı amaç edinerek tezimize başladık.

Bu amaçla 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili'ni, oluşturduğumuz usul kurallarına göre günümüz harfleriyle yazılı olarak ortaya koyulmaya ve içerisinde yer alan tarihî bilgiler gün ışığına çıkarılmaya çalışıldı. Asıl kaynağımız 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili defteri olduğundan tezimizin kapsamını defterde yer alan bilgiler oluşturdu. Defter, h. 1316-1317 yılları arasında Üsküdar Mahkemesi'nce tutulmuş 105 hücceti ihtiva etmektedir.

Teze başlamadan evvel sicildeki kayıtları istikrarlı bir şekilde okumak ve transkripsiyon etmek için, ilk olarak deftere yakın tarihli sicilleri inceleyen tezler ve bu konu ile ilgili çalışmalar tarandı. Kelime ve ıstılahlarla ilgili sözlüklerin yanı sıra yer adları ve şahıs isimleri ile ilgili sözlükler de incelenerek bir usul oluşturuldu. Belirlenen usule göre defterin transkripsiyonu yapıldı ve metinlerde çıkabilecek kelime yazımındaki tutarsızlıklar giderilmeye çalışıldı. Okunan metinde yer alan hüccetlerde yer alan bilgiler ışığında bölüm başlıklarını oluşturularak, bu kayıtlar ilgili oldukları bölümler içerisinde tez süresinin imkânı dâhilinde değerlendirilmeye çalışıldı.

Tezin birinci bölümde, öncelikle defterin yazıldığı dönemde Üsküdar'ın idarî duruma değinildi. Devamında Üsküdar'da bulunan mahalle, cadde ve sokaklar, Üsküdar'a tabi olan karye ve kazalar tespit edildi. Yine Üsküdar haricinde ismi geçen vilâyet, sancak, kaza, nahiye, karye, mahalle gibi yerleşim birimleri bağılı buldukları idarî birimlerle zikredildi.

İkinci bölümde, Üsküdar'daki sosyal hayata ilişkin defterde yer alan bilgilere göre, başlıklar verildi. Öncelikle toplum hayatı içerisinde insanlar arasındaki sosyal tabakalaşmaya dair bilgiler ve isimleriyle birlikte meslek ve ünvanları zikredilen şahıslar tespit edildi. Akabinde gayr-i müslimlerle ilgili davalarda yer alan bilgiler ışığında, gayr-i müslimlerin hangi hususlar için mahkemeye başvurdıkları, nerelerde oturdukları ve hangi mesleklerle iştigal olduklarına yer verildi. Yine bölümde şehrin önemli unsurları olan mahalle, ev ve çarşı, pazar ve diğere müesseselere değinildi. O dönemde kullanılan ev, mutfak ve süs eşyaları tespit edildi. Bölümün sonunda ise, aile hayatına ilişkin bilgiler değerlendirilerek mehir ve nafaka verileri tablollaştırıldı.

Üçüncü bölümde, defterde geçen âriyet, bey', deyn, ferâğ, hacr, hibe, ibrâ, icâre, karz, kefâlet, rehin, şuf'a, tereke, vasî, vekâlet ve verâset gibi ekonomik faaliyetlerden yola çıkarak hayattaki uygulamalarına değinildi. Dönemin kullanılan para birimi ve ölçüleri tespit edildi. Son olarak, ticarî hayata dair bazı uygulamalar ve defterde geçen esnâflar zikredildi.

Dördüncü bölümde, Üsküdar'daki dinî-kültürel hayata dair tüm bilgiler ele alınmaya çalışıldı. Zikri geçen camiler ve görevlileri, bazı tekke ve dergâhlar ile eğitim müesseseleri tespit edildi. Yine bölümde bazı vakıflar tespit edilerek, vakıf türleri ve gelirleri, kimlerin vakıf mallarına sahip oldukları ve şahısların tasarruf hakları üzerinden yaptıkları işlemlere dair bilgiler verildi.

Beşinci bölümde, defterin transkripsiyonlu metnine yer verildi. Sonuçta, defterde yer alan bilgiler genel olarak değerlendirildi ve Ekler kısmında mahkeme kâtiplerinin verdikleri başlıklara göre defterdeki hüccetlerin tasnifi tablollaştırıldı.

Çalışmamızda, sicilde hakkında detaylı bilgi bulunmayan özellikle ev, mahalle, vakıf ve ticarî faaliyetlere ilişkin bilgiler ayrıntısına işlenmedi. Devlet görevlileri, idarî kararlar, mal alım-satımı, askeriye ve suçlar gibi konulara ilişkin bilgiler defterde yer almadığından bu konulara değinilmedi. Özetle, çalışmanın kapsamını defterde yer alan bilgiler oluşturduğundan defterdeki bilgilerin dışına çıkılmamaya çalışıldı.

Asıl kaynağımız olan 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili'nde yer alan bilgiler ele alınırken, konular arasında bağlantı sağlamak ve konuları daha açıklayıcı bir şekilde sunmak için çeşitli kaynaklardan yardım alındı.

Dava kayıtlarının kâtipleri tarafından bir başlıkla kaydedildiği görülmektedir. Ancak bir kayıt, içerisinde birden fazla konuya ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Tek hüccet içerisinde birden fazla alana ilişkin bilgilerin varlığı bizi, kayıtları birden fazla zikretme durumunda bırakmıştır. Örneğin; 36. hüccet, kâtip tarafından vekâlet adıyla kaydedilmiştir. Bu kayıt vekâlet konusuyla alakalı olduğu gibi içerisinde tereke, miras taksimi ve gayr-i müslimlere dair bilgileri de barındırmaktadır.

Sicilde başta şahıslar olmak üzere meslekler, ünvanlar, müesseseler, kullanılan eşyalar ve esnafların isimleri çokça zikredildiğinden, bu kelimelerin defterde geçtikleri yerleri (sayfa ve hüccet numaraları), dipnot yerine kelimenin yanında (sayfa no/hüccet no şeklinde) gösterildi. Bunlar dışındaki bilgilerin defterde buldukları yerleri, dipnotta belirtildi. Mehir, nafaka, idâne ve rehin kayıtlardaki bilgiler tablolaştırılarak bir araya getirildi. Son olarak defterde ismi geçen fakat hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bazı eşya, yerleşim yerleri ve müesseseler hakkında başka kaynaklardan yardım alınarak haklarında bilgi verildi.

II. OSMANLI ŞER'İYYE MAHKEMELERİ VE ÜSKÜDAR MAHKEMESİ

Mahkeme; Arapça'da hükm kökünden ism-i mekân olup kelime olarak; "hüküm verilen yer, yargılama yeri" anlamına gelir. Fıkhî terim olarak ise, kadıların içinde davalara bakmaları ve yargılama yetkisini kullanmaları için kurulmuş resmî

makam ve kurumu ifade etmektedir.¹

Şer‘iyye Mahkemeleri ise; İslam devletlerinde olduğu gibi Osmanlı Devleti’nde de başlıca şer‘î ve örfî davaların görüldüğü ve meselelerin halledilerek hükme bağlandığı yerlere denilmektedir.² İncelediğimiz sicilde davanın görüldüğü mahkemeyi ifade etmek için; “*meclis-i şer‘, meclis-i şer‘-i şerîf-i enver, meclis-i ma‘kûd-ı mezkûr, meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzimi't-tevkîr, meclis-i şer‘-i münîr*” ifadelerinin kullanıldığını görmekteyiz.³

İslam hukuk sistemini devam ettiren Osmanlı Devleti, tüm tebe‘anın haklarını korumak amacıyla ilk zamanlardan beri adlî alana dolayısıyla şer‘iyye mahkemelerine ve kadılık müessesesine son derece önem vermiştir. I. Murat zamanında kurulan kazaskerlik çeşitli düzenlemelerle Fatih Sultan Mehmed zamanında biri Rumeli’ye diğeri Anadolu’ya ait ikiye ayrılmıştır. Böylece Osmanlı mahkemeleri Anadolu ve Rumeli olarak iki bölgeye ayrılarak Anadolu’daki kadılar Anadolu kazaskerliği, Rumeli’de, Kırım ve Kuzey Afrika’daki kadılar da Rumeli kazaskerliğine bağlı olarak mevleviyet, sancak ve kaza kadıları olarak teşkilatlanmıştır.

Osmanlı Devleti’nde mahkemeleri, uzun süre tek hâkimli ve tek dereceli olarak devam etmiş, adlî, idarî, beledî ve mâlî alanlarla ilgili davalarda geniş görev ve yetki alanlarına sahip olmuştur. Hem şer‘î hem de örfî davalarda tek yetkili mahkeme konumunda bulunmuştur. Yargı işlevini yerine getiren kadılar önlerine gelen şer‘î davalara fıkıh kitaplarında, örfî davalara da kanunnâmelerde yer alan kuralları uygulamışlardır. Şer‘î davalarda özellikle Hanefî mezhebi icthadlarına uygun olarak karar verilmiştir. Mahkemelerin bu yapısı ve işlevi, XIX. yüzyıla değin devam etmiştir.⁴

II. Mahmud, şer‘iyye mahkemelerinin çalışmalarını verimli kılmak ve mevcut yolsuzluklara son vermek için 1837 yılında Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye ve Şûrâ-yı Bâb-ı Âli adında iki encümen kurmuştur. Bir yıl sonra da biri kazasker, kadı ve

¹ Fahrettin Atar-M. Akif Aydın, “Mahkeme”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s.338.

² Halil İnalçık, “Mahkeme”, *İA*, VII, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1972, s.149.

³ Bkz., *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 1/1, 9/11, 11/15, 24/30.

⁴ Ekrem Buğra Ekinci, Osmanlı Hukuku: Adalet ve Mülk, Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2008, s.550; Halil İnalçık, “Mahkeme”, s.147; Münir Atalar, “Şer‘iyye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Yayınları S.4, Ankara 1980, s.305-306.

naiblere, diğeri de devlet memurlarına mahsus iki ceza kanunu neşretmiştir.⁵

Osmanlı mahkemelerinin işleyişinde, 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile başlayan süreçte köklü değişikliklere uğramıştır. Tek hâkimli klasik mahkeme yerini toplu hâkimli mahkemelere bırakmaya başlamış ve adlî yapıda pek çok değişiklik meydana gelmiştir. Devletçe alınan kararlar doğrultusunda yeni bir takım mahkemelerin kurulması gerekmiştir.

Tanzimat ile hukuk alanında başlayan ilk değişiklik ticaret hukuku alanında görülmüştür. 1847 ve 1848 yıllarında Ticaret Mahkemesi kurulması ardından, 1847’de yabancılarla Osmanlı vatandaşlarının dâhil olduğu ceza davalarına bakan karma bir mahkeme, 1860 yılında da Karma Ticaret Mahkemeleri kurulmaya başlamıştır. 1864 Vilâyet Nizamnâmesi’yle de bütün imparatorluk dâhilinde ceza ve hukuk davalarına bakan Nizamîye Mahkemeleri kurulmaya başlamış, bu mahkemelere bir yüksek yargı olarak da Divân-ı Ahkâm-ı Adliyye kurulmuştur.⁶

İdare, ceza ve ticaret hukuku alanlarında Fransız mevzuatının uyarlanması ve Karma Nizamî Mahkemeleri ile Ceza ve Bidayet Mahkemelerinin, vilayetlerde de Temyiz Divanlarının teşekkülüyle klasik Osmanlı mahkemelerinin görev alanı giderek daralmıştır. Şer’iyye mahkemelerinin görev alanları, daha çok aile, miras, vakıf davaları ile sınırlı hale gelmiştir.⁷

Kurulan Huzur Mürâfaaları’nın yerine şer’iyye mahkemelerinden gelen dosyaları istînaf veya temyizen incelemek için 1862 yılında Meclis-i Tedkîkât-ı Şer’iyye kurulmuştur. Sicilimizin bu meclis tarafından incelendiği, defterimiz her sayfasının üst kısmındaki meclis mührü ile defterin 293. sayfasında yer alan meclisin yazı ve mühründen anlaşılmaktadır.⁸

Divân-ı Ahkâm-ı Adliyye’nin kurulmasından bir süre sonra Osmanlı

⁵ Münir Atalar, “Şer’iyye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.306-307.

⁶ Fahrettin Atar-M. Akif Aydın, “Mahkeme”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s.344; Münir Atalar, “Şer’iyye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.307.

⁷ Ekrem Buğra Ekinci, *a.g.e.*, s.551-552; Fahrettin Atar-M. Akif Aydın, “Mahkeme”, s.343-344; Fahrettin Atar- İlber Ortaylı, “Kadı”, *DİA*, XXIV, İstanbul 2001, s.72; Münir Atalar, “Şer’iyye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.307-308.

⁸ Ekrem Buğra Ekinci, *a.g.e.*, s.551-552; Fahrettin Atar-M. Akif Aydın, “Mahkeme”, s.343-344; Fahrettin Atar- İlber Ortaylı, “Kadı”, *DİA*, XXIV, İstanbul 2001, s.72; Münir Atalar, “Şer’iyye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.307-308.

mahkemeleri, şer'î ve nizâmî olarak şeklen ayrılmış fakat bu iki mahkemenin görev ve yetkileri tam ayrılmadığından adlî işlemler karışık bir hal almıştır. bu durumu düzeltme gereksinimi ile Mecelle neşredilmiştir.⁹

1869-1876 yılları arasında Ahmet Cevdet Paşa başkanlığındaki heyet tarafından hazırlanan “*Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*”¹⁰ adlı kanun, hukukî alanda farklı görüşlerden sadece uygulamaya esas teşkil edenler topladığından bu kanun, mahkemelerde büyük kolaylık sağlamıştır. İçerisinde aile, miras, vasiyet ve dair hükümler ile ceza hukuku yoktur. Bu kanun, 1926’ya kadar uygulamada kalmıştır.¹¹

Çeşitli düzenlemelerle varlığını sürdüren şer'î mahkemelerin görev ve yetkileri, 1924 yılında kadılık ve naiblik ünvanlarının kalkmasıyla sona vermiştir.¹²

A. Üsküdar Mahkemesi

Üsküdar ve çevresi, 1352 yılında Orhan Gazi tarafından ele geçirilmiş, bu tarihten itibaren Osmanlılar tarafından iskân edilmeye başlamıştır. Böylece Üsküdar’da Müslüman ahalinin davalarına bakmak üzere ilk kadı tayin edilmiştir. Lakin ilk kadının tam olarak hangi tarihte tayin edildiği belli değildir.

İstanbul’un fethinden sonra bir süre İstanbul Kadılığı’na bağlı olarak yönetilmiş olan Üsküdar, XVI. yüzyılın ilk yarısında Gebze Kadılığı’na bağlı olup, Gebze kadısının tayin ettiği bir naib tarafından idare edilmiştir. XVI. yüzyılın ortalarında niyabet şeklindeki idaresi son bulan Üsküdar, ayrı bir kadılık olmuştur.

İstanbul idarî açıdan, başta İstanbul Kadılığı esas olarak buraya bağlı Eyüp (Havass-ı Refi’a), Galata ve Üsküdar Kadılığı olarak ayrılmış ve dört kadı tarafından yönetilmiştir.¹³ Üsküdar, “nefsi İstanbul” denilen sur içi İstanbul’unun dışında Galata ve

⁹ Münir Atalar, “Şer’iye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.307.

¹⁰ Mecelle: Osmanlı Devleti’nde 1869-1876 yılları arasında hazırlanan ve daha çok borçlar, eşya ve yargılama esaslarını içeren kanundur. Bir mukaddime, 16 kitap ve 1851 maddeden oluşmaktadır. Mukaddime kısmında ilk madde fikhin tarifi ve 99 küllî kaide ile 100 maddeden oluşur. 16 kitap esas itibarıyla borçlar, kısmen eşya ve yargılama hukukunu kapsamaktadır. Ayrıca bu kanun, sadece Hanefi mezhebi esas alınarak hazırlanmıştır. M. Akif Aydın, “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye”, *DİA*, XVIII, Ankara 2003, s.233.

¹¹ M. Akif Aydın, “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye”, s.231; Münir Atalar, “Şer’iye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.308.

¹² Münir Atalar, “Şer’iye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, s.308-309.

¹³ Mehmet İpşirli, “Üsküdar Mahkemesi”, s.32, M. Hanefi Bostan, “Üsküdar”, *DİA*, XXXXII, İstanbul 2012, s.365.

Eyüp ile birlikte (bilâd-ı selâse)'yi oluşturmuştur. Diğer bilâd-ı selâse beldeleri gibi Üsküdar için de medîne ve kaza unvanları kullanılmıştır. Sicillere bakıldığında Üsküdar'ın kaza merkezi olup bu merkeze nahiyeler, kasabalar, karye ve mezraların bağlı olduğu görülmektedir.¹⁴

1871'de Üsküdar'ın, İstanbul Vilayeti'ne bağlı bir mutasarrıflık merkezi olmasıyla Beykoz, Gebze, Kartal ve Şile kazalarını kapsadığı ve ayrıca Dokuzuncu Daire-i Belediye'nin faaliyet alanında yer aldığı görülür.¹⁵ Kaza faaliyetlerini 1924 yılına kadar devam ettirmiş olan Üsküdar Kadılığı, bu tarihte kadılık müessesesinin kaldırılmasıyla tarihe karışmıştır.

Defterimizin kapağında adı yazılı olan es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi'nin dönemin kadısı olduğunu görmekteyiz. Kadıya intikal eden davaların ise, Üsküdar Mahkemesi Binası yani Fatih Mahkemesi'nde¹⁶ görüldüğünü düşünmekteyiz.

B. Mahkeme Görevlileri

Kadı: Osmanlı yargı görevlileri dediğimizde kuşkusuz ilk sırada gelen kadılardır. Arapça'da kazâ (kadâ) kökünden ism-i fâil olan kâdî, fıkıh terimi olarak insanlar arasında meydana gelen çekişme ve davaları şer'î hükümlere göre çözümlmek için yetkili makamca tayin edilen kişidir. Kadı ayrıca, şer'î ve hukukî hükümlerin uygulayıcısı olmasının yanında devletin emirlerini de yerine getiren kişidir.

Osmanlı'da ilk dönemlerden XIX. yüzyıla değin mülkî, beledî, malî, askerî ve adlî sahaları kapsayan geniş bir görev alanına sahip olmuş¹⁷ olan kadıların, II. Mahmut'tan itibaren yetkileri azalmaya ve yeni düzenlemelere maruz kalmaya başladığı görülmektedir. Tanzimat Fermanı ile başlayan süreçte kadıların idarî, mahallî idare yetkileri kaldırılmıştır. 1867 tarihli *Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Nizamnâmesi* ile aile, miras,

¹⁴ Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.143-145.

¹⁵ Davut Hud, "Üsküdar'da Tarihi Yer Adları", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu II; 12-14 Mart 2004 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2004, s.162.

¹⁶ Bugün Üsküdar'ın merkezinde Gülfem Hatun Mahallesi'nde, Mahkeme Sokak'ta yer almaktadır.

¹⁷ Fahrettin Atar - İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, XXIV, İstanbul 2001, s.66.

vakıf, şahsa karşı işlenen suçlar ve cezaları gibi hukuk-ı şahsiye davaları dışındaki hususlar şer‘iyye mahkemeleri, dolayısıyla kadının yetki alanından çıkarılmıştır.¹⁸

Kadıliklar büyük ve küçük kazalarla sancak ve eyalet olmak üzere iki sınıfı. Kaza kadıları, kazaskerlere bağlı olup kazanın askerî işleri hariç diğer alanlarla ilgilenirdi. Rumeli’deki kazalarda bulunan kadılar Rumeli kazaskerine bağlı olup Rumeli kazaskeri defterinde, Anadolu’daki kazalarda bulunan kadılar Anadolu kazaskerine bağlı olup Anadolu kazaskeri defterinde kayıtlıydı.¹⁹

Kadılar kaza işleri yanında idarî işlerle de meşgul oldukları için merkezden kendilerine gelen emirleri bu maksatla hazırlanan defterlere aynen geçirdikleri gibi kendileri de her ne münasebetle olursa olsun yazdıkları yazıları da bu işe mahsus deftere geçirirlerdi. İşte bu defterlerin hepsine birden *Mahkeme-i Şer‘iyye Sicillâtı* denilirdi.²⁰

Kadı devraldığı mahkeme-i şer‘iyye sicillâtı denilen bu defterin başına adını ve göreve başlama tarihini yazardı. Bu uygulamanın kuşkusuz bir örneğini defterimizde görmekteyiz. Defterimizin kapağında yer alan kayda göre; 1316-1317 senesinde Üsküdar’da kadılık vazifesinde bulunan şahıs bilâd-ı hamse pâyelülerinden²¹ Kozlıcalı Hoca Mehmed Efendi’nin hafîdi es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi’dir.

Kadılar yargı işlevini tek başlarına yapmakla birlikte mahkemede, mahkemenin devamı ve adaletin tesisi için vazife alan ve sayıları değişen yardımcıları da vardı.

Nâib: Kadı tarafından tayin edilen nâibler, kendilerini görevlendiren kadı adına yargılamada bulunur ve onun işini önemli ölçüde kolaylaştırırlardı. Kadının tayin edildiği kazanın küçük veya büyük olmasına göre sayıları değişmekteydi.²²

¹⁸ Ahmed Akgündüz, “İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer‘iye Mahkemeleri ve Şer‘iye Sicilleri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.14, 2009, s.17.

¹⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin İlimiye Teşkilatı*, 2.Basım, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1984, s.91.

²⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, İstanbul 1993, s.383.

²¹ Bilâd-ı Hamse Pâyeli: Bilâd-ı Hamse Mevleviyeti Edirne, Bursa, Şam, Mısır ve Filibe’den müteşekkildir. Bu mevleviyet pâyesini yani rütbesini alan kadı, bulunmuş olduğu mertebesiyle anılmaktadır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.100.

²² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.117.

761 No'lu Üsküdar Şer'iyye Sicilinde isimleri geçen nâibler şunlardır:

Kırca Ali nâib-i sâbıkı Abdulhalim Efendi ibn Hüseyin Efendi²³

Lâzistân Sancâğı nâibi Osman Nuri Efendi²⁴

Marmaris nâib-i sâbıkı mekremetlü Abdurrahman Niyazi Efendi ibn Mustafa²⁵

Selânîk merkez nâibi fazîletlü Abdurrahman Nesib Efendi²⁶

Tirebolu nâibi mekremetlü Mehmed Tevfik Efendi ibnu'l-merhûm Ali Fevzi Efendi²⁷

Üsküdâr nâibi Yahya Efendi²⁸

Yeni Köy nâibi mekremetlü Hüseyin Haydar Efendi ibn Aziz Efendi²⁹

Şuhûdü'l-Hâl: Yargılamanın alenî ve adaletli olarak yapıldığını gözlemleyen ve mahkeme defterine isimleri yazılan kişilerdi. Mahkemeye gelen tarafların yakınlarından, sosyal veya meslekî çevresinden oluşabilen bu kişilerin isimleri görülen davaya bağlı olarak sürekli değişebilirlerdi. Bu kişiler mahkemede 5-6 kişi civarı olur, davaları sonuna kadar izler ve isimleri mahkeme kaydına geçirilirdi.³⁰

İncelediğimiz defterde, halkın ileri gelenlerinden imâm, şeyh, esnâftan ileri gelenler, komşular, kâtibler, muhızrlar ile herhangi bağ belirtilmeyen aynı milletten olan insanları şahit olarak görmekteyiz. Her kaydın sonunda bulunan “ve gayruhüm” lafzından mahkemede daha fazla şahitin bulunduğunu anlamaktayız. Sayıları 6-7'ye kadar çıkan şahitlerin sayısının en az olduğu davadaki sayıları ise 2³¹ dir.

---

²³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/89.

²⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 4/5.

²⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/57.

²⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 30/39.

²⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/57.

²⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/104. Defterimizdeki ismi geçen bu kişi, der-kenârda verilen bilgiye göre h. 6 Şa'bânü'l-mu'azzam 1311 (m. 12.02.1894) senesi Üsküdar nâibidir.

²⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 19/24.

³⁰ Fahrettin Atar - M. Akif Aydın, “Mahkeme”, s.343.

³¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/7.

Kâtib: Mahkeme kayıtlarını, zaman içinde geleneği oluşmuş yazım usulleri çerçevesinde tutmak, hüccet ve i'lâmları kaleme almak ve bu belgeleri korumakla görevli kimselerdi.³²

761 No'lu Üsküdar Şer'iyye Siciline göre Üsküdar mahkemesinde görevli olan şu kâtiblere rastlamaktayız:

Bâşkâtib muâ'vini Arif Efendi ibn Ömer³³

Kâtib Hüseyin Bedri Efendi³⁴

Kâtib Kemaleddin Efendi³⁵

Kâtib Naci Efendi³⁶

Kâtib Asım Efendi³⁷

Kâtib Mustafa Efendi³⁸

Kâtib Faik Efendi³⁹

Muhzır: Mahkemelerde davacı, davalı ve şahitlere ikametgâhlarında tebligatta bulunmak, gerektiğinde onları mahkemeye celbetmekle görevlilerdi. Bu görevlilere "mübâşir" de denirdi. Deftere baktığımızda pek çok kaydın sonunda şuhûdü'l-hâl olarak muhzırların da isimlerinin bulunması önemli bir husustur.⁴⁰ Defterimizde muhzırbaş ve muhzırların isimleri bazen tam künyeleri ile verilmekte iken bazen de kısaca ismen belirtilmektedir.

761 No'lu Üsküdar Şer'iyye Siciline göre Üsküdar mahkemesinde görevli olan şu muhzırlara rastlamaktayız:

---

³² Fahrettin Atar - M. Akif Aydın, "Mahkeme", s.343.

³³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 7/8.

³⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 5/6.

³⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/3.

³⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 3/5.

³⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 7/9.

³⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 10/13.

³⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 47/67.

⁴⁰ Fahrettin Atar - M. Akif Aydın, a.g.m., s.340.

Muhzırbâşı Mehmed Efendi ibn Mustafa⁴¹

Muhzır Kamil Ağa ibn Ali⁴²

Muhzır Ali Ağa ibn Ali⁴³

Muhzır Mehmed Efendi ibn Mustafa⁴⁴

Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah⁴⁵

Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali⁴⁶

Muhzır Mustafa Ağa ibn Hasan⁴⁷

Muhzır Mehmed Ağa ibn Osman⁴⁸

III. ŞER'İYYE SİCİLLERİ

A. Tanımı

Sicil, sözlükte okumak, kaydetmek ve karar vermek demektir. İnsanlarla ilgili bütün hukuki olayları, kadıların verdikleri karar suretlerini, hüccetleri ve yargıyı ilgilendiren çeşitli yazılı kayıtları ihtiva eden defterlere de *şer'iyye sicilleri (sicillât-ı şer'iyye)* dendiği gibi, *kadı defteri, kadı divanı, mahkeme kayıtları, kadı sicilleri, sicillât defteri* veya sadece *sicil* de denilmektedir.⁴⁹

Osmanlı şer'î mahkemelerinde, Osman Gazi devrinden şer'î mahkemelerin kapatıldığı 1924 tarihine kadar "sicil" geleneği sürdürülerek, kadılar veya naibler tarafından bütün mahkeme kararları, mahkemenin yetkisine giren her türlü muamele ile resmi vesika suretleri, mahkeme defterlerine kaydedilmiştir.

---

⁴¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 69/102.

⁴² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 1/1.

⁴³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 1/1.

⁴⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/34.

⁴⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17.

⁴⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 7/8.

⁴⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 7/8.

⁴⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/57.

⁴⁹ Ahmed Akgündüz, "İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer'iyeh Mahkemeleri ve Şer'iyeh Sicilleri", s.21.

Kadınların, fertler arasındaki ihtilafları halleden bir hâkim, bir adliye memuru olmaktan başka, bütün mülkî işlerde "merkezi idarenin mümessili" görevlerini üstlenmeleri onlara, idarî, malî, askerî hatta beledî bazı görevler de yükliyordu. Bu çerçevede kadınların İslam hukuku esaslarına göre davaları hallettikleri, vakıf hizmetlerinin yürütülmesine nezaret ettikleri, soruşturmayı yürüttükleri, noter hizmetlerini yaptıkları, aile hukukunu ilgilendiren konulara baktıkları, sefer esnasında askeri görevler üstlendikleri, asayişî temine çalıştıkları, suistimal edilen konuları da tahkik ettikleri, tapu muamelelerini yürüttükleri ve her türlü belediye hizmetlerini yerine getirdikleri görülmektedir.⁵⁰

B. Şer'îye Sicillerinin Genel Özellikleri

Şer'î mahkemeler tarafından verilen her çeşit i'lâm⁵¹, hüccet⁵² ve şer'î evrak asıllarına uygun olarak sicil denen defterlere kaydedilmekteydi. Kadı mahkemede mutlaka bir sicillât defteri bulundurulur, vereceği i'lâm ve hüccetleri, tahriften korunacak şekilde muntazam olarak söz konusu deftere kaydedirdi.

Defterlerin başında, genellikle Arapça olan bir giriş kısmı yer alır. Burada şer'î hükümlere ve bunları vazedan Allah ve Peygamberine saygı arz etme, kadı'nın adı ve vazifeye başladığı tarih bu defterin ilk sayfasına yazılmaktaydı.⁵³ Defterin iç kısımlarına bakıldığında defterlerdeki yazılı kayıtlar, sakk-ı şer'î⁵⁴ usulü adı verilen usule göre düzenlenmekte ve sicile kaydedilmekteydi. Kadı vazifesi sona erdiğinde söz konusu defteri bizzat kendisi veya emini vasıtasıyla halefi olan kadıya devir ve teslim ederdi.⁵⁵

⁵⁰ Osman Çetin, "Bursa Şer'î Mahkeme Sicillerinden Notlar", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, C.2, Yıl:2/1987, s.60.

⁵¹ İ'lâm: Şer'î bir hükmü ve altında kararı veren kadı'nın imza ve mührünü taşıyan yazılı belgedir. Bu belge, davacının iddiasını, dayandığı delilleri, davalının cevabını, varsa def'in sebeplerini, verilen hükmün gerekçelerini ve nasıl karar verildiğine dair kayıtları içerir. Ahmet Akgündüz, "İ'lâm", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.72.

⁵² Hüccet: Kadı huzurunda taraflardan birinin ikrarını, diğerinin bu ikrarı tasdikini içeren ve bir hükmü ihtiva etmeyen hususlara dair düzenlenmiş belgelerdir. Mustafa Oğuz – Ahmet Akgündüz, "Hüccet", *DİA*, XVIII, İstanbul 1998, s.446.

⁵³ Ahmed Akgündüz, "İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri", s.21, Ali Duman, "Kadı Defterleri (Şer'îye Sicilleri), Mahiyetleri, Muhtevaları ve İslam Hukuku Açısından İncelenmelerinin Önemi", *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:11, S.33, 2007, s.141.

⁵⁴ Sakk-ı şer'î: Sicil defterlerine yazılan vakfiye, miras, nafaka davalarının ve i'lâm, nikâh gibi hususların şer'î mahkemelere mahsus bir usul ve kurala göre yazılmasıdır. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.115.

⁵⁵ Ahmed Akgündüz, "İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer'îye Mahkemeleri ve Şer'îye Sicilleri", s.21-22.

15 Zilhicce 1290 (3 Şubat 1874) tarihinde çıkarılmış olan “*Sicillât-ı Şer‘iye ve Zabıt-ı Deâvî Cerîdeleri Hakkında Talimat*” ile Şer‘î mahkemelerde tutulan defterler bazı standartlara kavuşturulmuş ve iyi muhafaza edilmeleri konusunda bütün mahkemelerde birer sandık bulundurulması zorunluluğu getirilmiştir. 17 maddelik bu hukukî düzenlemenin önemli maddelerinin bazıları şunlardır:

-İstanbul ve taşrada bulunan bütün şer‘î mahkemelerde tutulmakta olan sicillerin birinci sayfasından son sayfasına kadar numaralanması,

-Şer‘î mahkemeler tarafından verilecek her çeşit yazılı belgenin mutlaka asıllarından çıkarılarak arkalarının kaydı çıkaran memur tarafından mühürlenmesi,

-Defterdeki yazıların kolaylıkla okunabilir derecede olması; Sayfalarda silinti, kazıntı yapılmaması, satır aralarına hiçbir yazı ilave edilmemesi, yanlışlıkla vukû bulursa düzeltilmiş defterin kenarında açık olan bir yere yazılarak altının kadı veya nâib tarafından tasdik edilip mühürlenmesi,

-Kayıtlar arasında fazla boş yer bırakılmaması; hüccet ve ilamlar sicile kaydedildikten sonra mutlaka okunarak aslı ile karşılaştırılması, daha sonra herhangi bir müracaat üzerine yapılacak karşılaştırmada asıl ile suret arasında bir farklılık görülürse sorumluların mutlaka cezalandırılması,

-Sicillere bakan görevlilerin güvenilir kişilerden olması, yolsuzlukları tahakkuk edenlerin bu görevden uzaklaştırılmaları,

-Gerektiğinde eski sicillerden bir kayıt çıkarıldıktan sonra tekrar bekletilmeksizin yerine konulması,

-Yıpranmış sicillerin tamir edilmeleri; bütün mahkemelerde sicillerin iyi korunabilmesi için bir sandık bulundurulması ve siciller her akşam bu sandığa konularak mühürlendikten sonra güvenli bir yerde muhafaza edilmesi.

Osmanlı dönemi şer‘iyye sicillerine genel itibariyle bakıldığında içlerinde birçok kayıt türünün bulunduğu görülmektedir. Bunlar; bizzat mahkemede işlemler sonucu oluşan ve sicil defterinin ön kısmında (sicill-i mahfûz) kaydedilen i‘lâm, hüccet,

tereke kayıtları ile İstanbul'dan gelen belge suretleri olan ve arka kısmına (sicill-i mahfûz defterlü) kaydedilen ferman, emir, buyuruldu, tezkere, beratlardır.⁵⁶

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeni mahkemelerin kurulması ile kadılık müessesesinin yetkileri daralmış ve dolayısıyla zengin veriler içeren defterin mahiyetindeki çeşitlilik azalmıştır. Lakin konu itibariyle daralmaya uğramışsa da varlığını XX. yüzyıl başlarına kadar devam ettirmiştir.

Fethinden sonra İstanbul, Fatih Sultan Mehmed tarafından idari açıdan dörde ayrılmıştır. Bunlardan ilki İstanbul Kadılığı diğerleri ise buraya bağlı Bilâd-ı Selâse yani, Galata, Eyüp ve Üsküdar kadılıklarıdır. İstanbul Kadılığı ve diğer kadılıklar başkentte olmalarından dolayı içerdiği konular itibariyle sicil defterleri arasında en önemli kayıtlardır.⁵⁷

Üsküdar'ın dört yüz yıllık tarihini hukukî ve adlî alan başta olmak üzere tüm zenginlikleriyle ortaya çıkaran Üsküdar sicillerinin ilki 919/1513 yılından başlamakta son sicil ise 1342/1923-24 yılına aittir. İstanbul'a ait siciller İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri ile Meşihat Arşivi'nde bulunmaktadır.

Üsküdar sicilleri içerdiği belge türlerine göre, hüccet, i'lâm, vakıf, kısmet sicili gibi çeşitli adlarla kataloglara kaydedilmiştir. Bunlar arasında yer alan hüccet ve i'lâm sicilleri kadıların yargı (kazâ) faaliyetleri ile idarî faaliyetlerine ait şer'î belgeleri içermektedir.⁵⁸ İncelediğimiz Üsküdar Mahkemesi 761 numaralı kadı sicili, hüccet sicili olup kadının yargı faaliyetlerine dair şer'î belgelerden oluşmaktadır.

C. Şer'iyye Sicillerinin Muhtevası

Osmanlı Devleti'nde şer'iyye sicillerinin en erken tarihli örnekleri Bursa Şer'iyye Sicilleri'nin 1455'ten itibaren başlamasıyla görülmektedir. Şer'iyye sicillerinin XV. asrın ikinci yarısından XX. asrın ilk çeyreğine kadar uzun bir zaman dilimini ihtiva etmektedir.⁵⁹ Bu süre zarfında yaşamış birçok önemli kişi hakkında biyografik bilgiler

⁵⁶ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s.9.

⁵⁷ Yunus Uğur, *a.g.m.*, s.9.

⁵⁸ Bilgin Aydın, "Üsküdar Mahkemesi ve Sicilleri", *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil*, İSAM Yayınları, İstanbul 2008, s.19-20.

⁵⁹ Yunus Uğur, *a.g.m.*, s.9.

yanında toplumun siyasî, hukukî, iktisadî ve ictimâî hayatına dair kaynak teşkil eden belgeler içermektedir.⁶⁰

Şer‘iyye sicillerindeki belge türleri şunlardır;

1- Merkezden gönderilen her konudaki ferman, berât ve mektupların suretleri.

2- Vali, mutasarrıf ve mütesellim gibi mahallî yöneticilerin çeşitli konularda sancak veya şehrin problemlerini çözmek için yayınladıkları buyuruldular ile bunların icraatlarını gösteren kayıtlar.

3- Kadıların çeşitli konularda merkeze gönderdikleri i‘lâmlar ile şehir yönetiminde kişi ya da kurumlar arasında doğan anlaşmazlıkları çözümlmek için verdikleri hüccetler.

4- Şehrin mahalle listeleri, şehirde yürütülen imar faaliyetleri, dinî ve sosyal kurumların bakım ve onarımları, buralarda kullanılan inşaat malzemelerinin çeşit ve fiyatları ile ilgili vesikalar.

5- Şehrin nüfusunu, nüfusun ırkî ve dinî yönden ayrımını, bu nüfusun zaman zaman maruz kaldığı salgın hastalık ve tabii afetleri anlatan belgeler.

6- Evlenme-boşanma, kız kaçırma, mehir bağlama, alım, satım mukavele ve kefalet senetleri, hırsızlık, kalpazanlık, yaralama ve öldürme ile ilgili kayıtlar.

7- Şehirdeki esnaf grupları, bunların meslekleri ile ürettikleri malların çeşitleri, çarşı ve pazarlarda satılan malların narh listeleri, usta ve ırgat yevmiyeleri.

8- Sancak ve şehir halkından toplanan vergi miktarları bu vergilerin toplanmasında kullanılan avâız hanesi ile ilgili listeler.

9- Altın ve para meseleleri ile ilgili listeler.

10- Ölen kişilerin mesleğini, mal varlığını, borçlarını, ikâmet ettiği ve vefât ettiği yeri, varislerinin durumunu gösteren tereke kayıtları.

---

⁶⁰ Necdet Öztürk, “Üsküdar’ın Sosyo-Ekonomik Tarihine Katkılar (466 No’lu Şer‘iye Siciline Göre)”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu IV; 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C.II, İstanbul 2007, s.139.

11- Bunların dışında mahkeme tarafından önemli görülüp de sicillere kaydedilen çok çeşitli konuları kapsayan kayıtlar.⁶¹

Defteri tutan kadı'nın eline, kendi devrinden önceki kadılara gönderilmiş olmakla birlikte muhtelif gecikmeler yüzünden ancak yeni ulaşılmış belgeler de gelirdi. Kadı bu defterlere muameleler yapmaz, gereği ne ise yerine getirilmesi için çaba sarf ederdi. Bu belgeleri de, defterine getirildiği gün kaydederd. ⁶²

D. Şer'iyeye Sicillerinin Önemi

Osmanlı tarihinin siyasî, malî, ticarî, kültürel vb. pek çok bakımdan bilinmeyen veya eksik olan yönlerini aydınlatmayı ve Osmanlı toplumunun sosyal ve iktisadî yaşamını tanımaya sağlayan pek çok veri kaynakları bulunmaktadır. Şer'iyeye sicilleri, yaklaşık dört asırlık Osmanlı toplumuna dair bütün bu bilgileri bünyesinde barındıran veri kaynakları arasında yer almaktadır.

Şer'iyeye sicillerinde; her türlü dava zabıtları ile mukavele, senet, satış, vakfiye, vekâlet, kefâlet, verâset, itk, borçlanma, nikâh, boşanma, tereke ve taksim vs. gibi şer'î muamelelere dair resmi kayıtlar, narhlarla esnaf teftişine ait notlar, başta hükümdar olmak üzere her derecedeki büyük ve küçük makamlardan yazılan ferman, berât divân tezkeresi, mektup vs. gibi resmi mahiyetteki emir ve yazı suretleri, hatta yangın, sel, fırtına, deprem, salgın hastalık gibi olayların kayıtları günlük olarak işlenmiştir. Kadılar ve naibleri tarafından düzenli bir şekilde ve günü gününe işlenmiş olduklarından güvenilir birer vesika durumundaki şer'iyeye sicilleri, bu zengin muhtevaları ile kültür tarihimiz ve folklorumuz için vazgeçilmez kaynak niteliğini kazanmıştır. ⁶³

Ayrıca siciller, halkın duygu, düşünce, inanç ve davranışlarını, yaşanan acı tatlı olayları olduğu gibi aksettiren, dolayısıyla geçmişin adeta aynası durumunda bulunan

---

⁶¹ Said Öztürk, *Askeri Kassama Ait On Yedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, OSAV İstanbul 1995, 21-22.

⁶² Orhan Avcı, "Şer'iyeye Sicilleri Kataloglarında Tarih Tespiti", *Erdem*, C.12 S.34, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s.54.

⁶³ Osman Çetin, *a.g.m.*, s.60-61.

birinci derecede önemli belgelerdir. Bir şehrin canlı ve gerçeğe en yakın tasvirlerini, ancak şer‘iyye sicillerine başvurarak yapmak mümkündür.⁶⁴

Şer‘iyye sicilleri, bölge ve şehirlerin sosyal yapısının araştırılabilmesi, gündelik hayatın yansıtılabilmesi, sosyal ve siyasi müesseseler hakkında bilgi sahibi olunabilmesinde birinci elden ve başka bir nüshası bulunmayan kaynaklardır.⁶⁵ Bununla birlikte, her kesimden insanlar arasındaki hukuki ilişkilere dair içerdiği kayıtlarla insanların kendi fiil ve hayatlarını bize aktaran kaynak olması yönüyle de son derece önemlidir.

II. 761 NO’LU ÜSKÜDAR ŞER‘İYYE SİCİLİ VE ÖZELLİKLERİ

Üsküdar mahkemesi 761 numaralı kadı sicili h. 19 Zilhicce 1316 - 15 Şevvâl 1317 (m. 29.04.1899 - 15.02.1900)⁶⁶ seneleri arasında Üsküdar mahkemesinde verilen 105 hüccet suretini ihtiva etmektedir. Defter cildinin üzerindeki etikette, “1316-1317 seneleri hüccet-i Üsküdar Mahkemesi” kaydı bulunmaktadır.

Defter sahife usulüyle numaralandırılmıştır. Defterin sayfa sayısı 295 olup 73-292 arası ile 294. ve 295. sayfaları boştur. Bunun yanında defter sonundaki yazıda “yüz kırk yedi varaka iki yüz doksan üç sahifeden ibâret olan hüccet-i şer‘iyye sicili” ifadesi bulunmaktadır. Defterimizdeki bu boş sayfalar, kadı’nın değişmesi, yeni bir defter tutma ihtiyacı veya da Meclis-i Tedkîkât-ı Şer‘iyye’nin denetimi sebebiyle bırakılmış ve bir sonraki deftere geçilmiş olabileceğini düşünmekteyiz.

Defterin kapağında yer alan “*Sudûr-ı izâm-ı süreyyâ’-i nizâmdan bi’l-fi’il Anadolu Kâdî’askeri Refet Efendizâde semâhatlü İbrahim Edhem Efendi Hazretleri’nin zamân-ı semûhîlerinde nâibi bilâd-ı hamse pâyelülerinden Kozlıcalı Hoca Mehmed Efendi hafdi fazîletlü es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi’nin bi-kazıyye hüccet-i şer‘î sicilidir.*” kaydından bu zamanda kimin Anadolu Kazaskeri olduğunu ve defter sahibi kadı’nın es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi olduğunu öğrenmekteyiz.

⁶⁴ Osman Çetin, *a.g.m.*, s.60-61.

⁶⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Şer‘î Mahkeme Sicilleri”, *Ülkü Dergisi*, C.5, S.29, Ankara 1935, s.366; Hayri Erten, “Sosyolojik Veri Olarak Şer‘iyye Sicillerinin Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.10, Konya 2000, s. 531-533.

⁶⁶ Yücel Dağlı – Cumhure Üçer, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, C.V, Ankara 1997, s.309, 312. Bu kaynağımızdaki tarihlendirmeye binâen verilmiştir.

Defter kaydında yazıma, boşluklara ve düzene dikkat edilmiştir. Sayfaları zarar görmemiş, kayıtlar genellikle anlaşılır bir tarzda yazılmıştır. Kâtipleri değişse de hükümler “talik” yazı çeşidiyle yazılmış olduğu görülmektedir. Sayfalarda hüccet belgesinin yanlarında yer alan bilgilerden hükümlerin hangi kâtipler tarafından kaydedildiğini görmekteyiz. Defterde adı geçen kâtipler birden çok olup Başkâtip ve Muavin’in kayıtları yanında en çok kaydı bulunan Hüseyin Bedreddin Efendi olduğunu söyleyebiliriz.

Birkaç imla hatası dışında defterimizde genel bir imla birliği görülmektedir. Defterdeki hükümlerin hepsinde yazı dili Türkçe kullanılmıştır. Kaydedilen hükümlerin uzunluğuna göre bir sayfaya bazen 3 hüküm kaydedilirken bazen de bir hükme tek sayfa yetmemektedir. Defter bulunan iki hüküm arası uzunluk genelde 1-2 cm aralıktadır.

Defterde yazılan hükümlerin başlangıcına yakın yan boşluğuna kâtibin adı, hüccetin müstakil ismi ve sırasıyla lazım gelen numarası kaydedilmiştir. Bunun yanında hükümle ilgili kaydedilmiş olduğuna dair yazı, idâne ile ilgili miktar ve hükümde yer alması gereken ve muhtemelen sonradan eklenen bazı ifadeler yine defterimizde bulunan hükümlerin yan boşluğuna kaydedilmiştir.

Defter sayfaları, sahife numarasının hemen üst kısmında içinde *Meclis-i Tedkikât-ı Şer‘iyye* yazılı olan mühürle mühürlenmiştir. Defterde hükümlerin sonunda muhızlıların isimleri, gayr-i müslimlerle ilgili hükümlerde muhızlılara ek olarak aynı tebe‘adan olan kişilerin isimleri de kaydedilmiştir. Kısacası defterin düzenli bir şekilde kullanımına özen gösterilmiştir.

Defterdeki kayıtlar, hüccetlerden oluşmaktadır. Defterde, son hüccet 106. hüccet olarak geçmesine karşın, 66. hüccet olmadığından toplamda 105 kayıt bulunmaktadır. Bu durumun kâtibin dikkat hatasından kaynaklandığını düşünüyoruz.

Hükümlerin sonunda mutlaka tarihlendirme bulunmaktadır. Kaydedilen hüccetler Türkçe olmasına karşın tarihlendirmenin başında “*Fî*” imlası bulunmakta ve tarihlerin Arapça kelimelerle “*Fî'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve*

selâsemiete ve elf.”⁶⁷ şeklinde kaydedildiğini görmekteyiz. Bu karşın hüküm içerisinde verilen tarihlendirmeler genelde, “*Bin üç yüz üç sene-i mâliyesi eylülünün yirmi üçüncü günü*”⁶⁸ veya “*Bin üç yüz on altı senesi zi'l-ka'deti's-şerîfesinin sekizinci günü*”⁶⁹ şeklinde gün, ay ve yıl olarak verilmiştir.

Hüccetlerin sıralamasına baktığımızda ne konuya göre ne de tarih sırasına göre bir sıralamaya sahip olduğunu görmekteyiz. Böyle söylememizin nedeni, defterdeki konuların dağınık oluşu ve hükümlerin tarih sırasına baktığımızda ilk hükmün 3 Cemâziye'l-ülâ 1317 (m. 09.09.1899) son hükmün ise 19 Zî'l-hiceti's-şerîfe 1316 (m. 29.04.1899) tarihli olmasıdır. 293. sayfada sicillerin denetim ve kontrolünü yapan Meclis-i Tedkîkât-ı Şer'îyye tarafından verilen tarih ise “*Fî 23 ١٣ sene 1317*” yani h. 23 Rebî'ü'l-evvel 1317 (m. 31.07.1899) senesidir.

III. ÜSKÜDAR'IN KISA TARİHÇESİ

Üsküdar, M.Ö. 1200'lere kadar giden eski bir yerleşim yeridir. Tarih içerisinde pek çok milletin işgaline uğrayan Üsküdar, tarihin çeşitli devirlerinde *Khrisopolis*, *Damalis*, *Scutari* gibi değişik isimlerle anılmıştır. Pers kralı Dareios, Atina kralı Alkibiades, Makedonyalı Büyük İskender gibi büyük liderler tarafından ele geçirilen Üsküdar, M.Ö. 280 yılından başlayarak Bitinya Krallığı ve son olarak da Roma İmparatorluğu hâkimiyeti altına girmiştir. M.S. 395 tarihinde Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle Üsküdar, Doğu Roma İmparatorluğu yani Bizans'ın hâkimiyetine girmiştir. Bizans döneminde bulunduğu coğrafi konum nedeniyle önemli bir konaklama ve ticaret merkezi olan Üsküdar, değişik tarihlerde Pers ve Araplar'ın istilasına uğramıştır. 1086 tarihinden Birinci Haçlı Seferi'nin başlangıcı olan 1094 tarihine kadar Üsküdar ve çevresi, Türklerin kontrolünde olmuştur. Daha sonra yine Bizans'ın idaresine giren bölge Osmanlı İmparatorluğu döneminde tekrar Türklerin hâkimiyetine altına girmiştir.⁷⁰

Üsküdar ve çevresi Türklerin hâkimiyetine, 1329 yılında Osmanlı'nın Bizans'a karşı sağladığı Pelekanon zaferi ile Üsküdar'a kadar Pendik, Kartal, Hereke sahillerinin

⁶⁷ Bkz. *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1.

⁶⁸ Bkz. *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5.

⁶⁹ Bkz. *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 4/5.

⁷⁰ Mehmet Mermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.I, Üsküdar Belediyesi, İstanbul 2001, s.19-24, 28.

Osmanlı'ya dâhil olması ve 1352 yılında da Venediklilere yenilen Cenevizlilerin kendisinden yardım istemesi üzerine Orhan Gazi tarafından Üsküdar'ın ele geçirilmesiyle girmiştir. Bu tarihten itibaren de Üsküdar ve çevresi Osmanlılar tarafından iskân edilmeye başlamıştır. Osmanlılarla Bizanslılar arasında sürekli el değiştirmekle birlikte, tam anlamıyla İstanbul'un fethiyle Osmanlı idaresine girmiştir. Üsküdar'da Müslüman ahalinin davalarına bakmak üzere ilk kadının hangi tarihte tayin edildiği ise belli değildir.

Üsküdar, İstanbul'un fethinden sonra bir süre İstanbul Kadılığı'na bağlı olarak yönetilmiştir. XVI. yüzyılın ilk yarısında Gebze Kadılığı'na bağlı olup, Gebze kadısının tayin ettiği bir naib tarafından idare edilmiştir. XVI. yüzyılın ortalarında niyabet şeklindeki idaresi son bulan Üsküdar, ayrı bir kadılık olmuştur. İstanbul idarî açıdan, başta İstanbul Kadılığı esas olarak buraya bağlı Eyüp (Havass-ı Refi'a), Galata ve Üsküdar Kadılığı olarak ayrılmış ve dört kadı tarafından yönetilmiştir.⁷¹

Üsküdar, “nefsi İstanbul” denilen suriçi İstanbul'unun dışında Galata ve Eyüp ile birlikte (bilâd-ı selâse)yi oluşturmaktadır. Diğer bilâd-ı selâse beldeleri gibi Üsküdar için de medine ve kazâ ünvanları kullanılmıştır. Üsküdar kazâ merkezi olup bu merkeze bağlı olan nahiyeler, kasabalar, karye ve mezralar bulunmaktadır.⁷² Defterimizdeki kayıtlarda da Üsküdar için “*Medine-i Üsküdar*” ibaresi kullanılmakta ve buraya bağlı kasabalar, karye ve mahalleler zikredilmektedir.

Osmanlı devrinde bir liman ve yerleşme yeri olan Üsküdar, özellikle Anadolu'ya yapılacak seferlerde orduların ilk konak yeri olması sebebiyle önemli olmuştur. Osmanlı devri boyunca gelişme gösteren Üsküdar bu zaman zarfında, cami ve mescidler, tekkeler, hamamlar, kervansaraylar, imâretler, medreseler, çeşme ve iskeleler olmak üzere pek çok yapının inşasıyla şehir hüviyeti kazanmıştır.⁷³ Nitekim defterimizde camiler, mescidler, iskeleler başta olmak üzere zikri geçen bu gibi yerler bunu bize göstermektedir.

---

⁷¹ Mehmet İpşirli, “Üsküdar Mahkemesi”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.32.

⁷² Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.143-145.

⁷³ Tahsin Yazıcı, “Üsküdar”, *İA*, XIII, İstanbul 1988, s.128; M. Hanefi Bostan, “Üsküdar”, *DİA*, XXXXI, İstanbul 2013, s.365; Mehmet Mermi Haskan, *a.g.m.*, s.32.

Yıllar içerisinde göç de alan Üsküdar'ın nüfusu zaman geçtikçe artmış bunun bir sonucu olarak da yeni mahalle ve köyler oluşmaya başlamıştır. İlk zamanlar az sayıda olan mahalle sayısının son dönemlerde daha da artması nüfus hareketliliğinin nedenli yüksek olduğunu göstermektedir. Nitekim 1500'lerde sekiz kadar mahallesi bulunan Üsküdar'ın 1870'lere gelindiğinde mahalle sayısı kırk ikiye ulaşmıştır. Zira defterimizde Üsküdar'da bulunan kırk bir mahalle adının zikredilmesi bunu bize doğrular niteliktedir.

İlk zamanlar sahil kesimlerinde toplanan yerleşim yerleri büyümüş, nüfusun giderek artması sonucu özellikle bağların bulunduğu Bağlarbaşı, Altunizade ve Acıbadem, Haydarpaşa istikametinde yerleşim yerleri oluşmuştur. Üsküdar, İstanbul ve özellikle Galata'daki hayata nazaran orta sınıf insanların sakin ve münzevi bir hayat yaşadıkları yer olmuştur. Burada yaşayan insanlar geçimlerini tarım, ticaret, kayıkçılık ve bazı zanaatlarla sağlamışlardır.

Yürürlüğe giren Vilâyet Nizamnâmesi ile imparatorluğun idarî teşkilatı değiştirilmiş ve Üsküdar 1871 yılında, İstanbul Vilayeti'ne bağlı Beykoz, Gebze, Kartal ve Şile Kazâlarını içine alan bir mutasarrıflık merkezi olmuştur. 1876'da hükümet şeklinin meşrutiyet olmasıyla İstanbul'da belediye daireleri ve Şehremaneti teşkilatı kurulmuş ve Üsküdar, Dokuzuncu Daire-i Belediyeye'nin faaliyet alanında yer almıştır.⁷⁴

1922'de Üsküdar tekrar sancak şekline geçerek, Şile, Kartal, Gebze Kazâlarından meydana gelmektedir. Üsküdar kadılığı, kazâ faaliyetlerini 1924 yılına kadar devam ettirmiş, bu tarihte kadılık müessesesinin kaldırılmasıyla tarihe karışmıştır.

1926 tarihli Teşkilât- ı Mülkiyye Kanunu ile sancak statüsü kaldırılıp İstanbul iline bağlı bir kazâ olan Üsküdar, 1930 yılında Kadıköy ve Beykoz'un ayrılmasıyla müstakil ilçe haline gelmiştir.⁷⁵

---

⁷⁴ Davut Hud, "Üsküdar'da Tarihi Yer Adları", s.162; İbrahim Hakkı Konyalı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi*, C.I, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1976, s.30-31.

⁷⁵ M. Hanefi Bostan, *a.g.m.*, s.367-368.

BİRİNCİ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'IN İDARÎ YAPISI

I. ÜSKÜDAR'IN İDARÎ YAPISI

Üsküdar ve çevresi, 1352 yılında Orhan Gazi tarafından ele geçirilmişse de kesinkes Osmanlı hâkimiyetine İstanbul'un fethiyle girmiştir. Fetihden Tanzimat'a değin İstanbul idarî açıdan, başta İstanbul Kadılığı olmak üzere Bilâd-ı Selâse⁷⁶ adıyla dört kazaya ayrılmış ve bu dört kaza dört kadı tarafından yönetilmiştir.⁷⁷ 1871'e kadar Üsküdar, "nefsi İstanbul" denilen sur içi İstanbul'unun dışında nahiye, kasaba, karye ve mezraların bağlı olduğu kaza merkezi olmuştur.⁷⁸

İncelediğimiz 761 no'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicili, Üsküdar'ın h.1316-1317 (m. 1899-1900) tarihlerindeki davalarını içermektedir. Sicilin kaydedildiği bu zaman diliminde Üsküdar'ın idarî durumuna kısaca değineceğiz.

Klasik Osmanlı döneminde şehir ve civarındaki köy ve nahiye gibi yerleşim birimlerinin yönetimi ve yargı görevi kadıların elinde toplanmıştı. II. Mahmud döneminde 1827 yılında İhtisâb Nezâreti⁷⁹'nin kurulmasıyla bu durum değişti. Kadı ve mahalle imamlarının yetkileri giderek azalmaya başladı.⁸⁰

⁷⁶ Bilâd-ı Selâse: Eyüp (Havass-ı Refi'a), Galata ve Üsküdar Kadılıklarıdır.

⁷⁷ Mehmet İpşirli, "Üsküdar Mahkemesi", s.32.

⁷⁸ Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri", *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.143-145.

⁷⁹ İhtisâb Nezâreti: Belediye zabıtasına, kısmen valiye ve Emniyet Müdürlüğü'ne ait vazifeleri görmek ve bilhassa esnaf işlerine ve esnafın mürakabesine bakmakla mükellef olan nezârettir. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.43.

⁸⁰ İlber Ortaylı, "Belediye", *DİA*, V, İstanbul 1992, s.398-399.

1839 Tanzimat Fermanı ile başlayan modernleşme süreci idarî alanda da kendini göstermiştir. Başlayan reformların neticelerinden biri 1855 yılında İhtisâb Nezâreti'nin lağvedilerek İstanbul'un belediye işleriyle daha etkin bir şekilde ilgilenilmesi için İstanbul Şehremaneti⁸¹ kurulmasıdır.⁸²

Şehremanetin belediye işlerindeki yetersizliği üzerine 1857'de modern beledi hizmetlerin görülmesi amacıyla belediyeler kurulmaya başlamıştır. Bunun ilk örneği, Galata ve Beyoğlu'nda kurulan Altıncı Daire-i Belediyeye'dir. 1864 tarihli Vilâyet Nizamnâmesi'yle birlikte taşradaki önemli merkezlerde de belediyeler kurulmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır.⁸³ Altıncı Daire-i Belediyeye'nin başarılı olması neticesi, 1868 yılında hazırlanan bir nizamnâme ile İstanbul'da 14 belediye dairesine⁸⁴ kurulması öngörülmüştür. Bu belediye dairelerinden On İkinci Daire-i Belediye, Üsküdar olarak belirlenmiş ve daire riyâsetine Eski Amasya hâkimi saadetlû Remzi Efendi getirilmiştir.⁸⁵

1871 yılında İdare-i Umûmiye-i Vilâyât Nizamnâmesi ile Üsküdar, Beykoz, Gebze, Kartal ve Şile kazalarını içine alan bir mutasarrıflık merkezi olmuştur.⁸⁶

Sicilin kayda alındığı 1899-1900 yıllarında, Osmanlı İmparatorluğu'nun başında II. Abdülhamid (1876-1909)⁸⁷ bulunmaktadır. Dönemin sadrazamı, Halil Rıfat Paşa (1895-1901)⁸⁸, Şeyhülislâmı ise Hâlid Efendizâde Mehmed Cemâlüddin Efendi

---

⁸¹ İstanbul Şehremaneti: İstanbul Belediyesi'nin eski adıdır. 1855 yılında lağvolunan İhtisâb Nezâreti'nin yerine İstanbul'un belediye işlerini görmek için kurulmuştur. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, III, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1995, s.1268-1269.

⁸² Ali Akyıldız, "Şehremini", s.461.

⁸³ Ali Akyıldız, "Şehremini", s.461.

⁸⁴ 1868'de İstanbul'da kurulması öngörülen belediye daireleri; Birinci Daire: Ayasofya, İkinci Daire: Aksaray, Üçüncü Daire: Fatih, Dördüncü Daire: Eyüp, Beşinci Daire: Kasımpaşa, Altıncı Daire: Beyoğlu, Yedinci Daire: Beşiktaş, Sekizinci Daire: Mirgun(Emirgan), Dokuzuncu Daire: Büyükdere, Onuncu Daire: Beykoz, On Birinci Daire: Beylerbeyi, On İkinci Daire: Üsküdar, On Üçüncü Daire: Kadıköyü, On Dördüncü Daire: Adalar. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, III, s. 1378-1379; Tarkan Oktay, *Osmanlı'da Büyük Şehir Belediye Yönetimi: İstanbul Şehremaneti*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011, s.35.

⁸⁵ Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, III, s.1379; Tarkan Oktay, *a.g.e.*, s.35.

⁸⁶ Davut Hud, *a.g.m.*, s.162.

⁸⁷ II. Abdülhamid (1842-1918); Osmanlı İmparatorluğu'nun otuz dördüncü padişahıdır. Sultan Abdülmecid (1823-1861)'in oğludur. 1876'da V. Murad'ın tahtan indirilmesiyle tahta çıkmış ve 1909 yılında 31 Mart Vak'ası ile tahttan indirilmiştir. Otuz üç yıllık saltanatı süresince idarî, beledi, mülkî, eğitim olmak üzere pek çok alanda yenilikler yapmıştır. 1876 yılında Kanûn-ı Esâsî'yi, 1878 yılında I. Meşrutiyet ve 1908 yılında II. Meşrutiyeti ilan dönemindeki önemli gelişmelerdir. 75 yaşında Beylerbeyi sarayı'nda vefat eden padişah, Divanyolu'ndaki II. Mahmud Türbesi'ne defnedildi. Cevdet Küçük, "Abdülhamid II", *DİA*, I, İstanbul 1988, s.216, 222, 224.

⁸⁸ Halil Rıfat Paşa (1827-1901): Serez'de dünyaya geldi. Devletin çeşitli kademelerinde görev yapan paşa, Midhat Paşa ile birlikte çalıştı. 1891'de Dâhiliye Nazırlığı'na tayin edildi. Ek olarak kendisine, 1895'de Şûrâ-yı Devlet başkanlığı vekâleti verildi. 1895'te azledilen Kamil Paşa'nın yerine sadrazamlığa getirildi. Oğlunun bir Arnavut

(1891-1909)⁸⁹ dir. Dönemin İstanbul Şehremini, İsmail Rıdvan Paşa (1890-1906)'dır. Sicilde yer alan bilgilere göre, Anadolu Kādî'askeri görevinde Refet Efendizâde semâhatlü İbrahim Edhem Efendi Hazretleri, Üsküdar Kadılığında ise, faziletlü es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi⁹⁰ bulunmaktadır.

II. Abdülhamid dönemi idarî, beledî, adlî olmak üzere pek çok alanda değişimin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemde, 1876'da Kanûn-ı Esâsî'nin 1878'de de I. Meşrutiyet'in ilanıyla Osmanlı idarî yapısında değişimler başlamıştır.

1876'da Kanûn-ı Esâsî ile devlet, modernleşme yolunda yaptığı düzenlemeler neticesinde yerel yönetimleri yeniden yapılandırmıştır. 1879 yılında belediye dairelerinde görev alacak tecrübeli devlet görevlilerinin yetersizliği sebebiyle belediye dairelerinin sayısı 10'a düşürülmüştür.⁹¹ Bu yeni düzenleme ile On İkinci Daire-i Belediye'nin faaliyet alanında yer alan Üsküdar Dokuzuncu Daire-i Belediye'ye bağlanmıştır.⁹² Merkezi Üsküdar İskeleyi olan Dokuzuncu Daire-i Belediye'nin ilk müdürü meclis-i Emânet a'zâsından saâdetlü Ahmed Paşa'dır.⁹³ Sicilin kaydedildiği dönemde de Üsküdar, bu dairenin faaliyeti alanındadır. Dairenin müdürü, Musa Bey⁹⁴ dir.

Osmanlı yönetimi idarî teşkilatında mahallenin yeri önemli olmuştur. Tanzimat öncesinde II. Mahmud döneminde yapılan düzenlemelerle kadı ve imamların yetkileri daraltılmış, mülkî ve beledî alandaki görevleri alınmıştır. Şehir, Mahalle ve köylerde güvenliği sağlamak amacıyla kurulan muhtarlık teşkilatı, ilk defa 1829 yılında İstanbul'da ve bilâd-ı selâsede uygulamaya konulmuştur. İmamlara göre daha yetkili bir

---

tarafından öldürülmesi kendisini çok sarstı. Hastalanan paşa, 1901 yılında vefat etti. Atilla Çetin, "Halil Rifat Paşa", *DİA*, XV, İstanbul 1997, s.327-328.

⁸⁹ Halid Efendizâde Mehmed Cemâlüddin Efendi (1848-1919); Sultan II. Abdülhamid tarafından atanmış ve on yedi beş ay Meşihât Makamı'nda kalmıştır. Dört kez bu makama gelen Cemâlüddin Efendi, Zembilli Ali Efendi'den sonra en uzun meşihât makamında bulunan kişi olmuştur. Abdülkadir Altunsu, *Osmanlı Şeyhülislâmları*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972, s.218-220.

⁹⁰ Es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi: Üsküdar Kadısı olan bu zat, bilâd-ı hamse pâyelülerinden Kozlucalı Hoca Mehmed Efendi hafididir.

⁹¹ İlber Ortaylı, "Belediye", s.400; Ali Akyıldız, "Şehremini", *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s.461.

1879 yılı düzenlemesiyle belirlenen belediye daireleri; Birinci Daire: Bayezid, İkinci Daire: Fatih, Üçüncü Daire: Hekimoğlu Ali Paşa civarı, Dördüncü Daire: Beşiktaş, Beşinci Daire: Yeniköy, Altıncı Daire: Kulekapısı, Yedinci Daire: Büyükdere, Dekizinci Daire: Kanlıca, Dokuzuncu Daire: Üsküdar, Onuncu Daire: Kadıköy'dür. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Beledîyye*, III, s.1423-1425.

⁹² Davut Hud, *a.g.m.*, s.162.

⁹³ Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Beledîyye*, III, s.1425.

⁹⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yıldız Perakende Evrakı, 40/63. Tarih, 07/Safer/1318.

yönetici olan Muhtarlar⁹⁵, “muhtâr-ı evvel” ve “muhtâr-ı sâni” adıyla ayrılarak iki muhtar tayin edilmiştir.⁹⁶ Görevleri buldukları mahallin güvenliğinin temin, halkla devlet arasındaki ilişkileri sağlama ve vergileri tahsil etmek olmuştur.⁹⁷ Kayıtlarda gördüğümüz üzere, davalarda şahitlik, mürur tezkirelerini temin gibi hususlar da mahalle imamlarıyla birlikte görevleri arasında yer almıştır.

Defterimizde zikri geçen muhtarların isimleri ile görevli oldukları mahalleler şunlardır;

Üsküdar’da Ahmed Refik Beg Mahallesi muhtâr-ı evvelî Hâfız Ahmed Efendi ibnu’l-Hâc Salih (21/27)

Üsküdar’da Ahmed Refik Beg Mahallesi muhtâr-ı sâni Ahmed Efendi ibn Ali Efendi (21/27)

Üsküdar’da Çakırcı Hasan Paşa Mahallesi muhtâr-ı sâni Abbas Efendi ibn Mustafa (15/20)

Üsküdar’da Gerede Mahallesi muhtâr-ı evvelî Hüseyin Ağa ibn İsmail (11/14, 60/88)

Üsküdar’da Gülfem Hatun Mahallesi muhtâr-ı evvelî Mehmed Emîn Ağa ibn Mehmed (66/97)

Üsküdar’da Gülfem Hatun Mahallesi muhtâr-ı sâni Halil Ağa ibn Osman (66/97)

Üsküdar’da Hâce Hüsnâ Hatun Mahallesi muhtâr-ı evvelî Şakir Efendi ibn Hasan (19/24)

Üsküdar’da Hâce Hüsnâ Hatun Mahallesi muhtâr-ı sâni Hâfız İbrahim Efendi ibn Mehmed (19/24, 42/59)

Üsküdar’da Hasan Beg Mahallesi muhtâr-ı evvelî İsmail Efendi ibn Ali (13/17)

---

⁹⁵ Muhtar: Mahalle ve köyün işlerini yönetmek için atanmış/seçilmiş idareci demektir. Kelime, muhtarlık teşkilatı kurulmadan önce mahalle, köy ve kasabanın önde gelen güvenilir kişileriyle esnafın ileri gelenlerini de nitelemektedir XIX. yüzyıldan sonra bu durum değişmiştir. Ali Akyıldız, “Muhtar”, *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, s.51. *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 1/1, 7/8, 11/14, 13/17, 15/20, 18/24, 19/24, 20/25, 21/27, 26/33, 42/58, 44/61, 48/68, 60/88, 62/93, 65/97, 66/97, 66/98.

⁹⁶ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, “Mahalle”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s.325-326.

⁹⁷ Ali Akyıldız, “Muhtar”, s.52.

Üsküdar'da Hasan Beg Mahallesi muhtâr-1 sânisî Şefik Efendi ibn Halil
(13/17)

Üsküdar'da Kara Dâvûd Paşa Mahallesi muhtâr-1 sânisî İbrâhim Efendi ibn
Ahmed (19/24)

Üsküdar'da Mehmed Ca'fer Ağa Mahallesi muhtâr-1 evvelî Hâcî Edhem
Efendi ibn Abdullah (13/17)

Üsküdar'da Mehmed Kamil Efendi Mahallesi muhtâr-1 evvelî Hüseyin Efendi
ibn Abdullah (21/27)

Üsküdar'da Niyazi Efendi Mahallesi muhtâr-1 evvelî Hâfız Osman Efendi ibn
Ömer (1/1)

Üsküdar'da Niyazi Efendi Mahallesi muhtâr-1 sânisî Mehmed Nazmi Efendi
ibn Yakub (1/1)

Üsküdar'da Selîmiye Mahallesi muhtâr-1 evvelî İsmail Efendi ibn İsmail
(44/61)

Üsküdar'da Sinan Paşa Mahallesi muhtâr-1 sânisî Halil Efendi ibn Mehmed
(15/20)

Üsküdar'da Solak Sinan Mahallesi muhtâr-1 evvelî Sadeddin Efendi ibn
Abdurrahman (7/8)

Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi muhtâr-1 evvelî
Kamil Efendi ibn Arif (20/25)

Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi
muhtâr-1 evvelî Mehmed İhsan Efendi ibn Kazım (66/98)

Üsküdâr'a tâbi' Kısıklı Karyesi muhtâr-1 sânisî İsmail Efendi ibn Hüseyin
(26/33, 42/58)

Bunlar dışında ismi zikredilmeyen muhtarlarda kayıtlarımızda mevcuttur.⁹⁸
Defterimizde zikredilen muhtarların çoğu Müslüman olmakla beraber, Gayr-i
müslimlerinde muhtarlık görevinde bulunduğunu iki kayıta geçen Kumkapu'nun Rum

---

⁹⁸Bkz., *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 66/98.

muhtârı Topolos veled-i Atam⁹⁹ ve Muhtâr Baĝos veled-i Ohannes¹⁰⁰ ifadelerinden anlamaktayız.

A. Üsküdar'a Bağlı Kaza ve Kasabalar¹⁰¹

1. **Begkoz Kazâsı**¹⁰² (**Beykoz**): İdarî bakımdan Üsküdar kadısına baĝlı olan ve Marmara ile Karadeniz'e kıyısı olan yerin eski adı, Bitinya kralı Amycus'tan gelmektedir. Eski Türkçe belgelerde *Beykoz* veya *Beykos* şeklinde geçen yerin isminin *bey* kelimesiyle "ceviz" anlamındaki *koz* kelimesinin birleşmesinden veya yine *bey* kelimesiyle "köy" anlamına gelen *kos* kelimesinin birleşmesinden geldiği rivayet edilmektedir.¹⁰³

2. **Kartal Kazâsı**¹⁰⁴: İstanbul'un Anadolu yakasında Marmara Denizi kıyısında olan yerin adı, antik çağlardan Helen dilinde "karta limanı" anlamına gelen *kartalimen* kelimesinden gelmektedir. Günümüzdeki Kartal, bu sözcüğünün değişime uğramış Hâlidir.¹⁰⁵

3. **Şile Kasabası**¹⁰⁶: İstanbul Boĝazı çıkışının doğusunda deniz kıyısında yer alan kasabanın Bizans çağındaki adı Helen dilinde "khele halkı" demek olan *Khelai*'dir. Şile adı "mercan köşk" demek olan Rumca bir sözcükten dönüştürülmüştür.¹⁰⁷

B. Üsküdar'a Bağlı Köyler

1. **Bulgurlu Karyesi**¹⁰⁸: Üsküdar'ın iç kısımlarında ve doğusunda yer alan bu yerin adının, burada yaşayan sakinlerinin "bulgur" yaparak geçimlerini sağladıkları ve bu nedenle de köyün adının da Bulgurlu olarak tanındığı belirtilir.¹⁰⁹

---

⁹⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 48/68.

¹⁰⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 62/93.

¹⁰¹ İncelediğimiz defterdeki bazı kayıtlarda kazâ veya kasaba lafızlarının aynı yeri belirtmek için kullanıldığı görülmektedir. Bkz., Üsküdar 761 No'lu ŞS, 46/64, 53/77.

¹⁰² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 46/64, 60/90, 46/64.

¹⁰³ Eremya Çelebi Kömürciyan, *İstanbul Tarihi (XVII. Asırda İstanbul)*, trc. Hrand D. Andreasyan, İstanbul 1952, s.284; M. Tayyib Gökbilgin, "Boĝaziçi", *DİA*, VI, İstanbul 1992, s.258.

¹⁰⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 38/53, 72/106.

¹⁰⁵ Bilge Umar, *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1993, s.397.

¹⁰⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 22/28

¹⁰⁷ Bilge Umar, *a.g.e.*, s.430; Haldun Hürel, *İstanbul'un Ansiklopedik Öyküsü*, 2. Basım, Kapı Yayınları, İstanbul 2010, s.743.

¹⁰⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 42/58, 64/96.

¹⁰⁹ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.155.

Bulgurlu, I. Ahmed (1603-1617) tarafından, 1617 yılında Aziz Mahmud Hüdaî'ye vakfedilmiştir. Köy, Üsküdar'a bağlı olmasına rağmen kimi zaman, özellikle tımar sistemiyle ilgili çıkan anlaşmazlıklarla Gebze Nahiyesi naibi ilgilenmiştir.¹¹⁰

2. Çengel Karyesi¹¹¹ (Çengelköy): Kuleli ile Beylerbeyi arasında bulunan ve sahile kıyısı bulunan yerin eski adı, kilisenin yaldızlı kiremitlerinden dolayı *Khrisokeramis* idi. Adını burada “çengel çapa” adıyla gemi çapalarının yapılmasından dolayı aldığı belirtilen köy, IV. Murad zamanında tanzim edilmiştir. Kömürçiyân'a göre ise; adı Fatih'in burada bulmuş olduğu büyük bir demirinden gelmektedir.¹¹²

XVII. yüzyılda Üsküdar Kadılığına bağlı bir subaşılık¹¹³ olan Çengelköy, XIX. yüzyılın ünlü kaptan-ı deryalarından Çengeloğlu Tahir Paşa'nın burada güzel bir yalısı olduğundan köy bu adla da tanınır.¹¹⁴

3. Kādî Karyesi¹¹⁵ (Kadıköy): Roma'nın kuruluşundan 148 sene sonra, Megaralılar tarafından Bizantion'un karşısında yapılmış büyük bir şehirdir.¹¹⁶ Tarihî geçmişi oldukça eskilere dayanan yerin eski adı “Kalkedonia”dır. İstanbul'un fethinden sonra kentin ilk kadısı olarak Fatih Sultan Mehmed tarafından atanan Hızır Çelebi'ye bahşedilen köye, günümüzde “Kadı'nın köyü” manasında Kadıköyü veya Kadıköy denilmektedir.¹¹⁷

4. Kanlıca Karyesi¹¹⁸: Çubuklu ve Anadoluhisarı arasında bulunan ve denize kıyısı olan yerleşim yeridir. Türkler'in yaşadığı büyük bir köy olan Kanlıca'nın ismi, Türkçe'de “ufak araba” manasına gelen *kağnı* (*kanlı*) kelimesinin ism-i tasğiridir. Yörede bulunan kağnı atölyeleri semte bu adın verilmesine sebep olmuştur. Eski metinlerde ismi Kanlıcak olarak da geçmektedir.

---

¹¹⁰ Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri”, s.168.

¹¹¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 38/53

¹¹² M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.m.*, s.260; Eremya Çelebi Kömürçiyân, *a.g.e.*, s.291.

¹¹³ M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.m.*, s.260.

¹¹⁴ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.198.

¹¹⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/2, 5/6, 7/10, 10/13, 16/23, 19/25, 21/27, 23/29, 25/31, 25/32, 27/34, 31/40, 32/42, 35/48, 39/54, 43/60, 48/68, 49/71, 54/78, 66/98, 69/101

¹¹⁶ P. G. İnciciyan, *XVIII. Asırda İstanbul*, trc. Hrand D. Andreasyan, İstanbul 1956, s.112.

¹¹⁷ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.416.

¹¹⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5

İstanbul'un fethinden önce de Türkler tarafından rağbet edilen yer olan Kanlıca eskiden beri Boğaziçi'nin en gözde mesire yeri olmuştur. Kanlıca yoğurduyla meşhur olmuştur.¹¹⁹

5. Kısıklı Karyesi¹²⁰: Büyük ve Küçük Çamlıca tepeleri arasında yer alan semtin isminin çevrede bulunan çok sayıda su kaynağı ile ilgili olduğu söylenmektedir. Kısıklı isminin, Türklerin dar kaya oyuklarından çıkan kaynak sularına verdikleri addan geldiği belirtilir. Ahmed Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî*'de bu kelime ile ilgili olarak "kayadan çır çır akan çeşme" demektedir. *Hadikatü'l-Cevâmi*'ye göre, burası iki tepe arasında kaldığından Kısıklı denmiştir.

Kısıklı ve civarı, XIV. yüzyılın ortalarında Osmanlı topraklarına katıldıysa da el değiştirmeler olmuş ve I. Mehmed tarafından 1420'de kesin kesilerek fethedilmiştir. Av yeri olarak kullanılan semt, IV. Murat döneminde iskân edilmeye başlamıştır.¹²¹

6. Kuzguncuk Karyesi¹²²: Adını Fatih Sultan Mehmed zamanında buraya yerleşmiş Kuzgun Baba adlı bir veliden almıştır.¹²³ Çoğunlukla Rum ve Yahudiler'in yaşadığı köye, XVIII. yüzyıldan itibaren Ermeniler de yerleşmişlerdir. XIX. yüzyılda Uryânizâdeler tarafından burada inşa edilen cami sonrasında Müslümanların da rağbet ettiği bir semt olmuştur.¹²⁴

İnciciyan'ın ifadesine göre, Yahudiler, Kuzguncuk'u Kudüs toprağına bitişik saydıklarından buranın makbul bir yer olduğuna inanmakta ve ölülerini buranın yamacında yer alan mezarlığa defnetmeyi tercih etmeleri sebebiyle buradaki mezarlık geniş bir yer kaplamaktadır. Yine ifadesine göre, bütün Yahudilerin başı olan hahambaşı vekilinin makamı da burada yer almaktadır.¹²⁵

¹¹⁹ P. G. İnciciyan, *a.g.e.*, s.103; M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.m.*, s.258.

¹²⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 12/16, 26/33, 42/58, 64/96.

¹²¹ M. Rıfat Akbulut, "Kısıklı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul 1994, s.4-5.

¹²² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 9/11, 48/69, 51/73, 51/74.

¹²³ M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.m.*, s.260.

¹²⁴ Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri", s.166.

¹²⁵ P. G. İnciciyan, *a.g.e.*, s.107-108.

7. **Ören Karyesi**¹²⁶ (**Maltepe**): Eski çağlardaki adı Bryas'tır. Adını burada bulunan IX. yüzyıla ait Bizans sarayı Bryas'tan almıştır. Daha da eski dönemlerde Pelekanon olarak da bilinmektedir.

Maltepe'nin bir Türk köyü olarak gelişmesi XVI. yüzyıldan sonra olmuştur. Buraya, 1749 yılında Rumeli Kazaskeri olan Feyzullah Efendi'nin büyük arazileri bulunması sebebiyle "Feyzullah Efendi Çiftliği" de denilmiştir.¹²⁷

C. Üsküdar'da Bulunan Mahalle, Cadde ve Sokaklar

Mahalle; "bir yere inmek, konmak, yerleşmek" anlamına gelen "hall" kökünün ism-i mekânıdır. Mahalle kelimesi, devamlı veya geçici olarak ikamet etmek için kurulan küçük yerleşim birimlerini ifade etmektedir. Bu yerleşim birimlerini de alt birimleri olan cadde ve sokaklar oluşturmaktadır.¹²⁸

İslam şehirlerinde mahallelerin oluşmasında din önemli bir etkidir. Bu bağlamda mahalle, "aynı mescitte ibadet eden cemaatin aileleriyle birlikte yerleştiği şehir kesimi" şeklinde de tanımlanabilir. Mahallelerin oluşumuna baktığımızda, genellikle merkezde cami olmak üzere yerleşimin bu cami çevresinde bulunduğunu ve mahallelerinde genellikle bu camilerin isimleriyle anıldığı görülmektedir.¹²⁹

Mahalle halkına baktığımızda aynı mahallede yaşayan insanların birbirine kefil olup mahallelerinde meydana gelen bir olayın aydınlığa kavuşturulmasında ve doğan bir zararın karşılanmasında ortaklaşa sorumludur.¹³⁰ Sicil kayıtlarında aynı mahalle içerisinde yaşayan insanların birbirine kefil olması durumu bunu bize kanıtlar niteliktedir.

Defterimizde adı geçen mahalle, cadde ve sokakları idarî taksime dikkat ederek Üsküdar'da bulunanlar ile Üsküdar dışında kalanları ilgili bölümler altında vermeyi uygun gördük. Ayrıca bu yerleri incelediğimiz deftere atıfta bulunarak zikri geçtikleri dava numaraları ile beraber verdik.

¹²⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 5/7.*

¹²⁷ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.512, Bkz., Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri", s.155.

¹²⁸ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, *a.g.m.*, s.323.

¹²⁹ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, *a.g.m.*, s.323.

¹³⁰ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, *a.g.m.*, s325.

1. Üsküdar'da Bulunan Mahalleler

*Ahmed Çelebi Mahallesi*¹³¹: Ahmed Çelebi adında bir hayır sahibi kişi tarafından 1567/1568 yılında yaptırılan mescid etrafında oluşmuştur.¹³²

*Ahmed Refik Beg Mahallesi*¹³³: Tespit edemedik.

*Altûnîzâde Mahallesi*¹³⁴: İsmi merkezde yer alan ve 1865 yılında Altunizade İsmail Zühtü Paşa tarafından yaptırılan camiden alır.¹³⁵

*'Arâkiyeci el-Hâc Ca'fer Ağa Mahallesi / 'Arâkiyeci Ca'fer Ağa Mahallesi*¹³⁶: Arâkiyeci Hâcî Cafer Çelebi tarafından 1603 yılında yaptırılan ve Takkeci Mescidi diye bilinen mescid etrafında teşekkül etmiş olan mahalledir.¹³⁷

*'Arâkiyeci el-Hâc Mehmed Mahallesi / 'Arâkiyeci Mehmed Mahallesi*¹³⁸: İsmi XIV. yüzyılda sarayın kapı ağalarından olan Mehmet Ağa tarafından eski At Pazarı çevresinde yaptırılan camiden almaktadır.¹³⁹

*Aşçıbaşî Mahallesi*¹⁴⁰: İsmi Sultan IV. Mehmed'in aşçıbaşısı olan "Pervane" lakaplı Aşçıbaşı Mehmed Ağa'nın bir önceki Sultan İbrahim zamanında yaptırdığı mescidden almaktadır.¹⁴¹

*Ayazma Mahallesi*¹⁴²: Burada bulunan eski Bizans su kaynağından dolayı Osmanlı halkı tarafından "Ayazma" adını almıştır. Sultan III. Mustafa tarafından 1760 yılında mimar Tahir Ağa'ya yaptırılan yanındaki cami de "Ayazma Camisi" olarak anılmıştır.¹⁴³

---

¹³¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/3, 24/30, 40/56, 49/70.

¹³² Ayvansarayî Hüseyin Efendi, Ali Sâti' Efendi, Süleyman Besim Efendi, *Hadikatü'l-Cevâmi' (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-sivil Mi'mârî Yapılar)*, hzr. Ahmed Nezih Galitekin, İşaret Yayınları, İstanbul 2001, s.625.

¹³³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 21/27.

¹³⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 5/7.

¹³⁵ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.56.

¹³⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/4, 16/22, 52/75.

¹³⁷ İbrahim Hakkı Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, I, s.300-301.

¹³⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 16/22, 24/30, 36/49.

¹³⁹ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.60.

¹⁴⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 16/22.

¹⁴¹ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.69.

¹⁴² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 31/41, 32/43, 33/44, 72/105.

¹⁴³ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.86.

*Bulgurlu Mescidi Mahallesi*¹⁴⁴: Hayır sahibi Mehmed Ağa tarafından yaptırılan mescid etrafında teşekkül eden mahalledir.¹⁴⁵

*Debbâğlar Mahallesi*¹⁴⁶: Diğer adıyla Tabaklar Mahallesi, ismini burada yapılan Tabaklar Mescidi'nden almaktadır. Konyalı Kardeşler Mescidi diye meşhur olan bu mescid, Konyalı Ferhat ve Hacı Mehmet adlı iki hayırsever kardeş tarafından 1548 yılında yaptırılmış, çevresinde oluşan mahalle de Tabaklar ismiyle anılmıştır.¹⁴⁷

*Durbâlî Mahallesi*¹⁴⁸: Fatih devrinde yapılmış aynı isimli küçük bir mahalle mescidinden adını almıştır. İsmiyle ilgili söylenceler olup bunlardan ilki, burayı yaptıran kişinin fetih dönemi askerlerinden olup aceleciliğinden dolayı kendisine “Dur be Ali” lakabı takıldığı ve isminin buradan geldiği, diğerinde ise yaptıranın asıl adının “Ali Bali Ağa” adlı bir asker olup kendisine “Torbalı Ali” lakabının takıldığı ve sözcüğün dönüşerek Durbali olarak zikredildiği yönündedir.¹⁴⁹

*Evliyâ Hoca Mahallesi*¹⁵⁰: Mahallenin adı, muhtemelen Evliyâ Hâce Mehmed Efendi tarafından yaptırılan Evliyâ Mescidi'dinden gelmektedir.¹⁵¹

*Gerede Mahallesi*¹⁵²: Muhtemelen Kızıl mescid de denen ve Geredeli Çelebi tarafından yaptırılan mescid etrafında teşekkül etmiştir.¹⁵³

*Gülfem Hatun Mahallesi*¹⁵⁴: İsmi Kanûnî'nin cariyelerinden olan Gülfem Hatun tarafından yaptırılan camiden almaktadır.¹⁵⁵

*Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi*¹⁵⁶: Buranın adı, XVI. yüzyılda Topkapı Sarayı'nda Kanûnî'nin kızı Mihrimah'ı bakıp büyüten Hesna Hatun'dan gelmektedir.

---

¹⁴⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 34/45.

¹⁴⁵ *Ayvansarâyî*, a.g.e., s.62.

¹⁴⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1, 3/4, 26/33, 37/51, 47/67.

¹⁴⁷ İbrahim Hakkı Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, I, s.297.

¹⁴⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 6/8, 45/63.

¹⁴⁹ Haldun Hürel, a.g.e., s.243.

¹⁵⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 10/14, 30/39, 38/53, 67/99.

¹⁵¹ *Ayvansarâyî*, a.g.e., s.646.

¹⁵² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 9/12, 11/14, 36/50, 54/79, 60/88.

¹⁵³ *Ayvansarâyî*, a.g.e., s.615.

¹⁵⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 14/19, 16/21, 19/24, 47/67, 65/97, 69/101.

¹⁵⁵ Haldun Hürel, a.g.e., s.317.

¹⁵⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/3, 13/17, 18/24, 29/37, 29/38, 33/44, 35/47, 38/52, 42/59, 43/60, 59/87, 65/97.

Burada eşi Kurtoğlu Aslan tarafından adına cami yaptırılmıştır.¹⁵⁷

*Hamza Fakîh Mahallesi*¹⁵⁸: İsmi Fatih devri fıkıhçılarından olan Hamza Fakih'ten gelmektedir. Kabri kendi adıyla anılan mescidin haziresinde bulunmaktadır. Kendisi fetihten sonra Üsküdar'da cami yaptıran ilk kişilerdendir.¹⁵⁹

*Hasan Beg Mahallesi*¹⁶⁰: Tespit edemedik.

*Hayreddîn Çavuş Mahallesi*¹⁶¹: İsmi Kanûnî devri ricâlinden ve çavuş zümresinden olan Hayreddin Çavuş'un burada yaptırdığı mescidden gelmektedir.¹⁶²

*İcadiye Mahallesi*¹⁶³: Yeni "icad" edilen nakışlı basmalara ait imalathane, XIX. yüzyılda Kayserili Serkis Kalfa tarafından ilk defa burada kurulmuştur. Rengarenk çiçekli zarif basma, kurucusunun adıyla Serkis Kalfa basması denmiştir. Mahallenin ismi, buradan gelmektedir.¹⁶⁴

*İhsâniye Mahallesi*¹⁶⁵: III. Osman'ın XVIII. yüzyılda burada çeşitli çarşılar, konutlar yaptırarak halka ihsan etmesiyle, o zamandan itibaren böyle anılmıştır. Burada aynı isimli cami ve mescide bulunur.¹⁶⁶

*İstavros Mahallesi*¹⁶⁷: Adını Bizanslılar döneminde Konstantinus'un burada inşa ettirip diktirdiği yaldızlı haçtan (istavroz) almıştır. Mahallenin bulunduğu semt "İstavroz Bahçesi" olarak da anılmaktadır.¹⁶⁸

*Kâdî'asker Ahmed Efendi Mahallesi*¹⁶⁹: Muallimzâde Ahmed Efendi tarafından yaptırılan Kâdî'asker Mescidi etrafında teşekkül etmiş olan mahalledir.¹⁷⁰

---

¹⁵⁷ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.329.

¹⁵⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 10/14, 32/43, 34/45.

¹⁵⁹ Davut Hud, *a.g.m.*, s.163.

¹⁶⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 13/17.

¹⁶¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 7/9.

¹⁶² Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.624.

¹⁶³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 28/36, 62/93.

¹⁶⁴ Davut Hud, *a.g.m.*, s.166.

¹⁶⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 13/17, 44/62, 47/67, 61/91, 61/92.

¹⁶⁶ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.395.

¹⁶⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 6/8, 10/13, 14/18, 56/82, 57/83.

¹⁶⁸ M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.m.*, s.260, P. G. İnciciyan, *a.g.e.*, s.106.

¹⁶⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 20/26.

¹⁷⁰ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.632.

*Kara Dâvûd Paşa Mahallesi / Dâvûd Paşa Mahallesi*¹⁷¹: Kara Nişancı adıyla bilinen Davud Paşa tarafından yaptırılan cami etrafında teşekkül etmiş olan mahalledir.¹⁷²

*Kefçe Dede Mahallesi*¹⁷³: Hayrat sahibi ve ermişlerden sayılan Kefçe Dede (ö. 1540), bir rivayete göre, yoksul kimselere kapı kapı dolaşarak kepçe ile aş dağıttı için bu sıfatı almıştır. Diğer rivayete göre, Darphane'deki altınların korunmasında ve taşınmasında görev yaptığından bu adla anılmıştır. Anıldığı Kefçe Dede lakabındaki kepçe kelimesi kefçe şeklinde değişime uğramıştır.¹⁷⁴

*Mehmed Ali Efendi Mahallesi*¹⁷⁵: Tespit edemedik.

*Mehmed Ca'fer Ağa Mahallesi*¹⁷⁶: Tespit edemedik.

*Mehmed Kamil Efendi Mahallesi*¹⁷⁷: Tespit edemedik.

*Mîrâhûr Mahallesi*¹⁷⁸ (*İmrâhor*): İsmi 1597 yılında devrin sadrazamı Ceğalzade Sinan Paşa'nın imrahoru, yani atlarının sorumlusu ve bakıcısı Mehmed Ağa tarafından yaptırılan camiden alır.¹⁷⁹

*Niyazi Efendi Mahallesi*¹⁸⁰: Tespit edemedik.

*Pazarbâşı Mahallesi*¹⁸¹: Pazarbaşı Ahmed Ağa tarafından yaptırılan mescid etrafında teşekkül etmiştir.¹⁸²

*Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi*¹⁸³: İsmi İstanbul'un eski Türk eserlerinden olan

---

¹⁷¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/15, 19/24, 33/45, 41/57, 41/58, 59/87, 69/101, 72/106.

¹⁷² *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.616.

¹⁷³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 14/18, 39/55, 41/57, 60/89, 70/103.

¹⁷⁴ *Davut Hud, a.g.m.*, s.164.

¹⁷⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1

¹⁷⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 13/17.

¹⁷⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 21/27.

¹⁷⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 71/105.

¹⁷⁹ *Haldun Hürel, a.g.e.*, s.401.

¹⁸⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1.

¹⁸¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 37/50, 63/95, 65/96.

¹⁸² *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.628.

¹⁸³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/3, 20/26, 21/27, 31/41, 32/43, 33/45, 36/50, 64/96.

ve Fatih'in sadrazamı Rum Mehmed Paşa tarafından yaptırılan camiden gelmektedir.¹⁸⁴

*Salacak Mahallesi*¹⁸⁵: Adıyla ilgili net bir bilgi bulunmamakla beraber, kelime Türkçe'de "üstünde ölü yıkanan kerevet, teneşir" ile ayrıca "savacak, kovalayacak şey" anlamlarına gelmektedir. İsmi önceleri *Salacaköy* şeklindeyken zamanla değişime uğrayarak Salacak şeklini almıştır.¹⁸⁶

*Selâmî Ali Efendi Mahallesi*¹⁸⁷: İsmi Celvetiye Tarikatı'nın Selâmiye kolunun kurucusu olan Selâmi Ali Efendi'den (ö. 1692) gelmektedir. Mahallenin adı, zamanla *Selâmsız*'a dönüşmüş ve bir semt adı olarak günümüze kadar gelmiştir.¹⁸⁸

*Selîmiye Mahallesi*¹⁸⁹: Adını III. Selim'in 1805 yılında burada yaptırdığı iki minareli barok caminden almıştır. Cami dışında başka yapılarda inşa edilmiş olup bu bölge *Selimiye* adıyla tanınmaktadır.¹⁹⁰

*Selmân Ağa Mahallesi*¹⁹¹: İsmi, Sultan II. Bayezid'in son devirlerinde sarayın kapı ağalarından olan Selman Ağa'nın yaptırdığı camiden almıştır.¹⁹²

*Sinan Paşa Mahallesi*¹⁹³: Yemen fatihi olarak bilinen Sinan Paşa tarafından yaptırılan cami etrafında teşekkül etmiş olan mahalledir.¹⁹⁴

*Solak Sinan Mahallesi*¹⁹⁵: Adını Solakbâşı Sinan Ağa tarafından 1547'de yaptırılan camiden almaktadır.¹⁹⁶

*Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi*¹⁹⁷: İsmi XVI. yüzyılın ünlü Osmanlı sadrazamı Sokullu Mehmed Paşa'nın hazinedarı Tavâşî yani "hadım" Hasan Ağa'nın 1587'de

---

¹⁸⁴ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.647.

¹⁸⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 20/26, 55/81.

¹⁸⁶ Davut Hud, *a.g.m.*, s.168.

¹⁸⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/15, 14/19, 31/40, 42/59, 43/61, 47/67, 57/84, 67/100.

¹⁸⁸ Davut Hud, *a.g.m.*, s.162.

¹⁸⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 13/17, 43/61, 47/65, 63/94, 68/101.

¹⁹⁰ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.677.

¹⁹¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 18/24, 43/60, 48/69, 50/72, 51/73, 52/75.

¹⁹² Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.679.

¹⁹³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 15/20, 21/27.

¹⁹⁴ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.636.

¹⁹⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 7/8, 60/90.

¹⁹⁶ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.700.

¹⁹⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1, 36/49, 70/103.

yaptırdığı camiden gelmektedir.¹⁹⁸

*Tenbel el-Hâc Mehmed Mahallesi*¹⁹⁹: Mahalleye adını veren “Tenbel” lakaplı Halimi Hacı Mehmed, muhtemelen XVII. yüzyılda burada yaşamış ve Aziz Mahmud Hüdaî dergâhında yetişmiş bir şeyhti. Bu lakap kendisine tombul olduğu için verildiği de rivayet edilmektedir.²⁰⁰

*Toygâr Hamza Mahallesi*²⁰¹: Mahalle ismini Fatih devrinde yaşamış ünlü bir kemankeş (okçu) olan Toygar Hamza'nın burada yaptırdığı camiden almaktadır. Caminin yaptırılış tarihi 1453 gösterildiğinden İstanbul'un en eski Osmanlı eserleri arasında bulunmaktadır.²⁰²

*Vâlîde-i 'Atîk Mahallesi / 'Atîk Vâlîde Mahallesi*²⁰³: II. Selim'in eşi ve III. Murad'ın vâlidesi Nurbanu Sultan tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan cami ve külliye etrafında oluşan mahalledir. XVII. yüzyılda Yeni Valide Camisi'ni yaptıran Hatice Turhan Sultan, Nurbanu'dan sonra yaşamış olduğu yani cami bundan daha yeni olduğu için Nurbanu'ya “Atîk” yani eski denmiştir.²⁰⁴

*Yeni Mahalle*²⁰⁵: Ermeni ve Rumların oturduğu mahalle olup Kızlarağası semtindedir.²⁰⁶

2. Üsküdar'da Bulunan Cadde ve Sokaklar

Açık Türbe Caddesi²⁰⁷

Ahmed Çelebî Mahallesi'nde

Câmi'-i Şerîf Sokağı²⁰⁸

Durbâlî Mahallesi'nde

¹⁹⁸ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.768.

¹⁹⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 55/81, 70/103

²⁰⁰ Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.775.

²⁰¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 27/35, 55/80, 58/84, 60/90.

²⁰² Davut Hud, *a.g.m.*, s.163, Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.647.

²⁰³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/4, 45/62, 53/76, 67/99, 69/102

²⁰⁴ Davut Hud, *a.g.m.*, s.164, Haldun Hürel, *a.g.e.*, s.817.

²⁰⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 57/84.

²⁰⁶ Yazar Adı Yok, *Şehremaneti Hududu Dâhilinde Bulunan Mahallât Esâmisi*, Arşak Garoyan Matbaası, Dersaadet 1329, s.31; Rahmi Ünüvar, *İlçemiz Üsküdar: Toplum ve Çevre İncelemeleri*, 2.Basım, İstanbul 1969, s.19.

²⁰⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 40/56.

²⁰⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 45/63.

Çinîlî Caddesi ²⁰⁹	Vâlîde-i ‘Atîk Mahallesi’nde
Harem İskelesi Caddesi ²¹⁰	Selîmiye Mahallesi’nde
İcadiye Caddesi ²¹¹	
İstirati Kalfa Sokağı ²¹²	Kuzguncuk Karyesi’nde
Kandilli Caddesi ²¹³	
Karacaahmed Caddesi ²¹⁴	Dâvûd Paşa Mahallesi’nde
Karamanlı Sokağı ²¹⁵	Yeni Mahalle’de
Karantina Sokağı ²¹⁶	Sinan Paşa Mahallesi’nde
Katırcılar Caddesi ²¹⁷	Hayreddîn Çavuş Mahallesi’nde
Kocabâş Sokağı ²¹⁸	Kuzguncuk Karyesi’nde
Kör Bakkal Caddesi ²¹⁹	‘Arâkiyeci el-Hâc Ca‘fer Ağa Mahallesi’nde
Orta Sokak ²²⁰	İstavros Mahallesi’nde
Selâmî Ali Efendi Caddesi ²²¹	Selâmî Ali Efendi Mahallesi’nde

²⁰⁹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 53/76.

²¹⁰ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 47/65.

²¹¹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 9/11.

²¹² Üsküdar 761 No’lu ŞS, 51/74.

²¹³ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 64/96.

²¹⁴ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 11/15.

²¹⁵ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 57/84.

²¹⁶ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 15/20.

²¹⁷ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 7/9.

²¹⁸ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 51/73.

²¹⁹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 3/4.

²²⁰ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 56/82.

²²¹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 11/15.

Toptaşı Caddesi²²² ‘Arâkiyeci el-Hâc Mehmed Ağa
Mahallesi’nde

Yalı Caddesi²²³ İhsâniye Mahallesi’nde

Yazıcı Mıgırđıç Sokađı²²⁴ İcadiye Mahallesi’nde

D. Üsküdar’da İsmi Geçen Diğer Mahal ve Semtler

Defterimizde Üsküdar’a bağlı olarak ismi geçen diğer cadde, sokak ve karyeler ile bazı mahaller ve bağlı buldukları idarî birimler ise şöyledir:

‘Arabzâde Bađı²²⁵ İcadiye Mahallesi’nde

Arnabud Karyesi²²⁶ Begkoz Kazâsı’nda

Beglerbegi²²⁷ Üsküdar’da

Bostan Sokađı²²⁸ Kādî Karyesi Ca’fer Ağa
Mahallesi’nde

Ca’fer Ağa Mahallesi²²⁹ Kādî Karyesi’nde

Çakaldađı²³⁰ Bulgurlu Karyesi’nde

Çakırcı Hasan Paşa Mahallesi²³¹

Dereseki²³² Begkoz Kazâsı’nda

Dolayoba Karyesi²³³ Kartal Kazâsı’nda

²²² Üsküdar 761 No’lu ŞS, 36/49, 24/30.

²²³ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 44/62.

²²⁴ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 62/93, 67/100.

²²⁵ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 28/36, 62/93, 67/100.

²²⁶ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 46/64.

²²⁷ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 14/18, 56/82, 57/83.

²²⁸ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 39/54.

²²⁹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 7/10, 39/54.

²³⁰ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 64/96.

²³¹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 15/20.

²³² Üsküdar 761 No’lu ŞS, 46/64.

²³³ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 38/53.

Hâcî Kādî Mahallesi ²³⁴	Şile Kasabası'nda
Harem İskelesi ²³⁵	
İcadiye ²³⁶	
İskele-i Kebîr ²³⁷	
Kır Mevki'i ²³⁸	Begkoz Kazâsı'nda
Kızıltoprak ²³⁹	Kādî Karyesi'nde
Kurtdoğmuş Karyesi ²⁴⁰	Begkoz Kazâsı'nda
Kuş Dili ve Söğüdü Çeşme Caddesi ²⁴¹	Kādî Karyesi 'Osmân Ağa Mahallesi'nde
Nerdiban Karyesi ²⁴²	Kartal Kazâsı'nda
Nuh Kuyusu ²⁴³	
'Osmân Ağa Mahallesi ²⁴⁴	Kādî Karyesi'nde
Paşa Limanı ²⁴⁵	Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde
Sahrâ-yı Cedîd Mahallesi ²⁴⁶	Kādî Karyesi'nde
Salacak Vapur İskelesi ²⁴⁷	

²³⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 22/28.

²³⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/84, 59/86, 47/65.

²³⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/31, 67/100.

²³⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 63/94. Bugünkü Üsküdar İskelesi.

²³⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 46/64.

²³⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 66/98.

²⁴⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/90.

²⁴¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 49/71.

²⁴² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 72/106.

²⁴³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/88.

²⁴⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/2, 10/13, 19/25, 21/27, 25/31, 25/32, 32/42, 35/48, 43/60, 48/68, 49/71, 54/78.

²⁴⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 38/52, 35/47.

²⁴⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 16/23.

²⁴⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 20/26

Tarlabâşı²⁴⁸ Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde

Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi²⁴⁹ Kādî Karyesi'nde

Üsküdâr İskelesi²⁵⁰

Yel Değirmeni²⁵¹ Kādî Karyesi'nde

Yoğurtcu Çeşme Caddesi²⁵² Kādî Karyesi Ca'fer Ağa
Mahallesi'nde

E. Üsküdar Haricinde İsmi Geçen Yerler

1. Üsküdar Haricindeki Şehir, Sancâk, Nahiye ve Kazalar

'Ayntâb Kazâsı²⁵³

Âbâna Nâhiyesi²⁵⁴ İnebolu Kazâsı'nda

Atkaracavîran? Nâhiyesi²⁵⁵

Bandırma Kazâsı²⁵⁶

Bilecik Kazâsı²⁵⁷ Hüdâvendigâr Vilâyeti'nde

Dedeâğaç Sancâğı²⁵⁸ Edirne Vilâyeti'nde

Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Vilâyeti²⁵⁹

²⁴⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 57/84.

²⁴⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40, 66/98.

²⁵⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/35.

²⁵¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/34, 69/101.

²⁵² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 7/10.

²⁵³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

²⁵⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 35/47, 38/52.

²⁵⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 12/16.

²⁵⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 32/43.

²⁵⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17.

²⁵⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/89.

²⁵⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 17/23, 37/51, 43/60.

Çerkeş Kazâsı ²⁶⁰	Kastamonû Vilâyeti'nde
Erbil Kazâsı ²⁶¹	Mûsul Vilâyeti'nde
Ergiri Sancâğı ²⁶²	
Erzincan Sancâğı ²⁶³	
Gelibolu Sancâğı ²⁶⁴	
Gerede Kazâsı ²⁶⁵	Bolu Sancâğı'nda
Görice Sancâğı ²⁶⁶	Manastır Vilâyeti'nde
Havâss-ı Refîa' Kazâsı ²⁶⁷	
Hüdâvendigâr Vilâyeti ²⁶⁸	
Ilgın Kazâsı ²⁶⁹	Konya Vilâyeti'nde
İzmir Vilâyeti ²⁷⁰	
Karacavîran Nâhiyesi ²⁷¹	Kastamonu Vilâyeti'nde
Karadere Nâhiyesi ²⁷²	Lâzistân Sancâğı'nda
Kastamonu Vilâyeti ²⁷³	

---

²⁶⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 12/16.

²⁶¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.

²⁶² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/31.

²⁶³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 16/21.

²⁶⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/41.

²⁶⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 3/3.

²⁶⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 34/46.

²⁶⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 3/5.

²⁶⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17, 39/54.

²⁶⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 48/69.

²⁷⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 3/4.

²⁷¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 12/16.

²⁷² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 32/42.

²⁷³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 12/16, 30/39.

Kemah Kazâsı ²⁷⁴	
Koçhisar Kazâsı ²⁷⁵	Kengirî Sancâğı'nda
Malatya Sancâğı ²⁷⁶	
Manastır Vilâyeti ²⁷⁷	
Mapavri Nâhiyesi ²⁷⁸	Lâzistân Sancâğı'nda
Melekel/Melegil? Nâhiyesi ²⁷⁹	Bolu Sancâğı'nda
Mihâlîçcık Kazâsı ²⁸⁰	Ankara Vilâyeti'nde
Söğüd Nâhiyesi ²⁸¹	Hüdâvendigâr Vilâyeti'nde
Ürgüb Kazâsı ²⁸²	Konya Vilâyeti 'nde
Za'ferânbolu Sancâğı ²⁸³	Kastamonu Vilâyeti'nde

2. Üsküdar Haricindeki Kasaba ve Köyler

'Ayntâb Kasabası ²⁸⁴	
Adapazarı Kasabası ²⁸⁵	İzmîd Sancâğı'nda
Andıra Karyesi ²⁸⁶	Lâzistân Sancâğı'nda
Atkaracalar Karyesi ²⁸⁷	Kastamonu Vilâyeti'nde

²⁷⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 59/86.

²⁷⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/35.

²⁷⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/32.

²⁷⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 9/12, 34/46.

²⁷⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 4/5.

²⁷⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/3.

²⁸⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/2, 5/6.

²⁸¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17.

²⁸² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 53/77, 54/79.

²⁸³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 30/39.

²⁸⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

²⁸⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 33/44.

²⁸⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 32/42.

²⁸⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 12/16.

Begdeğın Karyesi ²⁸⁸	Konya Vilâyeti'nde
Beglerbegi Karyesi ²⁸⁹	
Beşiktaş Kasabası ²⁹⁰	Galata'da
Bulyan Karyesi ²⁹¹	Manâstır Vilâyeti'nde
Denik Karyesi ²⁹²	Ankara Vilâyeti'nde
Düz Ağaç Karyesi ²⁹³	Bolu Sancâğı'nda
Düztepe Karyesi ²⁹⁴	
Erbil Kasabası ²⁹⁵	Mûsul Vilâyeti'nde
Eril Karyesi ²⁹⁶	'Ayntâb Kazâsı'nda
Fındıklı Kasabası ²⁹⁷	Galata'da
Gerer/Gemrer? Karyesi ²⁹⁸	Kemah Kazâsı'nda
Harköz Karyesi ²⁹⁹	Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti'nde
Kışla Karyesi ³⁰⁰	Âbâna Nâhiyesi'nde
Küçük? Karyesi ³⁰¹	

²⁸⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 48/69.*

²⁸⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.*

²⁹⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 51/74, 53/77.*

²⁹¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 34/46.*

²⁹² *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/2, 5/6.*

²⁹³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/3.*

²⁹⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.*

²⁹⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.*

²⁹⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.*

²⁹⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 24/30.*

²⁹⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 59/86.*

²⁹⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 43/60.*

³⁰⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 35/47, 38/52.*

³⁰¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.*

Labuva Karyesi ³⁰²	Ergiri Sancâğı'nda
Olyum Söğüd? Karyesi ³⁰³	
Rum Evlek? Karyesi ³⁰⁴	
Ruûs Karyesi ³⁰⁵	İlgın Kazâsı'nda
Sahor Karyesi ³⁰⁶	Lâzistân Sancâğı Mapavri Nâhiyesi'nde
Simârin Karyesi ³⁰⁷	
Sirade Karyesi ³⁰⁸	Mûsul Vilâyeti'nin Erbil Kazâsı'nda
Tophâne Kasabası ³⁰⁹	Galata'da
Üç Hisar Karyesi ³¹⁰	Ürgüb Kazâsı'nda
Ürgüb Kasabası ³¹¹	
Yabâna Karyesi ³¹²	Kengırı Sancâğı'nda
Yemenî Karyesi ³¹³	İnebolu Kazâsı'nın Âbâna Nâhiyesi'nde

³⁰² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/31.

³⁰³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

³⁰⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

³⁰⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 48/69.

³⁰⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 4/5.

³⁰⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

³⁰⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.

³⁰⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

³¹⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 54/79.

³¹¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 53/77.

³¹² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/35.

³¹³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 35/47, 38/52.

3. Üsküdar Haricindeki Mahalle, Cadde ve Sokaklar

Aksarây Caddesi ³¹⁴	Mahmiyye-i İstanbul'da Aksarây civârında Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi'nde
Arab Kuyusu Mahallesi ³¹⁵	İstanbul'da Samatya'da
Ayâsofya-i Kebîr Mahallesi ³¹⁶	
Bostan Sokağı ³¹⁷	İstanbul'da Edirne Kapusu Gecesi Pîri? Mahallesi'nde
Câmi'-i Kebîr Mahallesi ³¹⁸	Bilecik Kazâsı'na tâbi' Söğüd Nâhiyesi'nde
Dâvûd Paşa Mahallesi ³¹⁹	Mahmiyye-i İstanbul'da
Dökmeciler Mahallesi ³²⁰	Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî radiye anhü'l bârî civârında
Emîr Çelebi Mahallesi ³²¹	Manastır Vilâyeti'nde
Eski Yeni Mahalle ³²²	Havâss-ı Refia' Kazâsı'nda
Fîrûz Ağa Mahallesi ³²³	Galata'nın Tophâne Kasabası'nda
Gecesi Pîri? Mahallesi ³²⁴	İstanbul Edirne Kapusu'nda

³¹⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 49/70.

³¹⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.

³¹⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/34.

³¹⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 70/104.

³¹⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17.

³¹⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 13/17.

³²⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 24/30.

³²¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 10/12.

³²² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 3/5.

³²³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

³²⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 70/104.

Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi ³²⁵	Mahmiyye-i İstanbul'da Aksarây'da
Güngörmez Mahallesi ³²⁶	Mahmiyye-i İstanbul'da Sultân-ahmed'de
İshak Paşa Mahallesi ³²⁷	Mahmiyye-i İstanbul'da
Karaağaç Mahallesi ³²⁸	Hüdâvendigâr Vilâyeti'nin merkezi Bursa'da
Karaoğlan Mahallesi ³²⁹	Manastır Vilâyeti'nde
Laleli Câmî'-i Şerîfi Sokağı ³³⁰	
Mersibânî/Mersiyânî Sokağı ³³¹	Galata'da
Mollâ Çelebî Mahallesi ³³²	Galata'nın Fındıklı Kasabasının'da
Muharrem Efendi Sokağı ³³³	Ayâsofya-i Kebîr civârında Yerebatan Mahallesi'nde
Muslihiddin Mahallesi ³³⁴	Edirne Vilâyeti'nin Dedeagaç Sancâğı'nda
Odabâşı Mahallesi ³³⁵	Mahmiyye-i İstanbul'da Şehremâneti civârında
Sâat? Mahallesi ³³⁶	Manastır Vilâyeti'nin Görice Sancâğı'nda

³²⁵ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 49/70.

³²⁶ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 22/28.

³²⁷ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 54/79.

³²⁸ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 39/54.

³²⁹ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 9/12.

³³⁰ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 70/104.

³³¹ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 23/29.

³³² *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 24/30.

³³³ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 49/70.

³³⁴ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 60/89.

³³⁵ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 58/85.

³³⁶ *Üsküdar* 761 No'lu ŞS, 34/46.

Saka Baba Sokağı ³³⁷	Ayâsofya-i Kebîr Mahallesi'nde
Salihye Mahallesi ³³⁸	Erzincan Sancâğı'nda
Soğan Ağa Mahallesi ³³⁹	Mahmiyye-i İstanbul'da Sultân Bâyezîd Câmî'-i Şerîfi civârında
Yağlıkcılar Sokağı ³⁴⁰	Mahmiyye-i İstanbul'da
Yâ Vedüd Mahallesi ³⁴¹	Ayvânsarây Kurbu'nda
Yerebatan Mahallesi ³⁴²	Ayâsofya-i Kebîr civârında

4. Üsküdar Haricindeki Diğer Mahaller

Ada-i Kebîr ³⁴³	
Aksarây ³⁴⁴	Mahmiyye-i İstanbul'da
Ayâsofya-i Kebîr ³⁴⁵	
Ayvânsarây Kurbu ³⁴⁶	
Bağçe Kapsu ³⁴⁷	
Begoğlu ³⁴⁸	
Bursa ³⁴⁹	Hüdâvendigâr Vilâyeti'nde
Çarşu-yu Kebîr ³⁵⁰	Mahmiyye-i İstanbul'da

³³⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/34.

³³⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 16/21.

³³⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 53/76.

³⁴⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 33/45.

³⁴¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 66/98.

³⁴² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 49/70.

³⁴³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 17/23.

³⁴⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 49/70.

³⁴⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 49/70.

³⁴⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 66/98.

³⁴⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 10/13.

³⁴⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8.

³⁴⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 39/54.

Çenberlitaş Kurbu ³⁵¹	Mahmiyye-i İstanbul'da
Dersa'âdet ³⁵²	
Edirne Kapusu ³⁵³	İstanbul'da
Fâtiḥ ³⁵⁴	Mahmiyye-i İstanbul'da
Göynükler Dîvânı ³⁵⁵	Âbâna Nâhiyesi'nin Kışla Karyesi'nde
Hasköy ³⁵⁶	
Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî radiye anhü'l bâri ³⁵⁷	
İncirli Kurbu ³⁵⁸	'Ayntâb Kazâsı'nda
Karagöz Kurbu ³⁵⁹	'Ayntâb Kazâsı'nda
Kumkapu ³⁶⁰	Mahmiyye-i İstanbul'da
Marmaris ³⁶¹	
Midilli Adası ³⁶²	Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti'nde
Nişantaşı ³⁶³	
Ortaköy ³⁶⁴	Galata'nın Beşiktaş Kasabası'nda

³⁵⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 33/45.

³⁵¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 63/94.

³⁵² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5, 27/34.

³⁵³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 70/104.

³⁵⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 60/89.

³⁵⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 35/47, 38/57.

³⁵⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 12/15.

³⁵⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24/30.

³⁵⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 71/105.

³⁵⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 71/105.

³⁶⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 48/78.

³⁶¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 41/57.

³⁶² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 37/51.

³⁶³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 6/8.

³⁶⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 51/74.

Sakız Adası ³⁶⁵	Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti'nin Harköz Karyesi'nde
Samatya ³⁶⁶	İstanbul'da
Sarây Birûnu ³⁶⁷	İstanbul'da
Sultânahmed ³⁶⁸	Mahmiyye-i İstanbul'da
Şehremâneti ³⁶⁹	Mahmiyye-i İstanbul'da
Şeyh Ebû'l-Vefâ ³⁷⁰	Mahmiyye-i İstanbul'da
Taktak Yokuşu ³⁷¹	Tophâne Kasabası'nın Fîrûz Ağa Mahallesi'nde
Taşköprü ³⁷²	
Tirebolu ³⁷³	
Yemenî Dîvânî ³⁷⁴	İnebolu Kazâsı'nın Âbâna Nâhiyesi'nde
Yeni Köy ³⁷⁵	
Yenice ³⁷⁶	
Zincirlikuyu ³⁷⁷	Mahmiyye-i İstanbul'da

³⁶⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 43/60.

³⁶⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.

³⁶⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 59/86.

³⁶⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 22/28.

³⁶⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/85.

³⁷⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 45/63.

³⁷¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

³⁷² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 65/97.

³⁷³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/57.

³⁷⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 35/47, 38/52.

³⁷⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 19/24.

³⁷⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105.

³⁷⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/89.

İKİNCİ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA SOSYAL HAYAT

Osmanlı toplumunun sosyal yönünü tarihte yaşandığı gibi gerçek yönü ile ortaya koyabilmek için en başta arşiv belgeleri, şer'iyye sicilleri, salnâmeler, kanunnâmeler, seyahatnâmeler, vakfiyeler gibi temel kaynaklar araştırılmalıdır.³⁷⁸ Biz de bu temel kaynaklardan olan 761 No'lu Üsküdar Şer'iyye Sicilinde yer alan dava kayıtları ışığında Üsküdar ve muzâfâtındaki sosyal hayata ilişkin kayıtları inceleyecek ve ilgili başlıklar altında rastladığımız bilgilere yer vereceğiz.

I. TOPLUM HAYATI

A. Sosyal Tabakalaşma

Her toplumda olduğu Osmanlı toplumunda da sosyal yapıda tabakalaşma ve buna bağlı olarak statü vardır. Fakat bu durum Osmanlı toplumunun, kesin hatlarla birbirinden ayrılmış sosyal sınıflardan müteşekkil yapıya sahip olduğu manasına gelmez. Aristokratik bir yapıya sahip olmayan Osmanlı toplumunda en imtiyazlı olan tek aile Osmanlı Hanedanı'ydı³⁷⁹ Bunun dışındaki her kişi en üst makam olan sadrazamlık da dâhil olmak üzere çeşitli makamlara kadar yükselebilir ve düşebilirdi.

Osmanlı toplumu, genel olarak mesleklerine, yerleşim, inanç ve hürriyet durumlarına göre çeşitli şekillerde tasnif edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde idarî anlamda tabakalaşma askerî zümre yani berâyâ³⁸⁰ (yönetenler sınıfı) ve reâyâ³⁸¹ (yönetilenler

³⁷⁸ Ziya Kazıcı, *Osmanlı'da Toplum Yapısı*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2003, s.14.

³⁷⁹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2012, s.25.

³⁸⁰ Berâyâ: Osmanlı Devleti'nde halkın vergi ve haraç vermeyen reâyânın karşıtı olan sınıftır. Bu sınıf, Askerî zümre; saray halkı, ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarından meydana gelmektedir. İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, I, 2. Basım, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2006, s.334.

³⁸¹ Reâyâ: Berâyâ sınıfı dışında olan üretim yapan, vergi ve haraç veren sınıftır. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.2561.

sınıfı) şeklinde meslekî mensubiyete bağlı olan tabakalaşmadır. Dinî bakımdan Müslim-gayr-i müslim, hukukî açıdan hür-köle gibi sosyal ayrımlar ile de tasnifler söz konusudur.³⁸²

Osmanlı toplumundaki tabakalaşma kişinin bulunduğu sosyal statüsü, toplumdaki rolü, bulunduğu makama göreydi. Bunu belirten ve isimleriyle birlikte kullanılan unvanlar o kişinin sosyal tabakada bulunduğu mevkii göstermekteydi. Buna göre, sosyal tabaka içerisinde yer alan kişileri birkaç kategori içerisinde değerlendirmek mümkündür:

İsmin Başına Eklenen Unvanlar: Bu kategori içerisinde ele alabileceğimiz unvanlar başta ilmî ve dinî olmak üzere çeşitli alanlara dâhil olabilecek unvanlardır.

Hac, Osmanlı toplumu gözünde önemli bir ibadet olup herkese nasip olmadığından bu ibadeti yapma şerefine erişenler özel saygı görürler ve Hacı unvanıyla beraber zikredilirlerdi. Buna bağlı olarak defterimizde bu ibadeti yerine getirmiş erkeklerin “**el-Hâc**” kadınların ise, “**Hâce**” şeklinde zikredildiğini görmekteyiz. Defterimizde el-Hâc Ömer Beg³⁸³, Hâce Ayşe Hanım ibneti Ömer³⁸⁴ vd. isimli kişiler bu ifadenin kullanımına somut örneklerdir.

Yine İslam toplumlarında olduğu gibi Osmanlı toplumunda da Peygamber Efendimizin soyuna olan derin sevgi ve bağlılık devam etmişti. Hz. Muhammed’in torunları olan, Hz. Hüseyin’in soyundan gelenlere “Seyyid” Hz. Hasan’ın soyundan gelenlere ise “Şerîf” denilirdi.³⁸⁵ Defterimize baktığımızda bu unvanlardan “Şerîf” unvanının geçmediği “Seyyid” unvanının ise geçtiği görülmektedir.

Öncelikle “**Seyyid**” unvanı defter sahibi kadının ismiyle beraber defter kapağında “es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi” şeklinde zikredilmektedir. Ayrıca bu ifade kâtib, devlet müessesesinde ve dinî alanda görevli olan bazı kişilerin isimlerinde de görülmektedir. Bunlardan bazıları; “postnişîn es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Fahreddin

³⁸² Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı İctimaî Yapısının Ana Hatları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.21-22.

³⁸³ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 3/5.

³⁸⁴ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 60/88.

³⁸⁵ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.69.

Efendi ³⁸⁶”, “bâşkâtib mu‘âvini mekremetlü es-Seyyid Mehmed Arif Efendi ibn Ömer ³⁸⁷”, “Şehremânet-i Celîlesi Meclisi a‘zâ-yı kirâmından sa‘âdetlü es-Seyyid Mehmed Kamil Efendi Hazretleri b. Mehmed ibn İbrahim ³⁸⁸”dir. Lakin bu unvanın Hz. Hüseyin’in soyundan gelenlere söylendiğine dair bir ayırım görülememektedir.

“Şeyh” (1/1), “Hâfız” (1/1), “Mollâ” (32/42), “Dervîş” (1/1) unvanları güzel ahlakları ve yaşam tarzlarıyla örnek olan ve dinî konularda toplum nazarında etkili olan kişilere verilmiştir.

Devlet vazifesinde statüsüne bağlı olarak memurlar ve dinî alandaki görevlilerinin isimleri; devletlü (32/43), fazîletlü (30/39), fütüvvetlü (19/24), izzetlü (10/14), mekremetlü (7/8), ref‘etlü (19/24), reşâdetlü (14/18), sa‘âdetlü (17/23), siyâdetlü (32/43), zehâdetlü (58/85) unvanlarıyla beraber zikredilmektedir. Örneğin; “Devletlü siyâdetlü Şerif Abdullah Paşa Hazretleri” (32/43), “Fazîletlü Abdurrahman Nesib Efendi” (30/39), “Fütüvvetlü Mehmed Kemaleddin Beg” (30/39), “İzzetlü Mehmed Hayri Beg ibn Ömer Efendi” (5/7), “Mekremetlü es-Seyyid Mehmed Kemaleddin Efendi” (7/10), “Ref‘etlü Abdulkadir Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa Efendi ibn İbrahim” (19/24), “Kelâmî Dergâh-ı Şerîfi postnişîni reşâdetlü zehâdetlü es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Esad Efendi ibnu's-Şeyh Said Efendi” (58/85) vd.

Başka ayırt edici bir ifade olan “...zâde” unvanı çoğunlukla toplumun asil ve önde gelen aileleri için kullanılmakla beraber babanın mesleği ve sosyal statüsü alınan ve zikredilen unvanın kaynağıydı. Bu ifadelerden bazıları; Ağazâde, Efendizâde, Hazînedârzâde, Mânyâszâde gibi. Örneğin; “Hazînedârzâde Mehmed Beg ibn Ali Osman” (65/97), “Mânyâszâde sa‘âdetlü Refik Beg Efendi Hazretleri ibn Abdullah” (23/29), “Salih Ağazâde İbrahim Edhem Efendi” (4/46), “Yahya Efendizâde Mollâ Süleyman Efendi” (58/85), “Şerifoğlu Mollâ Yusuf ibn Ali b. Memiş” (32/42), “Hatiboğlu aşçı Seyyid Ahmed Ağa ibn Halil” (2/3), “Kahyâoğlu Mehmed Ağa ibn Ali” (35/47) vd.

---

³⁸⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 1/1.

³⁸⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 16/23.

³⁸⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 17/23.

Bütün bu unvanlar yanında toplumda ‘Ayntâblı (71/105), İncesulu (58/84), Karacabeyli (60/89), Manâstırlı (9/12), Nevşehirli (58/84), Şâmlı (63/94), Ürgüblü (54/79) gibi ifadeler şahsın memleketini; ‘Arab (71/105), Kürd (86/59), Tatar (59/86), Zenci (55/80), Zenciyye (55/80), Çerkes (61/91) gibi ifadeler şahsın etnik kimliğini; ‘Attâr (10/12), kahveci (1/1), kilârcı (3/4), otacı (2/2), şerbethâneci (57/84) gibi ifadeler de mesleğini belirten ayırt edici lakaplardır.

Devlet kademesinde ya da orduya mensup olarak hizmet vermiş görevlilerin adlarının da buldukları mevkilerin isimleriyle zikredildiğini görmekteyiz. Örneğin; “Ardaloğlu Mehmed Çavuş ibn Memiş Arslan ibn Temel” (32/42), “Esbak Kapudân-ı Deryâ Mehmed Ali Paşa” (3/5), “Evkâf-ı Hümâyûn mühürdârı sa‘âdetlü Nüzhet Efendi” (44/62), “Hurşid Kethüdâ ibn Hasan” (59/86), “Hüseyn Onbâşı ibn Feyzullah” (59/86), “Mîrâlây izzetlü Aziz ibn Ahmed” (34/45), “Mîrlivâ sa‘âdetlü Osman Paşa ibnu’l-merhûm Hüseyn Efendi” (53/76) “Sandık emîni Emin Efendi ibn Hüsni” (2/3) vd.

İsmi Sonuna Eklenen Unvanlar: İncelediğimiz defterde ismin sonuna eklenen ifadelerden en çok geçenleri şunlardır; “Efendi” (1/1), “Ağa” (1/1), “Hanım” (3/5), “Çavuş” (59/86), “Paşa” (3/5), “Beg” (3/4), “Hazret” (27/34) gibi.

Bu unvanlardan en çok rastladığımız “**Efendi**” sıfatı şeyh, imam, kâtip gibi toplum içinde saygınlığı olan mertebelerde bulunan kişiler başta olmak üzere belli bir eğitim seviyesine sahip kişiler için kullanıldığı görülmektedir. “Dervîş Ali Efendi ibn Hasan” (1/1), “Evkâf-ı Hümâyûn mühürdârı sa‘âdetlü Nüzhet Efendi” (44/62) vd.

Metinlerde kullanımına rastladığımız diğer bir ifade olan “**Beg**”, toplumda saygı duyulan ve halkın önde gelen kişileri için kullanılmaktadır. “Hazînedârzâde Mehmed Beg ibn Ali Osman” (65/97), “izzetlü Ahmed Beg ibnu’l-merhûm el-Hâc Mehmed Beg” (10/14) vd.

“**Ağa**” kelimesinin genellikle devlet kademesinde görevli ve esnaf kesiminden insanlara hitap şekli olarak kullanıldığı görülmektedir. “Hatiboğlu aşçı Seyyid Ahmed Ağa ibn Halil”(2/3), “Muhzır Kamil Ağa ibn Ali”(1/1) vd.

“Paşa” toplum içerisinde saygın ve üst düzey görevlilerin adlarının bu sıfatla zikredildiği görülür ki bazen bu sıfatın “Hazret” kelimesi ile beraber kullanımının da bulunduğu görülmektedir. “Sa’âdetlü Mustafa Reşid Beg Efendi Hazretleri neclü'l-merhûm Hâriciyye Nâzırı esbâk Cemil Paşa neclü'l-merhûm sadr-ı esbâk Reşid Paşa”(27/34) vd.

Defterde geçen kimselerin cinsiyeti ve dini durumu gibi hususlar için ayrı kelimeler kullanılmaktadır. Müslüman erkekler için isimlerin ortasında “ibn, bin, oğlu” gayr-i müslim erkekler için “veled-i”, kadınlar için “bint, ibneti” şeklinde nesebî ifadeler bulunmaktadır. Gayr-i müslim erkek ve kadınlar, kayıtlarda bulunduğu millet ile “Ermeni milletinden, Rum milletinden” şeklinde zikredilmiştir. Bu bize Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşadığı hukukî alandaki değişimlerin bir neticesi olarak gayr-i müslimleri ifade etmek için kullanılan zımmî kelimesinin kullanımının azaldığını düşündürmektedir. Nitekim incelediğimiz defterdeki kayıtlarda zımmî kelimesi geçmemektedir.

Ayrıca metinde şahıslar işaret edilirken mezkûr/mezkûre, mezbûr/mezbûre, merkûm/merkûme, mumâileyh gibi kullanımlar görülmektedir. Vefat etmiş şahısların ismi geçerken dua da ifade eden merhûm/merhûme, müteveffâ ifadelerini görmekteyiz.

Son olarak defterimizde, unvan olarak niteleyemeyeceğimiz fakat ayırıcı özelliği bulunan bir takım ifadeler de bulunmaktadır. Bu ifadeler şahıs hakkında bilgi verirken ayrıca da çevresindeki insanlarca öyle tanındığını düşündüren ifadelerdir. Bunlardan bazıları; “Yüzbâşı Ahmed Efendi zevcesi denmekle bilinir Azize Hanım ibneti Mustafa” (16/21), “Hazînedâr Ahmed Ağa zevcesi denmekle bilinir Emine Memnûne Hanım ibneti Abdullah” (61/91), “Yemen? nâm-ı diğer Numan Ağa ibn Abdulkadir” (63/95)'dir.

B. Defterde Geçen Memur İsim, Meslek ve Unvanları

Adliyye Muhâsebe ketebesinden Hakkı Efendi ibn Ali (38/51)

Adliyye Nezâret-i Celîlesi Bâşmüdde'î Umûmîlik Kalemî ketebesinden Mehmed Nebil Efendi (1/1)

Asâkir-i Bahriyye-i Hazret-i Şâhâne Fethiyye Kalyon-ı Hümâyûn'da müstahdem birlik? kâtiblerinden Mehmed Efendi ibn Receb (29/37)

Asâkir-i Hazret-i Şâhâne kâim-makâmlarından izzetlü Rıfat Beg ibn Rauf Beg (16/21)

Asâkir-i Şâhâne Cerrâh kolağalarından ref'etlü Abdulkadir Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa Efendi ibn İbrahim (19/24)

Askerî Tekâ'üd Sandûğu Tahrîrât Kalemî ketebesinden Vasfî Efendi ibnu'l-merhûm mûmâileyh Ahmed Efendi (37/50)

Ayazma Karagolhânesinde müstahdem polis çavuşlarından Zekeriya Efendi ibn Şemseddin (34/46)

Bâb-ı Âlî ketebesinden Ahmed Efendi ibn Abdullah (44/61)

Bâb-ı Âlî ketebesinden ref'etlü el-Hâc Mahir Beg ibn Ömer (47/65)

Bâb-ı Âlî Me'mûrîn-i Mülkiyye Komisyonu Âlîsi zabıt kâtiblerinden ref'etlü Ömer Selahaddin Beg (21/27)

Bâb-ı Ser'askerî ketebesinden Hüsni Beg ibn Mustafa (22/27)

Bâb-ı Ser'askerî Muhâsebât Kalemî ketebesinden Hüseyin Mazhar Efendi ibn Hasan (38/51)

Bâb-ı Vâlâ-yı Ser'askerî Sûvârî Dâiresi İkinci Şu'be müdürü Mîrlivâ sa'âdetlü Osman Paşa ibnu'l-merhûm Hüseyin Efendi (53/76)

Bahriyye Nezâret-i Celîlesi Mektebi Kalemî evrâk kâtibi Edhem Efendi ibn Hasan (16/22)

Begkoz Nizâmiyye Firûnu me'mûrlarından mülâzım-ı evvel Ahmed Ziya Beg ibn Ragıb Beg (10/13)

Birinci Dâire-i Belediye ketebesinden İbrahim Kazım Efendi ibn Yahya (31/41)

Birinci Dâire-i Belediye Muhâsebe Kalemi ketebesinden Mehmed Tevfik Efendi ibn Yahya Münib Efendi (24/30)

Cem'iyet-i Rüsûmiyye a'zâsından sa'âdetlü Mustafa Naili Beg Efendi ibn Mehmed Şevket Beg (21/27)

Damga Nezâreti Muhâsebe bâşkâtibi izzetlü Mehmed Kamil Efendi ibnu'l-merhûm Veysi Efendi ibn Abdullah (21/27)

Denizlî Sancâğı Tahrîrât müdürü Hüseyin İrfan Beg ibn Mehmed (10/13)

Dokuzuncu Dâire-i Belediye Kalemi ketebesinden Ahmed Nailî Efendi [ibn] Mehmed (7/9)

Dokuzuncu Dâire-i Belediye Tanzîfât Seyyâr me'mûrlarından Arif Efendi [ibn] Hasan (7/9)

Duyûn-ı Umûmiyye ketebesinden Abdullah Beg ibn Ömer (22/27)

Ecnebî Gümrüğü me'mûrlarından Mehmed Beg ibnu'l-müteveffâ Ali Efendi (3/4)

Evkâf-ı Hümâyûn mühürdârı sa'âdetlü Nüzhet Efendi (44/62)

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi Mektebi Kalemi ketebesinden ref'etlü Fuad Beg (45/62)

Galata'da Emtia'-i Dâhiliyye Gümrüğü Nezâreti ser-muhâsibi ref'etlü Mahmud Naci Beg ibn İsmail (34/45)

Gümrük ketebesinden Mehmed Salim Efendi ibn Raşid (1/1)

Gümrük ketebesinden Şevki Efendi ibn Hüseyin (21/27)

Hâriciyye Nezâret-i Celîlesi Hukûk Kalemî ketebesinden Ahmed Faik Efendi
ibn Mehmed Rüşdi (56/81)

Hâriciyye Nezâreti Umûr-ı Hukûkiyye Muhtelita Kalemî ketebesinden Ahmed
Asım Beg ibnu'l-merhûm Ahmed Asım Efendi (55/81)

İdâre-i Mahsûsa Mühimme müdürî Halil Sırrı Efendi ibn Ömer (33/44)

Kolağası ref'etlü Ahmed Efendi ibn Osman (32/43)

Ma'ârif Muhâsebe Tahrîrât bâşkâtibi izzetlü Galib Beg (72/105)

Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi Muhâsebe Kalemî müdürî sa'âdetlü Abdullah Ramiz
Efendi ibnu'l-Hâc Ahmed (71/105)

Mâliyye-i Beytü'l-Mâl ketebesinden Refik Beg ibn Hasan Tahsin (60/88)

Mâliyye-i Hazîne-i Celîlesi Vergi İdâresi ketebesinden İbrahim Edhem Efendi
ibn Bekir (22/28)

Mâliyye Nezâreti Merkez Kalemî ketebesinden Ziya Beg ibn Abdullah
(70/104)

Mâliyye veznedârlarından Rüstem Efendi ibn Abdullah (65/96)

Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne Kalemî mukayyidi fütüvvetlü Mehmed Akil Beg
(21/27)

Mûsîka-i Hümâyûn kolağalarından ref'etlü Ahmed Beg ibn Mehmed (30/39)

Polis me'mûrlarından Aleksan Efendi veled-i Togodosi (31/41)

Reji İdâresi'nin Çengel Karyesi kolcubâşısı Ali Beg ibn Abdullah (38/53)

Rumîlî Şemendüfer me'mûrlarından Dimitri veled-i Nikoli (9/11)

Rüsûmât Emânet-i Celîlesi'nin Haydarpaşa ciheti sevk ve mu'âyene me'mûru
İbrahim Edhem Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa (59/87)

Rüsûmât ketebesinden Mustafa Efendi ibn Mehmed (44/61)

Rüsûmât ketebesinden Rüşdi Efendi ibn Hüseyin b. Mustafa (17/23)

Rüsûmât me'mûrlarından Mehmed Ali Beg (37/50)

Rüsûmât muhâfaza me'mûrlarından Tahsin Efendi ibn Mustafa (70/104)

Sandık emîni Emin Efendi ibn Hüsni (2/3)

Sarây-ı Hümâyûn kapucularından Yusuf Ağa ibn Halil İbrahim (26/33)

Şhremânet-i Celîlesi Meclisi a'zâ-yı kirâmından sa'âdetlü es-Seyyid Mehmed Kamil Efendi Hazretleri b. Mehmed ibn İbrahim (17/23)

Şhremâneti Meclisi bâşkâtibi Salim Beg ibn Abdullah (17/23)

Şhremâneti Me'mûrîn Kalemi ketebesinden Mehmed Sami Efendi ibn Salih (10/13)

Şirket-i Hayriyye İdâresi ketebesinden Yusuf Efendi (56/82)

Şûrâ-yı Devlet a'zâ-yı kirâmından sa'âdetlü Mustafa Reşid Beg Efendi Hazretleri neclü'l-merhûm Hâriciyye Nâzırı esbâk Cemil Paşa neclü'l-merhûm sadr-ı esbâk Reşid Paşa (27/34)

Şûrâ-yı Devlet-i İstintâk Dâiresi ketebesinden Ali Agâh Efendi ibn Neşet (56/81)

Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi Mukâvelât muharriri³⁸⁹ mu'âvini Yusuf Cemil Beg ibn sa'âdetlü Mustafa Paşa (40/56)

Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi zabıt kâtiblerinden Hamdi Raci Efendi (14/18)

---

³⁸⁹ Mukâvelât muharriri: Günümüzde noter dediğimiz bu kişiler, mahkemelerde hüccetleri düzenleyen görevlilerdi. Bu kişiler Adliyye Nezâreti tarafından tayin edilmekteydi. II. Meşrutiyet'ten sonra kâtib-i adl adını almışlardır. Ekrem Buğra Ekinci, *Tanzimat Devri Osmanlı Mahkemeleri*, s.178-179.

Üsküdâr ciheti polis komiserlerinden Azmi Efendi ibn Abidin Efendi b. Numan (20/25)

Üsküdâr Mekteb-i İ‘dâdî Mülkiyyesi müdürü Tevfik Beg (38/51)

Üsküdâr Mutasarrıflığı Tevkîfhâne müdürü İsmail Efendi ibn Emin (34/45)

Üsküdâr Polis Süvârî Üçüncü Sınıf komiserlerinden Hasan Efendi (72/106)

Üsküdâr Tebhîrhâne müdürü ref‘etlü Ahmed Refik Beg ibn Mehmed Şevket Efendi ibn Mehmed Emin (21/27)

Zirâ‘at Bankası mukayyidlerinden Mehmed Rasim Efendi ibn Asım (56/81)

Zirâ‘at Bankası veznedâr mu‘âvini ref‘etlü İsmail Hakkı Beg ibnu’l-merhûm mûmâileyh Hâfız Mehmed Efendi (45/63)

C. Üsküdar’da Gayr-i Müslimler

Şer‘iyye sicilleri belli bir bölgede yaşayan insanların birbirleriyle hukukî, ticarî, iktisadî, sosyal ve dinî münasebetlerini yansıtan belgelerdir. Bu bağlamda Üsküdar şer‘iyye sicilleri, Üsküdar’ın Müslümanlar yanında gayr-i müslim olarak Ermeni, Rum ve Yahudilerin yaşadığı bir yer olması hasebiyle gayr-i müslimler ile ilgili pek çok kaydı da içinde barındırmaktadır.³⁹⁰

Gayr-i müslimlerin varlığı İstanbul’un fethinden önce bulunmakla beraber fetihten sonra sayıları daha da artmıştır. Evliya Çelebi’nin verdiği bilgilere göre; Üsküdar’da 70 Müslüman mahallesi, 11 Rum ve Ermeni mahallesi ve bir tane de Yahudi mahallesi bulunmaktadır.³⁹¹

Osmanlı Devleti’nde Müslüman halk *Ümmet-i Muhammedi*, Müslüman olmayan halk ise mensup oldukları kiliselere göre “*taife*” veya “*millet*” kelimeleri ile

³⁹⁰ Nevzat Erkan, “XVIII. Yüzyılda Şer‘iye Sicillerine Göre Üsküdar’da Müslim-Gayrimüslim İlişkileri (1700-1712), *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.121.

³⁹¹ Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı (hızl.), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, C.1, Kitap 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003, s.431.

ifade edilmiştir.³⁹² Bu ifadeye göre, halk arasındaki sınıflandırmanın dinî zümreye göre olduğu anlaşılmaktadır. Gayr-i müslimlerle ilgili kayıtlar hakkında bir değerlendirme yapmadan önce gayr-i müslimler için kullanılan millet lafzının içerdiği anlam ve düşünceye kısaca değineceğiz.

Millet sistemi, bir bölgenin dârü'l-islâma katılmasından sonra buradaki gayr-i müslimlerin hukuk ve himaye bahşeden bir ahitle İslâm devletinin idaresi altına girmesinden doğan hukukî bir varlıktır. Belli bir dinin mensuplarını ifade eden millet kelimesi, Osmanlı Devleti'nde klasik dönemden itibaren dinî zümreleri ifade etmek için "cemaat" anlamında kullanılmıştır.³⁹³ XIX. yüzyıl gelindiğinde ise Batı kültürünün etkisiyle millet sözcüğünün ifade ettiği anlam değişerek müstakil olarak her gayr-i müslim topluluk için kullanılmaya ve dinî bir aidiyeti ifade etmeye başlamıştır.³⁹⁴ İncelediğimiz defterde hangi gruptan olursa olsun Osmanlı ülkesinde yaşayan gayr-i müslimler yani zimmîler için "*millet*" kelimesinin kullanılmış olduğunu görmekteyiz.

Osmanlı Devleti içinde gayr-i müslim zümrelerin Müslümanlardan farklı olarak zimmî statüsünde hakları ve yükümlülükleri vardı. Gayr-i müslimler, devletin istediği askerlik karşılığı cizye ödeme, belirlenen renkteki kıyafetleri giyme, kendi mahallelerinde oturma vb. hususlar yerine getirildiği takdirde himaye edilmişlerdir.³⁹⁵

Gayr-i müslimler, aralarındaki hukukî ihtilafları kendi mahkemelerine götürme hakkına sahip oldukları gibi İslam mahkemelerine yani şer'iyeye mahkemelerinde de dava açabilirlerdi. Taraflardan birinin Müslüman olması halinde ise davaya bakmaya yetkili tek merci İslam mahkemesiydi. İslam mahkemesinin gayr-i müslimlerin davasına bakması halinde onların hukukları değil İslam hukuku uygulanırdı. Genel kural olarak gayr-i müslimlere uygulanacak kanun hükmü Müslümanlara uygulanacak hükmün de aynıydı.³⁹⁶ Nitekim sicilimizdeki kayıtlarda, verilen kararların Müslümanlarla ilgili verilen kararlarla aynı olduğu, herhangi bir ayrımın söz konusu olmadığı görülür. Misal olarak; miras taksimi hususunda İslam hukukuna göre olan miras taksimine riayet

³⁹² Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, 3. Basım, C.VIII, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s.197.

³⁹³ Recep Şentürk - İlber Ortaylı, "Millet", *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.66; Cevdet Küçük, "Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi", *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.211.

³⁹⁴ Recep Şentürk - İlber Ortaylı, *a.g.m.*, s.66.

³⁹⁵ Recep Şentürk - İlber Ortaylı, *a.g.m.*, s.67.

³⁹⁶ Ahmet Özel, "Gayri Müslim", *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s.423.

edildiğini 36. hüccette görmekteyiz. Buna göre; Ermeni milletinden Ohannes veled-i Agob'dan miras kalan İcadiye Mahallesi'nde bulunan yirmi dört sehmlik arsanın üç sehmi zevcesine, yedi sehmi kızına, on dört sehmi ise oğluna intikal etmektedir.³⁹⁷

Osmanlı mahkemelerinde statü gereği Müslüman ve gayr-i müslim yargılanmasında bir takım farklılıklar olduğu gibi, kayda geçirilirken de kişinin durumuna göre bazı farklı terimlerin kullanıldığını görmekteyiz. Sicildeki herhangi bir dava kaydının gayr-i müslimlerle ilgili olup olmadığını sicildeki sakk-ı şer'î usulünden anlamak mümkündür. Bu usule göre, Müslümanlar ve gayr-i müslimlerden bahseden kayıtlarda hitap şekilleri, kullanılan belli ifadeler farklılaşmaktadır. Şöyle ki,

1. Kayıt başlarında gayr-i müslimler için “*tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin / tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'nin Rum/Ermeni/Yahudi milletinden*” ifadesi kullanılmıştır. “*Millet*” kelimesinin sadece gayr-i müslimlerle ilgili kayıtlarda geçtiği görülür.

2. Mahkeme kayıtlarında Müslüman erkekler için *Arif Efendi ibn Süleyman* Müslüman kadınlar için *Ayşe Hanım ibneti Habib* şeklinde ifadeler yer alırken, gayr-i müslim erkekler için *Sergiz veled-i Nikegos* Gayr-i müslim kadınlar için *Maryora Kadın ibneti Teryandafil* şeklinde yazılmıştır.

3. Müslümanlarla ilgili kayıtlarda şer'iyye mahkemesi “*meclis-i şer'-i şerîf-i enver / meclis-i şer'-i münîr*”, gayr-i müslimlerle ilgili kayıtlarda ise “*meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîr*” şeklinde ifade edilmiştir.

4. Müslümanların ikâmet ettikleri yer bildirilirken genellikle “*sâkin / sâkine*”, gayr-i müslimler için ise genellikle “*mütemekkin / mütemekkine*” tabirleri kullanılmıştır.

5. Müslüman kişilerin ölenlerine “*vefât eden*” ifadesi kullanılırken, gayr-i müslimlerin ölüleri için “*fevt olan*” ifadesi kullanılmıştır.

---

³⁹⁷ İslam miras hukukuna göre; ölenin çocukları varsa ölenin zevcesi terekenin 1/8'ini alır. Daha sonra tereke çocuklar arasında pay edilir. Kaydımızda da ölenin bir kız ve bir oğlu bulunduğu için zevcenin hakkı sonrası kalan terekenin 2/3'ünü oğul 1/3'ünü ise kıza kalmaktadır. Buna göre 24 sehmin 1/8'i olan 3 sehmi zevceye, kalan 21 sehmin 2/3'ü olan 14 sehmi oğlana, 21 sehmin 1/3'ü olan 7 sehmi ise kıza miras olarak intikal etmektedir. Hamdi Döndüren, “Ashâbü'l-Ferâiz”, *DİA*, III, İstanbul 1991, s.468.

6. Müslümanların zikredildiği veya onlara atıfta bulunduğu kayıtlarda genellikle “*mezkûr / mezkûre*” tâbirleri, gayr-i müslimlerin zikredildiği kayıtlarda ise bu tabirlerin yerini “*merkûm / merkûme*” tabirlerinin aldığı görülmektedir.

7. Kayıtlarda Müslüman olan bir kişi tanıtılırken genellikle “*zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn*” ifadesinin gayr-i müslimlerde “*zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân*” şeklinde olduğu görülmektedir.

Bütün bu belirtiler doğrultusunda, tutulan bir kayıta isim bulunmasa veya metni okumada karşılaşılan zorluk neticesi isimler okunamasa da hükmün Müslüman veya gayr-i müslim ile ilgili olup olmadığı anlaşılabilir. Bununla birlikte aynı kayıt içinde farklı milletler zikredilirken de isimlerin okunamaması durumunda kaldığımızda kullanılan bu farklı ifadeler, kaydın doğru okunup anlaşılmasında bize yardımcı olmuştur.

Sicildeki toplam 105 hüccetten bazıları müstakil olarak aynı millet insanlarının münasebetleriyle alakalıyken bazıları da birden fazla milletten insanın münasebetlerinin yer aldığı kayıtlardır. Buna göre, 84 dava kaydı müstakil olarak Müslümanlarla ilgiliyken, 14 kayıt gayr-i müslimlerle ilgilidir. Bu 14 kayıt dışında 7 kayıt da gayr-i müslimlerin diğer milletlerle olan münasebetiyle alakalıdır. Bu kayıtlar bize, gayr-i müslimlerin hangi konular için mahkemeye müracaat ettikleri, nerelerde ikâmet ettikleri, hangi işle meşgul oldukları bilgilerini sağlaması açısından önemlidir.

1. Rumlar

Müslümanlardan sonra Osmanlı topraklarında yaşayan en büyük dinî grubu oluşturan Hristiyanlardı. Bu din, Katolik, Ortodoks ve Protestan gibi mezheplere ayrılıyordu. Bizans'ın Ortodoksluğun merkezi olması sebebiyle Osmanlı topraklarında Ortodoks mezhebine mensup olanların sayısı yüksekti. İstanbul'daki Fener Patrikhânesi, Rumların çoğunlukta olması dolayısıyla Rum Patrikhânesi de denilerek ortodoksların dinî ve idarî merkezi konumundaydı.³⁹⁸

³⁹⁸ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.58.

761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicilinde Rumlarla ilgili müstakil olarak 7 adet hüccet karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; **11, 31, 60, 64, 68, 74** ve **84.** hüccetlerdir. Müstakil olarak Rumlarla alakalı kayıtları özetle inceleyecek olursak;

11. hüccet hibe-i eşyâ kaydıdır. Kayıtta Maryora Kadın ibneti Teryandafil, ölene değin kendini koruyup kollaması ve beslemesi şartıyla erkek kardeşinin oğlu Dimitri veled-i Nikoli'ye sahip olduğu eşyaları hibe etmektedir.

31. hüccet vekâlet kaydıdır. Kayıtta Vasil veled-i Yani, tasarrufunda olan Labuva Karyesi'nde Orta Sokak denilen yerde bulunan ve bölünmesi mümkün olmayan bir bab mülk menzilin yarı hissesini kızı Katerina ile damadı Vangeli'ye eşit olarak hibe etmekte, yine tasarrufunda olan Labuva Karyesi'nde Dırasa denilen yerde bulunan sekiz dönüm tarlanın yarı hissesini kızına meccânen ferâğ etmekte olup bu hususla ilgili aynı karyede yaşayan Liğor veled-i Tanaşi'yi vekil tayin etmektedir.

60. hüccet vekâlet kaydıdır. Kayıtta Yorgi veled-i Manol, tasarrufunda olan Harköz Karyesi'nde bulunan sekiz dönüm miktarı bir kıt'a tarlayı İstelpano'ya bedeliyle ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmekte, tarlaya müdahale edenlerin çıkması durumunda aynı karyede yaşayan İstelpano'nun babası Yorgi veled-i Manol'u vekil tayin etmektedir.

64. hüccet vekâlet kaydıdır. Kayıtta Bulgaryanoğlu Angili veled-i Vasil, Begkoz Kazâsı'na tâbi' Arnabud Karyesi'nde Dereseki hudûdu dâhilinde bulunan ve Kâynârca Çiftliği diye bilinen 108 no'lu bir kıt'a çiftliğin tasarrufunda olan 1/5 sehmini, Vasil veled-i Sarafim'den aldığı on üç bin kuruş borç karşılığı kendisine ferâğ etmekte ve bu hususla ilgili aynı karyede yaşayan Lametoğlu Hiristo veled-i Tanaş'ı vekil tayin etmektedir.

68. hüccet isbât-ı rüşd kaydıdır. Kayıtta zahîreci Teodos veled-i Peratomos'un oğlu olan müşamma'cı Peratomos, yirmi yaşına gelip âkil, bâliğ ve reşîd olduğunu iddiâ etmekte, annesi ve vasîsi olan Varvara Kadın'dan babasından kendine kalan mirasın teslimini istemektedir. Varvara Kadın'ın rüşdünü kabul etmemesi üzerine Peratomos, Kumkapu muhtârı tarafından verilen tezkire-i osmâniyyesi ve şahitlerin de şehâdetleriyle rüşdünü ispat etmektedir.

74. hüccet vekâlet kaydıdır. Kayıtta Maryora Kadın ibneti Dimitri, Kuzguncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda bulunan Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lu ve 17 no'lu bir bâb menzilin tasarrufunda olan 3/8 hisseyi otuz aded lira-yi osmanî karşılığında defterhâne-i hâkânîde memûr huzûrunda Hristo veled-i Peratomos'a ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmekte, bu hususla ilgili aynı karyede yaşayan Yorgi veled-i diğeri Dimitri'yi vekil tayin etmektedir.

84. hüccet mübâya'a-i eşyâ kaydıdır. Kayıtta şerbethâneci Tanaş veled-i fiçıcı Andon, borcu olan üç bin üç yüz kırk üç kuruşa karşılık şerbethâne eşyalarını fabrikacı Argiri veled-i Pavli'ye bey'-i bât ile satmaktadır.

Yukarıdaki kayıtlarda aile hukukuna dair kayıt pek bulunmamaktadır. Bu da aile ve şahısla ilgili durumlarda kendi cemaat mahkemelerine başvurdukları ihtimalini akla getirmektedir. Bu hüccetler yanında Rumların, diğeri milletlerden insanlarla münasebetlerine dair kayıtlar da bulunmaktadır. Ancak bu kayıtları "Gayr-i Müslim İlişkileri" başlığı altında inceleyeceğiz.

Defterdeki kayıtlarda Rumların hangi hususlar için mahkemeye geldiklerini görmekte yine aynı kayıtlarda taraflar hakkında malumat verilirken Rumların nerelerde ikâmet ettiklerini ve hangi mesleklerle meşgul olduklarını da öğrenmekteyiz. Sicilde kayıtlı Rumlara müteallik hüccetlere göre;

Üsküdar'da Rumların yaşadıkları yerler; Üsküdâr'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi (9/11, 51/74), Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nin 'Osmân Ağa Mahallesi (25/31, 43/60, 48/68), Üsküdâr'a tâbi' Begkoz Kazâsı'nın Arnabud Karyesi (46/64), Üsküdâr'da Selmân Ağa Mahallesi (51/73), Üsküdâr'da Yeni Mahalle (57/84), Üsküdâr'da Selâmî Ali Efendi Mahallesi (57/84), Üsküdâr'da Toygâr Hamza Mahallesi (57/84), Üsküdâr'da Harem İskelesi (57/84)'dir. Bu bilgilere göre, Rumların Kuzguncuk Karyesi'nde ve Kādî Karyesi'nin 'Osmân Ağa Mahallesi'nde yoğunlaştıklarını söylemek mümkündür.

Rumların iştilal oldukları veya beraber anıldıkları meslekler; 'attâr (9/11), bağçevân (25/31, 43/60, 46/64), bakkal (57/84), berber (9/11), çâmeşuycu (25/31),

dakîk tüccârı (11/15), dülger (9/11, 51/74), emlâk dellâlı (48/68), fabrikacı (57/84), fiçıcı (57/84), gazinocu (48/68), hancı (48/68), kahveci (51/74, 48/68), limoncu (43/60), müşemma‘cı (48/68), sebzevâtçı (43/60), selimici? (51/74), sütcü (51/74), şerbethâneci (57/84), tahsîldâr (48/68), terzi (48/68), tuzcu (51/73), zahîreci (48/68)’dir. Bu meslekler yanında Rumların da‘vâ vekîli (25/31), muhtâr (48/68), polis memuru (31/41), şemendüfer memuru (9/11) gibi görevlerde de bulduklarını görmekteyiz. Rumların devlet kademelerinde mevki sahibi olduklarını, bunun dışında esnaf hayatı içerisinde gıda ve ticarî alanlarla ilgili mesleklerde yoğunlaştıklarını görmekteyiz.

2. Ermeniler

İstanbul’da yaşayan diğeri bir gayr-i müslim millet de Ermenilerdi. Çoğunluğu Gregoriyen denilen bir mezhebe mensup olup kendilerine ait bir patrikliği bulunmaktaydı.³⁹⁹

761 No’lu Üsküdar Şer‘iyye Sicilinde Ermenilerle ilgili müstakil olarak 8 adet hüccet bulunmaktadır. Bunlar; **10, 36, 48, 54, 71, 78, 93.** hüccetlerdir. Müstakil olarak Ermenilerle alakalı hüccetleri özetle inceleyecek olursak;

10. hüccet isbât-ı verâset kaydıdır. Kayıtta Nazaret Efendi ve Mihruye Hanım, tüccârândan Sergiz veled-i Nikegos Kasbaryan veled-i Atam’ın oğlu ve kızı olup babalarının varisleri olduklarını ve babalarının kendilerinden başka varisi olmadığını iddia etmektedir. Babalarının medyûnu olan Kırkor veled-i Avadis’den babalarının hayattayken alacağı olan üç yüz kuruşun kendilerine ödenmesini mahkeme huzurunda talep etmektedirler. Mahkeme şahitlerin de şehâdetleriyle ikisinin verâsetlerine hükmetmektedir.

36. hüccet vekâlet kaydıdır. Kayıtta Ohannes veled-i Agob veled-i Atam’ın hayattayken tasarrufunda olan İcadiye Mahallesi’nde ‘Arabzâde Bağı denilen yerde bulunan 11 no’lu hudutları belli olan bir kıt’a mülk arsa yirmi dört sehm olup üç sehmi zevcesi Paperon’a, on dört sehmi oğlu Arşak’a ve yedi sehmi de kızı Yekzane’ye miras olarak kalmaktadır. Çocuklar babalarından kendilerine miras kalan arsadaki toplamda

³⁹⁹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.59.

yirmi bir sehm olan haklarını talibi zuhûrunda talibine bedeliyle bey' için anneleri Paperon'u vekil tayin etmektedir.

48. hüccet vasî hücceti kayıdır. Kayıtta fevt olan Hacı Agob veled-i Artin'in sağır oğulları Ermenak ve Dimram'ın babalarından kendilerine kalan mirasını rüşdlerine değin korunması gerekmekte ve vesâyeti üstlenebileceğinden çocukların annesi Ağoni binti Senan şer'an vasî olarak tayin edilmektedir.

54. hüccet vekâlet kayıdır. Kayıtta Takohi Kadın ibneti müteveffâ Ohannes, Hüdâvendigâr Vilâyeti'nin merkezi olan Bursa'da Karaağaç Mahallesi'nde bulunan bir bâb mülk menzilin 5/8 sehmi hayattayken babası Ohannes ile vâlidesi Serpohi Kadın'ın mülkü olduğunu ve vefatlarıyla kendine miras kaldığını beyan etmekte ve beş sehmi talibi zuhûrunda bedeliyle talibine bey' için Bursa'da yaşayan ve yine Ermeni milletinden olan eczâcı Kirgoris Efendi veled-i Mığırđıçyan'ı vekil tayin etmektedir.

71. hüccet hibe-i eşyâ kayıdır. Kayıtta tîmûrcu esnâfından Hacı Karabet veled-i Abrâham, zevcesi Hatanik Kadın ibneti Atam'a 10 aded sîm kaşığı hibe etmekte akabinde ev eşyaları ile tîmûrcu dükkânı ile dükkândaki tîmûrcu âlet ve edevâtını eşinden aldığı bin kuruşu ödeyemediğinden borcu karşılığında kendisine bey' etmektedir.

78. hüccet vekâlet kayıdır. Kayıtta Bahriyye doktor mîrâlâylarından Kırkor veled-i Mığırđıç Gülbenyan'ın mirası zevcesi İris Kohar Kadın ile Kırkor'un erkek kardeşi Karabet veledü'l-merkûm Mığırđıç Gülbenyan'a kalmaktadır. Zevcesi İris kendi hissesine düşen miras ne ise talep etmekte ve Karabet tarafından aleyhinde açılmış veya açılacak davalarla ilgili kız kardeşi kız kardeşi Mihriban? Kadın'ı vekil tayin etmektedir.

93. hüccet vasî hüccet kayıdır. Kayıtta fevt olan Miloşyanoğlu Karabet'in hademesinden Agob veled-i İğoroğlu Kiğork'un sağır kızı Zabile'ye babasından kalan mirası rüşdüne değin korunması gerekmekte ve vesâyeti üstlenebileceğinden çocuğun annesi Haykohi Kadın ibneti Bedros şer'an vasî olarak tayin edilmektedir.

Rumlar'a dair kayıtlarda olduğu gibi Ermeniler'den bahseden kayıtlarda da aile hukukuna dair bilgilere pek rastlanmamaktadır. Ermenilerle alakalı müstakil hüccetler yanında diğer milletlerden insanlarla münasebetlerine de dair kayıtlar bulunmaktadır. Bu kayıtlar da "Gayr-i Müslim İlişkileri" başlığı altında işlenmiştir.

Ermenilere müteallık hüccetlerde, Ermenilerin nerelerde ikâmet ettiklerini, hangi mesleklerle meşgul olduklarını öğrenmekteyiz. Buna göre;

Üsküdar'da Ermenilerin yaşadıkları yerler; Üsküdâr'da Dâvûd Paşa Mahallesi (11/15), Üsküdâr'a tâbi Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi (35/48, 49/71, 54/78) Üsküdâr'a tâbi Kādî Karyesi'nde Ca'fer Ağa Mahallesi (8/10, 39/54), Üsküdâr'da İcadiye Mahallesi (29/36, 62/93, 67/100)'dir. Ermenilerin yoğun olarak İcadiye Mahallesi ile Kādî Karyesi'nin 'Osmân Ağa ve Ca'fer Ağa Mahalleleri'nde yaşadıklarını görmekteyiz.

Ermenilerin iştiğal oldukları veya beraber anıldıkları meslekler; aşçı (8/10), bakkal (8/10), çömlekçi (50/71), eczâcı (39/54), dülger kalfası (54/78), kahveci (8/10), keresteci (29/36), kuyumcu (39/54), na'lbûr (35/48), tîmûrcu (49/71), tîmûr tüccârı (35/48), tüccâr (8/10, 62/93, 67/100), yazıcı (8/10)'dır. Bu meslek yanında Ermenilerin da'vâ vekîli (6/8, 39/54, 54/78, 62/93), doktor mîrâlâyı (54/78), hademe (62/93, 67/100), kethüda (8/10, 62/93), muhtâr (62/93) gibi görevlerde de bulduklarını görmekteyiz. Ermeniler'in daha ziyade üretim ve ticarete dayalı mesleklerle meşgul olduklarını, idarî ve askerî mevkilerde de görev alabildiklerini görmekteyiz.

3. Yahudiler

Hız. Musa'nın dinine mensup olduklarından kendilerine Musevî de denirdi. Osmanlı topraklarında Musevîler az sayıda bulunmasına karşın en dağınık ve en çok dil konuşan millettir. Genelde kuyumculuk, bankerlik ve ticaretle uğraşan musevîlerin hahambaşı denilen bir dinî liderleri vardı.⁴⁰⁰

İncelediğimiz sicilde Musevîlerle ilgili müstakil olarak herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Bu dine mensup olanların zikredildiği tek kayıt Musevi-Rum

⁴⁰⁰ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.61.

münasebetine örnek teşkil eden **73.** hüccettir. Bu bakımdan Yahudilerin diğer milletlere nazaran hukukî anlaşmazlıklarını kendi aralarında ya da kendi mahkemelerinde hallettiklerini, bu sebeple de şer'î mahkemeye başvurmaya ihtiyaçlarının kalmadıklarını düşünmekteyiz.

73. hüccete göre; Musevi milletinden Salomon ve kız kardeşi Sara Üsküdâr'da Kuzguncuk Karyesi'nde ikamet etmekte ve Salomon'un mesleğinin terzi olduğu ve babalarından kalan vakıf menzil arsasındaki haklarını Rum milletinden Kosti'ye bedeliyle ferâğ ettiğini görmekteyiz.

4. Müslim - Gayr-i Müslim İlişkileri

Müstakil olarak aynı milletten insanların davalarıyla alakalı kayıtlar yanında defterimizde Müslümanların gayr-i müslimlerle, gayr-i müslimlerin de farklı milletten insanlarla ilişkilerine dair kayıtlar azdır. Şimdi bu kayıtlara bir göz atalım.

Rumlarla Müslümanlar arasındaki münasebete dair sicilimizde bulunan kayıtlar; Yunan Devleti Tebe'asından başlıklı **15.** hüccet, vekâlet ile ilgili **29.** ve **41.** hüccetlerdir. **15.** ve **29.** hüccetler, bölümümüzün ilgili kısmında incelenecektir. **41.** kayıtta, Fatıma Azize Hanım, babasından erkek kardeşiyle kendisine miras kalan Gelibolu Sancâğı'nda Hamamdere denilen yerde bulunan yüz elli dönüm mikdârı bir kıt'a tarladaki 1/2 hissesini kardeşi Mehmed Cemal Efendi'ye beş aded lira-yi osmanî karşılığında ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmektedir. Ferâğ işlemleriyle ilgili olarak da sancakta yaşayan Rum milletinden ve polis me'mûrlarından Aleksan Efendi veled-i Togodosi'yi vekil tayin etmektedir.

Ermenilerin Müslümanlarla olan münasebetleriyle ilgili defterimizde beş kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtlardan **8.** hüccet isbât-ı verâset, **15.** hüccet Yunan Devleti Tebe'asından, **23.** hüccet, isbât-ı verâset ve vekâlet, , **29.** hüccet vekâlet ve **100.** hüccet ise idâne adıyla kayıtlıdır. **8.** hüccette vefat eden Şehremânet-i Celîlesi Mülgâ Meclisi İdâre a'zâsından Ahmed Midhat Beg ibn Hüseyin b. Abdullah'ın verâseti zevceleri Fatıma Hanım ibneti Abdullah ve Cemal Hanım ibneti Abdurrahman ve zevcesi Fatıma Hanım'dan doğan oğlu Mehmed Fazıl Beg ve kızı Fatımatü'z-Zehra Hanım'a münhasır olmakla, Ahmed Midhat Beg'in oğlu mahkemede verâsetin kendilerine kaldığını ve

babasının kendilerinden başka varisleri olmadığını iddia etmektedir. Ayrıca Ahmed Midhat Beg'in medyûnu olan Ermeni milletinden ve da'vâ vekîllerinden Mehran Efendi veled-i Karabet'ten babasının hayattayken doksan altı kuruş alacağı olduğunu beyan etmekte ve varisler olarak bu borcun kendilerine ödenmesini istemektedir. Medyûnun borcu olduğunu kabulü ancak varislerin verâsetlerini inkârı üzerine şahitlerin şehâdetleriyle verâsetlerine hükmedilmektedir.

23. hüccette benzer bir durum olarak verâsetin ispatı yanında yine aynı kayıтта vekâlet işlemini de görmekteyiz. Kayda göre; zevcesi Saime Hanım ibneti Mehmed oğlu Mustafa Lütfi Beg ve kızı Fatıma Naciye Hanım, vefât eden Cezâyir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti defterdâr-ı sâbıkı Mehmed Nuri Beg ibnu'l-merhûm Mustafa b. Abdullah'ın varisleri olduğunu ve kendilerinden başka varis olmadığını iddia etmektedirler. Akabinde Mehmed Nuri Beg'in medyûnu olan Ermeni milletinden Verkin bint-i Bedros'un Mehmed Nuri Beg'e borcu olduğunu ve borcu olan beş aded bütün yüzlük mecîdî altûnunu varisleri olarak Verkin'den kendilerine ödemesini istemektedir. Şahitlerin de şehâdetleriyle verâsetlerine hükmedilmekle birlikte anne ve kızı hisselerine düşen miktarın kendilerine teslimi ve ilgili tüm işlemlerle ilgili Mustafa Lütfi Beg'i vekil tayin etmektedir.

100. hüccet, "Ermeniler" başlığı altında incelediğimiz **93.** kayıтта şer'an vasî olarak atanan Zabile'nin annesi Haykahi Kadın ibneti Bedros'un, Zabile'ye idâne için kıbel-i şer'den vasî nasb edilen muhzır Kamil Ağa ibn Ali elinden ve Zabile'ye babasından miras kalan maldan lira-yi osmanî yüz sekiz kuruş hesâbıyla mâlı olan bin altı yüz yirmi sekiz kuruş bir para borç almakta ve borcunu üç sene tamamında ödemeyi taahhüd etmesinden bahsetmektedir. Yine Kamil Ağa'dan satın aldığı bir hilâlî koyun sâ'ati semeninden dahi beş yüz seksen altı kuruş dört para ile toplamda iki bin iki yüz on dört kuruş beş para kızına borçlanmakta, mahkemede hazır bulunan şahitlerinde bu borca şehâdet etmeleriyle dava kayda geçmektedir. Bu kayıтта önceden vasî olarak atanan annenin, kızına kalan mirastan harcama yapamadığını ve ihtiyacı durumunda kızının malından harcama yapabilmesi için atanan başka bir vasî elinden bunu borç olarak alabildiği görülmektedir. Burada borç işlemiyle alakalı atanan vasînin Üsküdar mahkemesinde görevli olan muhzır Kamil Ağa adındaki Müslümandır.

Rumlar, Ermeniler ve Müslümanlar olarak üç milletten insanın birbirleriyle olan münasebetine ilişkin sicilimizde iki kayıt bulunmaktadır. Bunlar **15.** ve **29.** hüccetlerdir. **15.** hüccet Yunan Devleti Tebe‘asından başlığını taşımakla birlikte kaydın içeriğine baktığımızda idâne kaydı olduğunu görmekteyiz. Kayıtta, Ermeni milletinden Nosenik oğlu Hacı Karabet, Rum milletinden ve dakik tüccârından Mösyö Pavlo Korunaki'nin borç hususunda vekîli olan Ahmed Efendi ibn Ahmed'in müvekkili olduğu Pavlo'nun mâlından kendisine iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu borç verdiğini ve karşılığında icâreteyn ile tasarrufunda olan iki vakıf dükkânı ve dükkânlarda bulunan gediklerin 1/2 hissesini Mösyö Pavlo'ya vefâen ferâğ ettiğini ve bununla ilgili olarak da vekâlet-i devriye ile Ahmed Efendi'yi vekil tayin ettiğini mahkeme huzurunda beyan etmektedir.

29. hüccet ise vekâlet kayıdır. Bu kayıtta Kazım Beg ibnu'l-merhûm Mahmud Paşa neclü'l-merhûm Fethi Ahmed Paşa, babasından kalan tüm miras ile alakalı işlemlerle ilgili üç farklı milletten vekil tayin etmektedir. Bu vekiller, Mânyâszâde sa‘âdetlü Refik Beg Efendi Hazretleri ibn Abdullah ve şerîki Rum milletinden Kirilos veled-i Anastaş ve Ermeni milletinden Agob Baberciyân veled-i Babeki'dir.

Rumlarla Yahudiler arasındaki münasebetle alakalı bulunan tek kayıt ise **73.** hüccettir. Daha öncede belirttiğimiz gibi bu hüccet, sicilimizde Yahudilerle de alakalı olan tek kayıttır. Vekâlet kaydı olan bu hüccette, Musevi milletinden olan tarzî Salamon ve kız kardeşi Sara evlâdü'l-müteveffâ Yako veled-i Nesim, Üsküdâr'da Kuzguncuk Karyesi'nde Kocabâş Sokağı'nda bulunan 7 no'lu bir kıt'a vakıf menzil arsasının babalarından kendilerine ve erkek kardeşleri Bettali?'ye miras kaldığını söylemekte ve arsadaki 1/3 hisselerini Rum milletinden bâkırıcı Kostî veled-i Todori'ye sekiz yüz elli kuruş bedeliyle memûr huzûrunda ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmeleriyle ilgili olarak yine Rum milletinden ve tuzcu esnâfindan Yani veled-i Kostî'yi vekil tayin etmektedirler.

Gayr-i müslimlerle alakalı zikrettiğimiz tüm bu kayıtlarda Müslümanlarla gayr-i müslimlerin bir arada yaşadıklarını, birbirlerini vekil tayin ettiklerini, birbirlerinin davalarında şehâdette bulunarak adaleti sağlamaya yardımcı olduklarını görmekteyiz. Buna binaen, incelediğimiz defterden hareketle Müslüman-Gayr-i müslim veya gayr-i müslimler arasındaki ilişkilere dair söyleyebileceklerimiz; Tanzimat dönemi sonrası

imparatorlukta yaşanan değişimlere rağmen farklı milleten insanlar arasında hukukî alanda pek bir husumetin bulunmadığı, birbirlerine güven ilişkisinin var olduğu, ayrıca mahkemeye başvuran gayr-i müslimlerin farklı bir uygulamaya tabi tutulmadığı, Müslümanlara karşı şer‘an tatbik edilen ne ise onlara da aynen uygulanmakta olduğudur. Ayrıca gayr-i müslimlerin davalarını serbestçe şer‘î mahkemelere yansıtabildiğini de söyleyebiliriz.

II. ŞEHİR YAPISI

A. Mahalleler

Şehir, idarî ve sosyal açıdan mahalle⁴⁰¹ denilen alt birimlerden meydana gelirdi. Mahallelerden oluşan Osmanlı şehirlerinin merkezinde cami ya da külliye bulunur, bunların çevresinde alış-veriş yerleri kurulurdu. Camiler dinî bir mekân olmasının yanında mahallenin sosyal ve kültürel hayatının merkezi konumundaydı. Osmanlı şehirlerinde büyük camiler etrafında kurulan mahalleler dışında, mescid ve küçük camilerin bulunduğu diğer mahalleler de mevcuttu.⁴⁰²

Mahalle halkı birbirini tanıyan, ortak sorumluluğu paylaşan ve sosyal dayanışma içerisinde yaşayan bir topluluktur. Ayrıca mahallelerin oluşumunda önemli bir etken olan din, aynı cemaate mensup kişilerin bir arada yaşamalarını sağlamıştır. Defterde gördüğümüz mahalle imamı, mahalle bekçisi, mahalle bakkalı gibi ifadeler mahallelik şuurunun bir yansımasıdır. Bu insanların mahkeme huzurunda şahsa kefil olmaları ortak bir sorumluluğu paylaştıklarını, mahalle sakinlerinin birbirlerinin haline, durumuna şahit olduklarını yine kayıtlarda görmekteyiz. Hatta **99.** hüccette Habibe Nadire Hanım’ın aynı mahallede yaşayan Abdulvehhab Ağa ibn Hasan ve Fıtnat Firdevs Hanım ibneti Abdullah adlı eşlere, kendisini ölene değin koruyup gözetmeleri için sahip olduğu malları hibe etmesi örneğinde olduğu gibi ihtiyaç halinde mahalle insanların birbirlerine güvendiklerini söylemek de mümkündür.

Mahalleler, birbirlerini tanıyan ve aynı inanca sahip kişilerin bir arada yaşadığı yer olması hasebiyle bu topluluk genellikle Müslüman, Hristiyan ve Yahudi mahalleleri

⁴⁰¹ Mahallenin tanımı için bkz., “761 No’lu Deftere Göre Üsküdar’a Bağlı Mahalleler” başlıklı bölüm.

⁴⁰² Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.19-10.

olarak ayrılmaktaydı. Ancak bu durum Müslim ve gayr-i müslimlerin aynı mahallede oturmadıkları anlamına gelmemektedir. Zira Osmanlı'nın son dönemlerinde bu ayrışımın etkileri azalmıştır.⁴⁰³ Kayıtlarda geçen Kara Davud Paşa Mahallesi, Selâmî Ali Efendi Mahallesi müslim ve gayr-i müslimlerin aynı mahallede yaşadıkları örnek teşkil etmektedir.

Mahallelerin sınırları genellikle cadde ve sokaklarla belirlenmekteydi. Caddelerden ziyade aynı sokağı paylaşan kişilerce buraya zarar verilmemesi ve aile mahremiyetinin korunmasına dikkat edilirdi. Mahallede evler inşa edilirken diğerinin mahremiyetine zarar vermemek için diğerinden yüksek yapılmaması, dış kapıların ve pencerelerin komşularla karşılıklı olmaması gibi düzenlemelere dikkat edilirdi.⁴⁰⁴

Osmanlı şehirlerinin etrafında bağlar, bahçeler ve bostanlar bulunurdu. Özellikle üzüm bağları ile bilinen Üsküdar ve çevresi bu açıdan bir hayli zengindi. Yoğun nüfusa sahip olan yerlerde pek görünmeyen bağ ve büyük arazilere, merkez dışında iç kesimlere gidildikçe rastlanmaktaydı. İcadiye Mahallesi'ndeki 'Arabzâde Bağı'⁴⁰⁵, Bulgurlu Karyesi'ndeki Bağ⁴⁰⁶, Begkoz Kazâsı'nda bulunan Kaynarca Çiftliği⁴⁰⁷ bu hususa birer örnektir.

B. Üsküdar'da Evler ve Fiyatları

Gündelik hayatın yaşantı alanı olan Osmanlı mahallesinin temel kurucu öğeleri, cami ve diğer dinî mekânlar, çarşılar ve sivil konut yani evlerdi. Evler, gündelik hayatta aile yaşantısının gereklerine uygun olarak inşa edilmiş yapılarıydı. Bu yapıların en önemli özelliği, aile yaşantısını dış etkilerden soyutlayarak ona mahremiyet kazandırmasıydı.⁴⁰⁸

XIX. yüzyılda nüfusun giderek artması ve küçük yerleşim yerlerinin ekonomik yetersizlikleri ile İstanbul'da nüfus yoğunluğu giderek artmış, gayr-i müslimler ile

⁴⁰³ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, *a.g.m.*, s.324-325; Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.10.

⁴⁰⁴ Ali Murat Yel - Mustafa Sabri Küçükbaşcı, *a.g.m.*, s.324-325

⁴⁰⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 29/36.

⁴⁰⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 64/96.

⁴⁰⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 46/64.

⁴⁰⁸ Ekrem Işın, "19. yy'da Modernleşme ve Gündelik Hayat", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.2, S.18, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.547-548.

Müslümanlar aynı mahallelere taşınmaya başlamış, dolayısıyla mahalle olgusu önceki özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. İktisadî alandaki değişimler ve yeni istihdam yerlerinin kurulması, mahallelerin kurucu öğelerinin zamanla değişime uğramasına neden olmuştur.⁴⁰⁹

İncelediğimiz defterde mahalle yapısı, ev yapısı ve bölümlerine dair detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Kayıtlarda ilgili olarak ancak mülk satışlarında tarla, arsa gibi gayr-ı menkullerin yanında evlerin satımına rastlamaktayız. Satımın gerçekleştirildiği veya tasarrufta olan evin talibi çıkması durumunda satılacağına dair ifadelerle karşılaşmaktayız.

Ev satımına dair bilgilerin yer aldığı hüccetlerde, evin sahibi ya da hissedârı öncelikle evin nerede bulunduğunu zikretmekte ve genellikle “*ma‘lûmü’l-hudûd ve’l-müştemilât bir bâb mülk menzil / bir bâb vakıf menzil*” şeklindeki ifadesiyle ev hakkında genel bir malumat vermektedir. Satıcı sened-i hâkânîye göre evin kaçta kaç hissesinin tasarrufunda olduğunu ve alıcı var ise ona şu kadar bedele sattığını beyan etmekte ve genellikle satım işleriyle alakalı birini vekil tayin etmektedir. Alıcı da satan kişinin söylediklerini doğrulamakta ve mahkemeninde hükmüyle dava kayda geçmektedir.

Genel itibariyle evi oluşturan unsurlar ele alınmamakla beraber bazı kayıtlarda evlerin ittisâlindeki arsa, bahçe, ahır, samanlık ve zâhire anbarı gibi unsurların zikredildiğini görmekteyiz.

İncelediğimiz hüccetlerde evlerin katı veya boyutu hakkında pek malumat verilmediğini, bazı evlerin diğerlerine nazaran daha büyük ve geniş olduğunu söylemek mümkündür. Zira daha büyük olan evler daha çeşitli birimlerden oluşmaktadır. Bu evlere dair bilgilerimiz kayıtlarda haklarında malumat verilmemesi sebebiyle sınırlı kalmaktadır. Sadece bu evleri ve nerelerde olduklarını zikretmek bizce mümkün olabilmektedir. Buna göre; **23.** hüccette Üsküdâr’a tâbi‘ Kādî Karyesi civârında Sahrâ-yı Cedîd Mahallesi’nde Sadık Beg Köşkü diye bir köşke yine **96.** hüccette Burgürlü Karyesi’nde Çakaldağı denilen yerde 5 no’lu Aziz Mahmud Efendi Hazretleri’nin Vakf-

---

⁴⁰⁹ Ekrem Işın, *a.g.m.*, s. 548.

ı Şerîfi'ne senevî beş kuruş mukâta'alu köşkün beraberinde binaları ve ağaçlarıyla üç dönüm mikdârı olduğuna dair bir bilgiye rastlamaktayız. Ayrıca **62.** hüccette de Üsküdâr'da İhsâniye Mahallesi'nde Yalı Caddesi'nde Evkâf-ı Hümâyûn mühürdârı sa'âdetlü Nüzhet Efendi'nin 1006 no'lu bir sâhilhâneye sahip olduğunu görmekteyiz.

Ev satışlarıyla ilgili kayıtlarda evin konumunu, genellikle etrafındaki (arsa, yol, ev, bağ gibi) komşularını, satılan evin müştemilatlı olduğunu, satış usulünü ve satılmışsa evin satım fiyatını görmek mümkündür. Buna göre defterimizde geçen Üsküdar'daki ve Üsküdar dışındaki ev satışlarına dair bilgiler şöyledir:

3. hüccette 'Arâkiyeci Ca'fer Mahallesi'nde Kör Bakkal Caddesi'nde bulunan 103 no'lu ve müştemilatlı bir bâb vakıf menzilin tamamı sekiz bin kuruş karşılığında ferâğ kat'î ile ferâğ edilmekte,

74. hüccette Kuzuncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda bulunan Cennetmekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lu ve 17 no'lu ve sınırları belli olan bir bâb menzilin 3/8 sehmi otuz aded lira-yi osmanî karşılığında ferâğ-ı kat'î ile ferâğ edilmekte,

76. hüccette Üsküdâr'da Vâlîde-i 'Atîk Mahallesi'nde Çinîli Caddesi'nde bulunan 7 no'lu sınırları belli ve müştemilatlı bir bâb vakıf menzilin 1/2 hissesi on yedi tâm ve bir nısf yüzlük mecîdî altûnuna ferâğ-ı kat'î ile ferâğ edilmekte,

89. hüccette Edirne Vilâyet-i Celîlesi dâhilinde Dedeâğaç Sancâğı'nda Muslihiddin Mahallesi'nde bulunan tarafları çiçekci Ali ve Tahir Efendiler menzilleriyle ma'rûf hudutları belli ve müştemilatlı bir bâb mülk menzil ile menzil önünde bulunan Şose tarîkine kadar bir kıt'a mülk arsa doksan aded tâm yüzlük mecîdî altûnuna bey' edilmekte,

106. hüccette Üsküdâr'a muzâfe Kartal Kazâsı'na tâbi' Nerdiban Karyesi'nde bulunan sınırları belli ve müştemilatlı bir bâb menzil ve bağçedeki hisselerin diğer hissedâra bey'i ve önceden koyulan haczin kaldırılmasıyla teslim edilmektedir.

Bu kayıtlar haricinde daha satımı gerçekleştirilmemiş fakat talibi çıkması durumunda satımı gerçekleştirileceğine dair ifadelerin yer aldığı şu kayıtlar bulunmaktadır:

2. hüccette Ankara Vilâyeti dâhilinde Mîhâlîçcık Kazâsı'na tâbi' Denik Karyesi'nde bulunan komşu ve sınırları belli ve müştemilâtlı bir bâb mülk menzilin tâlibi zuhûrunda tâlibine bey',

7. hüccette Üsküdâr'da Hayreddîn Çavuş Mahallesi'nde Katırcılar Caddesi'nde bulunan ve hudutları belli olan 32 no'lu bir bâb vakıf menzilin tamamını talibi zuhûrunda bedeliyle talibine ferâğ,

21. hüccette Erzincan Sancâğı'nda Salihye Mahallesi'nde bulunan sınırları belli ve müştemilâtlı bir bâb vakıf menzilin tamamının tâlibi zuhûrunda bedeliyle talibine ferâğ,

28. hüccette Şile Kasabası'nda Hâcî Kādî Mahallesi'nde bulunan ve dört tarafı belli ve müştemilâtlı bir bâb vakıf menzilin tamamının tâlibi zuhûrunda bedeliyle talibine ferâğ,

39. hüccette Evliyâ Hoca Mahallesi'nde bulunan ve hudutları belli olan bir bâb vakıf menzilin tamamının talipleri zuhûrunda talibine ferâğ,

54. hüccette Hüdâvendigâr Vilâyeti'nin merkezi olan Bursa'da Karaağaç Mahallesi'nde bulunan bir taraftan Bakkalağası hânesi ve bir taraftan Ermeni murahhasası hânesi ve tarafeyni tarîk ve dereye müntehî Kilise bağçesi ile mahdûd bir bâb mülk menzilin tasarrufta olan 5/8 sehminin talipleri zuhûrunda talibine bedeliyle bey' edilmesi hususlarını içermektedir.

Satım dışında ayrıca evlerin kiraya verildiklerini **82.** hüccette İstavros Karyesi'nde Orta Sokak'da kâin Haremeyn-i Muhteremeyn hazînesinden mazbût evkâfdan şehriye kırk akçe icâre-i müeccelelü ma'lûmü'l-hudûd on numarolu bir bâb vakıf menzil ile ilgili kayıta görmekteyiz. **63.** hüccette de Üsküdâr'da Durbâlî Mahallesi'nde Câmi'-i Şerîf Sokağı'nda bulunan 6 no'lu ve sınırları belli olan bir bâb

vakıf menzilin talibi zuhûrunda talibine îcâre etme talebi mahkeme huzurunda beyan edilmektedir.

Sicilimizde evlerle alakalı kayıtlar yanında menzil arsalarıyla alakalı da 2 kayda rastlamaktayız. Bunlardan ilki olan **70.** hüccette Ayâsofya-i Kebîr civarında Yerebatan Mahallesi'nde Muharrem Efendi Sokağı'nda bulunan sınırları belli 7 no'lu bir kıt'a vakıf menzil arsasının bütününe îcâr bedeliyle taliplerine îcâre edilmesi talebiyle mahkemeye gelinmiş, diğeri bir kayıt olan **73.** hüccette ise Üsküdâr'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde Kocabâş Sokağı'nda bulunan 7 no'lu bir taraftan Dellâl Mihal arsası ve bir taraftan Kadanko arsası ve bir taraftan Tenekeci Yako arsası ve taraf-ı râbi'i tarîk-i âmm ile sınırları olan bir kıt'a vakıf menzil arsasının 2/3 hissesi sekiz yüz elli kuruş karşılığında ferâğ-ı kat'î ile ferâğ edilmiştir.

Ev satışı veya evin kiraya verilmesi ile alakalı incelediğimiz kayıtlarda bilgiler az da olsa bu kayıtlara göre, taraflar arasında kurulan akitlerde bir sıkıntının yaşanmadığını, karşılıklı anlaşmaların sağlandığını söylemek mümkündür.

İnsanlar maddî ihtiyaç başta olmak üzere çeşitli nedenlerle de tasarruflarında olan evlerdeki haklarından vazgeçmektedir. **31.** hüccette Ergiri Sancâğı'na tâbi' Labuva Karyesi'nde Orta Sokak denilen yerde bulunan sınırları belli ve müştemilâtlı olan ancak taksîmi mümkün olmayan bir bâb mülk menzilin 1/2 hissesinin, babasından kızına ve damadına şartsız hibe edilmesi bunun bir örneğidir. Yine **47** ve **52.** hüccetlerde de İnebolu Kazâsı'nın Âbâna Nâhiyesi'ne tâbi' Yemenî Dîvânı'nın nefsi-i Yemenî Karyesi bulunan komşu ve sınırları belli bir bâb mülk menzil ve ittisâlinde bulunan bir bâb samânlık ve kendinde olan bir bâb ahûr ve civârında bulunan bir kıt'a harman yeri ve ittisâlinde bulunan bir bâb ahşâb zahîre anbârının sahip olunan 1/2 hissesini ölene değîn kendisinin görüp gözetilmesi ve beslenmesi şartıyla tarafından hibe edilmektedir. Bu örnekler bize rızaen şartlı veya şartsız olarak evlerdeki hakların satış dışında hibeye de konu olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

C. Defterde İsmi Geçen, Çarşı, Pazar ve Hanlar

Aleksiyadi Hanı (11/15)

Çarşı-yu Kebîr (33/45)

Kamanto Hanı (23/29)

Süleyman Paşa Hanı (63/94)

Çenberlitaş Kurbu'nda

D. Defterde İsmi Geçen Diğer Müesseseler

Adliyye Muhâsebe (38/51)

Adliyye Nezâret-i Celîlesi Bâşmüdde'î Umûmîlik Kalemî (1/1)

Altıncı Dâire-i Belediyye⁴¹⁰ Nüfûs İdâre Umûmiyyesi (44/61)

Asâkir-i Bahriyye (3/5, 16/22, 17/23, 29/37, 36/49, 54/78, 68/101)

Asakir-i Şâhâne (1/1, 5/7, 10/14, 13/17, 16/21, 16/22, 18/24, 19/24, 21/27, 24/30, 26/33, 30/39, 32/43, 45/63, 49/70, 53/76, 67/99)

Askerî Tekâ'üd⁴¹¹ Sandûğu Tahrîrât⁴¹² Kalemî (37/50)

Ayazma Karagolhânesi - Üsküdar'da (34/46)

Âydm Redîf (42/59)

Bâb-ı Âlî⁴¹³ (21/27, 47/65, 44/61, 45/62)

Bâb-ı Ser'askerî⁴¹⁴ (63/94, 22/27)

Bâb-ı Ser'askerî Muhâsebât Kalemî (38/51)

⁴¹⁰ Altıncı Daire-i Belediyye: Merkezi Beyoğlu'dur. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyye*, III, s.1424.

⁴¹¹ Tekâ'üd: Emekli.

⁴¹² Tahrîrât: Resmî dairelerin yazı işleriyle meşgul olan kalemlere verilen addır. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, III, s.377.

⁴¹³ Bâb-ı Âlî: Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet idaresinin merkezi sayılan yerdir. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.136.

⁴¹⁴ Bâb-ı Ser'askerî: Harbiye Nezâreti Dairesi. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.142.

Bâb-ı Vâlâ-yı Ser‘askerî Dîvân-ı Harb Mahsûs (43/60)

Bâb-ı Vâlâ-yı Ser‘askerî Sûvârî Dâiresi (53/76)

Begkoz Nizâmiyye Firûnu (10/13)

Begoğlu Kışlası (31/40)

Birinci Dâire-i Belediye⁴¹⁵ (31/41, 65/97)

Birinci Dâire-i Belediye Muhâsebe Kalemi (24/30)

Cânkûrtarân İdâresi – Şile Kasabası’nda (22/28)

Cem‘iyyet-i Rûsûmiyye (21/27)

Dâhiliyye Nezâret-i Celîlesi Evrâk Kalemi (6/8)

Dakîk⁴¹⁶ Değirmeni (12/15)

Damga Nezâreti Muhâsebe (21/27)

Defterhâne-i Hâkânî⁴¹⁷ (3/4, 70/103)

Denizlî Sancâğı Tahrîrât (10/13)

Dîvân-ı Harb (34/45)

Dokuzuncu Dâire-i Belediye⁴¹⁸ Kalemi (7/9)

Dokuzuncu Dâire-i Belediye Tanzîfât⁴¹⁹ Seyyâr (7/9)

---

⁴¹⁵ Birinci Daire-i Belediye: Merkezi Bayezid civarıdır. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, III, s.1423.

⁴¹⁶ Dakîk: Un.

⁴¹⁷ Defterhâne-i Hâkânî: Şahsî tasarrufların, tımar, zeamet ve hasların, mülk ve vakıfların ve bunlarda oluşan tahavvül ve tebeddülerin kaydıyla sorumlu olan ve senetlerini veren dairedir. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.419.

⁴¹⁸ Dokuzuncu Daire-i Belediye: Merkezi Üsküdar İskelesi civarıdır. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, III, s.1425.

⁴¹⁹ Tanzîfât: Şehirlerde belediyeler tarafından yürütülen sokakları temizleme, çöpleri kaldırma gibi temizlik işlerine denir. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.3026.

Dördüncü Dâire-i Belediye⁴²⁰ Tanzîfât (53/77)

Duyûn-ı Umûmiyye (22/27, 36/50, 42/59, 64/96)

Ecnebî Gümrüğü - İzmîr Vilâyeti'nde (3/4)

Emtia'-i⁴²¹ Dâhiliyye Gümrüğü Nezâreti - Galata'da (34/45)

Etmekci Firûnu (11/15)

Evkâf-ı Hümâyûn⁴²² (44/62, 45/62)

Fetvâhâne-i Âlî⁴²³ (4/5, 30/39)

Girid Rüsûmât (33/44)

Gümrük (1/1, 21/27, 32/43)

Hâriciyye Nezâret-i Celîlesi (55/81, 56/81)

İ'lâmât-ı Nizâmiyye-i İcrâ Dâiresi (11/14)

İdâre-i Mahsûsa Mühimme (33/44)

Ma'ârif Muhâsebe Tahrîrât (72/105)

Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi⁴²⁴ Muhâsebe Kalemi (71/105)

Mahkeme-i Bidâyet⁴²⁵ (53/77)

Mâlîyye Nezâreti (22/28, 65/96, 70/104)

Mâlîyye-i Beytül-Mâl (16/22, 60/88)

---

⁴²⁰ Dördüncü Daire-i Belediye: Merkezi Beşiktaş'tır. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, III, s.1424.

⁴²¹ Emtia: Mallar, Satılacak eşyalar.

⁴²² Evkâf-ı Hümâyûn: Padişahlara ve saraya mensup olanlara ait vakıflar anlamına gelmekle birlikte sonraları tüm vakıfların denetimini yapan nezaretin adıdır.

⁴²³ Fetvâhâne-i Âlî: Şeyhülislam dairesinde müftülerle şer'îyye mahkemelerinin mercii olmak üzere ayrı bir daire halinde tesis edile ifta müessesesinin adıdır. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.621.

⁴²⁴ Ma'ârif Nezâreti: İlmî müesseseler ve okullar açan, onların faaliyetlerini kontrol eden teşkilattır. Günümüzde ismi, Milli Eğitim Bakanlığı'dır. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1884.

⁴²⁵ Bidâyet Mahkemesi: Tanzimat'tan sonra kurulan ve fazla önemli olmayan davalara bakıp bunları karar bağlayan, istinâf ve temyiz mahkemelerinden daha alt kademedeki mahkemelerdir. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.361.

Polis Karagolhânesi - Kādî Karyesi'nde (20/25)

Reji İdâresi⁴²⁶ (38/53)

Rüsûmât Emânet-i Celîlesi⁴²⁷ (17/23, 37/50, 40/56, 44/61, 59/87, 60/88, 70/104)

Sarây-ı Hümâyûn (26/33)

Şehremânet-i Celîlesi⁴²⁸ Meclisi (17/23)

Şehremânet-i Celîlesi Mülgâ Meclisi (6/8)

Şehremâneti Me'mûrîn Kalemi (10/13)

Şehremâneti Meclisi (17/23)

Şirket-i Hayriyye⁴²⁹ (56/82, 57/83, 67/99)

Şûrâ-yı Devlet⁴³⁰ (27/34, 53/77, 56/81)

Tersâne-i Âmire⁴³¹ (35/47, 38/52)

Tophâne-i Âmîre⁴³² (26/33)

Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi (14/18, 24/30, 36/49)

---

⁴²⁶ Reji İdaresi: Osmanlı Devleti'nde tüketime ayrılan tütünlerin üretim, satın alma, depolanma, işlenme ve sigara üretim ve satışını gerçekleştirme faaliyetlerini Osmanlı Devleti adına yürütmek üzere kurulmuştur. Tiğınçe Özkiper Oktar, "Tütün Reji Şirketi- Memâlik-i Şâhâne Duhanları Müşterek-ül Menfaa Reji İdaaresi, Reji Şirketinin Kuruluşundan Önceki Gelişmeler", *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.460.

⁴²⁷ Rüsûmât Emâneti: Gümrük Dairesi.

⁴²⁸ Şehremaneti Celîlesi: İstanbul Belediyesi.

⁴²⁹ Şirket-i Hayriyye: Osmanlı'da teessüs eden ilk anonim şirkettir. 1850 yılında kurulmuştur. Osman Nuri Ergin, *Mecelle-i Umûr-ı Belediyeye*, V, s.2288.

⁴³⁰ Gerek memurların muhakemesi, gerekse idare ile şahıslar arasındaki ihtilaflara dair davalarda istinaf ve temyiz kanun yolu mahkemesiydi. Bu idare mahkemesi; bidayet, istinaf ve temyiz mahkemeleri olarak üç derece üzerinde çalışmaktaydı. Ekrem Buğra Ekinci, *Tanzimat Devri Osmanlı Mahkemeleri*, İstanbul 1999, s.251-253.

⁴³¹ Tersâne-i Âmîre: Osmanlı Devleti'nin kuruluşuyla birlikte Gelibolu'da teşekkül eden ve sonraları devletin genişlemesiyle İstanbul Haliç'te esaslı bir teşkilata kavuşan Osmanlı denizcilik faaliyetlerinin merkezidir. İdris Bostan, "Tersâne-i Âmîre", *DİA*, XXXX, İstanbul 2011, s.513.

⁴³² Tophâne-i Âmîre: Osmanlı Devleti'nde top dökümünün yapıldığı yerdir. Tespit edilebildiği kadariyle Edirne'den sonra inşa edilen ikinci top döküm yeri bugünkü Tophane semtidir. Salim Ayduz, "Tophâne", *DİA*, XXXXI, İstanbul 2012, s.253.

Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi Mukâvelât⁴³³ (40/56)

Üsküdâr Mahkeme-i Şer'iyyesi (6/8)

Üsküdâr Mutasarrıflığı Tevkîfhâne⁴³⁴ (34/45)

Üsküdâr Şi'r Anbârı (1/1)

Üsküdâr Tebhîrhâne⁴³⁵ (21/27)

Zirâ'at Bankası (45/63, 56/81)

III. KULLANILAN EŞYALAR

Osmanlı toplumunu oluşturan insanlar maddî imkânları ve sosyal tabakalaşmadaki yerlerine uygun olarak farklı kalite, şekil ve modellerde eşyalar kullanmışlardır. Ayrıca insanlar mensup oldukları dine, sosyal sınıfa, mevki ve rütbeye göre de farklı kıyafetler kullanmış, mutfak eşyalarını kendi gelir durumlarına göre temin etmişlerdir. XIX. yüzyıla gelindiğinde ithal ürünlere olan talep neticesinde kullanılan yerli eşyalar arasına ithal ürünler de katılmıştır. Kayıtlarda karşılaştığımız giyim-kuşam ve mutfak eşyalarına dair bilgiler kişilerin azda olsa gelir düzeyini ve buldukları sosyal sınıfı bize göstermektedir.⁴³⁶

Üsküdar'daki evlerde bulunan mobilya cinsinden eşyalara, kullanılan kıyafetlere ve süs eşyası ile mücevherlere dair bilgilerimizi, sicildeki hibe kayıtlarında hibe edilen eşyalar, idâne hüccetlerinde borç karşılığında verilen rehinler ve bey'e konu olan mallara dair kayıtlarda yer alan bilgilerden oluşturmaktadır.

A. Giyim Kuşam

Basma entârı (45/62)

Basma hırka (45/62)

Trabzon bezi (15/20)

Eteklık (47/65)

⁴³³ Mukâvelât: Sözleşmeler.

⁴³⁴ Tevkîfhâne: Tutukluların kapatıldığı yer. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.3152.

⁴³⁵ Tebhîrhâne/Tephîrhâne: Mikroplu eşyanın buğu ile temizlendiği yer. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.3119.

⁴³⁶ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.178-179.

Gömlek (45/62) Kırk arşûn mikdârı gömleklik bez
(15/20)

Servi ve karakulak iki kürk (15/20) Şal (40/56)

Şalvar (45/62) Yarım degirmi şal (40/56)

B. Ev ve Mutfak Eşyaları

Âdî⁴³⁷ bardak (47/65) Asma gaz lâmbası (57/84)

Atlâs bohça (15/20) Bakrâç⁴³⁸ (47/65)

Bardak (58/84) Basma pencere perdesi (9/11)

Bâş yasdığı (47/65, 50/71, 61/91, 62/92) Çalar sâ'at (57/84)

Çarçube⁴³⁹ mir'ât (57/84) Ceviz sandık (9/11)

Çiçeklik (62/92) Çînkârî tabak (57/84)

Çâmeşûy leğeni (9/11, 45/62, 47/65, 67/99) Çâmeşûy tenceresi (67/99)

Çorba tâsı (47/65, 61/91) Dikiş mâkinesi (15/20)

Döşek çarşabı (45/62) Duvar lâmbası (58/84)

Duvar sâ'ati (40/56) Duvar yasdığı (40/56)

Elvân⁴⁴⁰ yorgan (15/20, 45/62, 61/91, 62/92, 67/99) Fenâr gaz lâmbası (57/84)

Frenk hâlısı (61/91) Frenkkârî oda keçesi (47/65)

Gaz lâmbası (47/65, 50/71) Güğüm (47/65)

Hasır sandalye (9/11) Hasırlı şişe (57/84)

⁴³⁷ Âdî: Değersiz. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.30.

⁴³⁸ Bakrâç: Su ve süt gibi şeyleri koymaya yarayan kulplu, küçük bakır kap. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.269.

⁴³⁹ Çarçube: Çerçeve. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.528.

⁴⁴⁰ Elvân: Alacalı, rengarenk. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.842-843.

Hezârân ⁴⁴¹ sandalye (50/71)	İşlemeli yorgan yüzü (15/20)
Kadâif tebsîsi (45/62, 47/65)	Kadife üzerine yün îpek işlemeli köşe yastığı (47/65)
Kanepe (57/84)	Kanepe me‘a örtü (47/65)
Kapaklı billûr bardak (47/65)	Karavana (47/65)
Kazan (9/11, 45/62, 50/71, 61/91)	Kevgîr (47/65)
Kırpıntı memlû ⁴⁴² döşek (67/99)	Konsol (15/20, 40/56)
Konsol sâ‘ati (62/92)	Korniş (50/71)
Köhne oda keçesi (50/71)	Köşe minderi (50/71)
Kublu Çînkârî kapaklı desti (47/65)	Lamba (15/20)
Leğen (50/71)	Leğen me‘a ibrik (15/20)
Lenger ⁴⁴³ (45/62)	Ma‘den bıçak (15/20)
Ma‘den kaşık (15/20)	Mak‘ad ⁴⁴⁴ (40/56)
Mangal (9/11, 47/65, 50/71, 61/91, 67/99)	Mangal me‘a göbek (15/20)
Mir‘ât ⁴⁴⁵ (15/20, 40/56, 47/65, 50/71, 61/91, 62/92)	Mor yorgan yüzü (15/20)
Müsta‘mel elvân yorgan (67/99)	Müşamma pencere perdesi (47/65)
Nuhâs ⁴⁴⁶ karavâna (57/84)	Nuhâs mangal (40/56)
Nuhâs meşrubâ (57/84)	Nuhâs sahan (57/84)

⁴⁴¹ Hezârân: Otsu bir bitki. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1255.

⁴⁴² Memlû: Dolmuş, dolu. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1997.

⁴⁴³ Lenger: Kenarları geniş yayvan bakır yemek kabı. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1861.

⁴⁴⁴ Mak‘ad: Oturulacak yer, alçak sedir, oturmak için kullanılan minder üzerine yayılan, ön kenarı saçaklı örtü. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, 1917.

⁴⁴⁵ Mir‘ât: Ayna. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.2082.

⁴⁴⁶ Nuhâs: Bakır. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.2363.

Nuhâs sahan me‘a kapak (45/62, 61/91, 62/92)	
Nuhâs sinî (15/20)	Nuhâs tebsî (57/84)
Nuhâs tencere me‘a kapak (9/11, 50/71, 57/84, 67/99)	
Oda keçesi (40/56, 62/92)	Ot memlû duvar yasdığı (9/11, 67/99)
Ot memlû minder (62/92, 67/99)	Ot minder (40/56, 47/65, 61/91)
Ot yasdık (61/91, 62/92)	Penbe ⁴⁴⁷ memlû bâş yasdığı (47/65)
Penbe memlû elvân şilte (15/20, 45/62)	Penbe memlû şilte (9/11, 47/65, 61/91, 62/92)
Penbe memlû yasdık (15/20)	Penbe memlû yüz yasdığı (45/62)
Penbe memlû karyola şiltesi (47/65)	Pencere perdesi (40/56)
Pike hâlısı (57/84)	Pilâv tâsı (47/65)
Pulad ⁴⁴⁸ tas (61/91)	Pulad tebsî (61/91, 62/92)
Sac mangal (57/84)	Sahan me‘a kapak (9/11, 40/56, 47/65, 50/71, 67/99)
Saksonya sahan me‘a kapak (15/20)	Sandalye (57/84)
Sarı dökme karyola (15/20)	Sarı leğen me‘a ibrîk (47/65)
Sarı mangal me‘a göbek (15/20)	Sarı şamdan (9/11)
Seccâde (15/20)	Sepet sandûku (45/62)
Sırma işlemeli yasdık me‘a bohça (15/20)	Sîm ⁴⁴⁹ bardak (15/20)

⁴⁴⁷ Penbe: Pamuk. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.2481.

⁴⁴⁸ Pulad: Çelik. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.2533.

Sîm kaşık (15/20)	Sîm tâs (15/20)
Sîm zarf (15/20, 37/50)	Soba (57/84)
Su kübü (57/84)	Su meşrûbası (9/11)
Şilte (40/56)	Şişe (58/84)
Ta‘âm ⁴⁵⁰ sinîsi (9/11)	Tahta dolap (57/84)
Tahta masa (57/84)	Tahta sandık (9/11, 50/71)
Taşlı konsol (47/65, 61/91, 62/92)	Taşlı masa (50/71, 57/84)
Tebisi (15/20, 50/71)	Tencere me‘a kapak (15/20, 40/56, 45/62, 47/65, 61/91, 62/92)
Tenteneli bir karyola örtüsü (47/65)	Tîmûrlu çâmeşûy sandûğu (47/65)
Tül perde (47/65)	Üç ayaklı nuhâs mangal (40/56)
Üstü çiçekli bir çekmece (47/65)	Yâldızlı tîmûr karyola (47/65)
Yağ tâbesi (40/56)	Yasdık (40/56, 50/71)
Yemek sinîsi (45/62, 47/65)	Yorgan (9/11, 40/56, 45/62, 50/71)
Yumurta tâbesi (45/62, 47/65)	Yün memlû döşek (9/11, 47/65, 50/71)
Yün memlû minder (9/11)	Yün memlû yasdık (67/99)
C. Mücevher ve Süs Eşyaları	
Altûn kordon (37/50)	Altûn sâ‘at me‘a kordon (40/56)
Altûn üzerine masnû ⁴⁵¹ elmâs bilâzik (37/50)	

⁴⁴⁹ Sîm: Gümüş. İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.2798.

⁴⁵⁰ Ta‘âm: Yemek.

Altûn üzerine masnû‘ bir çift elmâs küpe (37/50, 55/81)

Altûn üzerine masnû‘ elmâs yüzük (37/50)

Bir çift elmâs küpe (40/56)

Elmâs bât? iğne (55/81)

Elmâs bilâzik (36/49)

Elmâs yüzük (55/81)

Frenkbâğı ve elmâsli iğne (40/56)

İki yâkutlu pırlanta taşlı broş ta‘bîr olunur bir iğne⁴⁵² (24/30)

Sabsız? elmâs gül iğne (36/49)

Sîm duhân tabakası (37/50)

D. Günlük Hayatta Kullanılan Diğer Eşya ve Aletler

Âdî bukal? şişesi (58/84)

Bağçe masası (57/84)

Beş gözlü sefer tâsı (47/65)

Boru (57/84)

Câmekân (57/84)

Fıçı (57/84)

İskemle (57/84)

Marsilya kübü (57/84)

Mermer havân (57/84)

Nuhâs meşrubâ (57/84)

Resim tahtası (57/84)

Tabalya? tahtası (57/84)

Tahta boru (50/71)

IV. AİLE HAYATI

A. Nikâh

Aile hukuku esas olarak evlenme müessesesine dayanır. İslâm hukukunda evlenmeyi ifade etmek için kullanılan terim “nikâh”tır. Nikâh, şer‘an aranan şartlar çerçevesinde aralarında evlenme engeli bulunmayan bir erkekle bir kadının hayatlarını

⁴⁵¹ Masnû‘: İşlenmiş, döşenmiş. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1948.

⁴⁵² Yaklaşık değeri yüz seksen lira. Bkz., *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 24/30.

birleştirmelerini sağlayan akdi ve bu yolla eşler arasında meydana gelen evlilik ilişkisini ifade etmektedir. Defterimizdeki kayıtlarda evlilik akdi *hukûk-ı zevciyyet* olarak ifade edilmektedir.

Arapça'da *zevâc* kökünden türeyen kelimeler de evlenmek, evlendirmek, evlilik, eşler manalarında yaygın şekilde kullanılır.⁴⁵³ İncelediğimiz defterde erkek için *zevc*, kadın için *zevce*, evlilik için *zevciyyet* ve karı koca için *zevcân* kelimeleri kullanılmaktadır. Ayrıca halen nikâhlı olan eş için *zevc-i dâhil* (10/13) veya *zevc-i mutlak* (14/19), vefat edenin eşi için *zevc-i metruk* (5/6) veya *zevce-i menkûha-i metruk* (6/8), eski eş için *zevc-i sâbık* (14/18) kullanılan diğer kelimelerdir.

İncelediğimiz defterde nikâh akdiyle alakalı kayda rastlayamadık. Sadece **12.** hüccette nikâh için vekâlet verildiğini görmekteyiz. Bu kayıta da; Üsküdâr'da Gerede Mahallesi'ndeki Yeni Câmi'-i Şerîf İmâreti'nde yaşayan fodlacıbâşı Manastırlı Ali Ağa ibn Salih, Manastır Vilâyeti'nde Karaoğlan Mahallesi'nde yaşayan Belediye serkomîserlerinden müteveffâ Ahmed Efendi'nin bâkire ve bâliğa kerîmesi Emine Hanım'ı şahitler huzurunda kayıta miktarı belirtilmeyen mihreyn tesmiyesiyle kendisiyle nikâhlanması için yine Manastır Vilâyeti'nin Emîr Çelebi Mahallesi'nde yaşayan 'attâr Ömer Efendizâde Hasan Efendi'yi vekil tayin etmektedir.

Ayrıca incelediğimiz defterde tarafların boşandıktan sonra yeniden bir araya gelerek nikâhlandıklarını hatta bunu üç kez tekrarladıklarını **80.** hüccet olan ibrâ kaydında görmekteyiz. Şöyle ki, Üsküdâr'da Toygâr Hamza Mahallesi'nde oturan Zenciyye Ayşe Kadın ibneti Abdullah'ın kocası Zenci Hâcî Ferhad Ağa ile ilk kez yüz bir kuruş mehr-i müeccel, ikinci kez elli bir kuruş mehr-i müeccel, üçüncü kez ise elli bir kuruş mehr-i müeccel belirlenerek evlenmiş ve her defasında kocası tarafından boşanmıştır. Son boşanma ile mehirleri birikerek toplamda iki yüz üç kuruşa ulaşmış ancak Ayşe Kadın, mehr-i müeccellerini vermekten kocasının zimmetini ibrâ etmiştir.⁴⁵⁴ Bu kayıt dışındaki hüccetlerde boşanan çiftlerin tekrar bir araya geldiklerine rastlayamadık.

⁴⁵³ Fahrettin Atar, "Nikâh", *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s.112.

⁴⁵⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 55/80.

Kayıtlarda boşanan çiftlere az rastlasak da her evliliğin sorunsuz geçtiğini söylemek elbette mümkün değildir. Zira evli olan eşlerin kocaları tarafından geçimlerinin sağlanmadığı veya da bir mesken tedarik edilmediğini mahkeme huzurundaki şikâyetlerinden anlamaktayız. Bununla ilgili olarak rastladığımız kayıtların birinde yer alan şikâyet şu şekildedir:

Galata'ya muzâfe Tophâne Kasabası'nda Fîrûz Ağa Mahallesi'nde Taktak yokuşunda Topçu bînbâşlarından Ali Beg'in hânesinde misafir olarak oturan Rukiye Hanım ibneti Ahmed, Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi civârında Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi'nde oturan zevci Hasan Ağa ibn Mehmed'in kendisini infâk ve iksâ etmediği ve oturması için de bir mesken dahi tedarik etmediği hususunu mahkeme huzurunda şikâyet ederek kendisine mesken tedarik edinceye değin kendisinin infâkı için nafaka talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine mahkeme, eşine mesken tedarik edinceye değin şahitlerin huzurunda zevci Hasan Ağa'nın günlük üç kuruş ödemesine karar vermiştir.⁴⁵⁵

Başka bir kayıтта da; Üsküdâr'a muzâfe Kartal Kazâsı'na tâbi' Dolayoba Karyesi'nde oturan Hadice Şâhesne Hanım, Üsküdâr'da Evliyâ Hoca Mahallesi'nde oturan zevci Ali Beg ibn Abdullah'ın tahmînen sekiz yaşındaki kızları Fatıma Mahbûre ile kendisini infâk ve iksâ etmediği ve bir mesken dahi tedarik etmediği söyleyerek şikâyette bulunmuş ve eşinin kendilerine mesken tedarik edinceye değin nafakalarının tarafından karşılanmasını talep etmiştir. Bunun üzerine mahkeme, eşi ve kızının kalacağı bir mesken tedarik edinceye değin Ali Beg'in her ikisi için aylık yüz altmış kuruş ödemesine karar vermiştir.⁴⁵⁶

Osmanlılar'da zannedildiğinin aksine çok evlilik değil tek eşlilik yaygındı. Nitekim incelediğimiz sicilde çok evliliğin varlığına da rastlamaktayız. Bu hususu teyit eden tek kayıt olan isbât-ı verâset ile alakalı hüccette geçen vefat eden eşin "*zevce-i menkûha-i metrûkeleri*"⁴⁵⁷ ifadesinden anlamaktayız. Lakin kaydın devamında eşlerden birinin iki çocuğunun zikredilmesi ve diğer eşin çocuklarının varlığına rastlayamamız ikinci eşin neslin devamı veya çocuk istediğinden dolayı nikâhlandığını bize

⁴⁵⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

⁴⁵⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 38-39/53.

⁴⁵⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8.

düşündürmektedir. Ancak eşlerin beraber zikredilmesi ve ayrı bir sıfatın kullanılmaması hangi eşin ilk olduğu hususunu şüpheli kılmaktadır.

Bunun dışında Osmanlılar'da ikinci evliliğin de bulunduğunu **20.** hüccette Ferengîz ibneti Abdullah'ın Kadriye'den bahsederken üveyi kerimem şeklinde zikretmesi ve **59.** hüccette Ekrem Beg'in vefat eden babasının eşi olan Huriye Hanım'dan üveyi vâlidem şeklinde bahsetmesinden anlamaktayız. Zira bu kayıtlarda başka bir eşten bahsedilmemesinden dolayı çok eşlilikle alakasını kurmak mümkün değildir. Aile müessesesinin devamı, kadın ve erkeklerin kendi ve çocuklarının bakımlarına olan ihtiyacı nedeniyle eşlerin vefatından sonra başka evlilikler yapması İslamî açıdan aykırı bir husus taşımamaktadır.

B. Mehir

Mehir, erkeğin evlenirken kadına verdiği meblağ ve maldır. Mehrin tamamı peşin ödenebileceği gibi, tamamının veya bir kısmının ödenmesi sonraya da bırakılabilir. Peşin olarak ödenen mehre mehr-i mu'accel, ödenmesi zamana bırakılan mehre de mehr-i müeccel denir.⁴⁵⁸

İslam fıkında, sahîh evliliğin neticeleri olarak mehrin verilmesi, mesken tedarîği ve nafaka temini önemlidir. Kayıtlara baktığımızda da boşanmaya giden yolda yerine getirilmeyen bu görevler şikâyet konusu olmuştur. İncelediğimiz defterde mehir miktarlarına ulaştığımız kayıtlar çeşitlidir. Talâk, ibrâ, nafaka, muhâla'a ve hibe kayıtları gibi.⁴⁵⁹ Ayrıca defterimizde yer alan bu gibi kayıtlar sadece Müslümanlarla ilgili kayıtlardır.

İncelediğimiz defterde **12.** hüccet dışında nikâh akdine dair hüccet bulunmamaktadır ki bu kayıttaki da mehir miktarı belirtilmemiştir. Bunun dışında farklı adlarla kayıtlı hüccetler içerisinde zevcenin mahkeme huzurunda eşinden bahsederken "...mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup..." şeklindeki verdiği ifadeden mehirle ilgili miktarlara ulaşmaktayız.

⁴⁵⁸ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku I*, İz Yayıncılık, İstanbul 2001, s.338,342; Ömer Nasuhi Bilmen, *İstılahat*, II, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1970, s.10.

⁴⁵⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 9/12, 10/13, 14/19, 15/20, 16/22, 25/32, 29/37, 29/38, 31/40, 38/53, 39/55, 40/56, 47/67, 55/80, 63/95.

Aşağıdaki tablomuzda görüleceği üzere defterdeki konuyla ilgili kayıtların bazılarında mehr-i müeccel ve mehr-i mu'accel birlikte zikredilirken, bazılarında ise sadece mehr-i müeccel zikredilmiştir. Mehirden bahsedilmekle beraber ilgili kayıtların sadece ikisinde mehir miktarı belirtilmemiştir. Mehir miktarı belirtilmeyen bu kayıtlar, **12.** ve **67.** hüccetlerdir.

İncelediğimiz kayıtlarda rastladığımız mehir miktarları çeşitlidir. Bu farklılığı en başta ekonomik duruma bağlamak mümkündür. Kayıtlarda karşılaştığımız en yüksek mehir miktarı dört bin bir kuruş, en düşük mehir miktarı ise yüz bir kuruştur.

Tablo-1 Defterde Geçen Mehir Miktarları		
Dava Kaydı	Mehr-i Müeccel	Mehr-i Mu'accel
Hibe-i Eşyâ ve Mihreyn ⁴⁶⁰	20 tâm yüzlük mecidi altunu	20 tâm yüzlük mecidi altunu
Hibe-i Mehir ve Eşyâ ⁴⁶¹	501 kuruş	Belirtilmemiş
İbrâ ⁴⁶²	101 kuruş	Belirtilmemiş
İbrâ Hücceti ⁴⁶³	2001 kuruş	2000 kuruş
İbrâ Hücceti ⁴⁶⁴	203 kuruş	Belirtilmemiş
Muhâla 'a ⁴⁶⁵	501 kuruş	500 kuruş
Muhâla 'a ⁴⁶⁶	15 aded lira-yı Osmânî	30 aded lira-yı Osmânî
Muhâla 'a ⁴⁶⁷	501 kuruş	Belirtilmemiş
Nafaka ⁴⁶⁸	1200 kuruş	Belirtilmemiş

⁴⁶⁰ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 15/20.

⁴⁶¹ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 40/56.

⁴⁶² Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 14/19.

⁴⁶³ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 16/22.

⁴⁶⁴ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 55/80.

⁴⁶⁵ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 29/37.

⁴⁶⁶ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 29/38.

⁴⁶⁷ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 39/55.

⁴⁶⁸ Üsküdar 761 No 'lu ŞS, 63/95.

Nafaka Hücçeti ⁴⁶⁹	251 kuruş	600 kuruş
Nafaka Hücçeti ⁴⁷⁰	1001 kuruş	1500 kuruş
Nafaka-i Talâk Hücçeti ⁴⁷¹	351 kuruş	Belirtilmemiş
Vekâlet ⁴⁷²	4001 kuruş	Belirtilmemiş

C. Evliliğin Sona Ermesi

Evliliğin eşlerin ölümüne kadar devam etmesi esas olmakla birlikte bazen akitteki bir eksiklik veya sonradan meydana gelen bir durum yüzünden, bazen de eşlerden birinin veya her ikisinin isteği üzerine nikâh ilişkisi sona erdirilebilir.

Nikâh ilişkisinin eşlerden biri veya her ikisinin iradesine dayalı olarak sona ermesi halleri talâk, muhâla'a ve kazâi tefrîk olmak üzere üç grupta incelenebilir. Talâk kocanın tek taraflı iradesiyle, muhâla'a tarafların anlaşmasıyla, tefrîk ise hâkimin hükmüyle nikâh ilişkisinin sona erdirilmesini ifade etmektedir.⁴⁷³

1. Talâk

Talâk, belli sözlerle nikâh akdinin bozulmasını yani evlilik bağının kaldırılmasını ifade etmektedir. Talâk, evliliği sürdürebilmek için yeni akde ihtiyaç bulunup bulunmaması açısından ric'î ve bâin olarak ikiye ayrılır. Ric'î talâk; erkeğin yeni nikâh akdine gerek kalmadan iddet süresi içinde eşine dönebildiği boşamadır. Bâin talâk ise; tarafların tekrar bir araya gelebilmesi için yeni bir nikâh akdinin gerekli olduğu boşamadır.⁴⁷⁴ Defterimizde nikâh akitlerinin bâin talâk şeklinde sonlandırıldığını görmekteyiz.

Bir talâkın ve buna bağlı olarak ortaya çıkan sonuçların garantiye alınması ve karşılıklı hakların korunabilmesi için boşanmaların mahkemelerce tescil edilmesi

⁴⁶⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

⁴⁷⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 38/53.

⁴⁷¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/32.

⁴⁷² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 10/13.

⁴⁷³ Fahrettin Atar, "Nikâh", s.117.

⁴⁷⁴ H. İbrahim Acar, "Talâk", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s.496-498.

gerekir. Karşımıza çıkan kayıtlar da bunun bir göstergesidir. İncelediğimiz defterde talâk lafzı 7 hüccet içerisinde geçmekte ve bu boşamaların bâin talâk⁴⁷⁵ şeklinde olduğu görülmektedir. Misalen, **13.** hüccette Fatıma İhsane Hanım, mahkeme huzurunda dört bin bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhili olan Ahmed Ziya Beg'in kendisin bâyinen tatlık ettiğini söylemiştir.

Başka bir kayıтта; Zenciyye Zehra Kadın ibneti Abdullah, Malatya Sancâğı ahâlîsinden olan ve 'Osmân Ağa Mahallesi'nde yaşarken memleketine gitmiş olan zevci olan Hüseyin Ağa ibn Hasan'ın bir ay önce kendisini talâk-ı vâhid-i bâyin ile tatlık ettiğini, mehr-i müecceli olan üç yüz elli bir kuruş ile iddet nafakası ve meû'net-i süknâsı için de iki yüz kuruş, toplamda beş yüz elli bir kuruşu mahkemede hazır bulunan Mustafa Efendi'ye bırakmış olduğunu, Mustafa Efendi'nin de bunu kendisine tamamen teslim ettiğini mahkeme huzurunda söylemektedir.⁴⁷⁶

Defterimizde rastladığımız bu ve benzeri bâin talâkla boşama türlerinden en dikkat çekici olan kuşkusuz "Nikâh" başlığı altında zikrettiğimiz **80.** hüccet olan ibrâ kaydıdır.

2. Muhâla'a

Hul' kelimesi fıkıhta; kadının bir bedel karşılığında evlilik bağından kurtulması demektir. Bu işlemin karşılıklı anlaşma ile gerçekleşmesine muhâla'a adı verilir.⁴⁷⁷ İslam hukukunda evliliği sona erdirme yetkisi erkeğe tanınmış ise de kadın isterse nikâh akdi esnasında kendisine de boşanma yetkisi verilmesine dair hüküm koydurabilir. Böyle bir hak talebinde bulunmamış kadın, şiddetli geçimsizlikten "*hüsn-i mu'âşeret olmadığından*", kocasının üzerine başka bir eş almasından veya başka bir sebepten kocasını boşamak isterse bu boşanma şekline başvurabilmektedir.⁴⁷⁸

İncelediğimiz kayıtlarda muhâla'a ile ilgili müstakil olarak 3 kayda rastlamaktayız.⁴⁷⁹ Bu kayıtlarda muhâla'aya başvurma sebebi olarak genellikle "*beyyinizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından*" ifadesi karşımıza çıkmaktadır. Aynı

⁴⁷⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 10/13, 16/22, 25/32, 29/37, 29/38, 39/55, 55/80.

⁴⁷⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/32.

⁴⁷⁷ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku I*, s.366

⁴⁷⁸ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.53.

⁴⁷⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 29/37, 29/38, 39/55.

kayıtlarda kadın, alacağı mehr-i müeccel, iddet nafakası ve meû'net-i süknâdan vazgeçme karşılığında eşiyle anlaşma yoluna gittiğini görmekteyiz. **37.** hüccette farklı olarak eşi tarafından mehri ödenmiş olan kadının iddet nafakasından vazgeçme karşılığında anlaşmış olduğu karşımıza çıkmaktadır.

D. Evliliğin Sona Ermesinin Neticeleri

1. İddet⁴⁸⁰

İddet; kocası ölen, boşanan veya evliliğin fesh edilmiş kadının, bu evlilikle ilgisinin tamamen kesilmesi ve başkasıyla evlenecek hale gelebilmesi için beklemesi gereken müddettir. İddet nafakası ise, bu bekleme süresi zarfında kadının geçiminin erkek tarafından temin edilmesidir.⁴⁸¹

İddet nafakasının zikredildiği kayıtların çoğunda, kadınların eşleriyle anlaşma yoluna gidirip iddet nafakasını kendi üzerlerine alıp bu nafakayı vermekten eşlerinin zimmetlerini ibrâ ettiklerini görmekteyiz. İstisnaî olarak **13.** hüccette kadının kocasından iddet nafakasını talep ettiğini, **32.** hüccette ise kadına boşandığı eşi tarafından iddet nafakası ve meû'net-i süknâsı için iki yüz kuruşun verildiğini görmekteyiz.

2. Hidâne

Hidâne, fikhî terim olarak küçük çocukları yanında bulundurma, bakım, gözetim ve terbiye etme hak ve vazifesidir. Bu sorumluluğu üstlenen kimseye hâdın (hâdîne) denir. Evliliğin sona ermesi durumunda bu hak ve vazifede öncelik anneye aittir. Dolayısıyla çocukların bakımı ve terbiye edilmesi büyük ölçüde anneye düşmektedir.⁴⁸² Hidâne hakkı, hidâneyi üstlenmeye engel bir durumun ortaya çıkması, hidâne ehliyetinin yitirilmesi ya da hidâne süresinin dolmasıyla sona erer.⁴⁸³

⁴⁸⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 10/13, 14/19, 16/22, 26/32, 29/37, 29/38, 39/55, 55/80.

⁴⁸¹ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku I*, s.382.

⁴⁸² Ali Bardakoğlu, "Hidâne", *DİA*, XVII, İstanbul 1998, s.467; Fikret Karaman - İsmail Karagöz ve Diğerleri, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s.254.

⁴⁸³ Ali Bardakoğlu, "Hidâne", s.470.

İncelediğimiz defterde konuyla ilgili olarak bulunan tek kayıt **18.** hüccettir. Bu kayıta Fatıma Hüsniye Hanım, zevc-i sâbıkı Hamdi Raci Efendi'den olan ve kendi ifadesiyle “*bi-hakki'l-hidâne hacr u terbiyesinde olan*” tahminen dört yaşındaki İrfan'ın nafakaya ihtiyâcı olduğunu söylemekte ve babası Hamdi Raci Efendi'nin çocuğun nafakasını temin etmesini mahkeme huzurunda talep etmektedir. Bunun üzerine mahkeme tarafından, İrfan'ın nafakası için babası Hamdi Raci'nin durumuna şahit olanların da huzurunda babanın her ay yüz on kuruş vermesine ve İrfan'ın annesi hâdına Fatıma Hüsniye Hanım'ın bunu çocuğun ihtiyaçlarına harcamasına hükmedilmiştir.

3. Nafaka

Sözlükte harcamak, tüketmek anlamına gelen infâk masdarından türetilmiş olup “azık, ihtiyaçların karşılanması maksadıyla harcanan para vb. maddî değerler” anlamına gelmektedir. Yani kişinin bakmakla yükümlü olduğu şahısların, sosyal seviyesine göre normal bir hayat sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyduğu (yiyecek, giyecek, mesken, tedavi masrafları vs.) ve mükellefin de temin ile yükümlü bulunduğu şeylerin tümüne denir.

Nafaka çeşitli kısımlara ayrılmakla beraber kayıtlarımız itibariyle bizi ilgilendiren aile hukuku ilişkisinden doğan evlilik nafakası ile kan bağıyla alakalı olan hısımlık nafakasıdır. Evlilik nafakası nikâh akdinin hukukî sonuçlarından olup evlilik süresince bu yükümlülük devam eder. Evliliğin sona ermesi halinde iddet nafakası ödenip ödenmemesi nikâh akdini sona erdiren sebebe göre değişiklik gösterir.⁴⁸⁴

Koca, karısının nafakasını ödemez veya eksik öderse kadın yargı yoluna başvurabilirdi. Bu durumda kadı zevcin malî ve sosyal durumunu dikkate alarak nafakanın miktarını tayin ederdi. Nitekim incelediğimiz kayıtlarda da şahsın ahvaline şahitlik edenlerin şهادetleri sonrasında şahsın malî durumunun elverdiği ödeyebileceği nafaka miktarı belirlenmiştir.

Osmanlı ailesinde evin reisi olan erkek, evin geçimi, ailenin refah ve güvenliğinden sorumludur. İslamiyet'e göre evin giderlerini karşılamak, eşinin ve

⁴⁸⁴ Celal Erbay, “Nafaka”, *DİA*, XXXII, İstanbul 2006, s.282; Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.511.

çocuklarının nafakasını temin etmek erkeğin görevidir.⁴⁸⁵ Gayr-i müslimlerle alakalı olan **71.** hüccette, eşin zevcesinden dükkân ve ev tamiri için aldığı bin kuruşu ödeyememe neticesinde sahip olduğu ev eşyaları ile dükkân aletlerinin artık zevcesinin olduğuna dair beyanı, bize gayr-i müslimlerde de böyle bir hususun olabileceğini düşündürmektedir.

Eşinin nafakası yanında çocuğun nafakasını teminden de baba sorumluydu. Müslümanlara ilişkin **18.** ve **53.** hüccetlerde zevcelerin mahkeme huzurunda çocuğun nafakasını eski eşinden talep etmesi bunu bize kanıtlar niteliktedir. Çocukların zikredildiği kayıtlarda dikkatimizi çeken başka bir husus ise, çocuk sayısının az oluşudur. Kayıtlarda ailelerin ismi geçen çocuklarının sayısının genelde bir veya iki olduğunu görmekteyiz.⁴⁸⁶

İslamiyet'te anne-babaya iyilik edilmesi, onlara iyi davranılması, üzerimizdeki haklarının gözetilmesi emredilmektedir. Bu sebeple İslam âlimleri ittifakla anne-babanın nafakasının çocuğa ait olduğunu belirtmektedir.⁴⁸⁷ Hısımlık nafakası olan bu nafaka çeşidinin bir örneğini geçimini sağlayamayan ve nafakaya ihtiyacı olan annenin mahkeme huzurunda bunu beyan etmiş olduğunu ve oğlundan nafaka talebinde bulunması sonucu kendisine oğlu tarafından aylık altmış kuruş ödenmesine mahkeme tarafından karar verildiğini **87.** hüccette görmekteyiz.

Sicilimizdeki kayıtları incelediğimizde konuyla ilgili olarak ikisi nafaka hücceti⁴⁸⁸, yedisi nafaka⁴⁸⁹ ve biri de nafaka-i talâk hücceti⁴⁹⁰ başlığıyla kayıtlı toplam on kayıt karşımıza çıkmaktadır. Bu kayıtların bazılarında nafaka miktarı belirtilmiş bazılarında ise belirtilmemiştir. Kayıtlarda mahkeme tarafından belirlenen nafaka miktarları şöyledir:

---

⁴⁸⁵ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.52.

⁴⁸⁶ Bkz., *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 14/18, 32/43, 60/90.

⁴⁸⁷ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.512.

⁴⁸⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 31/40, 38/53.

⁴⁸⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 14/18, 32/43, 47/67, 50/72, 59/87, 63/95.

⁴⁹⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 25/32.

Tablo-2 Mahkemece Tayin Edilen Nafaka Miktarları		
Nafaka Kaynağı	Zamanı	Miktar
Evlilik Nafakası ⁴⁹¹	Günlük	3 kuruş
Evlilik Nafakası ⁴⁹²	Günlük	3 kuruş
Evlilik Nafakası ⁴⁹³	-	90 kuruş
Evlilik ve Çocuk Nafakası ⁴⁹⁴	Aylık	160 kuruş
Hısımlık Nafakası ⁴⁹⁵	Aylık	60 kuruş

---

⁴⁹¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 31/40.

⁴⁹² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 47/67.

⁴⁹³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 63/95.

⁴⁹⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 38/53.

⁴⁹⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 59/87.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA EKONOMİK HAYAT

Osmanlı toplumu, yöneten sınıf olan berâyâ ile yönetilen sınıf olan reâyâdan oluşmaktadır. Osmanlı Devleti'nde berâyâ sınıfı dışında kalan, yönetime katılmayan, geçimini tarım ve sanayi alanında üretim yaparak temin eden ve devlete vergi vermekle yükümlü olan kesim reâyâ⁴⁹⁶ dır. Kırsal kesimde yaşayıp tarımsal üretim yapan çiftçiler, şehirlerde yaşayan tüccar ve zanaatkârlar reâyâ sınıfını oluşturmaktadır.⁴⁹⁷

Bu bölümde öncelikle iktisadî hayata ilişkin defterimizde geçen bazı iktisadî ıstılahlara ve kayıtlarda bu ıstılahlara örnek teşkil eden pratikteki uygulamalarına değineceğiz. Akabinde defterimizdeki kayıtlarda yer alan bilgilerden hareketle o dönemde kullanılan para ve ölçü birimlerini inceleyecek, son olarak da ekonomik hayatın önemli bir parçası reâyâ sınıfından olan esnâf ve sanatkârlara dair geçen bilgilere değineceğiz. Esnafı, defterimizde yazıldığı şekliyle zikredecek ve deftere yaptığımız atıfları isimlerinin yanlarında yer vereceğiz.

I. İKTİSADÎ HAYATLA İLGİLİ DEFTERDE GEÇEN BAZI İSTİLAHLAR

Osmanlı iktisat sistemini oluşmasında, ilkeler ve kurumlar açısından İslam ekonomisinin ve kendinden önceki İslam devletlerinin büyük önemi vardır. İkta-tımar, mukataa, fütüvvet-ahilik-esnaf, hisbe-ihtisap gibi kurumlar Osmanlı'ya kendinden

---

⁴⁹⁶ Reâyâ: Raiyyet kelimesinin çoğulu olup bir hükümdarın gözetimi ve sorumluluğu altında bulunan halk manasına gelmektedir. Gül Akyılmaz, "Osmanlı Devleti'nde Reaya Kavramı ve Devlet-Reaya İlişkileri", *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.40.

⁴⁹⁷ Gül Akyılmaz, "Osmanlı Devleti'nde Reaya Kavramı ve Devlet-Reaya İlişkileri", s.40; Mehmet Öz, "Reâyâ", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s.490.

önceki devletlerden miras kalmış uygulamalardır.⁴⁹⁸ Lakin bu uygulamaların etkisi, Avrupa'da yaşanan Sanayi Devrimi sonrasında azalmaya başlamış, yeni ekonomik düzenlemelere olan ihtiyaç ile Osmanlı ekonomisinin dayandığı unsurlar değişime uğramaya başlamıştır. Dayanışma ve yardımlaşmaya dayalı olan Osmanlı ticarî hayatı, XIX. yüzyıldan itibaren Avrupa etkisiyle rekabet ve çatışmaya dayanmaya⁴⁹⁹, dolayısıyla bunun neticesinde esnaf teşkilatları gerilemeye ve yerini sanayileşmeye bağlı olarak kurulan büyük kurumlar almaya başlamıştır.

A. Âriyet⁵⁰⁰

Âriyet, bir malın kullanımının birine ücretsiz yani bir bedel karşılığı olmaksızın temlikidir.⁵⁰¹ İ'are, âriyet vermektir. Yani bir malın menfaatini bir kimseye o malı geri alabilmek üzere filhal meccânen temlik etmektir.⁵⁰² Kısacası âriyet akdinde menfaatin hibe ve temlikî söz konusudur. Âriyete “kullanım öduncü” de diyebiliriz.

Âriyet olarak alınan mal, kullanılan bir mal olması gerekir ve bu mal emanet hükmündedir. Belirli bir süre için âriyet olarak verilmiş olan mal, bu sürenin tamamlanması sonunda malın teslimiyle tamamlanır.⁵⁰³

Defterimizde müstakil olarak âriyet kaydı geçmemekle birlikte idâne ile ilgili **96.** hüccette borç karşılığı rehin olarak gösterilen bağ ve içindekilerin alacaklı tarafından medyûnelere âriyet olarak verildiğini görmekteyiz.

B. Bey' (Mübâya'a)⁵⁰⁴

Sözlükte "mübâdele" anlamına gelen bey' (çoğulu büyû'), genelde alışveriş ve ticareti, İslâm hukuku terimi olarak da satım akdini ifade eder. Mübâya'a ise alış-veriş manasına gelir. Satım akdinin özü; tarafların iki malın karşılıklı olarak değişimi konusundaki iradelerini hukukî bir sonuç doğuracak şekilde birleştirmeleridir.

⁴⁹⁸ Ahmet Tabakoğlu, “Osmanlı İktisadî Yapısının Ana Hatları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Ankara 1999, s.17.

⁴⁹⁹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.72.

⁵⁰⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 64/96.

⁵⁰¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.144.

⁵⁰² Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.145.

⁵⁰³ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.30.

⁵⁰⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/2, 4/5, 5/6, 28/36, 30/39, 39/54, 50/71, 58/84, 60/89, 72/106.

Satım akdinin üç unsuru vardır: Birincisi taraflar yani satıcı (bayi‘) ve alıcı (müşteri), ikincisi, tarafların akit konusundaki iradelerinin birleşimi demek olan icap ve kabul, üçüncüsü ise satışa konu olan mal (mebî‘) ve bedeldir (semen).⁵⁰⁵

Bey‘, bey‘-i bât, bey‘-i bi‘l-vefâ ve bey‘-i bi‘l-istiğlal olarak üç çeşide ayrılır. Bey‘-i bât, bey‘-i kat‘î yani kesin satış demektir. Aslında bey‘ denildiğinde akla gelen satım akdi budur. Diğer satım akitleriyle karışmaması için bu şekilde kullanılmıştır.

Bey‘-i bi‘l-vefâ, bir malı kararlaştırılan süre içinde bedelini geri vererek almak şartıyla yapılan satım akdidir. Bir kimse malını başka bir kimseye belli bir kuruşa satar, belirlenen süre tamamlanınca satan o semeni müşteriye geri verir, müşteri de satın almış olduğu şeyi satana iade eder. Müşteri bu suretle satın aldığı şeyi başkasına satamayacağından bu durum, rehin hükmündedir.⁵⁰⁶

Bey‘-i bi‘l-istiğlal, bir kimsenin bir malı bizzat kendisi isticâr etmek (kiralamak) üzere birisine vefâen vermesidir.⁵⁰⁷

Sicilimizdeki konu ile alakalı kayıtlarda söz konusu satım akitlerine dair bilgilere az da olsa rastlamaktayız. Satıma ve talibi çıkması durumuna göre satılığa çıkarılan mala dair hususlar daha ziyade vekâlet kayıtlarında geçmektedir.

Satım akdi ile ilgili birkaç kayıta “*bey‘-i bât-i sahîh-i şer‘î ve safka-i vâhîde*⁵⁰⁸ ile” kaydı düşürülmüş olup bu kayıtlardan görüldüğü üzere kesin satış usulü gerçekleştirilmiş ve akit safka-i vâhîde ile tamamlanmıştır.

Ermeni milletinden ve tîmûrcu esnâfından olan Hacı Karabet veled-i Abrâham ev ve dükkân tamiri için paraya ihtiyaç duyduğundan borç aldığını ve borcunu ödeyememe neticesinde neler olduğunu şöyle anlatmaktadır: “...*akd-i âtiyyi'z-zikrin sudûruna değîn her biri müstakilleten yedimde mâlîm olan iki köşe minderi ve dört*

⁵⁰⁵ Ali Bardakoğlu, “Bey‘”, *DİA*, VI, İstanbul 1992, s.13-14; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, VI, s.6.

⁵⁰⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, VI, s.7-8.

⁵⁰⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, VI, s.8.

⁵⁰⁸ Safka: bir alış verişte alıcı ile satıcı arasındaki pazarlıktan sonra anlaşmanın kesinleştiğini bildiren el sıkışma, tokalaşma ve karşılıklı anlaşmaya dayanan satış ve satım alma yani alış verişe denir. Vâhid kelimesi bir, tek anlamına geldiğinden Safka-i vâhîde de bu anlaşmanın tek seferde kurulmasını ifade etmektedir. Günümüzde de hala bu anlaşma şekli alım satım işlemi sonrası taraflarca akdin kesinleştiğini bildirmek için yapılmaktadır. İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s. 2629. Bkz., *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 50/71, 58/84.

yasdık ve bir tahta boru ve iki mir'ât ve bir tahta masa ve altı hezârân sandalye ve bir çift gaz lâmbası ve bir tahta sandık ve bir köhne oda keçesi ve iki yün memlû döşek ve dört yorgan ve altı bâş yasdığı ve dört pencere perdesi me'a korniş ve mecmû'u nühas üç tencere me'a kapak ve bir leğen ve bir kazan ve bir tebsî ve üç sahan me'a kapak ve bir mangal ile menzil-i mezkûr tahtında kâin tîmûrcu dükkânı derûnunda vâki' bâ-defter-i müfredât tîmûrcu âlât ve edevât-ı ma'lûmesini bundan akdem zevcem merkûme HataniK Kadın'ın mâlından yedinden menzil ve dükkân ta'mîri için iktirâz ve ahz u kabz edip zimmetimde deynim olan bin kuruşa bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ve safka-i vâhide ile zevcem merkûme HataniK Kadın'a bey' u temlîk ve teslim eylediğimde zevcem merkûme HataniK Kadın dahi ber-vech-i muharrer yedimden iştirâ' ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle... ”⁵⁰⁹

Defterimizde müstakil başlığı mübâya'a olan tek kayıt şerbethâne eşyâlarının satımı ile ilgilidir. Mübaya'a-i eşyâ⁵¹⁰ adıyla kayıtlı bu hüçette Rum milletinden şerbethâneci Tanaş veled-i fıçıcı Andon'un dükkân eşyâ ve edevâtını yine Rum milletinden fabrikacı Argiri veled-i Pavli'ye 3343 kuruş bedeliyle satmaktadır.

C. Deyn (İdâne)⁵¹¹

Deyn sözlükte masdar olarak "ödünç almak, ödünç vermek, emir ve itaat altına almak, ceza veya mükâfatla mukabelede bulunmak", isim olarak "ödünç, satılan malın bedeli (semen) ve hazırda bulunmayan şey" manalarına gelir. Terim olarak da, istikrâz, istihlâk, iştirâ, kefalet gibi bir sebeple kişinin zimmetinde sabit olan borçları ifade eder. Borçluya medyûn, alacaklıya da dâin denir.⁵¹² Borçlunun taahhüt ettiği borcu, belirlenen zamanda, yerde ve tarafların akitle kararlaştırdıkları tarzda yerine getirmesine de ifâ denir.⁵¹³

Borç verme⁵¹⁴ anlamına gelen idâne, yapılan işlemin adı olup sicilde bu adla müstakil kayıtlar vardır. Defterimizde müstakil olarak idâne adıyla kayıtlı 13⁵¹⁵ hüçcet

⁵⁰⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 50/71.

⁵¹⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 58/84.

⁵¹¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8, 8/10, 11/15, 17/23, 20/25, 24/30, 26/33, 33/45, 36/49, 36/50, 41/57, 41/58, 46/64, 52/75, 55/81, 58/84, 64/96, 67/100, 68/101, 70/104.

⁵¹² M. Akif Aydın, "Deyn", *DİA*, IX, İstanbul 1994, s.266; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, VI, s.11.

⁵¹³ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku II*, s.539.

⁵¹⁴ Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s.228.

bulunmaktadır. Bu kayıtlar dışında borca ilişkin taraflar arasında yaşanan diğer hususlar (borcun miras olarak intikali gibi.) farklı kayıtlar içerisinde yer almaktadır.

İdâne ile ilgili hüccetlerdeki davanın seyri şu şekildedir: Öncelikle borç alan (medyûn) ve borç veren (dâin) kimseler mahkemede hazır bulunmakta ve tarafların isimleri, memleketleri ve oturdukları yerlerle beraber isimleri zikredilmektedir. Sonrasında medyûn, dâinden belli bir miktar borç aldığını⁵¹⁶, bu borcu miktarı belli olan bir taksitle belli bir süre zarfında ödeyeceğini taahhüd ettikten sonra aldığı borcu kendi ihtiyaçlarına sarf ettiğini söylemektedir. Davanın devamında ya bir cild Ali Efendi Fetvâsı veya da bir hilâlî koyun sâ‘ati semeninden dahi satın aldığı belli bir miktar ile toplamda aldığı borcun miktarını zikretmektedir. Mahkemede hazır bulunan şahitler de borca kefil olduklarını beyan etmektedir.

Bu tür davalarda bazı medyûnlar borca karşılık rehin göstermezken, bazıları da borcunu tamamen ödeyeceği zamana değin ya elindeki malını rehin vermekte ya da tasarrufunda olan mülkleri dâine vefâen ferâğ etmektedir.

İdâne kayıtlarının hemen hepsinde görülen istikrâz edilen değerlerin kuruş, tam yüzlük mecîdî altını veya Osmanlı altını olmasının yanında ya bir cild Ali Efendi Fetvâsı⁵¹⁷ ya da bir hilâlî koyun sâ‘ati⁵¹⁸ semeni olmaktadır.

---

⁵¹⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/15, 24/30, 33/45, 36/49, 36/50, 41/57, 41/58, 52/75, 55/81, 64/96, 67/100, 68/101, 70/104.

⁵¹⁶ Kayıtlarda bu borcun, vârisin mevrûs malından, şahsın kendi malından veya bir çocuğun vasîsinden verildiğini görmekteyiz.

⁵¹⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 33/45, 36/50, 41/57, 41/58, 52/75, 55/81, 64/96, 68/101, 70/104.

Çatalcalı Ali Efendi olarak tanınan h.1041-1103 (m.1631-1692) yılları arasında yaşamış ve on iki yılı aşan şeyhülislamlığı dönemi dâhil olmak üzere çeşitli görevlerde bulunmuştur. Uzun süren şeyhülislamlığı döneminde verdiği 4412 fetvadan oluşan “**Fetâvâ-yı Ali Efendi**” adlı eseri, Osmanlı Fetvahânesi’nin en muteber kabul ettiği fetva kitaplarındandır. XVII. yüzyıl Osmanlı Devleti’ndeki günlük hayatı yansıtan bu kitabın okuduğumuz sicildeki kayıtlarda adının geçmesi bize XIX. yüzyıl başında da Osmanlı toplumunda oldukça yaygın olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte adının “idâne” kayıtlarında zikredilmesi maddî açıdan da önemli bir değer taşıdığı fikrini oluşturmaktadır.

Bu fetvâ kitabının defterimizde geçen değerleri, 36 aded tam yüzlük mecîdî altını (33/45), 9 aded tam yüzlük mecîdî altını (36-37/50), 2 aded tam yüzlük mecîdî altını ve 88 kuruş (41/57), 3 aded tam yüzlük mecîdî altını ve 60 kuruş (41/58), 557 kuruş (52/75), 720 kuruş (55/81), 5 aded tam yüzlük mecîdî altını ve küsur 4 kuruş (64/96), 895 kuruş (68/101), 3000 kuruş (70/104)’tur.

Cengiz Kallek, “Fetâvâ-yı Ali Efendi”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, s.438; Mehmet İpşirli, “Çatalcalı Ali Efendi”, *DİA*, VIII, İstanbul 1993, s.234.

⁵¹⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24/30, 36/49, 68/100.

Hilâlî saat: Bakır, tahta, tombak veya meşin kaplı mahfazası olan büyük saat biçimidir. İdâne hüccetlerinde borç verilen bir değer olarak, saatlerin hemen hepsi “**hilâlî koyun saati**” dir. Bu saatlerin değerlerinin, tam yüzlük mecîdî altını hesabıyla 60 aded (24/30) ve 12 aded (36/46), kuruş ve para olarak da 586 kuruş 4 para (68/100) olarak değiştiğini görmekteyiz. İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1271.

İdâne ile alakalı kayıtlardan edindiğimiz bilgilere aşağıdaki tabloda yer verdik. Bu bilgilerde borç alanı, borcu vereni, borcun miktarını, borca karşılık rehinin gösterilip-gösterilmediğini, borcun ne kadar sürede ödenmesi gerektiğini görmekteyiz. Belirlenen ödeme süresi zarfında taksitli ödeme miktarının aylık, kesesi beş veya üç kuruş olarak belirlendiğinden bu bilgiye tablomuzda yer vermeye gerek görmedik.

Tablo-3 Borç Kayıtları				
Borç Alan	Borç Veren	Borç Miktarı	Rehin Durumu	Ödeme Süresi
Ahmed Asım Beg ibnu'l-merhûm Ahmed Asım Efendi	Seher Hanım'ın velisi Ali Rıza Efendi ibn Abdullah	2720 kuruş	Var	3 sene ⁵¹⁹
Ahmed Refik Efendi ibn Yusuf	Mütevellî muhızır Kamil Ağa ibn Ali	13 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve 60 kuruş	Yok	3 sene ⁵²⁰
Ali Rıza Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa Efendi	Müteveliye Zekiye Hanım ibneti Raif	8000 kuruş	Var	5 sene ⁵²¹
Fatıma Ebru Hanım ibneti Abdullah ve Zehra İhsan Hanım ibneti Sadık	Süleyman Şevket'in vasîsi Emine Hanım ibneti Ebû Bekir	19 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve küsür 4 kuruş	Var	3 sene ⁵²²
Fatıma Hanım ibneti Ahmed Nazif Efendi	Emine Dilber Hanım ibneti Abdullah'ın vekili el-Hâc Ahmed Efendi ibn Ömer	62 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu	Var	2 sene ⁵²³
Fatıma Zehra Hanım ibneti Hüseyin	Mehmed Faik ve İbrahim Talat'ın vasîsi Hacer Ferdâne Hanım ibneti İbrahim	136 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu	Var	3 sene ⁵²⁴

⁵¹⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 55/81.

⁵²⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/58.

⁵²¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 70/104.

⁵²² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 64/96.

⁵²³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 36/49.

⁵²⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 33/45.

Haykahi Kadın ibneti Bedros	Zabile'nin li-ecli'l-idâne vasîsi muhzır Kamil Ağa ibn Ali	2214 kuruş 5 para	Yok	3 sene ⁵²⁵
Hacer Hanım ibnetu'l-merhûm Ahmed Efendi	Süleyman Şevket'in vasîsi Emine Hanım ibneti Ebû Bekir	24 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu	Var	3 sene ⁵²⁶
Haci Karabet veled-i Abrâham	Hatanik Kadın ibneti Atam	1000 kuruş	Var	Dolmuş ⁵²⁷
Lütfiye Hanım ibneti Ferhad	Hasan ve Hüseyin Efendilerin li-ecli'l-idâne vasîsi muhzır Kamil Ağa ibn Ali	3382 kuruş	Yok	3 sene ⁵²⁸
Maide Hanım	Emine Dilber Hanım ibneti Abdullah'ın vekili el-Hâc Ahmed Efendi ibn Ömer	160 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu	Var	5 sene ⁵²⁹
Mehmed Tefvik Efendi ibnu'l-merhûm Ali Fevzi Efendi	Mütevelli muhzır Kamil Ağa ibn Ali	14 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve 88 kuruş	Yok	2 sene ⁵³⁰
Mehmed Vasfi Efendi ibn Salih	Hadice'nin li-ecli'l-idâne vasîsi Kamil Ağa ibn Ali	2100 kuruş	Yok	3 sene ⁵³¹
Nosenik oğlu Haci Karabet veled-i Arsen	Mösyö Pavlo Korunaki'nin vekili Ahmed Efendi ibn Ahmed	200 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu	Var	4 sene ⁵³²

⁵²⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 67/100.

⁵²⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 36/50.

⁵²⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 50/71.

⁵²⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 68/101.

⁵²⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 24/30.

⁵³⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 41/57.

⁵³¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 52/75.

⁵³² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 11/15.

D. Ferâğ⁵³³

Ferâğ, sözlükte boşaltmak, bir işten kurtulmak, bir işi terk etmek manasında olup hukuk bakımından icâr mahiyetindedir. Bir şahsın gayr-ı menkul üzerindeki tasarruf hakkını bir başkasına terk ve tevîz etmesidir. Tefviz edene fâriğ, tefviz edilen kimseye mefrâğun leh, ferâğ olunana müstegal veya müsakkafa denir.

Osmanlı hukukunda mirî arazi ve icâreteynli vakıf malları üzerinde şahıslar için mülkiyet hakkına benzer bir tasarruf hakkı verilmiş, tasarruf hakkının bir başkasına terk ve devri için de ferâğ tabiri kullanılmıştır. Ferâğ işlemi sonunda kişinin mirî arazi ve icâreteynli vakıf malları üzerindeki tasarruf hakkı sona ermektedir. Tasarruf haklarının devredilmesi olan ferâğ işleminin süresiz olması, bedelsiz olabilmesi, geçerli durumlarda vazgeçme ve feshin bulunmaması gibi özelliğinden kira, âriyet ve hibe akitlerinden ayrılmaktadır.⁵³⁴

Ferâğ işlemi öncelikle tarafların irade beyanı daha sonra ise mirî arazilerde ilgili idarî birimin, icâreteynli vakıflarda ise mütevellinin izni şart görülmüş, izinleri olmadıkça bedelli ve bedelsiz yapılan işlemlere hukuken geçerlik kazandırılmamıştır. 1859 Tapu Nizamnamesi mirî araziler üzerindeki ferâğ işlemlerine düzenlemeler getirilmiş, işlemlerin güvenli işleyişi için tedbirler alınmış, ferâğ taktır komisyonları ya bizzat ya da defter-i hâkânî memurları tarafından tescil ettirilmiştir.⁵³⁵

Genel itibari ile ferâğ, maddî bir bedel alınıp alınmamasına göre ivazlı ve ivazsız, akit hükümlerinin bir şarta bağlı olup olmamasına göre kat'î ferâğ ve şarta bağlı ferâğ olarak çeşitli kısımlara ayrılmaktadır.⁵³⁶ Defterde karşımıza ferâğ-ı kat'î, vefâen ferâğ ve meccânen ferâğ adıyla üç ayrı tür ferâğ çeşidi çıkmaktadır. Bunlardan ferâğ-ı kat'î kesin tarzda verilen ferâğ, vefâen ferâğ şarta bağlı ferâğ, meccânen ferâğ ise ivazsız ferâğdır.

⁵³³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/4, 5/6, 7/9, 11-12/15, 12/16, 16/21, 22/28, 25/31, 28/35, 30/39, 31/41, 32/42, 33/44, 34/45, 35/47, 38/52, 43/60, 45/63, 46/64, 49/70, 51/73, 51/74, 53/76, 53/77, 58/85, 59/86.

⁵³⁴ Ali Bardakoğlu, "Ferâğ", *DİA*, XII, İstanbul 1995, s.351; Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.176.

⁵³⁵ Ali Bardakoğlu, "Ferâğ", s.352.

⁵³⁶ Ali Bardakoğlu, "Ferâğ", s.353.

Ferâğ-ı kat'î, şahsın herhangi bir şarta bağlamadan kesin olarak ferâğ vermesidir.⁵³⁷ Ferâğ-ı kat'î ile ilgili kayıtlara baktığımızda ferâğ işleminde, taraflardan biri “*bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla*” ifadesi ile tasarrufunda olan söz konusu gayr-ı menkul hakkında kısa bir malumat verdiğini, bedelli veya bedelsiz ferâğ edeceği kişinin de kabulüyle memur huzurunda akdin gerçekleştirildiğini görmekteyiz. “...‘*Arâkiyecî Ca’fer Mahallesi’nde Kör Bakkal Caddesi’nde vâki’ mükerrer yüz üç numero ile murakkam me’a müştemilât bir bâb vakıf menzil bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum menzil-i mahdûd-ı mezkûru kilârcı Cuyûhoğlu Ali Efendi ibn Ali’den bedel nâmıyla makhbûzum olan sekiz bin kuruş mukâbelesinde Defterhâne-i Hâkânî’de me’mûru huzûrunda mezbûr Ali Efendi ibn Ali’ye ferâğ-ı mu’teber-i kat’î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i’tâ’-i sened-i resmiyye muâ’mele-i lâzimesini icrâya ve ma’lûmü’l-esâmî kesân zimmelerinde alacağım olan mebâliğ-i ma’lûmeyi ashâbından kendi imzâ ve mührüyle istid’â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek...*”⁵³⁸ kaydında görüldüğü gibi şahıs sahip olduğu bir bâb vakıf menzildeki hakkını şart koşmadan belli bir bedel karşılığı bir başkasına kesin olarak ferâğ etmektedir.

Vefâen ferâğ⁵³⁹, mirî arazi veya icâreteynli vakıf üzerinde tasarruf hakkını borç karşılığında, borcunu ödediğinde geri alma kaydıyla alacaklıya ferâğ etmesidir. Bu malların rehin verilmesi prensip olarak kabul edilmediğinden rehin işleminin yerini vefâen ferâğ almıştır.⁵⁴⁰

Meccânen ferâğ; mutasarrıfı tarafından bedelsiz yapılan devir işlemidir.⁵⁴¹ Kayıtlarda herhangi bir şarta bağlamaksızın bedelsiz olarak⁵⁴² verilen bu ferâğ şekli bazen de belli bir şartla⁵⁴³ verilmektedir.

Ferâğ işlemine dair kayıtlarda ferâğa konu olan hakların genellikle menzil, arazi, dükkân ve gedikler olduğunu görmekteyiz. Defterimizde ferâğ işlemine dair geçen kayıtlara birer örnek verelim.

⁵³⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.289.

⁵³⁸ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 3/4.

⁵³⁹ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 11-12/15, 34/45.

⁵⁴⁰ Ali Bardakoğlu, “Ferağ”, *DİA*, s.353.

⁵⁴¹ Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s.349.

⁵⁴² *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 25/31

⁵⁴³ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 22/28, 35/47, 38/52.

4. hüccette Mehmed Beg'in kendi tasarrufunda olan Üsküdâr'da 'Arâkiyeci Ca'fer Mahallesi'nde Kör Bakkal Caddesi'nde 103 no'lu me'a müştetilât bir bâb vakıf menzili, kilârcı Cuyûhoğlu Ali Efendi'ye sekiz bin kuruş karşılığı ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ etmesi,

15. hüccette Ermeni milletinden Nosenik oğlu Hacı Karabet'in dakîk tüccârî Mösyö Pavlo Korunaki'nin vekilinden aldığı iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu borç karşılığında gazino ve kassâb dükkânları ve bu dükkânlarda bulunan berber ve duhânî gediği aletlerinin 1/2 hissesinin kira hakkının alacaklıya vefâen ferâğ etmesi,

28. hüccette Zeyneb Hanım'ın Şile Kasabası'nda Hâcî Kādî Mahallesi'nde hudutları belli olan müştetilâtlı bir bâb vakıf menzil dört sehm olarak bir sehm kendinin üç üç sehminin ise kızının müşâ'an tasarruflarında olduğunu belirtmesi, ardından Zeyneb Hanım'ın tasarrufunda olan bir sehmini kızının kayınpederi Mehmed Ağa'ya kendini görüp gözetmesi şartıyla meccânen ferâğ etmesi, ancak kendisinin infâk ve iksâ edilmemesi nedeniyle meccânen ferâğ ettiği sehmini geri alıp kızıyla beraber başkasına ferâğ-ı kat'î edeceğini beyan etmesi,

31. hüccette Rum milletinden Vasil veled-i Yani'nin Labuva Karyesi'nde Dırasa denilen yerde tasarrufunda sınırları belli olan belli sekiz dönüm kadar bir kıt'a tarlanın 1/2 hissesini kızı Katerina'ya memûr huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile meccânen ferâğ etmesi,

44. hüccette Halil Sırrı Efendi'nin İzmîd Sancâğı'nda Adapazarı Kasabası'nda Hamamarkası denilen yerde mutasarrıf olduğu sınırları belli olan arâzi-i mîriyyeden bir kıt'a tarlayı tâlibi zuhûrunda bedeliyle tâlibine memûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ edeceğini beyan etmesi,

45. hüccette Fatıma Zehra Hanım'ın borç aldığı yüz otuz altı aded tâm yüzlük mecîdî altûnu karşılığında aylık kirası otuz akçe olan kazzâz gediğininin 1/3 hissesi ile aylık kirası altmış akçe olan kazzâz gediğinin 1/3 hissesinin kira hakkını alacaklıya memûr huzûrunda vefâen ferâğ etmesi,

74. hüccette Maryora Kadın ibneti Dimitri'nin Kuzguncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lu ve 17 no'lu sınırları belli bir bâb menzil sekiz sehm olup tasarrufunda olan üç sehm hissesini otuz aded lira-yi osmanî bedeliyle me'mûru huzûrunda Hırsto'ya ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ etmesi karşımıza çıkan ferâğ işlemlerinden bazılarıdır.

E. Hacr (Vasî Nashbı)⁵⁴⁴

Sözlükte “engellemek, yasaklamak, kısıtlamak” manasına gelen hacr, fikhî terim olarak kişinin sözlü tasarrufunun hukukî geçerliliğinin engellenmesini ifade eder. Hukukî sonuç doğurması engellendiğinden hacrin sadece sözlü tasarruflara hasredilmeyip fâilin kasıt ve iradesine bağlı olarak hukukî sonuç doğuran fiilî tasarruflar için de hacrden söz edilebilir.⁵⁴⁵

Hacr, kendine tedbir konulan kimse ile üçüncü şahısların yararlarını korumaya yönelik bir tedbirdir. Hacrin uygulanmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunlar; çocukluk, akıl hastalığı, bunama, sefâhet, borç, kölelik ve ölüm hastalığı şeklinde sıralanabilir.⁵⁴⁶ Bizi burada alakadar eden çocukluk sebebiyle konulan hacrdır.

Boşanmada kadının hidâne hakkı olarak çocuklarını koruduğu ve onların *hacr u terbiyelerinde* bulunduğu dair ifadesi hacr-i mutasavvıt⁵⁴⁷ örnektir. Defterde geçen bir kayda göre; Fatıma Hüsniye Hanım boşandığı kocası Hamdi Raci Efendi'den olma tahminen dört yaşındaki İrfan'ın hacr u terbiyesinde bulunduğu ve nafakaya muhtaç olduğu bahisle mahkemeye gelmiş, mahkeme babasının malından İrfan'a aylık yüz on kuruş takdir etmiştir.⁵⁴⁸

Konuyla alakalı diğer kayıtlarda ebeveynlerinden birinin veya her ikisinin vefatı durumunda çocuğa vasî nash olunmuş ve çocuğun kendine kalan mirasın rüşdüne değin korunması bu kişiye bırakılmıştır.

⁵⁴⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 14/18, 20/26, 35/48, 36/50, 60/88, 62/93, 69/102, 70/103.

⁵⁴⁵ H. Yunus Apaydın, “Hacir”, *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s.513.

⁵⁴⁶ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.212.

⁵⁴⁷ Hacir-i mutasavvıt: bir şahsın kavli tasarrufunu nefazı itibariyle men etmektir. Mümeyyiz çocuğun zararına olan tasarruflar bu minvalde değerlendirilir. Ömer Nasuhi Bilmen, *İstılâh*, VII, s.267.

⁵⁴⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 14/18.

F. Hibe⁵⁴⁹

Sözlükte "karşılıksız vermek, bağışlamak" anlamına gelen hibe ıstılâhî olarak, bir malın karşılıksız olarak başkasına temlikini ifade eden akittir. Bu hukukî işlemin taraflarından hibe eden kişiye vâhib ve kendine hibe edilen kişiye mevhubün leh, hibeye konu olan mala da mevhub denilir. Akid tarafların icap ve kabulüyle tamamlanır.⁵⁵⁰

Defterimizde hibeye dair bilgiler, hibe ve vekâlet kayıtları içerisinde yer almaktadır. Müstakil olarak hibeye dair kayıtların başlıkları; hibe-i mehir ve eşya⁵⁵¹, husus ile hibe-i eşya, hibe-i eşya⁵⁵² ve hibe-i eşya ve mihreyn⁵⁵³ şeklindedir. Kayıtlarda hibeye söz konusu olan hak ve eşyalar; mehir⁵⁵⁴, para⁵⁵⁵, gayr-ı menkul hakları⁵⁵⁶, süs eşyaları⁵⁵⁷, ev eşyaları⁵⁵⁸ gibi çeşitlilik arz etmektedir.

Sicilde geçen hibe kayıtlarında, çeşitli kesimden insanlar akrabalarına veya kendilerine yakın gördükleri kimselere hibede bulunmuşlardır. Vâhiblerin, bir kısmının şartlı hibede bulunurken bir kısmının da şartsız hibede bulunduğunu görmekteyiz.

Şart koşulan hibede, hibeye söz konusu olan hak ve eşyalar sahiplerince, koruyup, kollanma ve bakımlarının üstlenilmesi gibi şartlarla hibe edilmektedir. Bu bağlamda kayıtlardan **20.** hükümde Ferengîz ibneti Abdullah, kocası Bahri Beg ibn Süleyman'a ölünceye değin kendisine bakma şartıyla toplamda kırk tâm yüzlük mecîdî altını olan mehr-i mu'accel ve mehr-i müeccelini hibe etmekte iken buna benzer şartla **56.** hükümde de Hadice Nazime Hanım, kocası Ahmed Zemhi? Efendi'ye beş yüz bir kuruş olan mehr-i müeccelini hibe etmektedir.

Kayıtlarda vâhiblerin hibe ettikleri şeyler arasında en büyük yeri eşyalar almaktadır. **11.** hükümde Rum milletinden olan Maryora Kadın kardeşi Dimitri veled-i Nikoli'ye sahip olduğu ev eşyalarını, **20.** hükümde Ferengîz ibneti Abdullah üvey kızı

⁵⁴⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 9/11, 15/20, 25/31, 35/47, 38/52, 40/56, 44/62, 49/71, 61/91, 61/92, 67/99.

⁵⁵⁰ Ali Bardakoğlu, "Hibe", *DİA*, XVII, İstanbul 1998, s.421.

⁵⁵¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 40/56.

⁵⁵² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 9/11, 49/71, 44/62, 61/91, 61/92, 67/99.

⁵⁵³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 15/20.

⁵⁵⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 15/20, 40/56.

⁵⁵⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 44/62.

⁵⁵⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 25/31, 35/47.

⁵⁵⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 40/56, 61/91, 61/92

⁵⁵⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 9/11, 40/56, 44/62, 49/71, 61/91, 61/92, 67/99.

Kadriye'ye sahip olduğu ss ve ev eşyalarını, **99.** hükümde Habibe Nadire Hanım aynı mahallede oturduğu komşuları Abdulvehhab AĞa ibn Hasan ve Fıtnat Firdevs Hanım adlı eşlere sahip olduğu ev eşyalarını ölünceye değin kendisine bakılması Şartıyla hibe etmektedir.

Bunlar yanında dikkat çekici başka bir hükümde ise, **62.** hükümde Evkf-ı Hmyn mhrdrı sa'detl Nüzhet Efendi shilhnesinde yaşayan Zenciyye Fatıma Fedyi Kadın, Nüzhet Efendi'nin halilesi Huriye Hanım Efendi'ye muhtemelen tüm mal varlığı olan para ve eşyalarını ölünceye değin kendisine bakması Şartıyla hibede bulunmaktadır. Bunun zıttı bir durum olarak da **91.** ve **92.** hükümlerde skdr'da İhsniye Mahallesi'nde oturan hazinedr Ahmed AĞa zevcesi diye tanınan Emine Memnne Hanım ibneti Abdullah, criye-i mu'takaları olan ve evinde yaşayan erkes asıllı Bezmidil Kalfa ile Ferengiz Kalfa'ya kendisine ölünceye değin bakmaları Şartıyla ss ve ev eşyalarını ayrı ayrı hibe etmektedir.

Sahip olunan eşyalar dışında gayr-ı menkullerinde hibe edildiğini **47.** hükümde görmekteyiz. Buna göre; Kahyoğlu Mehmed AĞa İnebolu Kazsı'nın bna Nhiyesi'ne tbi' Yemeni Dvnı'nın nefsi-i Yemeni Karyesi'nde bulunan sahip olduğu haklarını kardeŐinden talep etmekte ve Mustafa AĞa'ya bunları kendisine ölünceye dek bakması Şartıyla hibe etmektedir.

Şart koŐulmaksızın gönüllü olarak verilen hibe kayıtlarına baktığımızda ise, kişinin akrabasına herhangi bir Şart koşmadan karşılıksız olarak sahip olduklarını hibe ettiğini görmekteyiz. Misalen, **56.** hükümde Hadice Nazime Hanım, kermeleri Şevket ve İffet Hanımlara sahip olduğu ss ve ev eşyalarını herhangi bir Şart belirtmeksizin hibe etmektedir.

İlgili olarak **31.** hükme baktığımızda da Vasil veled-i Yani, Labuva Karyesi'nde Orta Sokak'da bölünemeyen bir evin yarı hissesini kızı Katerina ile damadı Vangeli veled-i Petro'ya seviyyen hibe ve yine Labuva Karyesi'nde DıraŐa denilen yerde bulunan tahmni sekiz dönüm tarlanın yarı hissesini kızına Şart belirtmeksizin meccnen ferĞ etmektedir.

G. İbrâ⁵⁵⁹

İbrâ, sözlükte “arındırmak, temize çıkarmak, yükümlülükten kurtarmak” anlamına gelip fikhî terim olarak, bir kimseyi bir davadan, bir haktan beri kılmak, onun hakkında davada, hak talebinde bulunmaktan vazgeçmektir.⁵⁶⁰

İbrâ, ibrâ-i âmm ve ibrâ-i hâss olmak üzere ikiye ayrılır. İbrâ-i âmm, bir kimsenin zimmetini bütün haklardan, davalardan beri kılmaktır. İbrâ-i hâss ise, bir kimsenin zimmetini muayyen bir haktan, hususî bir davadan veya bir kısım haklardan beri kılmaktır. Defterimizde bu iki tür ibrâyâ dair örnek uygulamalar mevcuttur.

Defterimizdeki kayıtlarda müstakil olarak geçmeyen fakat dava içerisinde icabında yerine getirilmesine dair ibrâ ile birlikte zikredilen bir uygulama olan sulh⁵⁶¹, iki tarafın yani davalı ile davacının (müddeî ve müddeâaleyh) aralarında rızalarıyla nizayı ref⁵⁶² ve izâle eden bir akit demektir.

İbrânın gerçekleşmesi halinde, hak düşer ve dava konusu olmaktan çıkar. Bunun sonucunda ibrâ eden ile ibrâ edilen arasındaki borç ilişkisi sona erer. Hakkın düşmesinden sonra, ibrâ edenin bunu talep etmesi veya ibrâdan vazgeçmesi mümkün değildir.⁵⁶³ Bu sebeple dava kayıtları arasında ibrâyâ dair hüccetlerin bulunmasının, vazgeçme veya talep etme hususlarında karşı tarafın delil olarak kullanılabilme ihtimalinden kaynaklı olduğunu düşünmekteyiz. Kayıtlara baktığımızda ibrâdan vazgeçme düşüncesine dair herhangi bir ifadenin bulunmayışı da bunu destekler mahiyettedir.

Defterimizde müstakil olarak ibrâyâ dair kayıtlar ibrâ⁵⁶⁴, ibrâ-i ‘amm⁵⁶⁵, ibrâ hücceti⁵⁶⁶ ve ibrâ-i vasî ve fekk-i hacz⁵⁶⁷ adıyla geçmektedir. Bunun dışında ibrâ uygulamasının zikredildiği diğer kayıtlar muhâla‘a⁵⁶⁸ adıyla kayıtlı hükümlerdir.

⁵⁵⁹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 14/19, 16/22, 29/37, 29/38, 40/55, 55/80, 71/105, 72/106.

⁵⁶⁰ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VIII, s.5.

⁵⁶¹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 3/4, 11/14, 18/23, 23/29, 46/64, 54/78, 63/94.

⁵⁶² Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VIII, s.5.

⁵⁶³ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.287.

⁵⁶⁴ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 14/19.

⁵⁶⁵ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 71/105.

⁵⁶⁶ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 16/22, 55/80.

⁵⁶⁷ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 72/106.

Defterde yer alan hükümlerde ibrâya konu olan uygulamalar; tatlık, muhâla‘a, ibrâ-i ‘amm ve vasînin ibrâsıdır. **19.** ve **22.** hükümlere baktığımızda eşler boşanma yolunda nikâh akdinden doğan sorumluluklardan ve boşanma sonucu ortaya çıkan nafaka, mesken tedarîği gibi görevlerden birbirlerinin zimmetini ibrâ etmekte ve ibrâlarını kabul etmektedir. Muhâla‘a olarak ele alınan **37.** hükümde kadın müeccel ve mu‘accel mehrini eşinden almış olup boşanmadan doğan görevlerden eşinin zimmetini ibrâ ederken, yine aynı konuya dâhil olan **38.** ve **55.** hükümlerde kadın müeccel mehri de dâhil olarak nafaka, me’ûnet-i süknâ gibi haklardan boşandığı eşinin zimmetini ibrâ etmekte ve bu yolla şartlı olarak eşinden boşanabilmektedir. Boşanma yolunda dikkat çeken en önemli hüküm kuşkusuz **80.** hüccette, Zenciyye Ayşe Kadın ibneti Abdullah’ın üç kere belli bir miktar mehr-i müeccel ile evlenip boşandığı eşi Zenci Hâcı Ferhad Ağa’dan alacağı toplamda iki yüz üç kuruş mehr-i müeccel ile boşanma sonrası nafaka ve me’ûnet-i süknâsından eşinin zimmetini ibrâ etmesidir.

İbrâ hususundan karşımıza çıkan diğer ibrâ uygulamaları şunlardır: **105.** hüccette Abdullah Hamid Hamdi Efendi, babasından miras kalan ve ‘Ayntâb Kazâsı’nda bulunan menzil, dükkân, zeytinlik, fıstıklık, incirlik, bağ ve tarlalar ile koyunları vasîsi Fatıma Hanım’ın vefatından sonra Fatıma Hanım’ın eşi Abdullah Ramiz Efendi’nin fuzuli elinde tuttuğunu ve babadan kalan bu mirasın kendine ait olup menkul ve gayr-ı menkullerle ilgili olarak Abdullah Ramiz Efendi’nin zimmetini ibrâ ettiğine dair kayıt olup bu ibrâ-i âmm uygulamasına örnek bir hükümdür.

106. hüccette ise mahkeme tarafından rüşdüne karar verilmiş olan Huriye Hanım ibnetu’l-müteveffâ Şükri Efendi, rüşdünden önce vasîsi olan erkek kardeşi Hasan Efendi’nin kendine mal varlığını tamamen teslim ettiğini ve vasî iken malından yaptığı her türlü tasarruftan zimmetini ibrâ ettiğini görmekteyiz.

H. İcâre⁵⁶⁹

Sözlükte, “kiralamak, iş karşılığı verilen şey” anlamlarına gelip İslâm hukukunda kısaca “bir menfaati ücret karşılığı kiralamak” demektir. İcâre akdi içinde iki önemli akit bulunur. İlki kira akdi (ayn îcâresi) diğeri ise iş akdi (insan îcâresi/ îcâre-

⁵⁶⁸ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 29/37, 29/38, 40/55.

⁵⁶⁹ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 11/15, 32/43, 34/46, 45/63, 49/70, 54/79, 56/82, 60/90, 72/105.

i ademî)dir. İş akdi; işçinin ücret karşılığında belli bir süre çalışması veya belli bir işi görmesi üzerine kurulan akittir. İslâm hukukunda iş akdi, hem işçinin belli bir süre zarfında çalışmasını hem de belli bir işi ifa etmesini konu almaktadır. Ayn îcâresi ise; bir mal veya mülkün belli bir ücret karşılığında kiralanması üzerine kurulan akittir.⁵⁷⁰

Kiraya vermeye îcâr, kiralamaya isticâr, kiralayan kişiye müste'cir, akde konu olan işçiye ecîr ve menfaate karşılık verilen bedele de ücret denir.

İncelediğimiz sicilde ev ve arsa kiralama ile ilgili müstakil hüccet bulunmayıp ilgili bilgiler vekâlet kayıtları başta olmak üzere çeşitli kayıtlarda içerisinde yer almaktadır. **46.** hüküm olan vekâlet kaydında Zekeriya Efendi ibn Şemseddin, hâne îcârından dolayı davacı olduğu Nuri Beg ve Monlâ Fazlı Efendi ibn Ömer ile hala dava durumunda olup dava işlemleri ile alakalı vekil tayin etmektedir. Diğer vekâlet kayıtlarında îcâre ile alakalı olarak, **29.** hükümde Kazım Beg ibnu'l-merhûm Mahmud Paşa'nın miras olarak kalan hisselerini gasp edenlerden, kiracılardan, ortaklardan olmak üzere hakkının verilmesi hususunda vekâlet vermesi, **63.** hükümde Emine Samiye Hanım ve İsmail Hakkı Beg'in kendilerine verâset yoluyla intikal eden menzil hisselerinin ecr-i misliyle îcâr edilmesi veya tâlibi zuhûrunda satılması hususunda vekâlet vermesi, **70.** hükümde es-Seyyid Mehmed Rüşdi Beg Efendi Hazretleri ibn Veli Beg'in kendisine ait hisselerinin ecr-i misliyle îcâr edilmesi veya tâlibi zuhûrunda satılması hususunda vekâlet vermesi, **79.** hükümde Tablakâr Ürgüblü Mehmed Ağa ibnu'l-müteveffâ Numan'ın mütevellîsi bulunduğu Ürgüb Kazâsı'ndaki çeşmelerin vakfı müsakkafâtı bulunan dükkân kiralarının temini, kiranın çeşme tamirine harcanması ve kalanın kendisine teslimi ile alakalı vekâlet vermesi ve son olarak da **82.** hükümde Azime Hanım ibneti Hüseyin ve eşinin vakfa ait bir evi kırk akçe icâre-i müeccelelü olarak kiraladıkları ve bundan dolayı komşuları olan Yusuf Efendi ile aralarında zuhur eden nezâret davası ile ilgili işlemlere dair vekâlet vermesi hususları yer almaktadır.

Sicilimizde ebeveynler, velisi oldukları küçük kızlarını beslemekten âciz oldukları ve onlara bakamadıkları gerekçesiyle zengin hanımların isteğiyle onlara evlerinde hizmet etmek üzere îcâr etmek için mahkemeye başvurmakta ve iş akdi

⁵⁷⁰ Ali Bardakoğlu, "İcâre", *DİA*, XXI, İstanbul 2000, s.379; Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.288-289.

denilebilecek bu muameleyi kadıya tescil ettirmektedirler. Bu hanımlar îcâr karşılığında kızlar için aylık belli bir meblağ harcamayı ve onlar için her ay belli bir meblağı da biriktirmeyi taahhüd etmektedirler.

Bununla alakalı defterimizde iki kayıt bulunmakta bunlardan biri müstakil olarak îcâr-ı sağır⁵⁷¹, diğeri ise nafaka⁵⁷² adıyla geçmektedir. Konunun daha iyi anlaşılması için kızların îcâr edildiği kayıtlardan birini misal olarak verelim. Üsküdâr'da Solak Sinan Mahallesi'nde yaşayan 'arabacı esnâfindan Emin Ağa, babası ve velîsi olduğu sekiz yaşındaki Emine'ye fakirlikten dolayı bakamamakta, ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bundan dolayı Üsküdâr'da Toygâr Hamza Mahallesi'nde yaşayan Hadice Hanım ibneti Mustafa'nın talebiyle küçük kız, ay ve gün sayısı beyan edilmeksizin Hadice Hanım'a evinde kendisine hizmet etmek üzere aylık kırk kuruşa îcâr edilir. Hadice Hanım, aylık kırk kuruşluk ücretin otuz kuruşunu kızın nafakasına harcayacağını kalan on kuruşu ise kız için elinde biriktireceğini taahhüd etmektedir. İlgili **43.** hükümde de kiralama usulü ve belirlenen aylık miktar benzer şekilde olup burada ebeveyn talep etmekte karşı tarafın kabul etmesiyle akit kurulmaktadır.

İcâreteyn, sözlükte "çifte kiralama veya iki kira bedeli" anlamlarına gelip, fıkıh terimi olarak, vakıf akarlarının, biri peşin ve diğeri de vadeli olmak üzere çift kira bedeli ile uzun süreli olarak kiraya verilmesini ifade etmektedir. Bilmen'e göre; bir şeyin menfaati mukabilinde kısmen peşin ve kısmen muayyen zamanlarda verilmesi meşrut olan kira bedelidir.⁵⁷³

Osmanlılarda vakıf akarlarında uygulanan bu kiralama usulünde, akarın gerçek kıymetine yakın veya eşit bir ücret peşin olarak verilir, ayrıca her ay veya yılsonunda cüzî bir kira ödenir. Böyle kiralanan vakıf akarlarına icâreteynli vakıflar denmektedir.⁵⁷⁴ Defterimizde söz konusu uygulamaya ilişkin **15.** hükümde Nosenik oğlu Hacı Karabet, Pavlo Korunaki'nin vekili Ahmed Efendi ibn Ahmed'den alındığı borca karşılık Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kādî'asker-i esbak merhûm Feyzullah

⁵⁷¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 60/90.

⁵⁷² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 32/43.

⁵⁷³ Ahmet Akgündüz "İcâreteyn", *DİA*, XXI, İstanbul 2000, s.389; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.158.

⁵⁷⁴ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.290.

Efendi Vakfı müsakkafâtından olan iki dükkân ve gediklerindeki esnaf aletlerinin 1/2 hissesinden aldığı kira hakkını Mösyö Pavlo'ya vefâen ferâğ etmektedir.

İ. Karz⁵⁷⁵

Ödünç verilen mal demektir. Bir kimsenin para, mekilât (ölçülen) gibi bir malını sonradan mislini almak üzere bir şahsa vermesidir. Diğer adı ikrâzdır. Bu akitte karz olarak verilen şeyin altın, gümüş, para veya ölçülen-tartılan cinsten mislî mallardan olması gerekir. Akar veya hayvan gibi mislî olmayan malların verilmesi ise karz değil âriyettir. Ödünç verene mukriz, ödünç alana müstakriz, ödünç almaya iktirâz denir.⁵⁷⁶

Defterimizde karza dair müstakil olarak bir kayıt bulunmayıp karzla ilgili bilgilere, biri vekâlet diğerleri isbât-ı verâset adıyla kayıtlı hükümlerde rastlamaktayız. Müstakil olarak isbât-ı verâsetle alakalı kayıtlardaki genel seyir şu şekildedir; mahkeme huzurunda vefât eden alacaklının vârisi veya vârisleri şahsın mirasının kendilerine kaldığını beyân ve buna binaen vefat edenin medyûnu olan kişiden cihet-i karzdan borcun da miras olarak kendilerine kaldığını ve bu borcun kendilerine ödenmesini talep etmektedir. Buna mukabil medyûn, cihet-i karzdan borcunu kabul etmesi fakat vârislerin verâsetlerini inkâr etmesi neticesinde şahitlerin varislerin beyanlarına şehâdetleriyle kadı, borcun vârislere ödenmesine karar vermektedir.

Verâsetini ispatlayan ve miras olarak kalan borcun kendine verilmesini talep eden vârislerin vefat edenin eşleri, çocukları hatta anne veya babası olduğu görülmektedir. Tüm vârislerin mahkeme huzurunda miras olarak intikal eden ödenecek borçtan bahsederken “*falancanın zimmetinde cihet-i karzdan alacak hakkı olup*” şeklindeki ifadelerine rastlamaktayız. Şöyle ki; Kādî Karyesi'nde ‘Osmân Ağa Mahallesi’nde sâkine olan Fatıma Hürmüz Hanım ibneti Ali vefât eden kızının vârisi olduğunu ve kızının kendisinden başka vârisi olmadığını mahkemede medyûn Hüseyin Ağa ibn Mustafa hazır bulunurken söylemekte ve şöyle devam etmektedir: “...*kızım müteveffât-ı mezbûrenin mezbûr Hüseyin Ağa zimmetinde cihet-i karzdan yüz kuruş alacak hakkı olup kızım müteveffât-ı mezbûre Emine Firdevs Hanım medyûn-ı mezbûr*

⁵⁷⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8, 8/10, 19/25, 26/33, 42/59, 44/61, 63/94.

⁵⁷⁶ Fikret Karaman, a.g.e., s.361; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.13.

Hüseyin Ağa zimmetinde alacağı olan meblağ-ı merkûm yüz kuruşu kable'l-ahz ve'l-istifâ ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm yüz kuruş hasran bana mevrûs olmakla meblağ-ı merkûm yüz kuruşu bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Hüseyin Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbundur..." Fatıma Hürmüz Hanım'ın bu ifadesine karşın medyûn Hüseyin Ağa cihet-i merkûmeden zimmetinde yüz kuruş deyni olduğunu ikrâr etmekte fakat Fatıma Hürmüz Hanım'ın verâset iddiasını inkâr etmektedir. Buna karşılık Fatıma Hürmüz Hanım'dan iddiasını doğrulayacak deliller istenmekte ve şahitlerin şehâdetleri neticesi Fatıma Hürmüz Hanım haklılığına mahkeme hükmetmektedir.⁵⁷⁷

Yukarıda ele aldığımız durumun zıttı bir durum mahkemede alacaklının verdiği borcun varislerden temin edilmesini talep ettiği vekâletle alakalı **94.** hüccette karşımız çıkmaktadır. Buna göre; Ma'ûneci esnâfindan Ahmed Ağa ibn Hasan, Bâb-ı Ser'askerî ketebesinden Behcet Beg'in zimmetinde cihet-i karzdan iki bin üç yüz doksan dört kuruş alacak hakkı olduğu ancak Behcet Beg'in hayattayken borcunu alamadığını söyler. Bu yüzden de Behcet Beg'in vârislerinin ortaya çıkması halinde iki bin üç yüz doksan dört kuruş alacak hakkının vârislerinden temin edilmesini talep ederek bu davayla ilgili vekî tayin etmektedir.

J. Kefâlet⁵⁷⁸

Bir hakkın güvenceye bağlanması amacıyla bir kimsenin asıl borçlunun, alacaklı karşısındaki sorumluluğuna katılması veya birinin teslimini üstlenmesi anlamında fıkıh terimi olan kefâlet, sözlükte "bir şeyi bir şeye eklemek, katmak, bitiştirmek" gibi anlamlara gelmektedir.⁵⁷⁹

Kefil, kendi zimmetini başkasının zimmetine ekleyen yani başkasının üzerine lazım gelen veya gelmeyen bir mutâlebeyi kendisi için iltizam eyleyen kişidir. Başkasına ait olup ikrâr edilen veya edilmeyen bir borcun edasını iltizam eden kimse

⁵⁷⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 19-20/25.

⁵⁷⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 25/30, 34/45, 36/49, 37/50, 41/57, 42/58, 52/75, 56/81, 65/96, 68/100, 69/101, 71/104.

⁵⁷⁹ H. Yunus Apaydın, "Kefâlet", *DİA*, XXV, Ankara 2002, s.168; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.244, 246; Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s.300-301.

gibi. Kefîle; zâmin, gâmin, zayîm, kabîl, sabîr de denilmektedir.⁵⁸⁰ Zira defterimizde bunun örneği mahkemede bulunan kişilerin “kefîl ve zâminiz” şeklindeki ifadeleridir.

Kefâlet bi'l-mal⁵⁸¹; hariçte mevcut veya zimmette sabit bir malın edasına kefil olmaktır. Kefâlet bi'l-ayn ve kefâlet bi'd-deyn olarak ikiye ayrılır. Kefâlet bi'd-deyn borca kefil olmak⁵⁸² demektir. İncelediğimiz kayıtlarda bu kefâlet çeşitlerine kefillerin mahkemedeki ifadelerinden anlamaktayız.

Kefâlet-i mutlaka⁵⁸³, tecil, tacir ve taksit şartı zikredilmeksizin yapılan kefâlettir. Buna “kefâlet-i mürsele” de denir. “ben filanın borcuna kefilim” denilmesi gibi.⁵⁸⁴ İncelediğimiz kayıtlardaki kefâletlerin hepsi kefâlet-i mutlaka şeklinde yapılan kefâlet olup kayıtlarda “kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye” şeklinde geçmektedir.

Kefâlet ve kefil ile ilgili müstakil kayıtlar bulunmamakla beraber bu ifadelerin sıkça idâne kayıtlarında geçtiğini görmekteyiz. Bu kayıtlarda bir takım insanlar, borç alan kişilere kefil olduklarını “kefil bi'l-mal ve zâmin” ifadesiyle bizzat mahkemede söylemektedir. Kayıtlardaki ifadeleri “...edâsı vacib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû‘-ı merkûm ... edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile her birimiz müte‘âkiben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû‘-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile başka başka kefil ve zâminiz...”⁵⁸⁵ şeklindedir. Böylelikle kayıtlarda birden fazla şahıs, kefil olup başka başka kefil ve zâmin olduklarını ifade etmektedirler.

K. Rehin⁵⁸⁶

Sözlükte “hapsetmek, alıkoymak, devamlı olmak, sabit olmak” gibi anlamlara gelen rehin fikhî terim olarak, bir malı ondan tamamen veya kısmen istifası mümkün

⁵⁸⁰ H. Yunus Apaydın, “Kefâlet”, *DİA*, XXV, Ankara 2002, s.168; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.244, 246; Mehmet Erdoğan, *Fıkah ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, s.300-301.

⁵⁸¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 37/50, 52/75, 56/81, 65/96, 68/101.

⁵⁸² Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.244.

⁵⁸³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24-25/30, 34/45, 36/49, 37/50, 41/57, 42/58, 52/75, 56/81, 65/96, 68/100, 69/101, 71/104.

⁵⁸⁴ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.245.

⁵⁸⁵ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24-25/30.

⁵⁸⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 12/15, 24/30, 34/45, 36/49, 37/50, 55/81, 64/96, 70/104.

olan bir hakk-ı malî mukabilinde o hak sahibinin veya başkasının elinde birrıza mahpus ve mevkuf kılmaktır.⁵⁸⁷

Bir alacağı teminat altına almak üzere bir malın alacaklıda veya onun razı olduğu bir yed-i eminde alıkonulmasıdır. Borçlu vadesinde borcunu ödemezse alacaklı hâkim kararıyla bu malı satarak alacağını tahsil etme imkânına sahip olur. Rehin veren kişiye râhin, rehin alan kişiye mürtehin, rehin olarak almaya da irtihân denir.⁵⁸⁸

Defterimizdeki hükümlere baktığımızda rehin akdi, icap ve kabul ile kurulmakta, rehnin teslimiyle de akid kesinleşmektedir. Rehin, sicildeki kayıtlarda müstakil olarak geçmemekle beraber alâkalı bilgilerin hepsi idâne kayıtları içerisinde bulunmaktadır. Bu kayıtlarda rehin olarak verilen malların, mücevher eşyaları ile dükkân, arsa ve bağ gibi gayr-ı menkul hisselerinde sahip olunan haklar olduğu görülür.

Rehinle alakalı kayıtlarda genel seyir şu şekilde işlemektedir; râhin mürtehinden aldığı borcun karşılığında teminat olarak rehin göstermekte, borcunu belirlenen süre içerisinde ödeyemediği takdirde mürtehinin rehni satmaya ve bu paradan borcunu temin etmesine, fazla kalır ise paranın kendisine teslimine dair bu işlemlerle ilgili olarak mürtehini vekil tayin etmektedir. **30.** hüccette Emine Dilber Hanım ibneti Abdullah'ın zevci ve vekili el-Hâc Ahmed Efendi ibn Ömer'den borç alan Maide Hanım'ın mahkeme huzurundaki beyanı akdin nasıl kurulduğunu anlama bize yardımcı olacaktır. Şöyle ki; “...ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde yedimde mâlüm olan yüz seksen lira tahmînlü ve iki yâkutlu pırlanta taşlı broş ta'bîr olunur bir iğnemi rehn-i vaz' ve vekil-i mûmâileyh el-Hac Ahmed Efendi'ye teslim eylediğimde ol dahi yedinden ber-vech-i muharrer irtihân ve tesellüm kabz ve kabûl ve emriyle li-ecli'l-hıfz mahall-i me'muneye vaz'la hıfz eylediğinden sonra eğerçe ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını beş sene müddetde edâ edemez isem ber-vech-i muharrer rehin eylediğim broş ta'bîr olunur mezkûr bir iğneyi semen-i misliyle âhara bey'e ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme

⁵⁸⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VII, s.5.

⁵⁸⁸ M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 7. Basım, Beta Yayım, İstanbul 2009, s.358.

ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine küllemâ azletuke fe ente vekili mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve selb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi'yi vekil ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi..."

Rehne konu olan mallardan mücevher gibi tamamen şahsa ait olan mallar, mürtehin tarafından saklanmakta ve râhin tarafından borç ödenmediği takdirde satımını söz konusu olmaktadır. Ancak vakfa ait mülklerdeki tasarruf hakları borç karşılığında rehin olarak gösterilemediğinden mülk üzerindeki tasarruf hakkı vefâen ferâğ edilmektedir. Ancak defterimizdeki **96.** hüccette farklı bir uygulamayla karşılaşmaktayız. Zira vakıf malı üzerindeki tasarruf hakkı borç karşılığında rehin olarak verilemezken, bu kayıta tasarruf hakları rehin olarak gösterilmektedir.

Kişi aldığı borcu belirtilen sürede ödeyemez ise satım veya ferâğdan söz edilebilir. Aksi durumda fekk-i rehin yani borç ödenip rehin verilen rehniyyetten kurtarılmaktadır.⁵⁸⁹

Aşağıdaki tabloda alınan borçlar, borcun ödeme süresi ile rehne veya vefâen ferâğa söz konusu olan mal ile gayr-ı menkullere dair bilgiler yer almakta, dipnotta ise bu mal ve gayr-ı menkullerin kayıtlarda değeri geçiyor ise belirtilen değerleri verilmektedir.

Tablo-4 Rehin Kayıtları		
Borç Miktarı	Borcun Ödeme Süresi	Borç Karşılığı Verilen Rehin
160 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ⁵⁹⁰	5 sene	İki yâkutlu pırlanta taşlı broş ta'bîr olunur bir iğne ⁵⁹¹
62 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ⁵⁹²	2 sene	Bir elmâs bilâzik ve bir sabsız? elmâs gül iğne

⁵⁸⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VII, s.5.

⁵⁹⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24/30.

⁵⁹¹ Değeri, tahmini yüz seksen lira.

⁵⁹² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 36/49.

24 aded tām yüzlük mecdî altûnu ⁵⁹³	3 sene	Altûn üzerine masnû' bir çift elmâs küpe, altûn üzerine masnû' bir elmâs bilâzik, altûn üzerine masnû' bir elmâs yüzük, bir altûn kordon, on dört aded sîm zarf ve bir sîm duhân tabakası
2720 kuruş ⁵⁹⁴	3 sene	Altûn üzerine masnû' iki çift elmâs küpe, bir aded elmâs bât? iğne ve bir elmâs yüzük
19 aded tām yüzlük mecdî altûnu ve kûsür dört kuruş ⁵⁹⁵	3 sene	Köşkle birlikte ebniye, kürûm ve eşcârı mülk üç dönüm mikdârı bir kıt'a bağın mâlike olunan yarı hissesi ⁵⁹⁶
8000 kuruş ⁵⁹⁷	5 sene	Gediğin iki sehm hissesi

71. hüccette rehin lafzı geçmemekle beraber Hacı Karabet veled-i Abraham, eşinden menzil ve dükkân tamiri için aldığı bin kuruşluk borcu ödeyemediğini ve karşılığında elinde malı olan menzil eşyaları; iki köşe minderi, dört yasdık, bir tahta boru, iki mir'ât, bir tahta masa, altı hezârân sandalye, bir çift gaz lâmbası, bir tahta sandık, bir köhne oda keçesi, iki yün memlû döşek, dört yorgan, altı bâş yastığı, dört pencere perdesi me'a korniş, mecmû'u nühas üç tencere me'a kapak, bir leğen, bir kazan, bir tebsî, üç sahan me'a kapak, bir mangal ile tîmûrcü dükkânında bâ-defter-i müfredât tîmûrcü âlât ve edevât-ı ma'lûmesinin artık eşinin olduğunu beyan etmesi bize rehin ile alakalı bilgilerin önceki kayıtların birinde geçebileceğini bu kayıтта da işlemin sonuçlandırılmış halinin kayda geçtiğini düşündürmektedir.

L.Şuf'a

Satılan bir mülkü, satın alana kaç mal oldu ise, o miktar karşılığında mülkiyetine geçirme yetkisi veren bir haktır. Bir şahıs bir akârını, şuf'a hakkı bulunmayan birine satsa, şuf'a hakkına sahip üçüncü şahıs, satım bedelini ve diğer masrafları ödeyerek akârı cebren satın alabilir. Şuf'a hakkına sahip olanlar öncelik sırasına göre; taşınmaz mala ortak olan, sonra irtifak haklarına ortak olanlar, daha sonra

⁵⁹³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 37/50.

⁵⁹⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 55/81.

⁵⁹⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 64/96.

⁵⁹⁶ Burgürlü Karyesi'nde Çakaldağı nâm mahalde kâin mükerrer 5 numaralı Aziz Mahmud Efendi Hazretleri'nin Vakf-ı Şerîfi'ne senevî beş kuruş mukâta'alıdır.

⁵⁹⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 70/104.

da taşınmaz mala bitişik komşular hak sahibidirler.⁵⁹⁸ Şu'fa hakkının şartları, şu'fa sebebinin mevcut olması, şu'fa'ya konu olan malın akar veya akar hükmünde olmasıdır.⁵⁹⁹

İncelediğimiz kayıtlarda şu'fa'ya dair ifadeler geçmemekle birlikte, kayıtlardaki bazı işlemler bize bu uygulamaların şu'fa hakkıyla alakalı olabileceğini düşündürmektedir. Bu kayıtlardan; vekâlet başlığıyla kayıtlı **35.** hüccette Mehmed Ağa ibn Osman, babasından miras olarak kalan Kengiri Sancâğı'na muzâfe Koçhisar Kazâsı'na tâbi' Yabâna Karyesi'nde bulunan on dört kıt'a tarlada hakkı olan 1/2 hissesini, tarlanın kalan 1/2 hissesine sahip kardeşi Osman'a beş yüz kuruş karşılığında ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmektedir. Bu işleme benzer olarak yine vekâlet adıyla kayıtlı **41.** hüccette Fatıma Azize Hanım, babasından miras kalan Gelibolu Sancâğı'nda Hamamdere denilen yerde bulunan ve sınırları belli olan yüz elli dönüm miktarı bir kıt'a tarlada hakkı olan 1/2 hissesini, tarlanın kalan 1/2 hissesine sahip kardeşi Mehmed Cemal Efendi'ye beş aded lira-yi osmanî karşılığında ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmektedir.

106. hüccette ise Huriye Hanım, önceden vasîsi olan erkek kardeşi Hasan Efendi'nin Üsküdâr'a muzâfe Kartal Kazâsı'na tâbi' Nerdiban Karyesi'nde bulunan sınırları belli ve müştemilâtli bir bâb menzil ve beraberinde bahçe ile bir bâb bakkal ve kahve dükkânlarında olan hisselerini kendisine bey' ettiğini, menzil ve dükkânlar için önceden koyulan haczin kaldırılmasıyla kendilerine teslim edeceğini ta'ahhüd ettiğini beyan etmektedir.

Yukarıda zikrettiğimiz davalarda görüldüğü gibi şu'fa kelimesi geçmemekle birlikte, şahısların hisselerini hissedar olan diğer kişiye satması veya ferâğı, bu kayıtların şu'fa hakkına dair emareler taşıdığını düşündürmektedir.

M. Tereke(Terike)⁶⁰⁰

Sözlükte, terk lafzından türemiş olup metruk şey manasına gelir. Fikhî terim olarak, vefat eden birinin kendisine ait olup kendisinden sonrakilere terk etmiş olduğu maldır.⁶⁰¹

⁵⁹⁸ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.622.

⁵⁹⁹ İbrahim Kâfi Dönmez, "Şu'fa", *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s.249.

⁶⁰⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 4/5, 6/8, 8/10, 17/23, 19/25, 26/33, 42/59, 44/61, 54/78, 63/94, 71/105.

Ölen bir kimsenin geride bıraktığı ve mirasçılara intikal eden mal ve haklar demek olan terekedeki mal ve haklar, teçhiz, borçlar, vâsiyet ve verâsettir.⁶⁰² Defterimizde tereke ile ilgili müstakil kayıtlar bulunmamakla beraber terekeye dair bilgileri isbât-ı verâset ile vekâlet kayıtlarında bulmaktayız.

N. Vasî (Vesâyet)⁶⁰³

Sözlükte eklemek, bitişmek, birinden bir işi üzerine almasını istemek gibi anlamlara gelen vasy kökünden türeyen vesâyet, fikhî olarak edâ ehliyeti bulunmayan veya eksik olanlarla ehliyeti sonradan kısıtlananların mallarını koruma ve işletme, onlar adına mallarında tasarrufta bulunma yetki ve sorumluluğunu veya bu yetki ve sorumluluğun hâkim tarafından verilmesini ifade eder. Bu yetkiyi veren veliye mûsî, yetki verilen kimseye vasî denir. Vasî ifadesi yanında bazı hükümlerde vasî yerine velî⁶⁰⁴ lafzının da kullanıldığını görmekteyiz.

İslam hukukunda vasîye hibe kabulü, kiralama, alış-veriş yapma gibi işlemleri yapabilme tasarrufu verilmiştir.⁶⁰⁵ Nitekim kayıtlarımızda verilen bu tasarruf yetkisinin vasîler tarafından kullanıldığına şahit olmaktayız.⁶⁰⁶

Konuyla ilgili olarak defterde toplam 13 kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtların, yedisi isbât-ı rüşd⁶⁰⁷, dördü vasî hücceti⁶⁰⁸, ikisi ise vasî⁶⁰⁹ kayıtlarıdır. İsbât-ı rüşd ile ilgili kayıtlarda davalar şöyle cereyan etmektedir; mahkeme huzurunda hazır olarak bulunan taraflardan biri yirmi yaşına ulaşmış artık vasînin bakımına ihtiyacının olmadığını belirtmekte ve kendisine kalan mirasın artık kendisine teslim edilmesini istemektedir. Bu beyana karşın genelde vasîler mirası kabul etmekle beraber karşı tarafın rüşdüne itiraz etmektedir. Bunun neticesinde şahıs, reşid olduğuna dair imâm ve muhtâr tarafından imzalı ve mühürlü tezkiresini mahkemeye sunmakta ve bu hususta şahitlerin de dinlenmesiyle hâkim, kişinin rüşdüne karar vermektedir.

⁶⁰¹ Ömer Nasuhi Bilmen, *İstilahat*, V, s.209.

⁶⁰² Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku II*, s.429, 431.

⁶⁰³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1, 13/17, 18/24, 20/26, 21/27, 32/43, 33/45, 35/48, 36/50, 40/56, 48/68, 52/75, 60/88, 62/93, 64/96, 65/97, 66/98, 67/100, 68/101, 69/102, 70/103, 71/105, 72/106.

⁶⁰⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 21/27, 50/72, 55/81, 61/90.

⁶⁰⁵ Ali Bardakoğlu, "Vesâyet", *DİA*, XXXXIII, İstanbul 2013, s.66,68.

⁶⁰⁶ Bkz., *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 33/45, 36/50, 55/81, 64/96.

⁶⁰⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1, 13/17, 18/24, 21/27, 48/68, 65/97, 66/98.

⁶⁰⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 20/26, 35/48, 60/88, 62/93

⁶⁰⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 69/102, 70/103.

Müstakil olarak vasî ve vasî hücceti ile ilgili kayıtlarda; annesi ya da babasını ve yahut da her ikisini birden kaybeden çocuğun bakımını üstlenmek, çocuğa kalan mirası rüşdüne değin korumak için vasî olmaya uygun kişiye mahkeme tarafından vesâyet yetkisi verilmekte, vasî tayin edilenin de kabulüyle bu durum kayda geçmektedir. Çocuğun bakımını üstlenen velî ve vasîsi, bazı istisnaî hallerde (özellikle fakirlik nedeniyle) çocuğunun bakım masraflarını karşılayamadığı gerekçesiyle çocuk, karşı tarafın teklif veya kabulüyle aylık belli bir miktar karşılığında kiralanmaktadır.⁶¹⁰

O. Vekâlet⁶¹¹

İslam hukukunda hukukî muâmeleleri kişi bizzat kendisi için veya bir başkası için yapabildiği gibi bir başkasını da bu hususta vekil tayin edebilir.⁶¹² Vekâlet bakımından oldukça zengin olan defterimizde hemen hemen her türlü hukukî muâmele ile alakalı gerek Müslümanların gerekse gayr-i müslimlerin vekil tayin ettiklerini görmekteyiz.

Sözlükte birine güvenmek, bir işi güvenilir birine bırakmak anlamındaki vekil kökünden türemiş olan vekâlet, fıkhîta bir kimsenin birine kendi adına hukukî işlem yapma yetkisi vermesini ve bu yetkiyi ifade etmektedir. Bu yetkinin verildiği kişiye vekil, yetkinin verildiği işe müvekkelün-bih, işin sahibine müvekkil, vekil kılmaya da tevkîl denir.

Vekiller, vekâlet şartları olan âkil ve mümeyyiz olma, vekil tayin edildiği hususa mûttali olma, cehâlet-i fahişe ile meçhul olmama gibi şartları taşıması durumunda vekil olarak tayin edilebilirlerdi.⁶¹³ Defterimizdeki vekâlet kayıtlarında; o dönemde vekâlet etmek üzere dava vekilleri tayin edildiği gibi devlet kurumlarında görevli kimselerinde vekil olarak tercih edildiğini görmekteyiz. Ayrıca vekil olmaya ehliyeti hâiz olup olmadığı tam tespit edilemeyen insanların da vekil olarak tayin edilebildiğini söyleyebiliriz. Zira, **16.** hükümde kayıkçı esnâfından, **73.** hükümde tuzcu

⁶¹⁰ Bkz. *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 32/43, 60/90.

⁶¹¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 2/2, 2/3, 3/4, 3/5, 5/6, 5/7, 7/9, 9/12, 10/13, 10/14, 11/15, 12/16, 16/21, 22/28, 23/29, 24/30, 25/31, 27/34, 27/35, 28/36, 30/39, 31/41, 32/42, 33/44, 34/45, 34/46, 35/47, 37/50, 37/51, 38/52, 39/54, 43/60, 45/63, 46/64, 48/69, 49/70, 51/73, 51/74, 53/76, 53/77, 54/78, 54/79, 56/81, 56/82, 57/83, 58/85, 59/86, 60/89, 63/94, 64/96.

⁶¹² Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.318.

⁶¹³ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.316-317.

esnâfindan, 74. hükümde kahveci esnâfindan olan kişiler vekil tayin edilmekte, vekil olmayı gerektiren şartları taşıyıp taşımadıklarına dair herhangi bir husus belirtilmemektedir. Elbette vekil tayininde genelde okumuş kimselerin vekil olarak tercih edildiğini kayıtlara bakarak söylemek mümkündür. Bunu yanında kayıtlarda şahısların, görevli memurlar ve dava vekilleri gibi güven teşkil eden kişiler dışında genel olarak anne, baba ve kardeş gibi yakın akrabalar da vekil olarak tercih etmektedir.

Vekâlet akdi müvekkilin, kendine ait bağımsız olarak yapabildiği bir işin görülmesi için irade beyanında bulunması ve karşı tarafın işin görülmesini kabul etmesiyle kurulur.⁶¹⁴ Vekâlet genel olarak, bir kimsenin yapmakta bağımsız olduğu bey' ve şira, îcâr ve isticâr, rehin ve irtihân, hibe ve ittihâb, sulh ve ibrâ, ikrâr ve dava, şuf'a ve kısmet talebi, borcu ifâ ve istifâ, mal kabzı gibi her iş için verilebilirken; belli bir şarta, belli bir zamana bağlı olarak ya da kayıtsız şartsız da verilebilir. Vekile ait yetkinin kapsamı öncelikle müvekkilin akid sırasında açıkladığı irade beyanından anlaşılır.⁶¹⁵ Sicilde karşımıza çıkan vekâletin çeşitleri hakkında kısaca bilgi verelim.

Vekâlet-i mutlaka, bir şarta muallâk bir kayıt ile mukayyed olmayan vekâlettir. Buna vekâlet-i mürsele de denir. "Seni şu husus da vekil tayin ettim" diyerek yapılır. Yani belli bir zamana, mekâna ve benzeri şeyle sınırlandırılmayan vekâlettir.⁶¹⁶ Sicilde genel olarak "vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'yye" ifadesiyle kullanılmaktadır. Sicilde geçen vekâletlerin vekâlet-i âmme ve vekâlet-i devriye dışındakilerin tümü vekâlet-i mutlaka olarak geçmektedir.

Vekâlet-i âmme⁶¹⁷, umumu işâr eden bir tabir ile yapılan birçok muâmelâtı (alışveriş, kira, hibe, borç vs.) kapsayan vekâlettir. Buna "vekâlet-i mufavvaze" de denir. "Seni bütün umuruma bakmak üzere tevkil ettim" diyerek yapılır. Sicilde "...tarafımdan vekâlet câiz olur derecâtda vekâlet-i âmme-i sahîha-i şer'yye ile" ifadesi şeklinde kullanılmaktadır. Vekâlet-i âmme olarak defterde müstakil kayıtlar bulunmamakta, bu akde dair ifadeler vekâlet adıyla kayıtlı hükümler içerisinde bulunmaktadır.

⁶¹⁴ Bilal Aybakan, "Vekâlet", *DİA*, XXXXIII, İstanbul 2013, s.1.

⁶¹⁵ Bilal Aybakan, "Vekâlet", s.2-4, Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.323-325.

⁶¹⁶ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.689, Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, VI, s.311.

⁶¹⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 49/70, 38/51.

Vekâlet-i devriye⁶¹⁸, vekil her azil edildikçe yenilenen vekâlettir. “Seni ne vakit azledersem vekilim olmak üzere şu işime tevkil ettim” diyerek yapılır.⁶¹⁹ Sicilde vekâlet-i devriye, “*küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in’izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer’iyye ile*” yani ben seni ne zaman azledersem azledeyim sen yine de benim vekilimsin mefhûmuna göre her türlü azilden korunmuş olarak vekâlet-i devriyye ile vekil tayin ettim anlamında kullanılmaktadır. Vekâlet-i devriye olarak defterde müstakil kayıt bulunmamakta, bu vekâlete dair ifadeler idâne kayıtları içerisinde yer almaktadır. Bu kayıtlarda medyûn, deyn dolayısıyla merhûn olan menzil ve dükkândaki tasarruf haklarının ferâğı veya mücevherlerin satılarak deynin karşılanması ile ilgili borç aldığı kişiye vekâlet vermektedir.

Sicilde müstakil olarak 45 tane vekâlet ile ilgili kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtların müstakil olarak biri isbât-ı verâset ve vekâlet⁶²⁰ diğerleri de vekâlet adıyla kayıtlıdır. Sicilimizde çok çeşitli konularda vekâlet verilebilmektedir. Bu doğrultuda konuları itibariyle farklı vekâlet kayıtlarına birer misal verelim.

3. hüccet sahip olunan samanhaneye müdâhale edenlere açılacak dava ile ilgili,
5. hüccet miras olarak kalan mal ve mülklerin idaresi ve korunması ile ilgili,
6. hüccet hisse taksimi ve ifrâzı ile ilgili,
7. hüccet aleyhte açılan dava ile ilgili,
9. hüccet vakıf menzilin ferâğı ile ilgili,
12. hüccet vekâletle nikâh kıyma hakkında,
13. hüccet kadının boşandığı kocasından mehir, nafaka ve mesken talebi ile ilgili,
14. hüccet alacak tahsili ile ilgili,

---

⁶¹⁸ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 12/15, 24/30, 34/45, 37/50, 46/64, 56/81, 64/96.

⁶¹⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, VI, s.312.

⁶²⁰ Üsküdar 761 No’lu ŞS, 16-18/23.

28. hüccet bir annenin, kızının kayınpederine şartlı olarak hibe ettiği hissesini geri alması ve kızıyla sahip oldukları hisseleri ferâğ etmek istemeleri ile ilgili,

30. hüccet borç karşılığı verilen rehnin bey'î ile ilgili,

31. hüccet bir babanın kızı ve damadına şartsız olarak hibe ettiği gayr-ı menkullerle ilgili,

34. hüccet hukukî, malî, ticarî, cezaî olmak üzere her türlü resmi işlemleri görme ve aleyhte açılacak davalarla ilgili,

44. hüccet mîr-i araziden tarlanın ferâğı ile ilgili,

46. hüccet hane îcârı dolayısıyla açılacak dava ile ilgili,

47. hüccet kendisine ölene dek bakılması şartıyla bir başkasına sahip olunan mal ve mülklerin hibe edilmesi ile ilgili,

51. hüccet sahip olunan zeytinlik hisselerine el koyup müdâhale edenlere açılacak dava ile ilgili,

63. hüccet menzil îcârı ile eski ya da yeni kiracılardan dolayı açılacak davalarla ilgili,

78. hüccet mirasçılardan birinin diğeri aleyhinde açabileceği davayla ilgili,

79. hüccet vakıf dükkân kiralarının toplanması, çeşme vakfının tamiri ve kalan meblağın teslimi ile ilgili,

82. hüccet nezâret davası ile ilgili,

83. hüccet komşunun namus-ı kelâm eylemesi üzerine açılacak cezaî dava ile ilgili,

89. hüccet bey'î ile ilgili,

94. hüccet vefat eden şahsın mirasçıları zuhurunda alacak tahsili ile ilgili vekâlet hüccetleridir.

Sicilde birden fazla kimsenin vekil tayin edilebildiğini **5, 29 ve 34.** hüccetlerde görmekteyiz. Ancak böyle bir durumda vekillerden yalnız biri vekâlet verilen hususta tasarrufta bulunamaz. Zira vekâlette bulunan kimsenin maksadı işine ikisinin birden mübâşeret etmesidir ki zira sadece birinin tasarrufuyla maksat hâsıl olmamaktadır.

Bu anlamda sicilde geçen **5, 29 ve 34.** kayıtlar birden fazla vekilin aynı iş için tayin edilmesine örnektir. Bu kayıtlardan **5.** hüccette vefât eden Mehmed Ali Beg neclü'l-merhûm Edhem Paşa neclü'l-merhûm esbak Kapudân-ı Deryâ Mehmed Ali Paşa'nın verâseti hususunda önce icrâ-yı vekâlet etmek üzere iki vekil tayin edilmiş aynı hususla ilgili olarak ifâ-yı vekâlet etmek üzere bir vekil daha tayin edilmiştir.

En fazla vekilin tayin edilmiş olduğunu düşündüğümüz kayıt **34.** hüccettir. Buna göre, Şûrâ-yı Devlet a'zâ-yı kirâmından sa'âdetlü Mustafa Reşid Beg Efendi Hazretleri neclü'l-merhûm Hâriciyye Nâzırı esbâk Cemil Paşa neclü'l-merhûm sadr-ı esbâk Reşid Paşa, Tahir Efendi dışında daha önce verilen tüm vekâletlerin hükmü kalmadığını belirterek dava vekillerini azletmekte ve bunlar yerine bir vekil tayin etmektedir. Kayıтта azledilen vekillerin sayıları belirtilmemekle birlikte geçen ifadeden birden fazla vekilin varlığının mevcut olduğunu anlamaktayız. Ayrıca defterimizdeki **29.** hüccette Kazım Beg ibnu'l-merhûm Mahmud Paşa neclü'l-merhûm Fethi Ahmed Paşa tarafından vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile biri Müslüman, biri Rum diğeri ise Ermeni milletinden olan üç kişi vekil tayin edilmektedir.

Konuya Müslüman ve gayr-i müslim ilişkileri açısından baktığımızda; Müslümanlardan bazı kimselerin gayr-i müslimlerden bazı kimselere vekâlet verdiği gibi gayr-i müslimlerin de Müslümanlara vekâlet verdiğini, dolayısıyla farklı milletlerden insanlar arasında bir güven ilişkisinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan **41.** hüccette Fatıma Azize Hanım ibnetu'l-müteveffâ Osman Hayri Efendi adlı Müslüman bir kadının Rum milletinden polis memuru Aleksan Efendi veled-i Togodosi'yi vekil tayin etmesi, **29.** hüccette Kazım Beg ibnu'l-merhûm Mahmud Paşa adlı Müslümanın Ermeni ve Rum milletinden kişileri vekil tayin etmesi bu düşünceye

örnek teşkil etmektedir. Buna mukabil **15.** hüccette Rum milletinden Mösyö Pavlo Korunaki'nin, borç işlemleriyle ilgili Ahmed Efendi ibn Ahmed adlı bir Müslümanı vekil tayin etmiş olduğunu görmekteyiz. Yine **73.** hüccette Musevi milletinden olan terzi Salomon ve kardeşi Sara'nın babadan miras olarak kalan bir kıt'a vakıf menzil arsası ferâğı ile ilgili Rum milletinden Yani veled-i Kosti'ye vekâlet verdiğini görmekteyiz.

'*Azî-i Vekil*⁶²¹ ; vekilin azledilmesi vekâleti sona erdiren bir durumdur. Müvekkil vekâlet verdiği kimseyi başkasının hakkı tealluk etmeden önce dilediği zaman azledebilir. Vekil de müvekkiline bildirdikten sonra kendisini vekâletten azledebilmektedir. Burada önemli olan tarafların birbirinden haberdar olması ve başkasının hakkının taalluk etmemesidir.⁶²² Sicilimizde bu uygulamaya örnek 2 kayıt bulunmaktadır. Bunlardan **34.** hüccette önceki vekillerin azledip yerine bir vekilin tayin edilmesi, **52.** hüccette de **47.** hüccette vekil tayin edilen kişinin azledilerek kendisine bunun i'lâm edildiğine dair beyandır.

P. Verâset (Mirâs)⁶²³

Mirâs, sözlükte "kök, temel; birinin diğerinden devraldığı eski durum, bakiye" anlamlarındaki irs (virâse) kökünden türemiştir. Fıkıh terimi olarak, ölen bir kimsenin (mûris) mal varlığının akıbetini düzenleyen kuralların bütünü ifade eder. Miras bırakana mûris, miras bırakılan kişiye vâris ve miras bırakılan mal ve haklara tereke/mevrûs denir.⁶²⁴

Verâset, vefat eden kimsenin geride bıraktığı malların, miras yoluyla, bu malda hakkı olan şahıslara intikal etmesidir.⁶²⁵

Sicillerde mirasla ilgili davalarda vefat eden kişinin sahip olduğu eşyaların mahiyeti veya gündelik eşyaları sosyal hayatı yorumlama noktasında önemli verilerdir. Miras bırakanın/murisin eşyaları arasında, dükkânın bulunması, ticaretle meşgul olduğu,

⁶²¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 27/34, 38/52.*

⁶²² Bilal Aybakan, "Vekâlet", s.4-5.

⁶²³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/2, 3/5, 5/6, 28/36, 30/39, 44/61, 54/78.*

⁶²⁴ Hamza Aktan, "Miras", *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.143.

⁶²⁵ Fikret Karaman, *a.g.e.*, s.692.

bağ, tarla ve hayvanlarının bulunması çiftçilik ve hayvancılıkla uğraştığı gibi hususlara dair emareler taşımaktadır.

Defterimizde miras ile ilgili müstakil olarak isbât-ı verâset adıyla kayıtlı 7⁶²⁶ hüküm bulunmaktadır. Ayrıca mirasla ilgili isbât-ı rüşd⁶²⁷, vasî⁶²⁸, nafaka⁶²⁹, idâne⁶³⁰, ibrâ⁶³¹ ve vekâlet kayıtları⁶³² içerisinde de bilgiler mevcuttur. Bu kayıtlar içerisinde bize en doyurucu bilgileri vekâlet kayıtları vermektedir. Miras olarak intikal eden mal ve haklara misal verelim.

2. hüccette babadan kızı ve oğluna bir bâb mülk menzilin miras kalışı,

3. hüccette Mehmed Ali Beg neclü'l-merhûm Edhem Paşa neclü'l-merhûm esbak Kapudân-ı Deryâ Mehmed Ali Paşa'nın emlak, akar ve gayr-ı menkulleri dâhil tüm servetinin akrabalara miras kalışı,

6. hüccette kadının sekiz sehmlik (elli dönüm) yerin, iki sehminin eşine, üç'er sehminin oğullarına miras kalışı,

8. hüccette ödenmemiş doksan altı kuruş borcun şahsın iki eşi, oğlu ve kızına miras kalışı,

10. hüccette ödenmemiş üç yüz kuruş borcun şahsın kızı ve oğluna miras kalışı,

23. hüccette ödenmemiş beş aded bütün yüzlük mecîdî altını olan borcun şahsın karısı, kızı ve oğluna miras kalışı,

25. hüccette ödenmemiş yüz kuruş borcun kızından annesine miras kalışı,

29. hüccette Mahmud Paşa neclü'l-merhûm Fethi Ahmed Paşa'dan oğluna arazi, çiftlikler, akârat-ı memlûke ve mevkûfe ve arâzî-i emîriyye'den hisselerin intikali,

33. hüccette ödenmemiş kırk kuruş borcun erkeğin babasına miras kalışı,

⁶²⁶ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8, 8/10, 17/23, 19/25, 26/33, 42/59, 43/61.

⁶²⁷ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 1/1, 13/17, 18/24, 21/27, 48/68, 65/97, 66/98.

⁶²⁸ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 20/26, 35/48, 60/88, 62/93, 69/102, 70/103.

⁶²⁹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 50/72.

⁶³⁰ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 68/100, 68/101.

⁶³¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 71/105, 72/106.

⁶³² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 2/2, 3/5, 23/29, 28/36, 30/39, 39/54, 54/78.

36. hüccette Üsküdar ‘Arabzâde Bağı’nda 11 no’lu yirmi dört sehmlik bir kıt’a mülk arsanın üç sehminin karısına, on dört sehminin oğluna ve yedi sehminin kızına miras kalışı,

39. hüccette Üsküdar Evliya Hoca Mahallesi’nde bir bab vakıf menzil ile Kastamonu Za’feranbolu’da sınırları belli ve müştemilâtlı bir kıt’a bağçenin babanın çocuklarına intikali,

59. hüccette ödenmemiş doksan altı kuruş borcun adamın muhtemelen ikinci olan eşine, kızına ve ilk eşten olan oğluna miras kalışı,

105. hüccette babanın ‘Ayntâb Kazâsı’nda bulunan bağ, tarla, fıstıklık, incirlik, çehrilik?, dükkan ve menzil ile dört koyununun oğluna miras kalışı,

106. hüccette babadan kızına miras kalan Kartal Kazâsı Nerdiban Karyesi’nde sınırları belli ve müştemilâtlı bir bâb menzil ile bağçe ile bir bâb bakkâl ve kahve dükkânlarındaki hisselerinin vasisi tarafından kendisine tamamen teslim edilmesiyle alakalıdır.

İsbât-ı verâset adıyla tutulan kayıtların tümünde, evvelden alınan borcun medyûnun zimmetinde hala var olduğu, alacaklının vefatı sebebiyle borcun mirasçılara intikal ettiği ve mirasçılardan varis olduklarını ispat etmesi ile medyûndan zimmetindeki borcun kendilerine ödenmesini istedikleri görülmektedir.⁶³³ Bu kayıtlarda ya mirasçılardan hepsi borcun ödenmesini istemekte ya da mirasçılardan biri kendi hissesine düşen miktarın kendisine ödenmesini talep etmektedir.

Bir kayıtta mirasın intikali neticesinde alacaklının mirasçılardan mahkeme huzurunda borçludan haklarına düşeni şu ifadelerle talep etmektedir: “...*pederim müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti benimle ile'l-vefât zevce-i menkûha-i metrûkesi üveyi vâlidem gâibete ani'l-meclis Huriye Hanım ibneti İsmail Beg ve zevce-i mûmâileyhâdan mütevellid sulbiyye kebîre kerîmesi li-eb kız karındâşım kezalik gâibete ani'l-meclis Lebâbe Hanım'a münhasıra olup bizden gayrı varisi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla ol vechile mûrisimiz pederim müteveffâ-yı mûmâileyhin mezbûr Mustafa*

⁶³³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 6/8, 7/10, 16/23, 19/25, 26/33, 42/59, 43/61.

Ağa zimmetinde cihet-i karzdan doksan altı kuruş alacak hakkı olup meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşu medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'dan kable'l-ahz ve'l-istîfâ mûrisimiz mûmâileyh ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm doksan altı kuruş benimle üveyi vâlidem gâibe-i mezbûre Huriye Hanım ile hemşîrem gâibe-i mûmâileyhâ Lebâbe Hanım'a mevrûs olmakla meblağ-ı merkûmeden benim hisse-i irsiyyeme isâbet eden elli altı kuruşu bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbumdur...⁶³⁴

Başka bir kayıta ise bu durumun zıttı söz konusudur. Alacaklı, medyûndan iki bin üç yüz doksan dört kuruş alacağı olup borcunu alamadan medyûnun vefat etmiş olduğu ve bu durumda mahkeme huzurunda vefat eden medyûnun mirasçıları ortaya çıktığından bu borcun onlardan tahsil edilmesini “...vefât eden Bâb-ı Ser‘askerî ketebesinden Behcet Beg zimmetinde cihet-i karzdan iki bin üç yüz doksan dört kuruş hayatında alacak hakkım olup meblağ-ı merkûm iki bin üç yüz doksan dört kuruşu medyûn-ı mûmâileyh Behcet Beg'den kable'l-ahz ve'l-istîfâ medyûn-ı mûmâileyh Behcet Beg ber-vech-i muharrer vefât edip terekesine dahi verese-i mûnhasırası bi'l-verâse vaz‘-ı yed eder olmalarıyla meblağ-ı merkûm iki bin üç yüz doksan dört kuruşu müteveffâ-yı mezbûrun terekesine vâz‘u'l-yed olan verese-i sâir vâz‘u'l-yed olanlardan...⁶³⁵ şeklinde ifadesiyle talep etmektedir.

Mirasla ilgili bilgilere ulaştığımız vekâlet dışındaki diğer kayıtlarda, ne tür mal ve hakların miras olarak kaldığı belirtilmemektedir. Bu kayıtlarda anne veya babanın vefatı sonucu sahip olunan mal ve hakların çocuğa miras kaldığı ve bu mirasın çocuğun rüşdüne değin vasîsi tarafından korunmasına mahkeme tarafından karar verildiğine ve çocuğun rüşdüne değin vasî tarafından korunan mirası, çocuğun mahkeme huzurunda rüşdünü ispat ederek elde ettiğini görmekteyiz.

Vekâlet kayıtlarına baktığımızda müteveffânın menzil, bağ, bahçe, tarla veya arsa gibi gayr-ı menkuller üzerindeki tasarruf haklarının miras olarak intikal ettiğini görmekteyiz. Bu kayıtlarda varisin hissesiyle ilgili hukukî işlemlerde bulunmak için vekil tayin etmesi, konuyla alakalı bilgileri vekâlet kayıtları içerisine dâhil etmiştir.

⁶³⁴ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 42/59.

⁶³⁵ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 63/94.

Ekonomik hayata ilişkin uygulamalara baktığımızda kayıtlarda, alım-satım, borç ve hibe uygulamaların yoğunlukta olduğunu görmekteyiz. Şahıslar, mahkemeye daha çok herhangi bir hukukî işlemle alakalı olarak vekil tayini hususunda müracaat etmektedirler. Bu vekil tayinleri genelde ferâğ, deyn, hibe uygulamaları ve davanın görülmesi hususundadır. Mal alım satıma dair elimizde çok az kayıt bulunmakta, bu sebeple daha sonra ele alacağımız ticarî ilişkilere dair bilgiler oldukça sınırlı kalmaktadır. Belli konularla alakalı kayıtların varlığı, defterin kaydedildiği dönemde şer'î mahkemelerin yetki alanının sınırlılığındandır.

II. PARA BİRİMİ VE ÖLÇÜLER

Tezimize konu olan 761 No'lu Üsküdar Şer'iyeye Sicilinde yer alan bilgileri göz önünde bulundurarak o dönem kullanılan paraları kısaca tanıtmak istiyoruz. Buna göre;

*Akçe*⁶³⁶ : Akçe “beyaz, parlak, temiz” manalarına gelen ak kökünden türediğinden beyaz sikke demektir. Osmanlılar tarafından başlangıçta “gümüş sikke”, XV. yüzyıldan itibaren genel anlamda para karşılığı kullanılan akçenin⁶³⁷ ilk Orhan Gazi zamanında kestirildiğine dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bu hususla ilgili olarak Pakalın; akçe ilk olarak Orhan Gazi tarafından 1328 senesinde Bursa'da bastırılmış ve ilk basılan akçe 6 kırat⁶³⁸ ve 1,154 gramdan ibaret olduğunu söylemektedir.⁶³⁹

Zamanla akçenin ayarı ve ağırlığındaki değişimler ile değeri azalmaya başlamış ve pârenin (paranın) akçenin yerini almaya başlamasıyla 1640'tan sonra uzun süre darphanede akçe basılmamıştır.⁶⁴⁰ Değerindeki azalma neticesinde 1 kuruşun eşit olduğu 40 paradan her birinin 1/3'üne verilen ad olmuştur. Yani, 1 kuruş:40 para, 1 para:3 akçe, 1 akçe:3 puldur.⁶⁴¹

⁶³⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 33/45, 56/82, 72/106.

⁶³⁷ Halil Sahillioğlu, “Akçe”, *DİA*, II, İstanbul 1989, s.224.

⁶³⁸ Kırat: Elmas, altın gibi değerli şeylerin ölçüsünde kullanılan ağırlık ölçüsüdür. Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.269.

⁶³⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.34.

⁶⁴⁰ Halil Sahillioğlu, *a.g.m.*, s.226.

⁶⁴¹ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.34.

*Kuruş*⁶⁴²: Osmanlı para birimlerinden olan kuruş, 1687 senesinde Osmanlı meskûkâtının ıslah olduğu sırada akçe usulünün terkiyle yerine kuruş basımı başladı.⁶⁴³ Farklı isimlerle bastırılan kuruşlardan sonra III. Ahmed döneminden itibaren belli bir standart ile ilk Osmanlı kuruşları kesilmeye başlandı. 1 Osmanlı kuruşu: 120 akçe: 40 para üzerinden yeni bir para birimi oluşturuldu.⁶⁴⁴

1844 tarihli tashîh-i sikke işlemiyle hem gümüş kuruş hem de yeni oluşturulan altın lira birimi için yeni standartlar belirlendi. 100 gümüş kuruş:1 altın lira hesabıyla 1 kuruş 1 gram saf gümüş, 1 altın lira ise 6,6 gram saf altın içermekteydi. Benimsenen bu sikke standardı 1914 yılına kadar devam etmiştir.⁶⁴⁵

*Habbe*⁶⁴⁶: Bir dirhem kırk sekizde birine eşit bir miktardır (0.062 gram).⁶⁴⁷

*Lira*⁶⁴⁸: Bkz. Osmanlı Lirası.

*Mecîdî altûnu*⁶⁴⁹: Sultan Abdülmecid zamanında çıkarılan altın sikkeye verilen addır.⁶⁵⁰ Bu altınlara Sultan Abdülmecid'e izafeten mecdiye altını da denilmiştir. İlgili bilgi için bkz. Osmanlı altûnu, Osmanlı Lirası.

*Osmanlı altûnu*⁶⁵¹: İlk Osmanlı altını Fatih Sultan Mehmed zamanında 1000/993 ayarında, 3,508 gram ağırlığında ve 20 milimetre çapında basılmıştır. Zamanla ayar, ağırlık, çap ve yazı şekilleri değişikliğe uğrayan altınlar çoğu padişah devrinde farklı isimlerle anılagelmiştir. Sultan Abdülmecid zamanında çapı küçük ve ağırlıkları az olan altınlar, Sultan Abdülaziz döneminde de aynı ayar ve ağırlığında

---

⁶⁴² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/4, 6/8, 8/10, 10/13, 14/18, 14/19, 16/22, 19/25, 24/30, 25/32, 26/33, 28/35, 29/37, 31/40, 32/42, 32/43, 33/45, 36/49, 36/50, 38/53, 39/55, 40/56, 41/57, 41/58, 42/59, 44/61, 46/64, 47/67, 50/71, 50/72, 51/73, 52/75, 55/80, 55/81, 57/84, 59/86, 59/87, 60/90, 63/94, 63/95, 64/96, 68/100, 68/101, 70/104.

⁶⁴³ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.34.

⁶⁴⁴ Şevket Pamuk, "Kuruş", *DİA*, XXVI, Ankara 2002, s.458.

⁶⁴⁵ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.328, Şevket Pamuk, *a.g.m.*, s.459.

⁶⁴⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 72/106.

⁶⁴⁷ Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005, s.163.

⁶⁴⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 24/30, 42/58.

⁶⁴⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/15, 15/20, 17/23, 24/30, 33/45, 36/49, 36/50, 41/57, 41/58, 45/62, 53/76, 53/77, 60/89, 64/96.

⁶⁵⁰ Ahmet Semih Tulay, *Genel Nümizmatik Sözlüğü*, s.139.

⁶⁵¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 70/104.

basılmıştır. Bu basılan altınların isimleri zamanla değişerek Osmanlı altını, Lira-yi Osmanî, Mecîdî altını isimlerini almıştır.⁶⁵²

*Osmanlı lirası (Lira-yi Osmanî)*⁶⁵³: İlk altın lira 1844'te Sultan Abdülmecid zamanında basılmış olup 100 kuruşa eşittir.⁶⁵⁴ Sultan Abdülmecid zamanında basılan yüzlük altınlar olup beşbiryerde, iki buçukluk, tam, yarım, çeyrek olarak bu isimle basılmıştır. Sultan Abdülaziz devrinde ise Osmanlı altını kısmında da bahsettiğimiz üzere "*Osmanlı Lirası*" adını almıştır.⁶⁵⁵ Bu para, Sultan Vahiduddin'e kadar devam etmiştir.⁶⁵⁶

*Para*⁶⁵⁷: Sözlükte "parça, gümüş parçası" anlamına gelen pârre kelimesinden gelen kelime zamanla nakit manasına gelerek bütün ödeme araçlarını ifade eden bir anlama ulaşmıştır.⁶⁵⁸ Ayrıca eskiden basılmış olan sikkelerden birinin adı olup değeri kuruşun 1/40'dır.⁶⁵⁹

IV. Murad zamanında akçeler 1 1/4 kırata, ayarları %75'e indirildi. Bu zamanda ilk defa para adıyla 5 1/2 kırat ölçüsünde 4 akçelik gümüş meskûkât kesildi. Osmanlı'da paranın kesilmesi, kıymeti düşük olan akçenin altının küsuratını göstermek içindir.⁶⁶⁰ Akçenin yerini almaya başlayan paranın değerinde zaman içinde değişimler oldu. II. Mahmud devrinde 1 kuruş: 40 para, 1 para: 3 akçe, 1 akçe: 3puldur.

*Sîm mecîdî*⁶⁶¹: Yirmi kuruş değerindeki gümüş paranın adı olan sîm mecîdî, Osmanlı sikkelerinin (paralarının) tashih ve ıslahı hakkında 1260 (1844) senesinde alınan kararla ilk defa bu tarihte basılmıştır. Yine o karara göre, yirmi kuruştan başlayan gümüş paraların on, beş, iki ve bir kuruşluk aksamı da darb olunmuştur. On kuruşluğa "yarım mecediye", beş kuruşluğuna da "çeyrek" mecediye denmiştir. Diğerleri ise sadece "ikilik", "kuruş", "yirmi paralık" diye anılmıştır. "Mecediye" denilen gümüş

⁶⁵² Remzi Kocaer, *Osmanlı Altınları*, Güzel Sanatlar Matbaası, 1967, s. 11, 32.

⁶⁵³ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/14, 29/38, 31/41, 34/45, 51/74, 55/81, 68/100, 68/101.

⁶⁵⁴ Oğuz Tekin, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Para", *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.175.

⁶⁵⁵ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.197, Oğuz Tekin, *a.g.m.*, s.175.

⁶⁵⁶ Ahmet Semih Tulay, *Genel Nümitmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001, s.131.

⁶⁵⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 68/100.

⁶⁵⁸ Ali Akyıldız, "Para", s.163.

⁶⁵⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.752.

⁶⁶⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.33.

⁶⁶¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 52/75.

paraya “sîm mecdiye” veya “beyaz mecdiye” de denmiştir. Mecîdî altını ile basılan gümüş mecdîler bir Osmanlı altının beşte biri kıymetindeydi.⁶⁶²

Defterimizde geçen verilere göre o dönemde kullanılan ağırlık ve uzunluk ölçülerini kısaca tanıtalım. Bunlar;

*Arşûn*⁶⁶³: Metrenin resmen kabulüne kadar kullanılmış ölçü aletlerinden olup yerine zira‘ tabiri de kullanılır. Parmaklar ucundan omuza kadar olan kol boyunu ifade eden ölçüdür. Yer ölçüsü olarak kullanılan mimarî arşunu ve çarşıda kumaş için kullanılan çarşı arşunu (terzi arşunu) olarak ikiye ayrılır. Çarşı arşunu 68,578 cm, mimarî arşun ise 1841 yılındaki düzenlemeyle 75,773 cm’ye eşittir.⁶⁶⁴

*Dönüm*⁶⁶⁵: 1600 mimar arşunu olan yer olup her birine evlek denen dört parçaya ayrılır. 1881’de düzenlenen yeni metre ölçüsüne göre bir dönüm 5x5=2500 metrekaredir. Son toprak kanununa göre 1 dönüm 1000 metrekare kabul edilmiştir.⁶⁶⁶

*Kıt’a*⁶⁶⁷: Bir dönümden eksik arazi hakkında ve maden arazileri belirtilmesinde kullanılan tabirdir. Eski kanun hükümlerine göre âlâdan 70-80, ortadan 100, ednadan 130 dönüm kadar olan araziye de “çiftlik” denirdi.⁶⁶⁸

*Sehm*⁶⁶⁹: Hisse, vârislerden her birinin terekeden müstahik olduğu nısf, sülüs, rubu‘ miktarı muayyen maldır. Çoğulu “sihâm”dır.⁶⁷⁰ Ayrıca Mısır alan ölçüsüdür. 1/24 kırat ya da 7,293 metrekaredir. Bunun yanında miktarı değişken bir ölçüdür.⁶⁷¹

*Top*⁶⁷²: Katlanmış veya sarılmış kumaşlar için tabir edilen uzunluk ölçüsü olup 1 top bez 20 zira‘ (arşûn)’a eşittir.⁶⁷³

⁶⁶² Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.452; Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.428.

⁶⁶³ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 15/20.

⁶⁶⁴ Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011, s.49; Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.88.

⁶⁶⁵ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 5/6, 25/31, 31/41, 43/60, 53/77, 64/96.

⁶⁶⁶ Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.208; Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, I, s.476.

⁶⁶⁷ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 5/6, 12/16, 25/31, 27/35, 28/36, 30/39, 31/41, 32/42, 33/44, 35/47, 38/52, 43/60, 46/64, 49/70, 51/73, 53/77, 59/86, 60/89, 64/96, 71/105.

⁶⁶⁸ Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.403; Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, II, s.276.

⁶⁶⁹ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 5/6, 22/28, 28/36, 39/54, 46/64, 51/74, 70/104.

⁶⁷⁰ Mehmet Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri*, III, s.144; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, V, s.209.

⁶⁷¹ Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.600.

⁶⁷² *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 15/20.

⁶⁷³ Mehmet Ali Ünal, *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, s.691.

III. TİCARÎ HAYAT (ESNAF VE SANATKÂRLAR)

Osmanlı esnaf teşkilatının sanat ve üretim değerlerine ait temellerinin büyük ölçüde Anadolu'da görülen Ahi teşkilatına dayandığı kabul edilmektedir. Zaman içerisinde geçirdiği değişimler ile loncalar haline gelen Osmanlı esnaf teşkilatının Ahilikten farkı, üzerindeki devlet kontrolü ve müdahalesiydi. Osmanlı esnafı, idarecilerin kontrolünde dükkân sayısına, kaliteli mal üretiminden narha riayete, birbirlerinin haklarına saygıya kadar her konuda kendi içlerinde işleyen bir kontrol mekanizmasına sahipti.⁶⁷⁴

Esnaf, şehir ve kasabalarda mal ve hizmet üretimi ile ilgili herhangi bir iş kolunun belirli bir alanında uzmanlaşmış olarak çalışanların meydana getirdiği meslek sahipleridir. Esnaf grupları, herhangi bir malı hammaddesinden tüketime hazır hale gelinceye kadar ki her aşamada ilgili alana göre teşkilatlanırdı.⁶⁷⁵ Esnâflar, şehrin belirli yerlerinde ve çarşılarında faaliyet gösterirdi. Şehir ve kasabaların aslî unsuru olan esnâf ve sanatkârlar nüfusça en kalabalık grup olup şehrin orta sınıfını oluşturlardı.⁶⁷⁶

Her isteyen esnâf olamazdı. Bunun için küçük yaştan itibaren mesleğinin inceliklerini öğrenip usta olmalı ve kadı'nın da izniyle dükkân açabilmesi gerekmektedir. Osmanlı Devleti'nde sanat ve ticaret icra edeceklerin sayılarını sınırlayan bir uygulama olarak ortaya çıkan gedik, mevcut esnaf gruplarının her birinin dükkân ve usta sayısına ihtiyaca göre tespit edilirdi. XVIII. yüzyılda gedik sahibi olmadıkça kimsenin dükkân açıp zanaat icra edememesi usulü getirildi. Gedikler⁶⁷⁷, tam veya 1/2, 1/4, 1/8 gibi tamın eşit parçaları olarak alınıp satılır, ipotek edilerek borç alınabilirdi. Borçlu olarak ölen birinin gediği satılarak borcu ödenebilirdi.⁶⁷⁸

Osmanlı şehirlerinin sosyal ve iktisadî hayatında önemli bir role sahip olan esnaflar örgütleri, özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren çözülme sürecine girdi. XIX. yüzyılda hem esnaf teşkilatında, hem üretim anlayışında yaşanan değişimler hem de

⁶⁷⁴ Ayhan Işık, "Osmanlı'da Esnaf Teşkilatı ve Şer'iyye Sicillerindeki Tezahürleri", *Din ve Hayat*, S.10, Ankara 2010, s.104.

⁶⁷⁵ Mehmet Genç, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2000, s.293.

⁶⁷⁶ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.14.

⁶⁷⁷ Gedik: Bir kısım esnafa ve sanata mahsus olup daimi surette kalmak üzere isticar edilmiş mülk veya vakıf bir dükkân veya emsali bir akar içinde müstecirin malıyla ve mülk sahibinin veya mütevellinin izniyle yapılmış bazı binalardan ve içerisindeki aletlerden oluşur. Ömer Nasuhi Bilmen, *İstilahat IV*, s.295.

⁶⁷⁸ Ayhan Işık, *a.g.m.*, s.105.

Avrupa mallarının Osmanlı pazarlarına yoğun olarak girmesiyle, eskiye oranla pazarlama ve satışta önemli değişiklikler olmaya başladı. Tanzimat sonrası liberal politikalar ve akabinde yapılan ticaret anlaşmaları, yeni tüketim alışkanlıkları ile ithalat ve ihracat arasındaki açığın artması karşısında esnaf örgütleri zorlanmaya ve giderek zayıflamaya başladı. Böylece Osmanlı iktisadî ve sosyal hayatının sarsılmaya başlamasıyla bu durum esnâf sistemini de adım adım ortadan kaldırdı.⁶⁷⁹

İncelediğimiz kayıtlarda, daha çok mahalli üretime sahip olan Üsküdar'daki pek çok meslek ve esnaf sahiplerine rastlamaktayız. Lakin defterimizde sınırlı olan bilgiler neticesinde bu esnâf ve sanatkârlara dair doyurucu bilgilere yer verememekteyiz. Bunun sebebi, o dönemde Ticaret Mahkemeleri başta olmak üzere başka mahkemelerin kurulmasıyla ticarî alış-veriş, mallar, üretim gibi hususlarla alakalı davaların şer'î mahkemelerin yetki alanından çıkmasıdır. Bu sebeptendir ki, kayıtlarda alım-satımına dair **84.** hüccette eşya satımı dışında tarla, bağ, dükkân ve gedik hisseleri, ev gibi gayr-ı menkullerin bey' veya ferâğına ilişkin genel bilgiler yer almaktadır.

İncelediğimiz sicilde yer alan dükkân ve gedik ile alakalı "*beyne'l-esnâf gedik ta'bîr olunur âlât-ı lâzime-i ma'lûme*" veya "*ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf ... dükkânı ile dükkân-ı mezkûr derûnunda müstakırr vakıf ... gediğinin ... hisse-i şâyi'ası*" gibi ifadelerle gediğin, tam, 1/2 ya da 1/4 şeklinde hisse olarak ferâğ edilebildiğine, ayrıca gediklerin kiralanabildiğine kayıtlarda rastlamaktayız. Gediklere dair kayıtların azlığı ve gedik tabir olunan aletlerin ayrıntılı verilmeyişi inceleme alanımızı sınırlandırmaktadır.

15. hüccette Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kādî'asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı müsakkafâtından Üsküdâr'da Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde ve caddesinde 316 no'lu önceden berber şuan bir bâb gazino ve 318 no'lu bir bâb kassâb dükkânları ile dükkân derûnunda beyne'l-esnâf berber ve duhânî gediği ta'bîr olunur âlât-ı lâzime-i ma'lûmenin yarı hissesi vefâen ferâğ edilmekte,

45. hüccette İstanbul'da Çarşu-yu Kebîr'de Yağlıkcılar Sokağı'nda 11 no'lu bir bâb dükkân derûnunda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmlı ve şehri otuz akçe icâre-i müeccelelü müstakil kazzâz gediğinin sülûs hisse-i şâyi'asıyla yine

⁶⁷⁹ Mehmet Ali Ünal, Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi, s.131, Mehmet Genç, a.g.e., s.304-306.

Yağlıkcılar Sokağı'nda 17 no'lu bir bâb dükkân derûnunda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmlı ve şehri altmış akçe icâre-i müeccelelü diğerkazzâz gediğinin sülûs hisse-i şâyi'ası vefâen ferâğ edilmekte,

70. hüccette İstanbul'da Aksarây civârında Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi'nde Aksarây Caddesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf tütüncü dükkânı ile dükkân derûnunda müstakırr vakıf tütüncü gediğinin nısf hisse-i şâyi'ası ahara icâre edilmektedir.

104. hüccette de *“iki sehm hisse-i şâyi'a-i gedik-i mezkûrları kemâ-kân rehiniyyetde ilkâ eyledik”* ifadesi ile borç karşılığı gösterilmiş ancak nerede ve hangi tür gedik olduğu belirtilmeyen gediğe rastlamaktayız.

Bunun dışında yine incelediğimiz defterde Üsküdâr'da Selâmi Ali Efendi Mahallesi'nde bir kassab dükkânı ve gazino, Üsküdâr'a tabi Kâdî Karyesi 'Osmân Ağa Mahallesi'nde tîmûrcu dükkânı ve yine Üsküdâr'a Kartal Kazâsı Nerdiban Karyesi'nde bir bakkal ve kahve dükkânı bulunduğu bilgilerine ulaşmaktayız.

Diğerk bölgelere nazaran daha sakin bir yaşam tarzını yansıtan Üsküdar, buraya göç eden insanlarla gelişme göstermiştir. Yıllara yayılan bir zaman diliminde Üsküdar'ın bağlarıyla meşhur olmasıyla tarım ve bağcılığın, İstanbul'a denizyoluyla geçişin mümkün olması sebebiyle de deniz ulaşımının dolayısıyla kayıkçılık ve ilgili mesleklerin gelişmiş olduğunu ve bu mesleklerin insanlar için ekonomik geçim kaynağı olduğu söylemek mümkündür. Üsküdar'ın merkezi diyebileceğimiz sahil ve çevresi esnafları ve iskelesiyle giderek şehirleştikten yoğun bir nüfusa sahipken, buralardan uzaklaştıkça, bağlar, çiftlikler ve ormanlarla çevrili kırsal yerleşimlerin bulunduğu görülmektedir.⁶⁸⁰

A. Defterde Geçen Esnaf ve Sanatkâr İsimleri

‘Arabacı esnâfi (60/90)

‘Attâr esnâfi (9/11)

⁶⁸⁰ İcadiye'de bulunan ‘Arabzâde Bağı (28/36), Burgurlu Karyesi'nde zikredilen bağlar (64/96) ile Beykoz taraflarında bulunan Kaynarca Çiftliği (46/64) buna bir misaldir.

Aşçı esnâfi (2/2, 5/6, 19/25, 47/67)	Bağçevân esnâfi (25/31, 43/60, 46/64)
Bakkâl esnâfi (58/84)	Balıkçı esnâfi (51/73)
Berber esnâfi (9/11, 39/55)	Börkcü? esnâfi (6/8)
Cânbâz esnâfi (42/59)	Çâmeşûycu esnâfi (25/31)
Çârıkçı esnâfi (50/72, 52/75)	Dülger esnâfi (9/11)
Hammâl esnâfi (20/26)	Kahveci esnâfi (20/26, 42/59, 44/61, 51/74, 52/74, 63/94)
Kapucu esnâfi (25/32)	Kayıkcı esnâfi (12/16, 35/47, 38/52, 59/86)
Kömürcü esnâfi (29/38, 52/75, 61/90)	Limoncu esnâfi (43/60)
Ma‘ûneci esnâfi (14/19, 28/35, 63/94)	Manâv esnâfi (29/38)
Na‘lbûr esnâfi (35/48)	Renber esnâfi (31/40, 32/42, 61/90)
Sarrâf esnâfi (5/7)	Sebzevâtcı esnâfi (43/60)
Selimici? esnâfi (51/74)	Taşçı esnâfi (44/61)
Tenekeci esnâfi (51/73)	Terzî esnâfi (13/17, 53/76)
Tîmûrcu esnâfi (49/71)	Tuhâfcı esnâfi (69/101)
Tulûmbacı esnâfi (38/52)	Tuzcu esnâfi (51/73)
Yorgancı esnâfi (25/32)	

B. Defterde Geçen Diğer Meslekler

Bağcı (66/98)	Bâkırıcı (51/73)
---------------	------------------

Bakkal (8/10)	Bekci (16/21, 10/14)
Bevvâb (30/39)	Çımacı (20/26)
Çömlekcı (50/71)	Dakîk tüccârı (11/15)
Dülger (52/74)	Dülger Kâlfası (54/78)
Eczâcı (39/54)	Emlâk Dellâlı (48/68)
Fabrikacı (57/84)	Fıçıcı (57/84)
Gazinocu (48/68)	Hademe (3/4, 6/8, 26/33, 43/61)
Hamlacı (59/86)	Hancı (48/68)
Kabakcı (55/80)	Kassâb (12/15)
Keresteci (29/36)	Kilârcı (3/4)
Kuyumcu (39/54)	Makinist (69/101)
Manâvî (31/40)	Müşamma'cı (48/68)
Na'lbend (42/58)	Otacı (2/2, 5/6)
Soğancı (54/79)	Sütcü (13/17, 52/74)
Şekerci (66/97)	Şerbetci (11/14, 31/41)
Şerbethâneçi (57/84)	Tablakâr (54/79)
Tahsîldâr (48/68, 65/97)	Taşcıbâşısı (12/15)
Terzi (48/68, 51/73)	Tîmûr tüccârı (35/48)
Tüccâr (7/10, 34/46, 62/93, 67/100, 71/105)	Yâzıcı (8/10)
Yoğurtcu (13/17)	Zahîreci (48/68)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE

ÜSKÜDAR'DA DİNÎ-KÜLTÜREL HAYAT

761 No'lu Üsküdar Şer'iyye Sicilinde daha önceleri ele aldığımız sosyal ve ekonomik hayata ilişkin bilgiler yanında elbette dinî ve kültürel hayata ilişkin bilgiler de bulunmamaktadır. Ancak bu bölüme ilişkin bilgilerimiz, defterimizdeki sınırlı bilgiler nedeniyle detaylı değildir. Bölümümüz zikri geçen cami, dergâh, tekke ve eğitim yerleri ile vakıflar ve ilgili hukukî muamelelere ilişkin bilgilerden müteşekkil olup genel itibariyle Müslümanların dinî ve kültürel hayatına dair bilgileri içermektedir.

Defterimizde bölümümüze ilişkin gayr-i müslimlere dair bir iki bilgi dışında başka bir verinin bulunmayışı onların hayatlarını bu anlamda inceleyememize neden olmuştur. Gayr-i müslimlere dair kayıtlarda rastladığımız bu bilgiler; bir gayr-i müslimin davasında şahitlik eden Bâş Papas Karabet veled-i Halparsum⁶⁸¹ adlı bir dinî görevli, gayr-i müslimlerin Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde⁶⁸², Kuzguncuk Karyesi'nde⁶⁸³ de vakıfları olduğuna dair bilgilerdir. Bunun dışında ibadet yeri olan kilise lafzı geçmekle birlikte başta kilisenin ismi ve hakkında bilgi bulunmamaktadır.

I. DEFTERDE GEÇEN CAMİLER VE GÖREVLİLER

Arapça cem' kökünden türeyen cami, "toplayan, bir araya getiren" anlamına gelir. İlk dönemlerde sadece Cuma namazı ile bayram namazlarının kılındığı büyük mescidler için kullanılan "*el-mescidü'l-câmi*" tamlamasının kısaltılmış şeklidir.

---

⁶⁸¹ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 50/71

⁶⁸² Üsküdar 761 No'lu ŞS, 11/15.

⁶⁸³ Üsküdar 761 No'lu ŞS, 51/73, 51/74.

Mescid ise, Arapça'da "eğilmek, tevazu ile alını yere koymak" manasına gelen sücûd kökünün ism-i mekâmı olup "secde edilen yer" manasına gelmektedir.⁶⁸⁴

İslam toplumunun kültürel bakımdan gelişmesinde önemli yeri olan camiler, tamamen vakıflara bağlı olan dinî müesseselerdir. İslam medeniyetinin ilk dönemlerinden itibaren idare, eğitim ve öğretim merkezi gibi değişik amaçlar için kullanılmışsa da asıl işlevi bir ibadet yeri olmasıdır.⁶⁸⁵

Camiler genellikle tek başına yapılar halinde olmayıp etrafında vakıf tesisler bulunurdu. Sivil ve sosyal ihtiyaçları karşılayacak vakıf tesisleriyle (çarşı, dârüşşifâ, hamam, türbe, medrese, kervansaray, sebil gibi) "külliye" şeklinde karşımıza çıkan camiler, çevresinde bir mahallenin de teşekkül etmesini sağlardı.⁶⁸⁶ Dolayısıyla Osmanlı mahallelerinin idare merkezi durumunda olan camiler, mahallenin merkezinde bulunurdu.

Osmanlılar döneminde, padişahlar tarafından inşa ettirilen geniş, çoğunlukla külliye tarzında ve birden çok minareli büyük camilere "*selâtin camileri*", vezirler ve diğer devlet adamları tarafından yaptırılan orta büyüklükteki camilere bânisinin adına izâfeten sadece "*cami*", cuma ile bayram namazı kılınmayan küçük ve minaresiz yapılara da "*mescid*" denilmiştir.⁶⁸⁷

İncelediğimiz defterde ibadethanelerden özellikle külliye tarzında inşa ettirilen camilerin isimlerine rastlamaktayız. Defterimizde ismi geçen bu ibadet yerleri:

'*Abdübâkî Câmî*'-i Şerîfi⁶⁸⁸: Hadîkatü'l-Cevâmi'de "*Bâkî Efendi Câmî*'i" adıyla geçen ve bânîsi müderris Abdübâkî Efendi adlı bir hayırsever tarafından 1644 yılında yaptırılan camidir. Yine aynı esere göre, caminin yakınlarında bir de mektebi vardır.⁶⁸⁹

⁶⁸⁴ Ahmet Önkal - Nebi Bozkurt, "Cami", *DİA*, VII, İstanbul 1993, s.46; Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2003, s.157-158.

⁶⁸⁵ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, s.158.

⁶⁸⁶ Semavi Eyice, "Cami", *DİA*, VII, İstanbul 1993, s.57; Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, s.161-162.

⁶⁸⁷ Ahmet Önkal - Nebi Bozkurt, "Cami", s.47.

⁶⁸⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 29/37, 29/38. Bu cami, Sultantepe'de Sevilik Caddesi üzerindedir.

⁶⁸⁹ *Ayvansarâyî*, a.g.e., s.646-647.

*Ayazma Câmî '-i Şerîfi*⁶⁹⁰: Cami, III. Mustafa tarafından mekteb ve hamam da dâhil olmak üzere çevresindeki imaretiyle birlikte yaptırılmıştır. 1760 tarihinde yapımı tamamlanan cami, bu çevreye “Ayazma” denilmesi sebebiyle bu isimle zikredilmiştir.⁶⁹¹ Çevresinde oluşan mahalle de Ayazma Mahallesi olarak defterimizde geçmektedir.

*Çinili Câmî '-i Şerîfi*⁶⁹²: I. Ahmed'in hasekisi Mâhpeyker Kösem Sultan tarafından yaptırılmış ve yapımı 1640-1641 yıllarında tamamlanmış külliye mahiyetindeki camidir. Mekteb, çeşme, darü'l-hadîs, çifte hamam ve sebili ile mahfil-i hümayûnu bulunmaktadır.⁶⁹³

*Dâvûd Paşa Câmî '-i Şerîfi*⁶⁹⁴: Kara nişancı olarak bilinen Davud Paşa tarafından yaptırılmıştır.⁶⁹⁵ Çevresinde oluşan mahalle defterimizde Dâvûd Paşa Mahallesi olarak geçmektedir.

*Ebû'l-Feth Sultân Mehmed Hân Aliyyü'r-Rahme ve'l-Gufrân Hazretleri Câmî '-i Şerîfi*⁶⁹⁶ (*Fatih Cami*): Osmanlı Devleti'nin yedinci padişahı ve İstanbul'un fatihi olan Fatih Sultan Mehmed tarafından önceden yapılmış ve bakımsızlıktan harap olmuş bir kilisenin bulunduğu yere yaptırılmıştır. Sultan, birer şerefe ve iki minareli bu camiye inşa ettirmiş ve yapımı 1470 yılında tamamlanmıştır. Zamanının en büyük eğitim yeri olan Sahn-ı Semân bu caminin bitişiğindedir.⁶⁹⁷ Cami, 1765 zelzelesinde yıkıldığı için III. Mustafa tarafından 1766-1771 yılları arasında farklı bir planla yeniden yaptırılmıştır.⁶⁹⁸

*Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî radiye anhü'l bârî Hazretleri'nin Câmî '-i Şerîfi*⁶⁹⁹: Fatih, hocası Akşemsettin'in kerametiyle Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî'nin mezarını bulması ve akabinde de türbe ve cami inşasıyla “*Eyüp Sultan Camii*” olarak meşhur olmuştur.⁷⁰⁰ İstanbul'un haliç ucunda bulunan cami, Hazret-i Ebî Eyyûb el-

⁶⁹⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/4.

⁶⁹¹ *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.595.

⁶⁹² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 56/81.

⁶⁹³ *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.590.

⁶⁹⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 41/57, 41/58. Cami, Hakimiyet-i Milliye Caddesi üzerindedir.

⁶⁹⁵ *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.616.

⁶⁹⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5.

⁶⁹⁷ *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.48.

⁶⁹⁸ Semavi Eyice, “Cami”, s.78.

⁶⁹⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 66/98.

⁷⁰⁰ *Ayvansarâyî, a.g.e.*, s.333

Ensârî'nin makamı ve mezarı yanına inşa edilmiştir. Cami, Osmanlı padişahlarının cüluslarını verdiği ve kılıç kuşanma törenlerinin yapıldığı yer olması sebebiyle son derece önemliydi.⁷⁰¹

*Hırka-i Şerîf*⁷⁰²: Hz. Peygamber'in Veysel Karani'ye verilmesini vasiyet ettiği söylenen hırkasının muhafazası ve ziyaret edilmesi amacıyla Sultan Abdülmecid tarafından Fatih semtinde yaptırılmıştır. 1847 yılında başlanan caminin inşaatı 1851 yılında tamamlanmıştır. Hırka-i Şerîf'in muhafazasına ve ziyaretine mahsus birimler ile hünkâr mahfili ve geniş hünkâr kasrı ile donatılan cami çevresinde yaptırılan Üveysi ailesi için meşruta konak ve burayı korumakla görevli jandarmalar için kışla ve diğer görevliler için odalar yapılmıştır.⁷⁰³

*Laleli Câmi'-i Şerîfi*⁷⁰⁴: III. Mustafa tarafından yaptırılmış ve yapımı 1763 yılında tamamlanmıştır. İmâret, türbe, sebil, çeşme, muvakkithâne, imam ve müezzin hücreleri vardır. Padişahın türbesi de buradadır.⁷⁰⁵ Defterimizde Laleli Câmi'-i Şerîfi adlı bir sokak ismi de geçmektedir.

*Paşa Limanı Câmi'-i Şerîfi*⁷⁰⁶: III. Mustafa'nın silahtarlığından muhrec Abdurrahman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Cami, defterimizde geçtiği üzere Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'ndedir.⁷⁰⁷

*Sultân Bâyezîd Câmi'-i Şerîfi*⁷⁰⁸: Sultan I. Bâyezîd tarafından yaptırılan cami başta birer şerefeli iki minare ile inşa edilmiş sonradan da çevresinde imâret, tabhâne, mekteb ve medrese eklenmiştir. İlk müderrisi Zenbilli Ali Efendi'dir.⁷⁰⁹

*Yeni Câmi'-i Şerîf*⁷¹⁰: IV. Mehmed'in validesi Turhan Hadice Sultan tarafından yaptırılmıştır. "*Vâlîde Sultân Câmi'i*" de denilmektedir. Üç şerefeli iki minareli olup

⁷⁰¹ Semavi Eyice, "Cami", s.85.

⁷⁰² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 69/102.

⁷⁰³ M. Baha Tanman, "Hırka-i Şerif Camii", *DİA*, XVII., İstanbul 1998, s.378.

⁷⁰⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 70/104.

⁷⁰⁵ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.64.

⁷⁰⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 42/59.

⁷⁰⁷ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.587.

⁷⁰⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 53/76.

⁷⁰⁹ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.52-53.

⁷¹⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 9/12, 42/59, 49/70.

mekteb, darü'l-kurrâ, sebil ve çeşmeleri ve bir âlî türbesi vardır. 1663 yılında tamamlanmıştır.⁷¹¹

İncelediğimiz kayıtlarda karşımıza çıkan yukarıdaki ibadethâneler yanında son derece önemli olan bir yer daha vardır ki bu da kuşkusuz Büyük Ayasofya Camii, defterimizde geçen ifadesiyle *Ayâsofya-i Kebîr*'dir.

*Ayâsofya-i Kebîr*⁷¹²: Osmanlı'dan önce kilise olan bu yapı, Fatih zamanında camiye çevrilmiştir. Fatih zamanında düzenlenip minber ve mihrap konulmuş sonrasında bir tuğla minare ile medrese yaptırılmıştır. Sultan Bâyezîd zamanında bir minare ve medrese daha eklenmiştir. II. Selim zamanında iki minare daha eklenerek cami etrafı çevrilmiştir. Camiye mermer küler ve dört mermer mahfil III. Murad, taş kürsü IV. Murad tarafından yaptırılmış, levhaların celî hatları Teknecizâde Hattat İbrahim Efendi tarafından yapılmıştır. III. Ahmed zamanında mahfiller düzenlenmiş ve şadırvan eklenmiştir. Böylece zaman içinde gelişerek büyüyen cami günümüzdeki şeklini almıştır.⁷¹³ Cami çevresinde oluşan mahalle de defterimizde *Ayâsofya-i Kebîr Mahallesi* adıyla geçmektedir.

Defterimizde ismi geçen görevliler de şunlardır;

A. İmâm⁷¹⁴

Arapça emn “öne geçmek, sevk ve idare etmek” kökünden gelen imam, terim olarak “cemaatle kılınan namaza önderlik eden kimse” ve “devlet başkanı” anlamlarını taşır.⁷¹⁵ Osmanlı Devleti'nde şeyhülislamın başta olduğu ilmiye sınıfına mensup olan imamlar bu sınıfın alt tabakasında yer alan görevlilerdir.

İmâm tayinlerinde genelde bu hizmeti yerine getirebilecek ehliyete, dinî bilgilere ve güzel ahlak sahibi olma şartları aranmaktayken; köy gibi küçük yerleşim

⁷¹¹ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.61-62.

⁷¹² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 58/85.

⁷¹³ Ayvansarâyî, *a.g.e.*, s.42-43.

⁷¹⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 1/1, 7/8, 13/17, 14/18, 15/20, 16/21, 18/24, 19/24, 20/25, 21/27, 26/33, 29/37, 29/38, 40/56, 41/58, 42/59, 44/61, 44/62, 50/72, 52/75, 53/77, 65/97, 66/98, 67/99, 70/103.

⁷¹⁵ Mustafa Sabri Küçükaşçı, “İmâm”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.178.

yerlerinde bu durum söz konusu olmazdı. Bu gibi yerleşim yerlerinde imamlık, ya babadan oğla veya aile fertlerinden birine geçebilmekteydi.⁷¹⁶

İmamlar, hizmet verdikleri mescid ve camilerin vakıflarından maaş almaktaydı. Zamanla vakıfların kağıt üzerinde görünür olması, imamların gelirlerini kaybetmesi neticesi maaşlarını devlet üstlenmeye başladı.

İmamlık hizmetine tayin, önceleri genellikle vakıf mütevellisinin teklifi ve şeyhülislamın işareti neticesinde berâtle olmaktaydı. Osmanlı'da imamlar, padişah berâtı ile hizmete alındıklarından Osmanlı Devlet sisteminde askerîden de sayılmaktaydı. Berât sahibi imam ve hatipler, görev süreleri boyunca raiyyet rüsûmu ve avârizdan genelde muaf tutulmuşlardı. II. Mahmud devrinde tayin teklifleri Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından yapılmaya başlandı.⁷¹⁷

Sultan II. Mahmud dönemine değin idarî olarak en küçük yönetim birimi olan mahallenin, yönetici mahalle imamlarıydı. İnsanları evlendirme ve boşama, insanların nüfus kütüğü ile ilgili belgeleri tutma, intikal belgesi düzenlenme gibi görevler olmak üzere mahallede olup biten herşeyden haberdar ve mahallede yaşayan insanların kefilisi durumunda olan mahalle imamları, 1829 yılında muhtarlık teşkilatının kurulmasıyla sorumluluk ve yetkilerini muhtarlarla paylaştı. Bu tarihten itibaren muhtar ile mahalle imamları mahalleden birinci dereceden sorumlu görevlileri oldu. 1888 yılında Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti'nce oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan Tevcîhât-ı Cihât Nizamnâmesi ile mahalle imamlarının tayinleri belirli vasıf ve esaslara bağlandı ve görevleri düzenlendi.⁷¹⁸

Müslüman mahallelerinde imamın yaptığı görevleri, Gayr-i müslim mahallelerinde de kilise papazları yapabilmekteydi. Muhtarlık teşkilatının kurulmasıyla bu kişilerin yetki alanları daraldı. Zira incelediğimiz kayıtların birkaçında gayr-i müslim olan muhtarlara rastlamamız bu hususta bize kaynak teşkil etmektedir. **68.** hüccette Rum milletinden olan lakin ismi belirtilmeyen muhtar tarafından tezkire-i osmâniyye verildiğini, **93.** hüccette de Ermeni milletinden olan Bağos veled-i Ohannes adlı

⁷¹⁶ Kemal Beydilli, "İmam", *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.181.

⁷¹⁷ Kemal Beydilli, "İmam", s.181, 183.

⁷¹⁸ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.11-12.

muhtarın davadaki şahitliğini görmekteyiz. Kendi mahallelerinde mahalle imamlarının görevlerini üstlenen bir papazla veya din adamı ilgili herhangi bir bilgi defterimizde bulunmamaktadır.

Osmanlı'nın son dönemlerinde imamlar, eskiden beri üstlendikleri görevlerden cenaze ve nikâh işlemleri dışındaki görevlerini muhtar ve ihtiyar heyetlerine teslim etmiş dolayısıyla imamarın yetki alanları oldukça daralmıştır. 1917'de çıkarılan Hukûk-ı Aile Kararnâmesi ile de nikâh işleri de yetkileri arasından alınarak vazifeleri arasında sadece cenaze işlemleri kalmıştır.

Defterimizde ismi geçen imamlar şunlardır:

‘Abdulbâkî Câmî‘-i Şerîfi imâmı Ahmed Şakir Efendi ibn Hasan (29/37, 29/38)

Ahmed Çelebî Mahallesi imâmı mekremetlü Hâfız Zühri Efendi ibn Mehmed Zühri (40/56)

Ahmed Refik Beg Mahallesi imâmı es-Seyyid Hâfız Ali Rıza Efendi ibn İsmail Hakkı (21/27)

Beglerbegi Tekkesi imâmı Hâfız Mehmed Rasim Efendi ibn Atâ (14/18)

Evliyâ Hoca Mahallesi imâmı Ahmed Efendi ibn Emin Efendi (67/99)

Gülfem Hatun Mahallesi imâmı el-Hâc İsmail Hakkı Efendi ibnu'l-Hâc Mehmed Said Efendi ibn Mehmed (16/21, 65/97)

Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi imâmı Şevki Efendi ibn Osman (42/59)

Hasan Beg Mahallesi imâmı Hâfız Hasan Fehmi Efendi ibn Salih (13/17)

Kara Dâvûd Paşa Mahallesi imâmı el-Hâc Mustafa Efendi ibn İbrahim (19/24)

Kısıklı Karyesi imâmı Hâfız Ahmed Refik Efendi ibn Yusuf (26/33, 41/58)

Mahmiyye-i İstanbul'da Dâvûd Paşa Mahallesi imâmı (13/17)

Mehmed Ali Efendi Mahallesi imâmı Hüseyin Hüsni Efendi ibn Ebû Bekir
(1/1)

Mehmed Ca'fer Ağa Mahallesi imâmı Abdulfettah Efendi ibnu'l-Hâc İbrahim
(13/17)

Mehmed Kamil Efendi Mahallesi imâmı Mehmed Asım Efendi ibn Mehmed
Said (21/27)

Niyazi Efendi Mahallesi imâmı Hâfız Ahmed İhsan Efendi ibn Mehmed (1/1)

'Osmân Ağa Mahallesi imâmı Asım Efendi ibn Said (20/25)

Selîmiye Mahallesi imâmı Hâfız Hasan Fehmi Efendi ibn İsmail (44/61)

Selmân Ağa Mahallesi imâmı Hâfız Arif Efendi ibn İbrahim Edhem Efendi
(50/72, 52/75)

Sinan Paşa Mahallesi imâmı Edhem Efendi ibn Mehmed (15/20)

Solak Sinan Mahallesi imâmı Mehmed Fahreddin Efendi ibn Sadeddin Efendi
(7/8)

Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi imâmı Hüseyin Hüsni Efendi ibn
Eşref (66/98)

Ürgüb Kasabası'nın Câmî'-i Kebîr imâmı el-Hâc İsmail Efendi (53/77)

Kayıtlarımızda halen imam olduğu zikredilen kişiler dışında; Kefce Dede Mahallesi'nin imâm-ı sâbıkı eş-Şeyh el-Hâc Mahmud Efendi ibnu'l-Hâc Hasan Efendi (70/103) ile Vâlîde-i 'Atîk Mahallesi'nin imâm vekîli Hâfız Tahir Efendi ibn Hâfız Mehmed Efendi (44/62) gibi isimlere de rastlamaktayız.

B. Diğer Görevliler

İncelediğimiz defterde imâmlar dışında dinî alanda ancak farklı alanlarda bulunan bazı görevlilerin de isimlerine rastlamaktayız. Defterimizde zikredilen bu görevliler; hatîb, türbedâr ve fodlacıbâşısıdır.

Hatîb; genelde cuma günleri ve bayram günlerinde minbere çıkıp hutbe irad eden görevlidir.⁷¹⁹ Defterimizde sadece **59.** hüccette görevi hatîplik olan birine rastlamaktayız. Hakkında bir malumat verilmeyen bu kişi, Paşa Limanı Câmî‘-i Şerîfi hatîbi Ahmed Şakir Efendi ibn Şeyh Hasan b. Nebiye’dir.

Türbedâr; genellikle büyük ve önemli bir zatın içinde gömülü olduğu mezar etrafında inşa edilen türbeleri bekleyen, onların bakımını yapan ve ziyaretçilere gezdiren kimsedir.⁷²⁰ Defterimizde sadece **70.** hüccette görevi türbedârlık olan birini görmekteyiz. Bu kişi, İstanbul’da Yeni Câmî‘-i Şerîf türbedârı olan mekremetlü el-Hâc Halil Efendi ibn Eyyûb’dür.

Fodlacıbâşı; Osmanlı’da fodla⁷²¹ denilen imâret ekmeğini ezdirip dağıtan veya satan kişiye fodlacı denir.⁷²² Fodlacıbâşı ise, bu kişilerin başında olan sorumludur. Defterimizde bu görevde bulunan tek kişi, Gerede Mahallesi’ndeki Yeni Câmî‘-i Şerîf İmâreti’nde yaşayan fodlacıbâşı Manastırlı Ali Ağa ibn Salih (9/12)’dir. Ayrıca yine defterimizde İstavros Mahallesi’nde yaşayan fodlacıbâşı mahdûmu olarak tanınan Mehmed Efendi ibn Ahmed (14/18) isimli birine de rastlamaktayız.

II. TARİKATLER

Tarîkat, yol demektir. İnsanları Allah’a ulaştıran yol manasına gelmekte olup tutulan bu yol; bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak ahlakını güzelleştirmeyi, kötülüklerden arınmayı ve Allah’a ulaşmayı hedef edinen tasavvuf yoludur. Dolayısıyla

⁷¹⁹ İlhan Ayverdi, *Misalli*, II, s.1208.

⁷²⁰ İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.3215.

⁷²¹ Fodla: Eskiden imâretlerde fakirlere, medreselerde talebelere ve görevlilere, yeniçeri ocaklarında askerlere dağıtılan, kepekli undan yapılan pide şeklindeki yassı bir ekmeğdir.

⁷²² İlhan Ayverdi, *Misalli*, I, s.972-973.

tarikatler, ibadet ve zikir ile Allah'a ulaşmayı esas almışlardır ki, buna da tasavvuf denir.⁷²³

İncelediğimiz defterde tarikatlerle alakalı birkaç dergâh ve tekke isimden başka bir bilgilere rastlayamadık. Defterimizde bu geçen yerler;

Bandırma Dergâh-ı Şerîfi; incelediğimiz defterde **1.** hüccette ismi geçen bu dergâhın vefât eden postnişîninin es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Fahreddin Efendi ibnu'l-merhûm Abdurrahman Selamet Efendi, zâkirbâşısının ise Mehmed Ali Efendi ibn Mehmed b. Abdullah olduğunu görmekteyiz.

Beglerbegi Tekkesi; Abdullah Ağa Mahallesi'nde Bedevi Tekkesi Sokağı'ndadır. Dergâhı Seyyid Hüseyin Hıfzı Efendi, 1854-55 yılında kurmuş ve dergâhın ilk şeyhi olmuştur. **18.** hüccette geçen tekke ile ilgili bir bilgi bulunmamakla beraber sadece imâmının Hâfız Mehmed Rasim Efendi ibn Atâ olduğunu görmekteyiz.

Kelâmî Dergâh-ı Şerîfi; tekke, Fatih Şehremini'de Mevlevihane kapısından Yayla çarşısı semtinde Odabaşı çarşısı mevkiinde bulunmaktadır. Hâlidîyye⁷²⁴ tarikatına ait önemli tekkelerdendir. İncelediğimiz defterde **85.** hüccette rastladığımız bu dergâh-ı şerîfin postnişîni ise yine kayıтта geçtiği üzere reşâdetlü zehâdetlü es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Esad Efendi ibnu's-Şeyh Said Efendi'dir.

III. VAKIFLAR

İslam tarihinin ilk yıllarından günümüze kadar önemini ve işlevini sürdüren bir kurum olan vakıflar, sosyal hayatın hemen her alanında faaliyet gösteren, birçok toplumsal ve ekonomik ihtiyacın karşılanmasında önemli bir rol oynayan kurum olmuştur.⁷²⁵

Vakıflar, Osmanlı tarihinin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatında son derece önemli bir yere sahip müesseselerdir. Allah rızasını kazanmak ve hayra hizmet etmek

⁷²³ İlhan Ayverdi, *Misalli*, III, s.3035; Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.65.

⁷²⁴ Hâlidîyye Tarikatı: Nakşibendiyye tarikatının bir şubesi olarak Hâlid-i Bağdâdî (1826) tarafından kurulmuştur. Abdurrahman Memiş, "Osmanlı'da Tekkeler, Sosyal Fonksiyonları ve İstanbul'da Hâlidî Tekkeleri", *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.515, 517.

⁷²⁵ Tahsin Özcan, *Vakıf Medeniyeti ve Para Vakıfları*, Türkiye Finans Kültür Yayınları, İstanbul, 2010, s.13.

için kurulan vakıf müesseseleri, Osmanlı toplumdaki yardımlaşma ve dayanışma duygusunu somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Vakıf, sözlükte “durmak, durdurmak, alıkoymak” anlamına gelirken terim olarak, bir mülkün menfaatini halka tahsis edip aynini Allah’ın mülkü hükmünde olarak temlik ve temellükten süresiz men etmektir. Yani vakıf, fakirlere verilen şey, hayır yapmak amacıyla veya Allah rızası için sahip olunan malın süresiz olarak verilmesidir. Vakfın kuruluşu için aranan şartlar yani rükünleri şunlardır;

- Vâkıf (vakfeden),
- Mevkûf (vakfedilen mal),
- Vakıf sigası (irade beyanı),
- Mevkûfün aleyh (vakıftan yararlananlar)’dir.⁷²⁶

Bir vakfın kuruluşunda takip edilen yol genel olarak şöyledir; vâkıf, finansmanını sağladığı cami, mektep, medrese, imâret, çeşme gibi bir hizmet birimini inşa ettirir, daha sonra bu müessesenin cari giderlerini asgari düzeyde karşılayacak gelir temin edecek kaynaklar tahsis ederdi. Bu kaynaklar genellikle arazi ya da ev, dükkân, çarşı, han gibi gayr-ı menkullerden veya nakit paradan oluşmaktaydı. Kurulan vakıf idaresi için bir idareci (mütevelli⁷²⁷) tayin edilir ve vakfiye düzenlenirdi. Vakıf oluşturulurken hazırlanan vakfiye, vakfa dair vâkıfın takririni, şerâitini havi olan vesikaydı. Hâkimin tesciliyle “vakfiye-i müseccele” adını alır ve tescil ile birlikte hükmî şahsiyet haline gelen vakıf, idarî ve iktisadî açıdan bağımsız bir kurum olarak kuruluş amacına uygun bir şekilde faaliyetlerini sürdürürdü.⁷²⁸ Vakfiye, dibâce (giriş), vakfın hizmet şartları ve sonuç olarak üç ana bölümden oluşurdu.

Allah’a hamd ve senâ, Resûlullah’a salât ve selâm, sonra insanlara yardım ile hayrı teşvik edici ayet ve hadisler, bazen de güzel söz ve şiirler bulunan vakfiyelerde şu hususlar yer alır;

---

⁷²⁶ Hacı Mehmet Günay, “Vakıf”, *DİA*, XXXXII, İstanbul 2012, s.475; M. Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, s.245; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.284, 297; Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.21.

⁷²⁷ Mütevelli: vakfın umur ve mesalihini ahkâm-ı şer’iyye ve şeraiti vakfiye dairesinde idare etmek üzere tayin olunan kimselerdir. Vakıfla ilgili işlemlerde veya vakıf mallarına dair hususlarda vakfın mütevellisi olan bu kişinin rızası gereklidir. Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.287.

⁷²⁸ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istilahat*, IV, s.287; Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.22.

1. Vakf olunan malların neler olduğu
2. Vakf olunan bu malların nasıl idare edileceği
3. Vakıf gelirlerinin nelere ve kimlere sarfedileceği
4. Vakfın, kimler tarafından yönetileceği, müessesede kaç kişinin çalışacağı, bunlara ne kadar ücret verileceği ve bu ücretlerin hangi gelirlerden sağlanacağı, eşya ve evin fiyatı vs. konular ayrıntılı bir şekilde açıklanır.
5. Kadı'nın, vakfın sıhhat ve lüzumuna dair hükmü
6. Sonunda da tarih ile şahitlerin mühürleri ve üst kısmında kadı'nın mührü bulunur.⁷²⁹

İslam'ın ilk dönemlerinde temeli atılan vakıf kurma anlayışı, sonraki dönemlerde de aynı şekilde devam etmiş; farklı alanlarda vakıf şeklinde oluşturulan hizmet birimleri yaygınlık kazanmıştır. Kendisinden önceki vakıf mirasını devralan Osmanlılar da, vakıf kurumunu hem teorik açıdan hem de uygulamada son derece geliştirmiş; para vakıfları, icâreteyn, gedik gibi uygulamalarda da görüldüğü gibi farklı alanlarda yaptığı değişiklikler ile Osmanlı'ya özgü modeller ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak da vakıf anlayışı çerçevesinde gelişen kurumlar, Osmanlı şehirlerinin ve diğer yerleşim yerlerinin kuruluşunda, altyapısının oluşturulmasında ve imarında, günlük hayatın işleyişinde son derece etkin roller üstlenmişlerdir. Özetle, Osmanlı toplumu, vakıf anlayışını geliştirerek vakıfları sosyal ve ekonomik hayatın her yönünde aktif hizmet veren önemli kurumlar haline getirmiştir.⁷³⁰

Bir vakfın mütevellisi mevcut iken, kimse o vakfın tasarruflarına karışamazdı. Mütevellilerin tasarrufları ancak belli makam ve kişilerce teftiş ve kontrol edilirdi. Bu teftiş ve kontrol işini yani nezaret görevini yürütenlerin görevi, zikri geçen Evkâf

---

⁷²⁹ Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, s.50-51.

⁷³⁰ Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.30-31, 43.

Hümâyûn Nezâreti⁷³¹ 'nin kurulması ve görevleri tamamen üzerine almasıyla son bulmuştur.⁷³²

Değişik şekillerde idare edilen vakıfların ilerleyen yıllar içerisinde faaliyet alanlarının çeşitlenmesi ve idaresinin gittikçe zorlaşması, evkaf teşkilatının giderek karmaşık bir hal alması sebebiyle belli bir düzeni sağlamak amacıyla bütün vakıfların bir araya getirilmesi ihtiyacı doğmuş ve bu amaçla Evkâf Nezâreti kurulmuştur.⁷³³

II. Mahmud zamanında 1826 yılında kurulan nezâret ile vakıflar, tek bir elden idare edilmeye başlanmıştır. Başlangıçta “Sultan Vakıfları”nın gelirlerini toplayıp korumak, bu vakıflara ait hayır kurumlarındaki görevlilerin maaşları, bu müesseselerin tamirleri, gerektiğinde inşaları ve devamlılıklarını sağlamak amacıyla kurulmuş, zamanla genişleyerek mütevellileri bulunmayan veya mütevellisi bulunduğu halde vakfa zararı dokunan kimselerin yönetimindeki vakıfları da, yönetmek üzere idarelerini üstlenmiştir. Daha sonra da Osmanlı Devleti’ndeki vakıfların nezâretini üstlenmiştir. Osmanlı’nın son dönemlerine kadar devam eden nezâret 1924 yılında ortadan kaldırılarak Başbakanlığa bağlı bir genel müdürlük haline getirilmiştir.⁷³⁴

Vakıf Bünyesinde Yer Alan Vakıf Türleri: Vakıf bünyesindeki vakıflar, daha çok gelir getirmeye yönelik yatırımlar olan ve akarât-ı mevkûfe adı verilen arazi, ev, dükkân, çarşı, han, hamam gibi gayr-ı menkullerden oluşan emlaklar ve paradan oluşan para vakıfları ile vakfin amacına yönelik faaliyetler için kullanılan ve müessesât-ı hayriye adı verilen cami, mescid, mektep, medrese, şifahane, çeşme, yol, köprü gibi hizmet amaçlı bina ve tesislerdir. Defterimizde kayıtlarda bu vakıf türlerine sıkça rastlamaktayız.

Vakıflar içerisinde şahıslar tarafından Allah rızasını kazanmak için, yolcu ve fakirlere yardım amaçlı yapılmış vakıflar, camilerde vâz edilmesi, tefsir, hadis, fıkıh okutulması, hatm eden çocuklara bir miktar para verilmesi, fakir mektep çocuklarına Nebe’ ve Mülk surelerinin alınması için yapılmış vakıflar, camilerde, zaviyelerde

⁷³¹ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 44-45/62.

⁷³² Ahmed Akgündüz, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 2. Basım, OSAV, İstanbul 1996, s.356.

⁷³³ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.362.

⁷³⁴ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.362; Ziya Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, s.112, 117, 121.

mevlid-i şerif okutturulması için yapılmış vakıflar, Ramazan-ı şerifte ve diğer mübarek günlerin akşamında cami cemaatine hurma, zeytin, su dağıtılması için yapılmış vakıflar, dinî ve ilmî kitapların yazılması, alınması, tamir ve ciltlenmesi ve hayr müesseselerinin yaşayabilmesi için yapılan vakıflar türleri de bulunmaktadır.⁷³⁵

Yukarıda zikrettiğimiz bu tür vakıflara dair örnekler defterimizde de mevcuttur. İncelediğimiz kayıtlarda karşımıza çıkan akarât-ı mevkûfeye dâhil vakıf çeşitlerinden bazıları ve vakıfla ilgili kayıtlarda geçen bilgiler şunlardır;

- Kuzguncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda kâin Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lu ve 17 no'lu ma'lûmü'l-hudûd bir bâb menzil⁷³⁶

- Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kādî'asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı müsakkafâtından Üsküdâr'da Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde ve caddesinde kâin 316 no'lu mukaddemâ berber ve'l-yevm bir bâb gazino ve 318 no'lu ma'lûmü'l-hudûd bir bâb kassâb dükkânları⁷³⁷

- İstanbul'da Aksarây civârında Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi'nde Aksarây Caddesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf tütüncü dükkânı ile Ayâsofya-i Kebîr civarında Yerebatan Mahallesi'nde Muharrem Efendi Sokağı'nda kâin ma'lûmü'l-hudûd 7 no'lu bir kıt'a vakıf menzil arsası⁷³⁸

- Abdullah Ağa'nın Ürgüb Kazâsı'nda kâin binâ ve inşâsına muvaffak olduğu çeşmelerin vakfı müsakkafâtından olan her biri ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd dekâkîn⁷³⁹

- Burgürlü Karyesi hudûdu dâhilinde Çakaldağı nâm mahalde kâin mükerrer beş no'lu Aziz Mahmud Efendi Hazretleri'nin Vakf-ı Şerîfi'ne senevî beş kuruş

⁷³⁵ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, IV, s.302-304; Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.30-31, 43.

⁷³⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 51/74.

⁷³⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 11/15.

⁷³⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 49/70.

⁷³⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 54/79.

mukāta‘alu cümle ebniye ve kürûm ve eşcârı mülk içindeki köşkle birlikte üç dönüm mikdârı bir kıt‘a bağ⁷⁴⁰

Vakıfların Gelir Kaynakları: Çeşitli hizmetlerin yürütülmesinde maddi destek sağlayan vakıflar, kuruluşlarında iki ana kaynaktan beslenmektedir. Bunlardan ilki, Osmanlı hanedanı ve devlet ricali tarafından yapılan tahsisler ve Osmanlı hanedanı ile devlet ricali dışında kalan ahalinin sadaka-i cariyeye anlayışıyla verdiği bağışlardır.⁷⁴¹

Genel itibariyle vakfedilen mallara bakıldığında her türlü menkul ve gayr-ı menkul vakfedilebilmekteydi. Gelirinden yararlanan arazi, bağ, bahçe ve maden ocağı gibi vakıf gayr-ı menkullere “müstegallât”, üstü kapalı iş hanı, çarşı ve ev gibi akarlara da “müsakkafât” denilmektedir. Vakıf işletmelerinde müsakkafât kısmı icâre-i vâhide veya icâreteyn usulü ile kiraya verilirken, müstegallât kısmı ise bu iki tür kiralama usulüne ek olarak mukāta‘a usulü ile de kiraya verilebilmektedir.⁷⁴² Vakıfların gelirlerini inceleyecek olursak;

1. Arazi Gelirleri; bu tür gelirin sağladığı arazilerin kullanımı veya mülkiyeti vakfa ait olabilirdi. Arazi gelirleri, devlet adamları tarafından kurulan irsâdî vakıfların gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturmaktaydı. Gelirler, arazinin vakıf görevlileri tarafından işletilmesi, arazi üzerinde ürün ortaklığı kurulması veya arazinin kiralınması (mukāta‘a) şeklinde sağlanmaktaydı.⁷⁴³

Osmanlı hukukunda beş çeşit arazi vardı. Bunlar; arazi-i mevkûfe (vakıf arazi), arazi-i memlûke (mülk arazi), arazi-i mevat (mevat arazi), arazi-i metrûke (metrûk arazi) ve arazi-i mirîye (mirî arazi)’dir. İncelediğimiz defterde bu arazi çeşitlerine dair örnekler bulunmakla beraber bizi ilgilendiren arazi çeşidi vakıf arazilerdir. **96.** hüccette, Burgûrlu Karyesi’nde Çakaldağı denilen yerde beş no’lu olan ve Aziz Mahmud Efendi Hazretleri’nin Vakf-ı Şerîfi’ne senelik beş kuruş mukāta‘alu bi’l-cümle ebniye ve kürûm ve eşcârı mülk olan ve içinde köşkü bulunan üç dönümlük bağın yarı hissesinin borca rehin olarak gösterildiğini ve dâin tarafından bağ ve içindekilerin medyûnelere âriyet olarak verildiğini görmekteyiz.

⁷⁴⁰ *Üsküdar 761 No’lu ŞS*, 64/96.

⁷⁴¹ Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.30-31, 46.

⁷⁴² Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.286; Hacı Mehmet Günay, “Vakıf”, s.478.

⁷⁴³ Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.30-31, 47.

2. *Kira Gelirleri*; bu tür gelirler, vakfa ait çarşı, imalathâne, han, hamam, ev, oda gibi gayr-ı menkullerden elde edilmekteydi. Vakfa ait bu gayr-ı menkuller, kiraya verilmesi bakımından icâre-i vâhideli, icâreteynli, mukâta‘alı ve icâre-i vâhide-i kadîmeli şeklinde dört gruba ayrılırdı.⁷⁴⁴

İcâreteynli vakıf; icâreteyn ile yani icâre-i muaccele ve icâre-i müeccele adıyla tayin olunan bir kira bedeli karşılığında tasarruf edilen, ferâğ ve intikal cari olan musakkafât ve müstegallâttır. İcâre-i muaccele, peşin alınan kira bedeli; icâre-i müeccele ise senelik veya aylık alınan kira bedelidir. Böyle bir vakfın müste‘cirine yani kiracısına “bi’l-icâreteyn mutasarrıf” denir. Kiralanan bu vakıflar mazbût vakıflar⁷⁴⁵ veya mülhak vakıflar⁷⁴⁶ olabilir.

Bu kiralama şeklinde kiracı sadece kiralananndan yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanma hakkında intikal ve ferâğ söz konusu olabilir.⁷⁴⁷ Defterimizde bu tür vakıfla ilgili bilgiler, borç ve vekâletle adıyla kayıtlı hükümler içerisinde yer almaktadır. Bu kayıtlardan;

15. hüccette, Üsküdar’da Davud Paşa Mahallesi’nde yaşayan Ermeni milletinden Hacı Karabet veled-i Arsen, Mösyö Pavlo’nun vekilinden iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu borç almaktadır. Aldığı bu borç karşılığında kendi ifadesiyle “*bâ-temessükât mütevellî bi’l-icâreteyn*” tasarrufunda olan Haremeyn-i Muhteremeyn’e mülhik evkâfdan Kādî‘asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı müsakkafâtından Üsküdar’da Selami Ali Efendi Mahallesi’nde ve caddesinde bulunan 316 no’lu önceden berber şuan bir bâb gazino ve 318 no’lu ma‘lûmü’l-hudûd bir bâb kassâb dükkânları ile dükkânlarda mevcut olan beyne’l-esnâf berber ve duhânî gediği ta‘bîr olunan âlât-ı lâzime-i ma‘lûmenin nısf hisse-i şâyi‘alarını Mösyö Pavlo’ya mütevellînin kabulüyle vefâen ferâğ etmiştir. Vakıf mallarının rehin olarak verilmesi söz konusu olmadığından

⁷⁴⁴ Tahsin Özcan, *a.g.e.*, s.30-31, 47-48.

⁷⁴⁵ Mazbût Vakıflar: Tevliyeti vakıf tarafından şart koşulan şahsın uhdesinde bulunduğu halde sadece idaresi mazbût olan ve doğrudan doğruya Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti tarafından idare edilen vakıflardır. Bu vakıflar; Selâtin vakıfları, mütevellisi kalmayan vakıflar ve idaresi mazbût vakıflardır. Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.367-368.

⁷⁴⁶ Mülhak Vakıflar: Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti’nin nezâret ve kontrolü altında, mütevellileri tarafından idare edilen vakıflardır. Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.368.

⁷⁴⁷ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.447; Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahat*, IV, s.295.

burada vakıf malı üzerindeki tasarruf hakkının mütevellinin rızasıyla vefâen ferâğ edildiği görmekteyiz.

82. hüccette ise, Üsküdar'a tâbi' Beglerbegi'nde İstavros Mahallesi'nde yaşayan el-Hâc İbrahim Ağa ibn Ali, mahkeme huzurunda 11 Recebül'1-ferd 1307 tarihli bir kıt'a sened-i hâkânîye göre İstavros Karyesi'nde Orta Sokak'da kâin Haremeyn-i Muhteremeyn hazînesinden mazbût evkâfdan şehriye kırk akçe icâre-i müeccelelü ma'lûmü'l-hudûd 10 no'lu bir bâb vakıf menzilin kendisi ile zevcesi Azime Hanım ibneti Hüseyin'in yarı yarıya tasarruflarında olduğunu beyan etmektedir. Bu kayıtta icâreteynli vakıf malının aylık icâre-i müecceleli şekilde kiralandığını görmekteyiz.

İcâre-i vâhideli vakıflar, geçici bir zaman için kiraya verilen vakıflardır. Bu vakıflarda icâreteynli vakıfların aksine ferâğ ve intikal cari değildir.⁷⁴⁸ İncelediğimiz defterde normal kira nakdi ile kiralanen bu tür vakıf örneklerinden; **79.** hüccette geçen inşa edilmiş çeşmelerin vakfî müsakkafâtından olan vakıf dükkânları, **63.** hüccette geçen kiralığa çıkarılan vakıf menzili ve **105.** hüccette kirada olan bağ, dükkân ve menzili zikredebiliriz.

İcâre-i vâhide-i kadîmeli vakıflar, 1913 tarihli İntikâlât Kanun-ı Muvakkatı'nın kullandığı bir tabir olup, icâre-i vâhide yani normal kira akdi ile işletilen vakıflar anlamını taşımaktadır. Bu vakıf türünde kiracının ya da mütevellinin mirasçıları herhangi bir intikal hakkına sahip değildir. Bu vakıflar, üç yıldan fazla kiralanamayanlar ve icâreteyne çevrilemeyenler olarak ayrılmaktadır.⁷⁴⁹ Defterimizde bu tür bir kiralama şeklinde bir örneğe rastlayamadık.

Mukâtaa'lı vakıflar; arsası mukâtaa'lı vakıf, binaları veya ağaçları mülk veya vakıf olan musakkafât ve müstegallâttır. Mukata'a, üzerinde mülk binalar inşa edilmiş veya ağaçlar dikilmiş bir vakıf arsa için tayin edilmiş olan senelik kira bedelidir. Şahıs, vakıf arsayı ecr-i misli karşılığında kiralar ve kira bedelini verdikçe arsa üzerinde kendi mülkü olmak üzere inşaat yapabilir veya ağaç dikebilir. Bu uzun vadeli akitte, mutasarrıf olan kiracı arazi üzerinde sınırlı bir aynî hak kazanmaktadır.⁷⁵⁰ İncelediğimiz

⁷⁴⁸ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.447.

⁷⁴⁹ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.496.

⁷⁵⁰ Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.487; Ömer Nasuhi Bilmen, *İstilahat*, IV, s.295.

kayıtlarda bu tür vakıflara, vekâlet kaydı olan **74.** hükümde ve idâne kaydı olan **96.** hükümde rastlamaktayız.

74. hüccette, Üsküdar'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde yaşayan Rum milletinden Maryora Kadın ibneti Dimitri, mahkeme huzurunda Kuzguncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda kâin Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lı ve 17 no'lu ma'lûmü'l-hudûd bir bâb menzil sekiz sehm olup bunun üç sehminin mütevellîden aldığı senede göre tasarrufunda olduğunu beyan etmektedir. Davanın devamında mutasarrıf olduğu menzildeki bu üç sehmi, Galata'ya muzâfe kasaba-i Beşiktaş'da Ortaköy'de yaşayan yine Rum milletinden ve selimici? esnâfindan Hırsto veled-i Peratomos'a otuz aded lira-yi osmanî karşılığında defterhâne-i hâkânî'de me'mûr huzûrunda Hırsto'ya ferâğ-ı kat'î ile ferâğ etmektedir. Bu hükümde mukâtaa'lı vakıftaki tasarruf hakkının ferâğ edilebildiğini görmekteyiz.

Daha önce zikrettiğimiz **96.** hücceti mukâtaa'lı vakıflara örnek teşkil ettiğinden tekrar zikredeceğiz. Bu kayıтта, Üsküdar'a tâbi' Bulgurlu Karyesi'nde yaşayan Fatıma Ebru Hanım ibneti Abdullah ve Zehra İhsan Hanım ibneti Sadık Hanımların, tasarruflarında olan Burgurlu Karyesi'nde Çakaldağı denilen yerde beş no'lu Aziz Mahmud Efendi Hazretleri'nin Vakf-ı Şerîfi'ne senelik beş kuruş mukâta'alı üç dönümlük bağdaki yarı hisselerini, borçları olan on dokuz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruş karşılığında rehin olarak gösterdiklerini ve dâin Emine Hanım ibneti Ebû Bekir tarafından kendilerine bağın âriyet olarak verildiğini görmekteyiz.

3. Nakit Paradan Elde Edilen Gelirler; vakıf sistemi içinde gayr-ı menkul vakıf malları yanında para vakıflarının da büyük bir önemi vardı. Diğer vakıflarda asl-ı mal vakfa gelir getiren herhangi bir gayr-ı menkul iken bu tür vakıfta ana kaynak asl-ı mal denilen nakit paraydı. Vakfedilen nakit para, vakfi kuran kişinin tespit ettiği vakfiyede öngörülen amaçlar için harcanmaktaydı.⁷⁵¹

---

⁷⁵¹ Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.166.

Para vakıfları, *muâmele-i şer'iyeye* usûlü ile kredi işlemlerinin yürütüldüğü temel kurumlardı. Para vakfında, vakıf para belirli bir müddetle bir kimseye ödünç verilirdi. O müddet zarfında ne kadar faiz tutuyorsa bunu borç haline getirmek için vakfın malından ödünç para alan kimseye o kadar para karşılığında bir mal satılır ve o kimse o malı vakfa hibe ederdi. Bu suretle faiz hukukî bir borç halini almaktaydı.⁷⁵²

Para vakfiyla alakalı defterimizde tek kayıt bulunmaktadır. **104.** hüccet olan bu kaydın adı, hâmiş-i idânedir. Bu kayıt, isminden de anlaşılacağı üzere evvelden alınan bir borcun devamı niteliğindedir. Kayıtta zikredildiği üzere, Ali Rıza Efendi para vakfi mütevelliyesi Zekiye Hanım'dan 1311 senesinde beş bin kuruş borç almış ve bu dava zamanın Üsküdar nâibi Yahya Efendi'nin hüccet siciline kaydedilmiştir. Alınan borcun beş yıllık ödemesi süresinin dolmuş ve bu sürenin üzerinden de altı ay on beş günlük gecikme olmuştur. Borcun, beş yıllık ödeme süresinin üç bin kuruş gecikmenin de üç yüz yirmi beş kuruş olan toplamda üç bin üç yüz yirmi beş kuruş nemâsı Ali Rıza Efendi tarafından mütevelliyeye ödenmiştir. Ancak Ali Rıza Efendi, para vakfi mütevelliyesi Zekiye Hanım'a ödemesi gereken asıl borcu olan beş bin kuruşu ödemeyip ayrıca üç bin kuruş daha borç almış ve tümünü beş sene müddette ödemeyi taahhüd etmiştir. Bu borcu karşılığında tasarrufunda olan ve muhtemelen evvelki kayıtta bilgileri zikredilen gedikteki iki sehm hissesini kemâ-kân rehiniyyetde ilka eylemiştir. Mahkeme ve mütevelliyeye huzurunda şahitlerin Ali Rıza Efendi'nin sekiz bin kuruş borcu olduğuna her biri kefil olup şهادetleriyle bu dava kayda geçirilmiştir. Hüccet sonunda kayıt tarihi 20 Cemâziye'l-ülâ 1317 ve hemen akabinde muhtemelen borcun ödeme süresinin dolacağı tarih olan 20 Cemâziye'l-ülâ 1322 kaydı düşürülmüştür.

4. Diğer Gelirler; bu gelirler içerisine giderek gelişen İstanbul'un iki yakası arasında çalışan kayıkçılık ile Osmanlı'nın son dönemlerinde uygulanmaya başlayan ve işkollarının imalathaneleri olan gedikleri zikretmek mümkündür. İncelediğimiz defterde zikri geçen bazı iskeleler ve kayıkçılık mesleğinde bulunan şahıs isimleri dışında mesleğe ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Gedik uygulamasına bakacak olursak, defterimizde ilgili kayıtlar az da olsa da genel bir malumat edinmek mümkündür. Bu kayıtlarda gedik üzerinde tasarrufu bulunan kişi, gedik türü, gedğin

⁷⁵² Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, s.165-166.

nerede olduğu ve gediğın hangi hukukî muameleye konu olduğu bilgilerine ulaşmaktayız. Buna göre;

15. hüccette, Hacı Karabet veled-i Arsen, Mösyö Pavlo'nun vekilinden borç aldığı iki yüz aded tām yüzlük mecîdî altûnu karşılığında bâ-temessükât mütevellî bi'l-icâreteyn tasarrufunda olan Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kâdî'asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı müsakkafâtından Üsküdar'da Selami Ali Efendi Mahallesi'nde ve caddesinde bulunan 316 no'lu önceden berber şuan bir bâb gazino ve 318 no'lu ma'lûmü'l-hudûd bir bâb kassâb dükkânları ile dükkânlarda mevcût ve müstakırr⁷⁵³ beyne'l-esnâf berber ve duhânî gediği ta'bîr olunan âlât-ı lâzime-i ma'lûmenin nısf hisse-i şâyi'alarını Mösyö Pavlo'ya bâ-re'yi mütevellî vefâen ferâğ etmektedir.

45. hüccette, Fatıma Zehra Hanım, Mehmed Faik ve İbrahim Talat Efendilerin vasîsinden borç aldığı yüz otuz altı aded tām yüzlük mecîdî altûnu karşılığında iki kıt'a sened-i hâkânîye göre tasarrufunda olan İstanbul'da Çarşu-yu Kebîr'de Yağlıkcılar Sokağı'nda kâin 11 no'lu bir bâb dükkânda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmli⁷⁵⁴ ve şehrî otuz akçe icâre-i müeccelelü müstakil kazzâz gediği ile yine aynı yerde kâin 17 no'lu bir bâb dükkânda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmli ve şehrî altmış akçe icâre-i müeccelelü diğerk kazzâz gediğindeki 1/3 hissesini Mehmed Faik ve İbrahim Talat Efendilere vefâen ferâğ etmektedir.

70. hüccette, es-Seyyid Mehmed Rüşdi Beg, İstanbul'da Aksaray civârında Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi'nde mezkûr Aksaray Caddesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf tütüncü dükkânı ile dükkânda müstakırr vakıf tütüncü gediğinin tasarrufunda olan yarı hissesini talipleri zuhurunda ferâğ etmek istemektedir.

104. hüccette ise, Ali Rıza Efendi, para vakfı mütevelliyesi Zekiye Hanım ibneti Raif'ten beş sene evvel beş bin sonradan da üç bin kuruş olmak üzere toplamda aldığı sekiz bin kuruş borcu karşılığında muhtemelen 1311 senesindeki (beş sene

⁷⁵³ Dükkân, mağaza, vs. belli bir yerde tasarruf hakkı doğuran ve sadece bulunduğu yerde icra olunmak mecburiyeti olan gediktir. Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.512.

⁷⁵⁴ II. Mahmud ve Haremeyn vakıflarına bağlanan ve mutasarrıflarının eline yeniden senet verilen vakıf gediklerdir. Ahmed Akgündüz, *Vakıf Müessesesi*, s.515.

evvelki) Üsküdar nâibi Yahya Efendi'nin hüccet sicilindeki, türü ve yeri belirtilen gedikteki iki sehm hissesini kemâ-kân rehiniyyetde ilkâ eylemektedir.

Gedikle ilgili zikredilen bu bilgiler ışığında, gediklerin genellikle borç karşılığında gösterildiğini ve ferâğ uygulamalarına (vefâen ve kat'î) konu olduğunu söylemek mümkündür.

Defterde ismi geçen vakıflar;

- Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kādî'asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı (11/15)

- Aziz Mahmud Efendi Hazretleri'nin Vakf-ı Şerîfi (64/96)

- Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa Vakfı (51/74)

- Haremeyn-i Muhteremeyn hazînesinden mazbût evkâf (56/82)

IV. EĞİTİM

Osmanlı Devleti, XVII. yüzyıla kadar askerî, siyasî, ekonomik, kültür ve sanat gibi alanlarda Avrupa devletleri ile diğer İslamî devletlere göre ileri bir seviyedeydi. Lakin bu yüzyıldan sonra başta siyasî ve askerî olmak üzere pek çok alanda gerilemeye başladı.

XVII. yüzyıldan itibaren pek çok alandaki gücünü ve üstünlüğünü kaybetmeye başlayan Osmanlı, özellikle XVIII. yüzyılda Batı ve Batı teknolojisinden yararlanarak teknik, kültür vd. alanlarda kendini geliştirme ihtiyacı duymaya başladı. Bu ihtiyacı karşılayamayan medreseler önemini kaybederken yeni eğitim yerleri kurulmaya başladı. Yenileşme ve ülkenin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeni eğitim yerleri açılırken, eğitim yerlerinin içyapısı, öğretim metodu ve ders içeriği gibi alanlar da belirlendi.

Osmanlı'nın Avrupalı devletler karşısında askerî açıdan yeniden güçlenme ihtiyacı neticesinde, ilk kurulan modern eğitim kurumları askerî okullar oldu.⁷⁵⁵

1830'ların sonlarında Osmanlı'da, devlet sivil okullarının (mekteplerin) ortaya çıkışı ve XIX. yüzyılın ikinci yarısında bu okulların dış vilayetlere yayılışı ile İmparatorluk dâhilindeki eğitim alanında kurumsallaşmış laikleşme süreci başladı. Osmanlı sivil okulları, Osmanlı toplumundaki çok farklılaşmış gruplar arasındaki dil ve din ayrımını, Osmanlı gençliğinin hepsine evrensel bir eğitim vererek aşmayı hedeflemekteydi.⁷⁵⁶ Zira Tanzimat Fermanı (1839)'nın ilanından sonra modernleşme yolunda eğitim yerleri ön planda tutuldu. Bu amaçla ilk olarak “*Meclis-i Maarif-i Umûmiye*”, sonra da “*Mekâtib-i Umûmiye Nezâreti*” kuruldu. 1869 yılında yayınlanan “*Maarif-i Umûmiye Nizâm-nâmesi*” ile de eğitime daha çağdaş bir yapı verildi. 1873'ten sonra idadî, sultanî ve iptidaî denilen çağdaş okullar açılmaya başladı.⁷⁵⁷

Tanzimat sonrası döneme bakıldığında Osmanlı Devleti'nde bulunan eğitim-öğretim yerleri şunlardı:

1. Geleneksel İslam okulları (medrese, darü'l-hadis, darü'l-kur'an)
2. Çeşitli azınlık topluluklarının mahallî millet okulları
3. Avrupa'nın ve Amerika'nın parasal destek verdiği misyoner ve din okulları
4. Osmanlı askerî okulları
5. Meslek ve fen okulları
6. Özel teşebbüs ve sermaye ile kurulmuş Müslüman okullar
7. Bir mezhebe bağlı olmayan Avrupa okulları⁷⁵⁸

⁷⁵⁵ Emin Yolalıcı, “XIX. Yüzyıl ve Sonrasında Osmanlı Devleti'nde Eğitim ve Öğretim Kurumları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.281-282.

⁷⁵⁶ Habil Randi Deguilhem, “Şam Eyaleti Örneğinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitimin Laikleşmesi”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.231.

⁷⁵⁷ Emin Yolalıcı, *a.g.m.*, s.282-283.

⁷⁵⁸ Habil Randi Deguilhem, *a.g.m.*, s.231.

A. Defterde İsmi Geçen Eğitim Yerleri

*Bahriyye Mektebi*⁷⁵⁹ : İlk olarak 1775 yılında I. Abdülhamid zamanında Mühendishâne-i Bahr-i Hümâyûn adıyla kurulan ve zamanla bu adı alan deniz harp okuludur.⁷⁶⁰

*Bâş Tetimme Medresesi*⁷⁶¹ : İncelediğimiz defterde Ebû'l-Feth Sultân Mehmed Hân Aliyyü'r-Rahme ve'l-Gufrân Hazretleri Câmî'-i Şerîfi civârında Karadeniz cihetinde bulunduğu bilgisine ulaşmaktayız.

*Mekteb-i Hukûk-i Şâhâne*⁷⁶² : 1880 yılında açılan okul, hukuk eğitimi konusunda açılan yüksek okullardandı. Nizâmnâmesi 1878 yılında çıkarılan mektebin öğrenim süresi 4 yıl olup Maarif Nezâreti'ne bağlıydı.⁷⁶³

*Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne*⁷⁶⁴ : 1877 yılında açılan okul ehliyetli memur yetiştirmek amacıyla kurulan bir yüksek okuldu. İdadî kısmı 4, mülkiye kısmı 3 olmak üzere öğrenim süresi 7 yıldır.⁷⁶⁵

*Mekteb-i Rüşdiyye*⁷⁶⁶ : İncelediğimiz kayıta bulunduğu yer, Toptaşı'ydı. Mektep, Sultan Abdülaziz tarafından 1875 yılında yaptırılmıştır. Mektep, önceden Atik Vailde Sultan'ın tabhânesi olarak Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş, sonra süvari kışlası, daha sonra da rüşdiye mektebine çevrilmiştir.⁷⁶⁷

*Mekteb-i Sultânî*⁷⁶⁸ : Diğer adıyla Galatasaray Sultanîsi'dir. 1868 yılında Sultan Abdülaziz döneminde, Fransız liseleri ayarında bir mektebe sahip olma ve Osmanlıcılık siyaseti amacıyla açılmıştır. Öğrenim süresi, 3 yıl hazırlık sınıfı olmak üzere toplamda 5 yıldır.⁷⁶⁹

---

⁷⁵⁹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5, 16/22.

⁷⁶⁰ Cahit Yalçın, "Osmanlılar'da Eğitimin Çağdaşlaşması Askeri Okullar", *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.238.

⁷⁶¹ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5.

⁷⁶² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 3/5.

⁷⁶³ Emin Yolalıcı, *a.g.m.*, s.292.

⁷⁶⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 21/27.

⁷⁶⁵ Emin Yolalıcı, *a.g.m.*, s.291.

⁷⁶⁶ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 64/95.

⁷⁶⁷ İbrahim Hakkı Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, II, s.301-302.

⁷⁶⁸ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 71/105.

⁷⁶⁹ Emin Yolalıcı, *a.g.m.*, s.287.

*Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne*⁷⁷⁰: İlk olarak 1827 yılında Tıbbiyye-i Askeriye-i Şâhâne veya Tıbhâne-i Âmire adıyla sağlık alanında deneyimli kişiler yetiştirmek amacıyla açılmıştır. 1836'da cerrâhhâne ile birleştirilerek bu adı aldı. Öğrenim süresi 4 yıldır. Yapı, II. Abdülhamid tarafından 1902-1903 yıllarında yaptırılmış, günümüzde Numune Hastanesi karşısındaki yerdir.⁷⁷¹

*Mühendishâne-i Berrî Mektebi*⁷⁷²: İlk olarak 1796 yılında III. Selim zamanında "Mühendishâne-i Berrî Hümâyûn" adıyla açılan mektep Avrupa usulünde kara harp okuludur. Humbara, mühendislik ve istihkâm öğretimi verilen okulun öğrenim süresi 4 yıldır.⁷⁷³

*Mûsîka-i Hümâyûn*⁷⁷⁴: 1831 yılında II. Mahmud zamanında padişahın Mansure ordusuna bir bando takımı kurma isteği üzerine kurulmuş musiki okuludur. Türkiye'deki çağdaş musikinin öğretildiği ilk müzik okuludur.⁷⁷⁵

*Üsküdar Mekteb-i İ'dâdî*⁷⁷⁶ *Mülkiyyesi*⁷⁷⁷: Mektep, Ahmet Cevdet Paşa'nın Maârif Nâzırlığı zamanında Paşakapısı'nda 1875 yılında yaptırılmıştır. Paşakapısı Askerî Rüşdiyesi adıyla yaptırılan mektep, Toptaşı Askerî Rüşdiyesi'nin ihtiyacı karşıladığı gerekçesiyle evvela Mülkiye Rüşdiyesi olmuş, daha sonra 1893 yılında Üsküdar İdâdîsi haline getirilmiştir.⁷⁷⁸

Defterimizde geçen ilimle uğraşan bazı kişilerin isim ve unvanları şunlardır:

Ayâsofya-i Kebîr mucîz ders-i âmlarından fazîletlü Mehmed Yekta Efendi ibn Salih (58/85)

Bahriyye Mektebi mu'allîmininden olup Ebû'l-Feth Sultân Mehmed Hân Aliyyü'r-Rahme ve'l-Gufrân Hazretleri Câmî'-i Şerîfi civârında Karadeniz cihetinde

⁷⁷⁰ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 7/9.

⁷⁷¹ Cahit Yalçın, *a.g.m.*, s.238; İbrahim Hakkı Konyalı, *Üsküdar Tarihi*, II, s.309-310.

⁷⁷² *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 10/14.

⁷⁷³ Cahit Yalçın, *a.g.m.*, s.238.

⁷⁷⁴ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 30/39.

⁷⁷⁵ Cahit Yalçın, *a.g.m.*, s.242.

⁷⁷⁶ İdâdîler, üst bir okula yerleşmeleri için öğrencileri yetiştiren ve öğrenim süresi 3 yıl olan hazırlık mektepleridir. 1845 yılında açılmaya başlayan idâdîler, rüşdiye üstü ve yüksek okulun altı bir öğrenim kurumudur. İlk mülki idâdî 1873 yılında İstanbul'da açılmıştır. Mehmet Mermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.II, s.936.

⁷⁷⁷ *Üsküdar 761 No'lu ŞS*, 38/51.

⁷⁷⁸ Mehmet Mermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.II, s.936.

kâin Bâş Tetimme Medresesi'nde sâkin talebeden Hâfız Ali Efendi ibnu'l-Hâc Ahmed
(3/5)

Mekteb-i Tıbbıyye-i Şâhâne üçüncü sınıf şâgirdânından Mehmed Ali Efendi
ibn Mehmed Reşid (7/9)

Müderresînden fazîletlü Salih Nazım Efendi ibn Şeyh Ahmed Efendi (60/89)

Mühendishâne-i Berrî Mektebi kitâbet mu'allîmi mîrâlây izzetlü Mustafa Nuri
Beg (10/14)

Mekteb-i Sultânî beşinci sınıf talebesinden 'Ayntâblı müteveffâ Mehmed Tahir
Efendizâde Abdullah Hamid Hamdi Efendi ibnu'l-müteveffâyü'l-mûmâileyh Mehmed
Tahir Efendi ibnu'l-Hâc Mehmed (71/105)

BEŞİNCİ BÖLÜM

761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİ

Bu bölümde tezimizin kaynağı ve konusu olan 761 No'lu Üsküdar Şer'îyye Sicilini günümüz harfleriyle yazarken belirlediğimiz usul ve bu usule göre sicilin günümüz harfleriyle yazılmış metni yer almaktadır.

I. 761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİ TRANSKRİPSİYONUNDA TAKİP EDİLEN USUL

1. Günümüzde kullanılan isimler günümüz imlasıyla yazıldı. (Abdurrahman, Osman, Ayşe gibi.)
2. Yer ve meslek adları hariç, kelime başındaki ayn ve hemzeler gösterilmedi. Kelime içerisindeki veya kelime sonundaki ayn ve hemzeler gösterildi.
3. Özel isimlerden sonra gelen hal ve iyelik ekleri kesme işareti (') ile ayrıldı.
4. Kelime içinde ve sonunda ayn ters apostrof (‘) ile, hemzeler ise düz apostrof (ˆ) ile gösterildi.
5. Millet ve dil isimleri büyük harfle başlatıldı.
6. Birden fazla kelimedenden oluşan yer ve müessese isimlerinde her bir kelimenin ilk harfi büyük harfle yazıldı. (Devlet-i Aliyye, Asâkir-i Hazret-i Şâhâne gibi.)
7. Lâm-i ta‘rifle başlayan isimler satır başında ise ilk harfi büyük, satır başında değil ise ilk harfi küçük yazıldı. (El- Hâc, el-hâc gibi)
8. Arapça'da “oğlu” anlamına gelen bin kelimesi b. şeklinde kısaltıldı, “kızı” anlamına gelen binti kelimesi aynen yazıldı.

9. Metindeki meslek ve mahalle, karye vd. yer adların yazımında metne bağlı kalındı.

10. Kaf ve gayın ile başlayan uzun hecelerde a, ı, u harfleri üzeri uzun çizgili şekilde yazıldı. (kânûn, gâib ani'l-meclis gibi)

11. Tekraren yazılmış olan (ibn, b., vd.) kelimeler metin içine tek olarak alındı.

12. Edatlarla bir sonrasında gelen kelime arasına – işareti koyuldu. (bâ-hüccet, mâ-vaka‘a, ber-vech gibi)

13. Türkçe fiillerinin farklı yazımları arasında imla birliği oluşturabilmek için günümüz Türkçe imlası esas alındı. (olup, ettim, edip gibi)

14. Günümüz Türkçesinde kullanımı yaygın olan kelimeler içerisinde geçen ayn ve hemzeler gösterilmedi. (şamdan, nâib gibi)

15. Kayıtların sonundaki “Şühûdü’l-hâl” ibaresinden sonra gelen şahıs isimlerinin aralarına virgöl (,) işareti konuldu.

16. Der-kenârda yer alan bilgiler, Şühûdü’l-hâl akabinde “Der-kenâr” ibaresinden sonra yazıldı.

17. Metinle alakalı der-kenârlar metin içerisindeki ilgili yere - - işareti içerisinde yazıldı.

18. Metinde yer alan yazımı unutulmuş (Efendi) gibi ibareler ve özellikle tarihlendirmelerdeki verilen ayların simgeleri yanına [ ] içerisinde hangi ay olduğu yazıldı.

19. Okunamayan veya silik olan yerler için ... işareti, okunuşta tereddüt edilen yerler için ? işareti, üzeri çizilerek iptal edilen kelime veya cümle için << >> işareti kullanıldı.

20. Son olarak kayıtlar, kâtib tarafından verilmiş sayfa ve hüccet numaralarına bağlı kalınarak numaralandırıldı.

**II. 761 NO'LU ÜSKÜDAR ŞER'İYYE SİCİLİNİN
TRANSKRİPSİYONLU METNİ**

Hüve

1316 ve 1317 seneleri

Hücec-i Üsküdâr Mahkemesi

‘An mim [muharrem] ilâ be [receb]

Sudûr-ı izâm-ı süreyyâ’-i nizâmdan bi'l-fi‘il Anadolu Kādî‘askeri Refet Efendizâde semâhatlü İbrahim Edhem Efendi Hazretleri'nin zamân-ı semûhîlerinde nâibi bilâd-ı hamse pâyelülerinden Kozlıcalı Hoca Mehmed Efendi hafidi fazîletlü es-Seyyid Mehmed Hâlid Efendi'nin bi-kazıyye hücec-i şer‘î sicilidir.

Fî 3 Cemâziye'l-ülâ sene 1317

Kâtibî Ser-Ketebe, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 1, s.1

Bismillâhirrahmânirrahîm

(1) Medîne-i Üsküdâr'da Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Bandırma Dergâh-ı Şerîfi postnişîni es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Fahreddin Efendi ibnu'l-merhûm Abdurrahman Selamet Efendi'nin sulbî mahdûmu olup mukaddemâ sağır vel-yevm yirmi yaşını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olduğunu iddi‘â eden Adliyye Nezâret-i Celîlesi Bâşmüdde‘î Umûmîlik Kalemî ketebesinden Mehmed Nebil Efendi meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde vâlidesi ve bâ-hüccet vasîsi olup pederi merhûm mûmâileyhden mevrûs u müntakil mâlına bi'l-vesâye vaz‘-ı yedi mütehakkık ve zâtı dahi ta‘rîf-i şer‘î ile mu‘arrefe olan Nesibe Hanım ibneti Ali mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimde olup zikr olunan Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi imâm ve muhtârânı mühürleriyle memhûr işbu bir kıt‘a ilm u haber mantûkunca hâlâ ben yirmi yaşımı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrumu rû’yete muktedir ve i‘ânet-i vasîden müstağnî olmamla pederim merhûm

mûmâileyhden mevrûs u müntakil mâlımdan keff-i yed ve bana teslîme vâlidem vasîm mezbûre Nesibe Hanım'a tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde mûmâileyhâ Nesibe Hanım dahi cevâbında oğlu müdde'î-i mezbûr Mehmed Nebil Efendi'nin pederi merhûm mûmâileyhden mevrûs u müntakil mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ rüşd müdde'âsını inkâr etmekle müdde'î-i mezbûr Mehmed Nebil Efendi'den ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda medîne-i mezkûrede Debbâğlar Mahallesi'nde sâkin zikr olunan Bandırma Dergâh-ı Şerîfi zâkirbâşısı Mehmed Ali Efendi ibn Mehmed b. Abdullah ve zikri mesbûk Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr Şi'r Anbârı me'mûru Asâkir-i Şâhâne yüzbaşılardan Niyazi Efendi ibn Ahmed b. el-Hâc Hüseyin nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'î-i mezbûr Mehmed Nebil Efendi ibnu'l-merhûm mûmâileyh es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Fahreddin Efendi el-yevm yirmi yaşını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrunu rü'yete muktedir ve i'ânet-i vasîden müstağnîdir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrândan mezbûr Mehmed Ali Efendi Mahallesi imâmı Hüseyin Hüsni Efendi ibn Ebû Bekir ve ahâlîden Mehmed Efendi ibn Ömer'den ve mezbûr Niyazi Efendi dahi mahallesi imâmı Hâfız Ahmed İhsan Efendi ibn Mehmed ve muhtâr-ı evvelî Hâfız Osman Efendi ibn Ömer ve muhtâr-ı sânisî Mehmed Nazmi Efendi ibn Yakub'dan evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrân-ı mezbûrun ile mezkûr Debbâğlar Mahallesi ahâlîlerinden Dervîş Hasan Efendi ibn Hüseyin ve kahveci Halil Ağa ibn Hasan ve mülâzım-ı evvel Arif Efendi ibn Süleyman ve mezkûr Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi ahâlîlerinden Gümrük ketebesinden Mehmed Salim Efendi ibn Raşid ve kahveci Mehmed Ağa ibn Osman ve Dervîş Ali Efendi ibn Hasan nâm kimesnelere bi'l-muvâcehe alenen lede't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr olup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'î-i mezbûr Mehmed Nebil Efendi'nin rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedri Efendi, Vekâlet, Numerosu 2, s. 2

Ankara Vilâyeti dâhilinde Mîhâlîçcık Kazâsı'na tâbi‘ Denik Karyesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Süleyman Ağa ibn Abdurrahman b. Abdullah'ın verâseti sulbî kebîr oğlu Rıza Efendi ile sulbiyye kebîre kerîmesi Meryem Hanım'a münhasıra olduğu bi'l-ihbâr ledeyü'ş-şer‘i'l-enver zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra vârisân-ı mezbûrândan olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi‘ Kādî Karyesi'nde ‘Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta‘rîfleriyle mu‘arrefe bint-i mezbûre Meryem Hanım meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde li-ebeveyn birâderi olup mahalle-i mezkûrede sâkin aşcı esnâfından işbu bâ‘isü'l-vesîka ibn-i mezbûr Rıza Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Denik Karyesi'nde vâki‘ lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma‘lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb mülk menzil pederimiz müteveffâ-yı mezbûrun hayatında ile'l-vefât bâ-sened taht-ı temellükünde olup ba‘de vefâtihi benimle birâderim mezbûr Rıza Efendi'ye mes‘ele-i mîrâsımız vechile mevrûs olmakla ol vechile ben menzil-i mahdûd-ı mezkûrdan irsen mâlike olduğum hisse-i şâyi‘amı tâlibi zuhûrunda kendi hisse-i şâyi‘asıyla me‘an semen-i misliyle mahallinde me‘mûru huzûrunda tâlibine bey‘ u temlik ve teslîme ve i‘tâ’-i sened-i resmiyye ve mu‘âmele-i lâzimesini icrâya ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan hissemi bana irsâl u îsâle ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımdan birâderim mezbûr Rıza Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta‘ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer‘î mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Otacı Receb Ağa ibn Osman, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 3, s. 2

Bolu Sancâğı'na muzâfe Gerede Kazâsı'na tâbi' Melekel/Melegil? Nâhiyesi'ne mülhik Düz Ağaç Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkin Hatiboğlu aşcı Seyyid Ahmed Ağa ibn Halil meclis-i şer'î şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Düz Ağaç Karyesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb samânhâne bâ-sened taht-ı temellükünde olup zikr olunan samânhâne-i mahdûd-ı mezkûre mahallinde Hatiboğlu Receb Ağa tarafından müdâhale olunmakla mezbûr Hatiboğlu Receb Ağa'nın müdâhale-i vâkı'asının münfî âid olduğu mehâkim-i şer'îyye ve nizâmiyyede bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan ve i'âdeten ve tashîhan muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve husûmet ve redd u cevâba ve ikâme-i şuhûd ve istihlâfa ve i'tirâzı ale'l-gayre iştikâ'-i ani'l-hükkâma ve kendi imzâsıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine ve ehl-i hibre ve mümeyyiz ve hükm nasb u ta'yînine ve teblîğ u tebellüğe ve mehâkimden sudûr edecek i'lâmâtı ahz ve mevki'-i icrâya ve sun'una ve zarar u ziyân da'vâsına ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğeri nasba me'zûn olmak üzere vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan hâlâ karye-i mezkûrede sâkin sandık emîni Emin Efendi ibn Hüsni kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fî Selh-i Şehr-i Rebî'ü'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin aşcı Süleyman Ağa ibn Hasan, Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin aşcı Hasan Ağa ibn Mehmed Ali, Ahmed Çelebi Mahallesi'nde sâkin aşcı Alişan Ağa ibn Hüseyin

Ve gayruhüm

Kâtibî Ser-Ketebe, Vekâlet, Numerosu 4, s. 3

İzmîr Vilâyeti Ecnebî Gümrüğü me'mûrlarından olup medîne-i Üsküdâr'da 'Arâkiyeci Ca'fer Mahallesi'nde müsâfîren sâkin Mehmed Beg ibnu'l-müteveffâ Ali Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede sâkin işbu bâ'isü'l-vesîka Mehmed Mazhar Efendi ibn Mustafa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan 'Arâkiyeci Ca'fer Mahallesi'nde Kôr Bakkal Caddesi'nde vâki' mükerrer yüz üç numero ile murakkam me'a müştemilât bir bâb vakıf menzil bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum menzil-i mahdûd-ı mezkûru kilârcı Cuyûhoğlu Ali Efendi ibn Ali'den bedel nâmıyla makbûzum olan sekiz bin kuruş mukâbelesinde defterhâne-i hâkânî'de me'mûru huzûrunda mezbûr Ali Efendi ibn Ali'ye ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye muâ'mele-i lâzimesini icrâya ve ma'lûmü'l-esâmî kesân zimmetlerinde alacağım olan mebâliğ-i ma'lûmeyi ashâbından kendi imzâ ve mührüyle istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan ve i'âdeten taleb ve da'vâ ve muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehallüfe ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşidesiyle cevâb-ı i'tâsma ve bi'l-cümle i'lâmât ve evrâk-ı resmiyyeyi teblîğ u tebellüğe ve mevki'-i icrâya vaz' ve hükmünün taleb ve tenfîzine ve ledeyü'l-icâb sulh ve ibrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğerini nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh Mehmed Mazhar Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: 'Atık Vâlide Mahallesi'nde sâkin Ayazma Câmî'-i Şerîfi hademesinden Hüseyin Efendi, Debbâğlar Mahallesi'nde sâkin hademe Ali Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 5, s. 3-4

Havâss-ı Refîa' Kazâsı dâhilinde kâin Eski Yeni Mahalle'de mukîm Bahriyye Mektebi mu'allîmininden olup Asâkir-i Bahriyye-i Hazret-i Şâhâne kolağalarından Hâlid Efendi ibnu'l-Hâc Ali li-ebeveyn birâderzâdeleri olup Ebû'l-Feth Sultân Mehmed Hân Aliyyü'r-Rahme ve'l-Gufrân Hazretleri Câmî'-i Şerîfi civârında Karadeniz cihetinde kâin Bâş Tetimme Medresesi'nde sâkin talebeden Hâfız Ali Efendi ibnu'l-Hâc Ahmed ve Asâkir-i Bahriyye bölük emînlerinden olup Bahriyye Fişenkânesi'nde müstahdem Mecdi Efendi ibn İsmail Ağa'dan her biri hâzırân oldukları hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i Üsküdâr'a tâbî' Kânlıca Karyesi'nde mukîm Mekteb-i Hukûk-i Şâhâne me'zûnlarından ve da'vâ vekîllerinden Mehmed Behzad Efendi ibn Hüseyin mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip sene-i sâbika bin üç yüz üç sene-i mâliyesi eylülünün yirmi üçüncü günü Dersa'âdet'de vefât eden Mehmed Ali Beg neclü'l-merhûm Edhem Paşa neclü'l-merhûm esbak Kapudân-ı Deryâ Mehmed Ali Paşa'nın verâseti vâlidesi Fatıma Nazlı Hanım ibneti Abdullah ile min-kıbeli'l-ümm ceddi merhûm müşârünileyh Mehmed Ali Paşa'nın pederi merhûm el-Hâc Ömer Beg'in li-ebeveyn er-karındâşı İsmail Ağa'nın sulbî kebîr mahdûmu müteveffâ Mustafa Ağa'nın sulbî kebîr mahdûmu el-Hâc İbrahim Beg mûmâileyh İsmail Ağa'nın diğerk sulbî kebîr mahdûmu Mehmed Ağa'nın sulbî kebîr mahdûmları İbrahim Niyazi ve Mustafa Beg ve yine mûmâileyh İsmail Ağa'nın diğerk sulbî kebîr mahdûmu pederim Hâcî Ali Ağa'nın sulbî kebîr mahdûmları benimle İbrahim ve İsmail ve Hâcî Ahmed Efendiler ile zikri âtî müvekkilim Mehmed Ağa'ya münhasıra olmakla mûrisimiz müteveffâ-yı evvel mûmâileyhin hayatında ile'l-vefât mâlî ve mülkü olup ba'de vefâtihi benimle verese-i mezkûresine mevrûs u müntakil olan Dersa'âdet'de beyne'l-ahâlî (4) ve'l-cîrân ma'lûm ve müte'arifü'l-hudûd ve'l-mevâki' emlâk ve akâr ve menkûl terekelerini vâz'u'l-yed olanlardan ve zimem-i nâsdan olan hukûkunu dahi ashâbından âid olduğu mehâkimde müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve i'âdeten ve i'tirâzan ve istînâfen ve temyîzen taleb ve da'vâ ve tefrîk ve taksîme ve ikâme-i şuhûd ve tahlîf ve mümeyyiz ve hüküm nasb u ta'yîne ve kendi imzâsıyla her türlü istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine

ve tarafıma teblîği îcâb eden evrâk-ı resmiyyeyi kabûl ve ahz ve taleb-i icrâ ve vaz'-ı hacz u fekkine ve hisse-i musîbemi semen-i misliyle tâlibine bey' u temlîk ve teslîme ve semenini ahz u kabz ile me'mûru huzûrunda takrîrini i'tâyâ ve makbûzunu bana îsâl ve teslîme ve tereke aleyhinde zuhûr edecek her türlü da'vâda îcâb edenler ile muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve âharı tevkîl ve azle ve'l-hâsıl husûsât-ı mezkûreden dolayı tahaddüs edecek her türlü de'âvî ve münâza'âtta salâhiyyet-i meşrû'a ve kânûniyye dâiresinde îzâ-ı mu'âmeleye ve sevk? derece kadr-i mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine tarafımdan bi'l-asâle ve li-ebeveyn birâderim olup hâlâ Lâzistân Sancâğ-ı'nın Mapavri Nâhiyesi'nin Sahor Karyesi'nde sâkin Kara Alizâde Mehmed Ali Ağa ibnu'l-mezbûr Hâcı Ali Ağa tarafından bin üç yüz on altı senesi zi'l-ka'deti'-ş-şerîfesinin sekizinci günü târihiyle müverraha ve ol târihde sancâğ-ı mezkûr nâibi Osman Nuri Efendi'nin imzâ ve hatmini hâvîye ve hâmişi Fetvâhâne-i Âlî'den mührü mutâbık ve meâli vekâlet-i mezkûreyi beyândan i'bâret idüğü deyu tahşiye buyurulan şâibe-i tezvîr ve tasnî'den sâlim ve bilâ-beyyine mazmûnuyla amel-i câiz olur senedât-ı şer'iyeden bulunan işbu mübrez bir kıt'a vekâlet hücceti mantûkunca âharı tevkîl ve azle me'zûn olarak suver-i meşrûha dâiresinde îfâ-yı vekâlet etmek üzere beni kabûlûme mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eylediğine binâen ben ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi ba'de'l-kabûl âharı tevkîle me'zûniyetim hasebiyle suver-i meşrûha dâiresinde icrâ-yı vekâlet etmek üzere bi'l-vekâle ve birâderzâdelerim hâzırân-ı mezbûrândan mezbûr Hâfız Ali Efendi'nin pederi diğeri li-ebeveyn birâderim mezbûr Hâcı Ahmed Ağa tarafından ve mezbûr Mecdi Efendi dahi kezalik pederi diğeri li-ebeveyn birâderim mezbûr İsmail Ağa tarafından zikr olunan bin üç yüz on altı senesi zi'l-ka'deti'-ş-şerîfesinin sekizinci günü târihiyle müverraha nâib-i mûmâileyh Osman Nuri Efendi'nin imzâ ve hatmini hâvîye ve hâmişleri kezalik Fetvâhâne-i Âlî'den mührü mutâbık ve meâli vekâlet-i mezkûreyi beyândan i'bâret idüğü deyu tahşiye buyurulan şâibe-i tezvîr ve tasnî'den sâlim olup ve bilâ-beyyine mazmûnuyla amel-i câiz olur senedât-ı şer'iyeden olan işbu mübrez iki kıt'a vekâlet hüccetleri mantûklarınca suver-i meşrûha dâiresinde icrâ-yı vekâlet etmek ve âharı tevkîl ve azle me'zûn olmak üzere hâzırân-ı mezbûrân Hâfız Ali ve Mecdi Efendilerden <<dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreleri>> her birini kabûllerine mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eylediklerine binâen hâzırân-ı mezbûrân Hâfız Ali ve Mecdi Efendiler dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreleri ba'de'l-kabûl âharı tevkîle me'zûniyetleri hasebiyle suver-i

meşrûha dâiresinde îfâ-yı vekâlet etmek üzere pederleri birâderlerim mezbûrân Hâci Ahmed ve İsmail Ağalara izâfetele bi'l-vekâle mûmâileyh Mehmed Behzad Efendi'yi vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimizde mûmâileyh Mehmed Behzad Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreleri kabûl ve hidmet-i lâzimelerini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı asîl ve vekîl-i mûmâileyh Hâlid Efendi'nin ber-vech-i muharrer sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzırân-ı mezbûrân Hâfız Ali ve Mecdi Efendiler ile vekîl-i mûmâileyh Mehmed Behzad Efendi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Şehr-i Rebî'ü'l-âhir sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Efendi, Muhzır Ahmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 6, s. 5

Ankara Vilâyeti dâhilinde Mîhâlîçcık Kazâsı'na tâbi' Denik Karyesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden Ayşe Hanım ibneti Habib b. Abdullah'ın verâseti zevc-i metrûku Rıza Efendi ibn Süleyman ile zevc-i mezbûrun firâşından hâsıllar sadrı kebîr oğulları el-Hâc Mehmed ve Habib Tevfik Efendilere münhasıra ve mes'ele-i mîrâsları sekiz sehmden olup sihâm-ı mezkûreden iki sehmi zevc-i mezbûr Rıza Efendi'ye ve üçer sehmden cem'an altı sehmi dahi ebnân-ı mezbûrân el-Hâc Mehmed ve Habib Tevfik Efendilere isâbeti bi'l-ihbâr ledeyü'ş-şer'î'l-enver zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra verese-i mezbûrundan olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkin ibn-i mezbûr el-Hâc Mehmed Efendi birâderi diğeri ibn-i mezbûr Habib Tevfik Efendi hâzır olduğı hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde pederleri olup mahalle-i mezkûrede sâkin aşcı esnâfından işbu bâ'isü'l-vesîka zevc-i mezbûr Rıza Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Denik Karyesi'nde

vâki‘ lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma‘lûmü’l-hudûd ve elli dönüm bir kıt‘a bağ mûrisimiz müteveffât-ı mezbûrenin hayatında bâ-sened taht-ı temellükünde olup ba‘de vefâtihâ benimle pederim zevc-i mezbûr Rıza Efendi ile birâderim ibn-i mezbûr Habib Tevfik Efendi'ye ber-tashîh-i merkûm mevrûs olmakla birâderim ibn-i hâzır-ı mezbûr bağ-ı mahdûd-ı mezkûrdan ber-tashîh-i merkûm irsen mâlik olduğumuz altı sehm hisse-i şâyi‘amızı tâlibi zuhûrunda semen-i misliyle mahallinde me‘mûru huzûrunda tâlibine bey‘ u temlik ve teslîme ve semenini ahz u kabza ve yine karye-i mezkûrede kâin lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma‘lûmü’l-hudûd ve'l-kat‘ tarlalardan her biri vâlidemiz müteveffât-ı mezbûrenin hayatında bâ-sened taht-ı tasarrufunda olup ba‘de vefâtihâ benimle li-ebeveyn birâderim hâzır-ı ibn-i mezbûr Habib Tevfik Efendi'ye ber-mûceb-i kânûn-ı sultânî seviyyen intikâl etmekle benimle birâderim hâzır-ı ibn-i mezbûrdan her birimiz tarla-yı mahdûd-ı mezkûrları mahallinde tâlibi zuhûrunda bedel-i misilleriyle tâlibine me‘mûru huzûrunda ferâğ-ı mu‘teber-i kat‘î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedelini ahz u kabza semen ve bedel bi'l-cümle makbûzunu benimle birâderim hâzır-ı ibn-i mezbûr Habib Tevfik Efendi'ye irsâl ve teslîme ve i‘tâ’-i sened-i resmiyye ve mu‘âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımızdan pederimiz mezbûr Rıza Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eylediğimizde pederimiz mezbûr Rıza Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta‘ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı ibn-i mezbûr el-Hâc Mehmed Efendi'nin sâdır olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını hâzır-ı ibn-i mezbûr Habib Tevfik Efendi ile vekîl-i zevc-i mezbûr Rıza Efendi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğin mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Şehr-i Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Otacı Receb Ağa ibn Osman, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 7, s. 5-6

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Ören Karyesi'nde mukîm Asâkir-i Hazret-i Şâhâne mîrâlâylarından izzetlü Mehmed Hayri Beg ibn Ömer Efendi meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Altûnîzâde Mahallesi'nde sâkin mîr-i mûmâileyh Mehmed Hayri Beg'in müdür-i umûru da'vâ vekîllerinden işbu bâ'isü'l-vesîka Mehmed Şükri Efendi ibnu'l-Hâc Ahmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip sarrâf esnâfından gâib ani'l-meclis Rifat Efendi tarafından aleyhimde ikâme olunan da'vâsından dolayı gâib-i mezbûr Rifat Efendi ile sâir ma'lûmü'l-esâmî (6) kesân taraflarından leh ve aleyhimde vukû' bulmuş ve bulacak bi'l-cümle de'âvîde kendi imzâ ve mührüyle her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan ve i'âdeten muhâkeme ve muhâsama ve mücâbebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehallüfe ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesiyle cevâb-ı i'tâsına ve mümeyyiz ve hükm ve ehl-i hibre nasb u ta'yîn ve azline ve kâffe-i i'lâmât ve evrâk-ı resmiyyeyi teblîğ u tebellüğe hükmünün talep ve tenfîzine ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan mûmâileyh Mehmed Şükri Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâdis min Şehr-i Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İsbât-ı Verâset, Numerosu 8, s. 6-7

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' İstavros Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Şehremânet-i Celîlesi Mülgâ Meclisi İdâre a'zâsından Ahmed Midhat Beg ibn

Hüseyin b. Abdullah'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkeleri Fatıma Hanım ibneti Abdullah ve Cemal Hanım ibneti Abdurrahman ve zevce-i mezbûre Fatıma Hanım'dan mütevellidler sulbî kebîr mahdûmu Mehmed Fazıl Beg ve sulbiyye kebîre kerîmesi Fatımatü'z-Zehra Hanım'a münhasıra olmak üzere ber-vech-i âtî verâset iddi'â eden mahalle-i mezkûrede sâkin Dâhiliyye Nezâret-i Celîlesi Evrâk Kaleminden muhrec ibn-i mezbûr Mehmed Fazıl Beg meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mûmâileyhin medyûnu olup mahrûse-i Galata'ya tâbî' Begoğlu'nda Nişântaşı'nda mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve da'vâ vekîllerinden Mehran Efendi veled-i Karabet muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffâ-yı mûmâileyh Ahmed Midhat Beg'in sulbî kebîr mahdûmu ve gâibetân ani'l-meclis mezbûretân Fatıma ve Cemal Hanımlar ile hemşîrem gâibe-i mezbûre Fatımatü'z-Zehra Hanım'a münhasıra olup bizden gayrı vâris ve vârisesi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla pederim ve mûrisimiz müteveffâ-yı mûmâileyh Ahmed Midhat Beg'in medyûn-ı merkûm Mehran Efendi zimmetinde cihet-i karzdan doksan altı kuruş alacak hakkı olup meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşu medyûn-ı merkûm Mehran Efendi'den kable'l-ahz ve'l-istîfâ ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşu benimle zevcetân-ı gâibetân-ı mezbûretân ile bint-i gâibe-i mezbûreye mevrûs olmakla ol vechile meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşdan hisse-i irsiyyeme isâbet eden elli altı kuruşu hâlen bana edâ ve teslîme medyûn-ı merkûm Mehran Efendi'ye tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikte medyûn-ı merkûm Mehran Efendi dahi cevâbında müteveffâ-yı mûmâileyh Ahmed Midhat Beg'e cihet-i merkûmeden zimmetinde ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr mâ'adâ müdde'î-i mezbûr Mehmed Fazıl Beg'in ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr edecek müdde'î-i mezbûr Mehmed Fazıl Beg'den ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsına mutâbık-ı beyyine talep olundukda -dahi müteveffâ-yı mûmâileyhin hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâları gâibete ani'l-meclis mezbûre Fatımatü'z-Zehra Hanım dahi sulbiyye kebîre kerîmesi olup ol vechile müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti benimle zevceleri gâibetân-ı mezbûretân Fatıma ve Cemal Hanımlar ile- medîne-i mezkûrede Durbâlî Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr Mahkeme-i Şer'iiyesi hademesinden Kamil Ağa ibn Ali b. Osman ve medîne-i mezkûrede Solak Sinan Mahallesi'nde sâkin börekci? esnâfindan Ahmed Ağa ibn Ahmed b. Mehmed nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'î-i mûmâileyh Ahmed Fazıl Beg

müteveffâ-yı mûmâileyh Ahmed Midhat Beg ibn Hüseyin b. Abdullah'ın firâşından hâsıl ve zevcesi gâibe-i mezbûre Fatıma Hanım'dan mütevellid sulbî kebîr mahdûmu ve gâibetân-ı mezbûretân Fatıma ve Cemal Hanımlar'dan her biri müteveffâ-yı mezbûrun - hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâları gâibe-i mezbûre Fatımatü'z-Zehra Hanım dahi müteveffâ-yı mezbûrun- firâşından hâsıla ve zevcesi gâibe-i mezbûre Fatıma Hanım'dan mütevellide sulbiyye kebîre kerîmesi olup müteveffâ-yı mûmâileyh Ahmed Midhat Beg'in bunlardan gayrı vâris ve vârisesi (7) ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrândan Kamil Ağa mahkeme-i mezkûre bâşkâtib muâ'vini mekremetlü Arif Efendi ibn Ömer ve ketebeden Asım Efendi ibn Mehmed Şükri ve mezbûr Ahmed Ağa dahi mensûb olduğu Solak Sinan Mahallesi imâmı Mehmed Fahreddin Efendi ibn Sadeddin Efendi ve muhtâr-ı evvelî diğer Sadeddin Efendi ibn Abdurrahman'dan evvelen bâ-varaka-i mestûre ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrân-ı mezbûrun ile mahkeme-i mezkûre hademesinden Mehmed Ağa ibn Osman ve Ahmed Efendi ibn Ali ve da'vâ vekîllerinden Mutî' Efendi ibn Şevki ve kahveci Receb Ağa ibn Abdullah'dan bi'l-muvâcehe alenen ledeyüt-tezkiye adl u makbûlüş-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'î-i mezbûr Mehmed Fazıl Beg'in verâsetiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâdis min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Hasan

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 9, s. 7

Medîne-i Üsküdâr'da Hayreddîn Çavuş Mahallesi'nde sâkin Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne üçüncü sınıf şâgirdânından Mehmed Ali Efendi ibn Mehmed Reşid meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde li-ebeveyn kız karındâş olup mahalle-i mezkûrede sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Fatıma Hanım ibnetü'l-mezbûr Mehmed Reşid mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Hayreddîn Çavuş Mahallesi'nde Katırcılar Caddesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd otuz iki numarolu bir bâb vakıf menzil bâ-sened-i hâkânî müstakillen taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum menzil-i mahdûd-ı mezkûru tâlibi zuhûrunda me'mûru huzûrunda bedel-i misliyle âhara ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedelini ahz u kabza ve makbûzunu yedinde hıfza ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan karındâşım mezbûre Fatıma Hanım'ı vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Dokuzuncu Dâire-i Belediyye Kalemi ketebesinden Ahmed Nailî Efendi [ibn] Mehmed, Dokuzuncu Dâire-i Belediyye Tanzîfât Seyyâr me'mûrlarından Arif Efendi [ibn] Hasan, Muhzır Ahmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Husûs ile İsbât-ı Verâset, Numerosu 10, s. 7-8

Tahakkuk-ı öZR-i şer'îye binâen husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şer'at-i izzâdan bi'l-iltimâs me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan kâtib mekremetlü es-Seyyid Mehmed Kemaleddin Efendi medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kâdî

Karyesi'nde Ca'fer Ağa Mahallesi'nde Yoğurtcu Çeşme Caddesi'nde kâin yirmi altı numarolu menzile varıp zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân muvâcehelerinde akd-i meclis-i şer'î nebevî ettikde karye-i mezkûrede mütemekkin iken bundan akdem fevt olan (8) tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve tüccârândan Sergiz veled-i Nikegos Kasbaryan veled-i Atam'ın verâseti sulbî kebîr mahdûmu menzil-i mezkûrede mütemekkinler her biri tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden sulbî kebîr oğlu tüccârândan Nazaret Efendi ve şahsı kesân-ı merkûmun ta'rîfleriyle mu'arrefe sulbiyye kebîre kızı Mihrye Hanım'a isâbet etmek üzere ber-vech-i âtî verâset iddi'â eden ibn-i kebîr-i merkûm Nazaret Efendi hemşîresi bint-i kebîre-i merkûme Mihrye Hanım hâzıra olduğu hâlde meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda müteveffâ-yı merkûmun medyûnu olup karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden Kirkor veled-i Avadis muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip pederim müteveffâ-yı merkûm Sergiz veled-i Nikegos veled-i Atam'ın verâseti benimle li-ebeveyn hemşîrem hâzıra-i bint-i merkûme Mihrye Hanım'a münhasıra olup bizden gayrı vâris ve vârisesi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla babamız müteveffâ-yı merkûm Sergiz'in merkûm Kirkor zimmetinde cihet-i karzdan üç yüz kuruş alacak hakkı olup meblağ-ı merkûm üç yüz kuruşu medyûn-ı merkûm Kirkor'dan kable'l-ahz ve'l-istîfâ ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm üç yüz kuruş benimle hemşîrem hâzıra-i bint-i merkûme Mihrye Hanım'a mevrûs olmakla ol vechile meblağ-ı merkûm üç yüz kuruşu benimle hemşîrem hâzıra-i merkûmeye edâ ve teslîme medyûn-ı merkûm Kirkor'a tenbîh olunmak matlûbumuzdur deyu hâzıra-i bint-i merkûme Mihrye Hanım'ın tasdîkiyle me'an da'vâ ettiklerinde medyûn-ı merkûm Kirkor dahi cevâbında müteveffâ-yı merkûm Sergiz'e cihet-i merkûmeden zimmetinde ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer verâset müdde'âlarını inkâr etmekle müdde'î-i ibn-i merkûm Nazaret Efendi ile bint-i hâzıra-i merkûme Mihrye Hanım'dan ber-vech-i muharrer verâset müdde'âlarına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri karye-i mezkûrede mütemekkinler tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve tüccârândan Kiğork Efendi veled-i Sergiz veled-i Bedros ve aşçı Kalos veled-i Mardiros veled-i Atam nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişâd fi'l-hakîka işbu müdde'î-i merkûm Nazaret Efendi ile bint-i hâzıra-i merkûme Mihrye Hanım müteveffâ-yı merkûm Sergiz veled-i Nikegos Kasbaryan veled-i Atam'ın sulbî

sahîh evlâdları olup bunlardan gayrı vâris ve vârisesi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye ettiklerinden sonra şâhidân-ı merkûmândan her biri karye-i mezkûr Ermeni milleti kethüdâsı Artin veled-i Kirağos ve ahâlî-i mu'teberândan Mika'il veled-i Kirkor'dan evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ba'dehu karye-i mezkûrede mütemekkinler her biri tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden yâzıcı Agob Olyan veled-i Atam ve kahveci Malkon veled-i Avadis ve bakkal Sergiz veled-i Agob ve aşçı Kalos veled-i Edvar'dan bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye makbûlüş-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'î-i merkûm Nazaret Efendi ile bint-i hâzıra-i merkûme Mihruye Hanım'ın verâsetlerine kâtib-i mûmâileyh bi'n-niyâbe hükm ve tenbîh eylediğini mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer'le meclis-i şer'-i şerîfe gelip alâ-vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın ba'de't-tenfiz mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis aşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi, Muhzır Ali Ağa

Ve gayruhüm

Tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Agob veled-i Sergiz ve Avadis veled-i Malkon

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Husûs ile Hibe-i Eşyâ, Numerosu 11, s. 9

Tahakkuk-ı öZR-i şer'iyeye binâen husûs-ı âtiyyü'l beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şerî'at-i izzâdan bi'l-iltimâs me'zûnen irsâl olunan kâtib Hüseyin Bedreddin Efendi medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde İcadiye Caddesi'ne kâin yüz iki numerolu menzile varıp zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân

muvâcehelerinde akd-i meclis-i şer‘-i âlî ettikde menzil-i mezkûrda mütemekkinine tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milleti nisvânından ve şahsı kesân-ı merkûmun ta‘rîfleriyle mu‘arrefe Maryora Kadın ibneti Teryandafil kibel-i meclis-i ma‘kûd-ı mezkûrda li-ebeveyn er-karındâşı oğlu olup menzil-i mezkûrda mütemekkin tebe‘a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden ve Rumîlî Şemendüfer me‘mûrlarından işbu hâmilu'r-rakîm Dimitri veled-i Nikoli muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değin her biri müstakilleten yedimde mâlım olan yün memlû iki döşek ve penbe memlû iki şilte ve dört aded yorgan ve on iki aded hasır sandalye ve bir yün memlû minder ve ot memlû beş aded duvar yasadığı ve sekiz aded basma pencere perdesi ve iki ceviz sandık ve iki tahta sandık ve mecmû‘u nuhâs beş aded tencere me‘a kapak ve üç aded sahan me‘a kapak ve bir mangal ve bir çâmeşûy leğeni ve bir kazan ve iki su meşrûbası biri kebîr diğeri sağîr iki ta‘âm sinîsi ve iki kebîr sarı şamdandan her birini beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere merkûm Dimitri'ye hibe-i sahîha-i şer‘iyye ile hibe ve temlîk ve her birini vech-i lâyıkı üzere teslîm eylediğimde ol dahi meclis-i hibede bilâma‘nî ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile eşyâ ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-i nuhâsiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat‘an alâka ve medhalim kalmayıp merkûm Dimitri'nin mâl-ı mevhubu olduğundan mâ‘adâ merkûm Dimitri ile me‘an mütemekkinler olduğumuz menzil-i mezkûr derûnunda mevcûde bana nisbet olunur bi'l-cümle eşyâ ve melbûsât ve mefrûşât ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-i nuhâsiyye ve esâs-ı beytin mecmû‘u merkûm Dimitri'nin mâlî ve mülkü olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl itlâk olunur nesnem yokdur deyu mukırra-i merkûme Maryora'nın sâdıra olan bi'l-cümle kelîmât-ı meşrûhasını merkûm Dimitri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eylediğini kâtib-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me‘an mürsel ümenâ‘-i şer‘le meclis-i şer‘-i şerîfe gelip alâ-vukû‘ihi inhâ ve takrîr etmeğın mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbâşı Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Ağa

Ve gayruhüm

Her biri karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve berber esnâfindan Nikoli veled-i Garkiriye ve 'attâr esnâfindan Bedos veled-i Anesti ve dülger esnâfindan Nikoli veled-i Atam ve 'attâr esnâfindan Hırsto veled-i Nikoli

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 12, s. 9-10

Medîne-i Üsküdâr'da Gerede Mahallesi'nde kâin Yeni Câmî'-i Şerîf İmâreti'nde sâkin fodlacıbâşı Manastırlı Ali Ağa ibn Salih meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Manastır Vilâyeti'nde Karaoğlan Mahallesi'nde sâkine Belediye ser-komîserlerinden müteveffâ Ahmed Efendi'nin bâkire ve bâliğa kerîmesi Emine Hanım'ı mahzar-ı şuhûdda mihreyn tesmiyeleriyle benim için tezevvüc ve tenakküha ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i (10) şer'iyeye ile tarafımdan hâlâ vilâyet-i mezkûrda Emîr Çelebi Mahallesi'nde sâkin 'attâr Ömer Efendizâde Hasan Efendi'yi kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Mehmed Ağa ibn Osman, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, Vekâlet, Numerosu 13, s. 10

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde müste'cireten sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma İhsane Hanım ibnetü'l-müteveffâ Abdullatif Beg meclis-i şer'-i şerîf-i

enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Begkoz Nizâmiyye Firûnu me'mûrlarından mülâzım-ı evvel Ahmed Ziya Beg ibn Ragıb Beg dört bin bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim iken bundan akdem beni bâyinen tatlık etmekle mûmâileyhin zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i müeccel-i mezkûr alacak hakkım olan dört bin bir kuruş ile inkızâ'-i iddetime değin kadr-i ma'rûf nafaka ve meû'net-i süknâmı mûmâileyh Ahmed Ziya Beg'den talep ve da'vâya ve ikâme-i şuhûd ve istihlâfa talâk-ı mezkûr sâbit olmaz ise benimçün müstakilleten bir mesken-i şer'î tedâriğini ve mesken-i şer'î tedârik edinceye değin kadr-i ma'rûf nafakamı kezalik mûmâileyh Ahmed Ziya Beg'den âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i şer'iyye ve nizâmiyyede müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve tashîhan talep ve da'vâ ve muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve husûmet ve redd-i cevâba ve kendi imzâsıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine ve i'lâmâtı ahz ve mevki'-i icrâya ve sun'una ve ahkâmını talep ve tenfîze teblîğ u tebellüğe ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan Bağçe Kapusu'nda Sâdikiye Hanı'nda sâkin da'vâ vekîllerinden Osman Talat Beg ibn Mustafa Faik Beg'i kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Karye-i mezkûrede sâkin Denizlî Sancâğı Tahrîrât müdürü Hüseyin İrfan Beg ibn Mehmed, İstavros Mahallesi'nde sâkin Şehremâneti Me'mûrîn Kalemi ketebesinden Mehmed Sami Efendi ibn Salih, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 14, s. 10-11

Medîne-i Üsküdâr'da Evliyâ Hoca Mahallesi'nde sâkin Asâkir-i Hazret-i Şâhâne Beşinci Ordu-yu Hümâyûnu Erkân-ı Harbiyye Dâiresi İkinci Şu'besi'nde Nizâmiyye Kısmı mümeyyizi izzetlü Ahmed Beg ibnu'l-merhûm el-Hâc Mehmed Beg meclis-i

şer‘-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Hamza Fakîh Mahallesi'nde sâkin işbu bâ‘isü'l-vesîka bekci Hamza Ağa ibn Mahmud mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Mühendishâne-i Berrî Mektebi kitâbet mu‘allîmi gâib ani'l-meclis mîrâlây izzetlü Mustafa Nuri Beg zimmetinde bâ-i‘lâm alacağım olup (11) İ‘lâmât-ı Nizâmiyye-i İcrâ Dâiresi'nde derdest tahsîl bulunan seksen yedi aded tâm yüzlük ve bir nısf lira-yi osmanîyi gâib-i mûmâileyh Mustafa Nuri Beg'den dâire-i mezkûre ma‘rifetiyle taleb ve tahsîl ve ahz u kabza ve makhbûzunu benim emrimle îcâb eden mahalle harc u sarfa ve hacz-ı vaz‘ u fekkine ve protesto keşîdesiyle cevâb-ı i‘tâsına ve ledeyül-iktizâ’ sulh ve ibrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımdan mezbûr Hamza Ağa'yı vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta‘ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer‘î mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi‘ aşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Gerede Mahallesi'nde sâkin mahalle-i mezkûre muhtâr-ı evvelî Hüseyin Ağa ibn İsmail, Mahalle-i mezkûrede şerbetci Abdullah Ağa ibn diğeri İsmail, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mu‘âvin Efendi, Yunan Devleti Tebe‘asından, Numerusu 15, s. 11-12

Medîne-i Üsküdâr'da Dâvûd Paşa Mahallesi'nde Karacaahmed Caddesi'nde kâin yüz yirmi dokuz numarolu etmekci firûnunda mütemekkin tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta‘rîfleriyle mu‘arrefe olan Nosenik oğlu Hacı Karabet veled-i Arsen papası meclis-i şer‘-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde mahrûse-i Galata'da Aleksiyadi Hanı'nda on bir numarolu odada mütemekkin << tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden >> ve dakîk tüccârından Mösyö Pavlo Korunaki tarafından zikri âtî husûsda tasdîka vekîli Ahmed Efendi ibn Ahmed

mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip vekîl-i mezbûr Ahmed Efendi müvekkili merkûm Pavlo'nun mâlından bana iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ikrâz ve teslîm ben dahi yedinden iktirâz ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu müvekkil-i merkûm Mösyö Pavlo'ya zimmetimde sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı merkûm iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhik evkâfdan Kādî'asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı müsakkafâtından medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde ve caddesinde kâin üç yüz on altı numero ile murakkam mukaddemâ berber ve'l-yevm bir bâb gazino ve üç yüz on sekiz numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd bir bâb kassâb dükkânları ile dükkân-ı mezkûr derûnlarında mevcûd ve müstakırr beyne'l-esnâf berber ve duhânî gediği ta'bîr olunur âlât-ı lâzime-i ma'lûmenin nısf hisse-i şâyi'aları bâ-temessükât mütevellî bi'l-icâreteyn taht-ı tasarrufumda olmakla ben mezkûr iki bâb dükkân ve derûnlarında müstakırr gediklerden ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum nısf hisse-i şâyi'alarımı dâyinim müvekkil-i merkûm Mösyö Pavlo'ya bâ-re'yi mütevellî vefâen ferâğ u tefvîz ve teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer teferru' ve tefevvüz ve kabûl ettikten sonra eğerce benimçün deynim olan (12) meblağ-ı merkûm iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını işbu târîh-i vesîkadan dört sene tamâmında edâ ile fekk-i rehin müyesser olamaz ise iki bâb nısf dükkân ile derûnlarında müstakırr nısf gedik-i mezkûrları bedel-i misilleriyle tâliblerine bâ-re'yi mütevellî kat'ıyyen ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedellerini ahz u kabza ve makhûzundan deynim olan meblağ-ı merkûm iki yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını dâyinim müvekkil-i merkûm Mösyö Pavlo'ya edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'ıyye ile tarafımdan vekîl-i mezbûr Ahmed Efendi'yi vicâhen ve gâib ani'l-meclis Hasköy'de kâin dakîk değirmeni taşcıbâşısı Kostaki Bonacoyi dahi kabûlüne mevkûfe münferiden ve müctemi'an icrâ-yı vekâlet etmek üzere vekîl nasb u ta'yîn eylediğimde mezbûr Ahmed Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Muharremü'l-harâm sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa ibn Hasan, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 16, s. 12

Kastamonû Vilâyeti'ne muzâfe Çerkeş Kazâsı'na tâbi' Karacavîran Nâhiyesi'ne mülhik Atkaracavîran Nâhiyesi'ne mühlik Atkaracalar Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kısıklı Karyesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma ibnetu'l-müteveffâ Musa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr olunan Atkaracalar Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i mezkûrede Büyük İskele nâm mahalde sâkin kayıkcı esnâfindan işbu bâ'isü'l-vesîka Mehmed Efendi ibn Mustafa mahzarında iskele-i mezkûrda sâkin esnâf-ı merkümeden Murtaza Ağa ibn Ahmed hâzır olduğu hâlde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Atkaracalar Karyesi'nde her biri lede'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd Minder Köprü nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Çorak nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Bağısıfan nâm mahalde kâin üç kıt'a ki cem'an beş kıt'a tarlanın nisf hisse-i şâyi'aları babam müteveffâ-yı mezbûrun hayatında ile'l-vefât bâ-senedât taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihi ancak bana intikâl etmekle ben ber-vech-i muharrer intikâlen mutasarrıfa olduğum nisf tarla-yı mahdûd-ı mezkûrları hâzır-ı mezbûr Murtaza Ağa'dan bedel nâmıyla makbûzum olan mebâliğ-i ma'lûme mukâbelesinde mahallinde me'mûru huzûrunda hâzır-ı mezbûr Murtaza Ağa'ya ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan mezbûr Mehmed Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde mezbûr Mehmed Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırra-i mezbûre Fatıma'nın sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını hâzır-ı mezbûr Murtaza Ağa ile vekîl-i mezbûr Mehmed

Efendi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğin mâ vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fî gurre min Cemâziye'l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Karye-i mezkûre ahâlîsinden kayıkcı esnâfindan Mustafa ibn Süleyman, Karye-i mezkûre ahâlîsinden Mehmed Ağa ibn Hâcî Ömer, Muhzır Mustafa Ağa [ibn] Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibi Ser-Ketebe, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 17, s. 13

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi ahâlîsinden olup Hüdâvendigâr Vilâyeti'ne mülhik Bilecek Kazâsı'na tâbi‘ Söğüd Nâhiyesi'nin Câmi‘-i Kebîr Mahallesi'nde vefât eden Asâkir-i Hazret-i Şâhâne İkinci Ordu-yu Hümâyûn'u Otuzuncu Fırka'nın Elli Dokuzuncu Livâ'nın Yüz On Yedinci Tâlî Âlâyı'nın Dördüncü Söğüd Tâbûru'nun binbâşısı Hasan Beg ibn Mehmed b. Ahmed'in sulbî mahdûmları olup mukaddemâ sağırlar ve'l-yevm yirmi yaşlarını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olduklarını iddi‘â eden Mehmed Rüşdi ve Hasan Mazlum Begler meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde vâlideleri ve bâ-hüccet-i şer‘iyye vasîleri olup pederleri müteveffâ-yı mûmâileyhden mevrûs mâllarına bi'l-vesâye vaz‘-ı yedi mütehakkık ve zâtı ta‘rîf-i şer‘î ile mu‘arrefe olan Refia Hanım ibneti Abdullah mahzarında üzerine da‘vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimizde olup mahmiyye-i İstanbul'da Dâvûd Paşa Mahallesi imâmı ve muhtârânı mühürleriyle memhûr işbu bir kıt‘a ilm u haber mantûkunca hâlâ biz yirmi yaşlarımızı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîdler olup bi'n-nefs-i umûrlarımızı rü‘yete muktedirler ve i‘ânet-i vasîden müstağnîler olmamızla pederimiz müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlimızdan keff-i yed ve bize teslîme vâlidemiz ve vasîmiz mezbûre Refia Hanım'a tenbîh olunmak matlûbumuzdur deyu da‘vâ ettiklerinde mezbûre Refia Hanım dahi cevâbında mahdûmları müdde‘iyyân-ı mezbûrân Mehmed Rüşdi ve Hasan Mazlum Beglerin pederleri müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâllarını bi'l-vesâye vaz‘-ı yedini ikrâr mâ‘adâ rüşd müdde‘âlarını inkâr etmekle müdde‘iyyân-ı

mûmâileyhümâ Mehmed Rüşdi ve Hasan Mazlum Beglerden ber-vech-i muharrer rüşd müdde'alarına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda medîne-i mezkûrede İhsâniye Mahallesi'nde sâkin tebe'adan Mehmed Cafer Ağa ibn Abdullah b. Abdurrahman ve medîne-i mezkûrede Selîmiye Mahallesi'nde sâkin terzi esnâfindan Hasan Beg ibn Sâlim b. Hasan nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'ıyyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Rüşdi ve Hasan Mazlum Begler el-yevm yirmi yaşlarını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşidler olup bi'n-nefs-i umûrlarını rü'yete muktedirler ve i'ânet-i vasîden müstağnilerdir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'ıyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrândan mezbûr Mehmed Ca'fer Ağa Mahallesi imâmı Abdulfettah Efendi ibnu'l-Hâc İbrahim ve muhtâr-ı evvelî Hâcî Edhem Efendi ibn Abdullah'dan ve mûmâileyh Hasan Beg dahi mahallesi imâmı Hâfız Hasan Fehmi Efendi ibn Salih ve muhtâr-ı evvelî İsmail Efendi ibn Ali ve muhtâr-ı sânisî Şefik Efendi ibn Halil'den evvelen bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrân-ı mezbûrun ile her biri mezkûr İhsâniye Mahallesi ahâlîlerinden yoğurtcu Arif Ağa ibn Mehmed ve aşçı Halil Ağa ibn Hüseyin ve her biri zikri mesbûk Selîmiye Mahallesi ahâlîlerinden tebe'adan Hâfız Ömer Efendi ibn Abdullah ve 'arabacı Halil Ağa ibn Yusuf ve sütcü Ali Ağa ibn Bekir nâm kimesnelerden bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'ıyyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Rüşdi ve Hasan Mazlum Beglerin rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Nafaka, Numerosu 18, s. 14

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Beglerbegi'nde İstavros Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Fatıma Hüsniye Hanım ibneti reşâdetlü Şeyh Hamil Efendi meclis-i şer'î şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı medîne-i mezkûrede Kefce Dede Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi zabıt kâtiblerinden Hamdi Raci Efendi ile mukaddemâ zevciyyet beyyinizde kâime iken mûmâileyhin firâşından hâsıl ve bundan mütevellid ve bi-hakki'l-hıdâne hâlen hacr u terbiyemde olan tahmînen dört yaşında gâib ani'l-meclis İrfan nâm sağırin nafakaya ihtiyâcı olmakla pederi mûmâileyh Hamdi Raci Efendi üzerine kadr-i ma'rûf meblağ farz ve takdîr olunmak bi'l-hıdâne matlûbumdur dedikde gibbe't-tadîki's-şer'î sağır-i mezbûrun nafakasıçün pederi mûmâileyh Hamdi Raci üzerine işbu târîh-i vesîkadan i'tibâren zikri âtî meblağ kadr-i ma'rûf idüğü mûmâileyh Hamdî Râcî Efendi'nin ahvâline vukûf tâmları olan her biri zikr olunan İstavros Mahallesi'nde sâkinler fodlacıbaşî mahdûmu denmekle ma'rûf Mehmed Efendi ibn Ahmed ve mezkûr Beglerbegi Tekkesi imâmı Hâfız Mehmed Rasim Efendi ibn Atâ nâm kimesnelerin alâ-tarîki's-şehâde bi'l-muvâcehe ihbârlarıyla zâhir ve mütehakkık olan beher şehir yüz on kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr beher şehir yüz on kuruşu sağır-i gâib-i mezbûr İrfan'ın nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer pederi mûmâileyh Hamdi Raci Efendi üzerine rücû'a hâdına-i mezbûre Fatıma Hüsniye Hanım'a kıbel-i şer'îden izin verilmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin aşer min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mehmed Efendi , Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, İbrâ, Numerosu 19, s. 14

Medîne-i Üsküdâr'da Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerrü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma Hanım ibneti Mehmed meclis-i şer' -i şerîf-i enverde zevc-i mutlakı olup medîne-i mezkûrede Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkin işbu bâ'isü'l-vesîka İsmail Ağa ibn Osman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr İsmail Ağa yüz bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin beyyinizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından mezbûrun zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i müeccel-i mezkûr alacak hakkım olan yüz bir kuruş ile nafaka-i iddet-i mu'ayyene-i ma'lûme ve meû'net-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcem mezbûr İsmail Ağa işbu meclis-i şer' de beni bâyinlen tatlık etmekle mehr-i müeccel-i meblağ-ı merkûm yüz bir kuruşun mutâlebesine ve hukûk-ı zevciyyete müte'allika da'vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîkiş-şer'î mâvaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkin ma'ûneci esnâfindan Salih Ağa ibn Osman, Mahalle-i mezkûrede sâkin ma'ûneci esnâfindan Mustafa Ağa ibn Ahmed, Muhzır Mehmed Efendi [ibn] Mustafa

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Hibe-i Eşyâ ve Mihreyn, Numerosu 20, s. 15

Husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şer'at-ı izzâdan bi'l-iltimâs me'zûnen irsâl olunan kâtib es-Seyyid Mehmed Kemaleddin Efendi medîne-i Üsküdâr'da Sinan Paşa Mahallesi'nde Karantina Sokağ'ında beş numarolu menzile varıp zeyl-i vesîkada muharrerrü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer' -i âlî ettikde menzil-i mezkûrede sâkine zâtı müslimîn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe

olan Ferengîz ibneti Abdullah meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda hâlâ zevci ve üveyi kerîmesi işbu hâzıratü'l-meclis sağîre Kadriye'nin babası ve velisi Bahri Beg ibn Süleyman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zevcem mûmâileyh Bahri Beg zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i mu'accelim olan yirmi aded ve mehr-i müeccelim olan yirmi aded ki cem'an alacağım olan kırk aded tâm yüzlük mecîdî altûnunu beni evvelinceye deĝin görüp gözetmek ve beslemek üzere zevcem mûmâileyh Bahri Beg'e hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlîk eylediğimde ol dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve kabûl eyledikten sonra hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna deĝin menzil derûnunda mevcûd müstakilleten yedimde mâlım olan penbe memlû altı aded elvân şilte ve penbe memlû on yedi aded yasdık ve bir konsol ve bir mir'ât ve bir çift lamba ve bir nuhâs sinî ve bir sarı dökme karyola ve on beş aded sîm zarf ve on iki aded ma'den bıçak ve on iki aded ma'den kaşık ve iki tebsî ve beş aded sîm bardak ve sekiz aded elvân yorgan ve bir işlemeli yorgan yüzü ve iki sırma işlemeli yasdık me'a bohça ve bir atlâs bohça ve bir mor yorgan yüzü ve iki seccâde ve bir top Trabzon bezi ve kırk arşûn mikdârı gömleklik bez biri servi diğeri karakulak iki aded kürk ve bir sîm tâs ve bir dikiş mâkinesi ve dört aded sîm kaşık bir sarı mangal me'a göbek ve altı aded Saksonya sahan me'a kapak ve bir mangal me'a göbek ve bir leğen me'a ibrîk ve bir tencere me'a kapağı beni evvelince deĝin görüp gözetmek ve beslemek üzere sağîre-i mezbûre Kadriye'ye hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlîk ve her birini vech-i lâyıkı üzere babası zevcem mûmâileyh Bahri Beg'e teslîm eylediğimde mûmâileyh Bahri Beg dahi meclis-i hibede bi'l-velâye ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile eşyâ-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alakâ ve medhalim kalmayıp sağîre-i mezbûre Kadriye'nin mâl-ı mevhûbu ve hakk-ı sarfı olduğundan mâ'adâ menzil-i mezkûr derûnunda mevcûde bi'l-cümle melbûsât ve hulliyât ve mefrûşât ve sîm ü zer ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-i nuhâsiyye ve esâs-ı beytin mecmû'u sağîre-i mezbûre Kadriyye'nin mâl-ı mevhûbu olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl itlâk olunur nesnem yokdur deyu mukırra-i mûmâileyhâ Ferengîz Hanım'ın sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını zevci mûmâileyh Bahri Beg bi'l-asâle ve bi'l-velâye vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eylediğini kâtib-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer'le meclis-i şer'-i şerîfe gelip alâ-vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın mâ-vaka'a

bi'-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî aşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı Edhem Efendi ibn Mehmed, Muhtâr-ı sâni mahalle-i mezkûre Halil Efendi ibn Mehmed, Çakırcı Hasan Paşa Mahallesi muhtâr-ı sânişi Abbas Efendi ibn Mustafa

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 21, s. 16

Medîne-i Üsküdâr'da Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkine müteveffâ yüzbâşı Ahmed Efendi zevcesi denmekle bilinir zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Azize Hanım ibneti Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip nefsi-i Erzincan Sancâğı'nda Salihîye Mahallesi'nde vâki' ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb vakıf menzil bâ-sened-i hâkânî müstakilleten taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıfa olduğum menzil-i mahdûd-ı mezkûru tâlibi zuhûrunda mahallinde bedel-i misliyle âhara ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedelini ahz u kabza ve makbûzunu tarafıma irsâl ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan sancâğ-ı mezkûrda mukîm Asâkir-i Hazret-i Şâhâne kâim-makâmlarından izzetlü Rıfat Beg ibn Rauf Beg'i kabûlüne mevkûfe vekîl u nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı İsmail Hakkı Efendi ibn Mehmed Said , Mahalle-i mezkûre bekcisi Ali Ağa ibn Osman, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, İbrâ Hücceti, Numerosu 22, s. 16

Medîne-i Üsküdâr'da Aşcıbaşî Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma Binnaz Hanım ibneti Hüseyin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i mutlakı olup medîne-i mezkûrede 'Arâkiyeci Ca'fer Mahallesi'nde sâkin Bahriyye Nezâret-i Celîlesi Mektebi Kalemî evrâk kâtibi Edhem Efendi ibn Hasan mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Edhem Efendi iki bin kuruş mehr-i mu'accel müstevfî ve iki bin bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin beyyinemizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından mezbûrun zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i müeccel-i mezkûr alacak hakkım olan iki bin bir kuruşdan zimmeti berîe olmak ve nafaka-i iddet-i mu'ayyene-i ma'lûmem ve meû'net-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcem mezbûr Edhem Efendi işbu meclis-i şer'de beni talâk-ı vâhid-i bâyin ile tatlık etmekle mehr-i müeccel-i meblağ-ı mezkûr iki bin bir kuruşun mutâlebesine ve hukûk-ı zevciyyete müte'allika da'vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve iskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledik dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: 'Arâkiyeci el-Hâc Ca'fer Ağa Mahallesi'nde sâkin Mâliyye-i Beytü'l-Mâl Kalemî hulefâsından Refîk Beg ibn Hasan Tahsin Efendi, 'Arâkiyeci Mehmed Mahallesi'nde sâkin Asakir-i Şâhâne yüzbaşılardan Aziz Efendi ibn Şerîf

Ve gayruhüm

Kâtibî Mu'âvin Efendi, İsbât-ı Verâset ve Vekâlet, Numerosu 23, s. 16-18

Husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şerî'at-ı izzâdan me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan bâşkâtib mu'âvini mekremetlü es-Seyyid Mehmed Arif Efendi ibn Ömer medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi civârında Sahrâ-yı Cedîd Mahallesi'nde kâin Sadık Beg Köşkü denmekle ma'rûf köşke varıp (17) zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i âlî ettikde Ada-i Kebîr'de mukîm iken bundan akdem vefât eden Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Vilâyeti defterdâr-ı sâbıkı Mehmed Nuri Beg ibnu'l-merhûm Mustafa b. Abdullah'a verâset iddi'â eden köşk-i mezkûrda sâkine ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe Saime Hanım ibneti Mehmed kezalik mezkûr köşkte sâkinler Mustafa Lütfi Beg ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma Naciye Hanım hâzırân oldukları hâlde meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Nuri Beg'in medyûnu olup mezkûr köşkte müsâfiraten mütemekkiye tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milleti nisvânından şahsı mu'arrefe Verkin bint-i Bedros muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Nuri Beg ibnu'l-merhûm Mustafa b. Abdullah'ın hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâsı ve hâzırân-ı mûmâileyhümâ Mustafa Lütfi Beg ve Fatıma Naciye Hanım müteveffâ-yı mûmâileyhin firâşından hâsıl ve bundan mütevellidler sulbî evlâdı olup müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti benimle evlâdı hâzırân-ı mûmâileyhümâyâ münhasıra ve benimle hâzırân-ı mûmâileyhümâdan gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla zevcem ve mûrisimiz müteveffâ-yı mûmâileyhin merkûme Verkin zimmetinde cihet-i deyn-i şer'iden beş aded bütün yüzlük mecîdî altûnu alacak hakkı olup meblağ-ı merkûmu hayatında medyûne-i merkûme Verkin'den kable'l-ahz ve'l-istîfâ ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm beş aded bütün yüzlük mecîdî altûnu benimle evlâdım hâzırân-ı mûmâileyhümâyâ mevrûs olmakla meblağ-ı merkûmu benimle evlâdım hâzırân-ı mûmâileyhümâyâ edâ ve teslîme merkûme Verkin'e kıbel-i şer'den tenbîh olunmak matlûbumuzdur deyu hâzırân-ı mûmâileyhümânın tasdîkiyle me'an da'vâ ettiklerinde merkûme Verkin dahi cevâbında müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Nuri Beg'e cihet-i merkûmeden zimmetinde beş aded bütün yüzlük mecîdî altûnu deyni olduğunu ikrâr lakin müdde'iyeye-i mûmâileyhâ Saime Hanım ile hâzırân-ı mûmâileyhümânın ber-vech-i muharrer verâset müdde'âlarını inkâr edecek müdde'iyeye-

i mûmâileyhâ Saime Hanım ile hâzırân-ı mûmâileyhümâdan ber-vech-i muharrer verâset müdde'âlarına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda sâlifü'z-zikr Sahrâ-yı Cedîd Mahallesi'nde mukîm Şehremânet-i Celîlesi Meclisi a'zâ-yı kirâmından sa'âdetlü es-Seyyid Mehmed Kamil Efendi Hazretleri b. Mehmed ibn İbrahim ve Asâkir-i Bahriyye-i Şâhâne Silâh-Endâz Tâburu mülâzımlarından Mehmed Hilmi Efendi ibn İbrahim b. Mehmed nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda hâzırân olup eserü'l-istişhâd fî'l-hakîka işbu müdde'iyye-i mûmâileyhâ Saime Hanım ibneti Mehmed müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Nuri Beg ibnu'l-merhûm Mustafa b. Abdullah'ın hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâsı ve hâzır-ı mûmâileyh Mustafa Lütfi Beg sulbî kebîr oğlu hâzıra-i mûmâileyhâ Fatıma Naciye Hanım dahi sulbiyye kebîre kerîmesi olup müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti zevcesi müdde'iyye-i mûmâileyhâ Saime Hanım ile evlâdı mûmâileyhümâ Mustafa Lütfi Beg ve Fatıma Naciye Hanım'a münhasıra olup bunlardan gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe ber-nehc-i şer'î edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mûmâileyhümâdan mûmâileyh Mehmed Kamil Efendi Şehremâneti Meclisi bâşkâtibi Salim Beg ibn Abdullah ve Mehmed Efendi ibn Mustafa'dan ve mûmâileyh Mehmed Hilmi Efendi dahi Bahriyye Silâh-Endâz Tâbûru kûmândânı sa'âdetlü Mehmed Paşa Hazretleri ibn Abdullah ve Mustafa Beg ibn Ahmed'den evvelen bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu her biri Sahrâ-yı Cedîd Mahallesi'nde sâkinler Asâkir-i Bahriyye-i Şâhâne mülâzımlarından Hüseyin Efendi ibn Mehmed b. Abdurrahman ve Rûsûmât ketebesinden Rüşdi Efendi ibn Hüseyin b. (18) Mustafa ve Sabri Ağa ibn Abdullah b. Ahmed ve Cafer Ağa ibn İbrahim b. Abdullah nâm kimesnelere bi'l-muvâcehe alenen ledeyüt-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'iyye-i mûmâileyhâ Saime Hanım ile hâzırân-ı mûmâileyhümâ Mustafa Lütfi Beg ve Fatıma Naciye Hanım'ın verâsetlerine ba'de'l-hükm ve't-tenbîh yine zevce-i mûmâileyhâ Saime bint-i mûmâileyhâ Fatıma Naciye Hanım hâzıra olduğu hâlde meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda mûmâileyh Mustafa Lütfi Beg mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zevcem ve mûrisimiz müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Nuri Beg'in zimem-i nâsdan olan hukûkunu ashâbından müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla âid olduğu mehâkim-i şer'iyye ve nizâmiyye ve cezâiyyede bidâyeten ve istînâfen ve

temyîzen taleb ve da‘vâ ve muhâkeme ve muhâsamaya ve ledeyü'l-iktizâ' sulh ve ibrâya ve mümeyyiz ve hükm ve ehl-i hibre nasb u ta'yînine ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesine leh ve aleyhimizde sudûr edecek i'lâmâtı teblîğ ve tebellüğe ve hükmünü taleb ve tenfiz ve icrâya ve ahz u kabza ve müsebbet deyni zuhûr eder ise edâya ve bi'l-cümle makbûzundan benimle kızım hâzıra-i mûmâileyhânın hissemizi tarafımıza teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine oğlum mûmâileyh Mustafa Lütfi Beg âharı tevkîl ve azle ve diğeri nasba me'zûn olmak üzere tarafımızdan vekîl nasb u ta'yîn eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırra-i mûmâileyhâ Saime Hanım'ın sâdırâ olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını kızı hâzıra-i mûmâileyhâ Fatıma Naciye Hanım ile vekîl-i mûmâileyh Mustafa Lütfi Beg'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a hâli mu'âvin-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer'le meclis-i şer'-i şerîfe gelip alâ-vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın ba'de't-tenfiz mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi [ibn] Ali, Muhzır Mehmed Ağa [ibn] Osman, Muhzır Kamil Ağa [ibn] Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İsbât-ı Rüsd, Numerosu 24, s. 18-19

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Asakir-i Şâhâne mîrâlâyılığınan mütekâ'id Ali Beg ibn Mustafa'nın kendü[n]den mukaddem vefât eden sulbî kebîr mahdûmu Mehmed Tevfik Beg'in sulbî oğlu olup mukaddemâ sağır ve'l-yevm yirmi yaşını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olduğunu iddi'â eden Asâkir-i Hazret-i Şâhâne ser-çavuşlarından Mehmed Refik Efendi ibnu'l-müteveffâyü'l-mezbûr Mehmed Tevfik Beg meclis-i şer'-i şerîf-i enverde vâlidesi

ve kibel-i şer'eden mansûbe bâ-hüccet-i şer'iyeye vasîsi olup cediti müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedi mütehakkık ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe olan Hüşyâr Hanım ibneti Abdullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimde olup zikr olunan Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi imâmı ve muhtârını mühürleriyle mahtûm işbu mübrez bir kıt'a ilm u haber ile tezkire-i osmâniyem mantûkunca hâlâ ben yirmi yaşımı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrumu rü'yete muktedir ve i'ânet-i vasîden müstağnî olmamla ceditim müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlımdan keff-i yed ve bana teslîme vâlidem vasiy-yi mezbûre (19) Hüşyâr Hanım'a tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde mezbûre Hüşyâr Hanım dahi cevâbında oğlu müdde'î-i mezbûr Mehmed Refik Efendi'nin cediti müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsını inkâr etmekle müdde'î-i mezbûr Mehmed Refik Efendi'den ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda medîne-i mezkûrede Kara Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkin Asâkir-i Şâhâne Cerrâh kolağalarından ref'etlü Abdulkadir Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa Efendi ibn İbrahim ve zikr olunan Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkin Asâkir-i Hazret-i Şâhâne Cerrâh yüzbaşılarında fütüvvetlü Şevket Efendi ibn Hüseyin b. Abdullah nâm kimesneler li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserül-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'î-i mezbûr Mehmed Refik Efendi ibnu'l-müteveffâyü'l-mezbûr Mehmed Tevfik Beg ibnu'l-merhûm Ali Beg b. Mustafa el-yevm yirmi yaşımı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrunu rü'yete muktedir ve i'ânet-i vasîden müstağnîdir bizler bu husûsa bu vech üzere şahidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrândan mezbûr Abdulkadir Efendi mensûb olduğu mezkûr Kara Dâvûd Paşa Mahallesi imâmı el-Hâc Mustafa Efendi ibn İbrahim ve muhtâr-ı sânisî İbrâhim Efendi ibn Ahmed'den ve mezbûr Şevket Efendi mensûb olduğu mezkûr Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi imâmı Şevki Efendi ibn Osman ve muhtâr-ı evvelî Şakir Efendi ibn Hasan ve muhtâr-ı sânisî Hâfız İbrahim Efendi ibn Mehmed'den evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrân-ı mezbûrun ile medîne-i mezkûrede Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkinler Yeni Köy nâibi mekremetlü Hüseyin Haydar Efendi ibn Aziz Efendi ve mukayyid mekremetlü Mehmed Nuri Efendi ibn Mustafa Efendi ve mu'âvini İsmail Hakkı Efendi ibn Mehmed Efendi ve medîne-i mezkûrede

Selmân Ağa Mahallesi'nde sâkinler kahveci Receb Ağa ibn Osman ve Süleyman Ağa ibn Ahmed ve Mehmed Ağa ibn Osman nâm kimesnelerden bi'l-muvacehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbulü's-şehâde idükleri ihbâr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mücibince müdde'î-i mezbûr Mehmed Refik Efendi'nin rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İsbât-ı Verâset, Numerosu 25, s. 19-20

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden Emine Firdevs Hanım ibnetu'l-müteveffâ Mustafa b. Abdullah'a ber-vech-i âtî hâzıran verâset iddi'â eden zikr olunan 'Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma Hürmüz Hanım ibneti Ali meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müteveffât-ı mezbûrenin medyûnu olup karye-i mezkûrede sâkin aşcı esnâfindan Hüseyin Ağa ibn Mustafa muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffât-ı mezbûrenin - mezbûre Emine Firdevs Hanım'ın vâlidesi olup verâseti hasran bana münhasıra benden gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla kızım müteveffât-ı mezbûrenin- mezbûr Hüseyin Ağa zimmetinde cihet-i karzdan yüz kuruş alacak hakkı olup kızım müteveffât-ı mezbûre Emine Firdevs Hanım medyûn-ı mezbûr Hüseyin Ağa zimmetinde alacağı olan meblağ-ı merkûm yüz kuruşu kable'l-ahz ve'l-istîfâ ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm yüz kuruş hasran bana mevrûs olmakla (20) meblağ-ı merkûm yüz kuruşu bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Hüseyin Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde medyûn-ı mezbûr Hüseyin Ağa dahi cevâbında müteveffât-ı mezbûre Emine Firdevs Hanım'a cihet-i merkûmeden zimmetinde ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr mâ'adâ müdde'iyeye-i

mezbûre Fatıma Hürmüz Hanım'ın ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr etmekle müdde'iyye-i mezbûre Fatıma Hürmüz Hanım'dan ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda zıkr olunan 'Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkinler Üsküdâr ciheti polis komiserlerinden Azmi Efendi ibn Abidin Efendi b. Numan ve polis efrâdından Ali Efendi ibn Mehmed b. Hasan nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakıka işbu müdde'iyye-i mezbûre Fatıma Hürmüz Hanım ibneti Ali müteveffât-ı mezbûre Emine Firdevs Hanım ibnetu'l-müteveffâ Mustafa b. Abdullah'ın vâlidesi olup müteveffât-ı mezbûrenin müdde'iyye-i mezbûre Fatıma Hürmüz Hanım'dan gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrân mensûb oldukları 'Osmân Ağa Mahallesi imâmı Asım Efendi ibn Said ve muhtâr-ı evvelî Kamil Efendi ibn Arif'den evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbikan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu her biri karye-i mezkûre Polis Karagolhânesinde müstahdem polis efrâdından Hasan Tahsin Efendi ibn Süleyman ve Hamdi Efendi ibn İbrahim ve Eşref Efendi ibn Ebû Bekir ve diğer Eşref Efendi ibn Mehmed'den bi'l-muvâcehe alenen ledeyüt-tezkiye adl u makbulü'ş-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'iyye-i mezbûre Fatıma Hürmüz Hanım'ın verâsetine ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'-s-sâbi' min Şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vasî Hücjeti, Numerosu 26, s.20

Medîne-i Üsküdâr'da Salacak Mahallesi'nde sâkinler iken bundan akdem birbirini müte'âkıben vefât eden Arif Ağa ibn Mehmed ve Fatıma Müzeyyen Hanım

ibneti Receb nâm zevcânın sulbî ve sadrı sağır oğlu Aziz'in ebeveyni müteveffeyân-ı mezbûrândan mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdına değin tesviye-i emrine kibel-i şer' den bir vasî nasbı lâzım ve mühim olmağın emânet ile ma'rûfe ve istikâmet ile mevsûfe ve her vechile vesâyet uhdesinden gelmeğe kâdire idüğü zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla zâhir ve zâtı dahi müslimîn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe olan sağır-i mezbûrun li-ebeveyn hâli işbu bâ'isü'l-vesîka Salacak Vapur İskeleyi çımacılarından Ahmed Ağa ibnu'l-mezbûr Receb sağır-i mezbûrun ebeveyni müteveffeyân-ı mezbûrândan mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdına değin tesviye-i emrine kibel-i şer' den vasî nasb u ta'yîn olundukda mezbûr Ahmed Ağa dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin kahveci esnâfından Mehmed İzzet Ağa ibn Ali, Kâdî'asker Ahmed Efendi Mahallesi'nde sâkin hammâl esnâfından Tahir Ağa ibn Memiş, Muhzır Kamil Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Başkâtib Efendi, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 27, s. 21-22

Hüve

Medîne-i Üsküdâr'da Sinan Paşa Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden Ayşe Sıdika Hanım ibnetu'l-merhûm Müfid Beg'in sadrı mahdûmları olup mukaddemâ sağırler ve'l-yevm yirmi yaşlarını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşid olduklarını iddi'â eden Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhâne Kalemi mukayyidi fütüvvetlü Mehmed Akil ve Bâb-ı Âlî Me'mûrîn-i Mülkiyye Komisyonu Âlîsi zabıt kâtiblerinden ref'etlü Ömer Selahaddin Beglerden her biri meclis-i şer'-i şerîf-i enverde pederleri ve velîleri olup vâlideleri müteveffât-ı mûmâileyhâdan mevrûs mâllarına bi'l-velâye vaz'-ı

yedi mütehakkık olan Cem'iyet-i Rüsûmiyye a'zâsından sa'âdetlü Mustafa Naili Beg Efendi ibn Mehmed Şevket Beg mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimizde olup zikr olunan Sinan Paşa Mahallesi imâm ve muhtârânı mühürleriyle memhûr işbu bir kıt'a ilm u haber mantûkunca hâlâ biz yirmi yaşlarımızı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîdler olup bi'n-nefs-i umûrlarımızı rü'yete muktedirler ve i'ânet-i vasîden müstağnîler olmamızla vâlidemiz müteveffât-ı mûmâileyhâdan mevrûs mâlımızdan keff-i yed ve bize teslîme pederimiz mûmâileyh Mustafa Naili Beg Efendi'ye kibel-i şer'eden tenbîh olunmak matlûbumuzdur deyu da'vâ ettiklerinde mûmâileyh Mustafa Naili Beg Efendi dahi cevâbında mahdûmları müdde'iyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Akil ve Ömer Selahaddin Beglerin vâlideleri müteveffât-ı mûmâileyhâdan mevrûs mâllarına bi'l-velâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âlarını inkâr etmekle müdde'iyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Akil ve Ömer Selahaddin Beglerden ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âlarına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda medîne-i mezkûreye tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkin Damga Nezâreti Muhâsebe bâşkâtibi izzetlü Mehmed Kamil Efendi ibnu'l-merhûm Veysi Efendi ibn Abdullah ve medîne-i mezkûrede Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr Tebhîrhâne müdürü ref'etlü Ahmed Refik Beg ibn Mehmed Şevket Efendi ibn Mehmed Emin nâm kimesneler li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'iyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Akil ve Ömer Selahaddin Begler el-yevm yirmi yaşlarını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîdler olup bi'n-nefs-i umûrlarını rü'yete muktedirler ve i'ânet-i vasîden müstağnîlerdir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mûmâileyhümâdan mûmâileyh Mehmed Kamil Efendi Mahallesi imâmı Mehmed Asım Efendi ibn Mehmed Said ve muhtâr-ı evvelî Hüseyin Efendi ibn Abdullah'dan ve mûmâileyh Ahmed Refik Beg dahi mahallesi imâmı es-Seyyid Hâfız Ali Rıza Efendi ibn İsmail Hakkı ve muhtâr-ı evvelî Hâfız Ahmed Efendi ibnu'l-Hâc Salih ve muhtâr-ı sânisî Ahmed Efendi ibn Ali Efendi'den evvelen bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrân-ı mezbûrun ile zikr olunan Kādî Karyesi ahâlîlerinden ve Gümrük ketebesinden Şevki Efendi ibn Hüseyin ve Asâkir-i Şâhâne mülâzımlarından Mehmed Esad Efendi ibn Süleyman (22) ve kahveci Mehmed Ağa ibn Ali ve zikr olunan Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi ahâlîlerinden ve Bâb-ı Ser'askerî ketebesinden Hüsnî Beg ibn

Mustafa ve Duyûn-ı Umûmiyye ketebesinden Abdullah Beg ibn Ömer nâm kimesnelerden dahi bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'ıyyân-ı mûmâileyhümâ Mehmed Akil ve Ömer Selahaddin Begler'in rüşdleriyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa , Muhzır Mehmed Ağa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 28, s. 22-23

Mahmiyye-i İstanbul'da Sultânahmed civârında Güngörmez Mahallesi'nde ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Zeyneb Hanım ibneti Ahmed sadriyye kebîre kerîmesi olup mahalle-i mezkûrede sâkine ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe Emine Hanım ibneti Hasan hâzıra olduğu hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede sâkin Mâliyye-i Hazîne-i Celîlesi Vergi İdâresi ketebesinden işbu bâ'isü'l-vesîka İbrahim Edhem Efendi ibn Bekir mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Şile Kasabası'nda Hâcî Kādî Mahallesi'nde vâki' hudûd-ı erbe'ası ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûm olan me'a müştemilât bir bâb vakıf menzil dört sehm i'tibâriyle bir sehm benim ve üç sehm dahi kızım hâzıra-i mezbûrenin müşâ'an bâ-sened taht-ı tasarrufumuzda olmakla ben menzil-i mahdûd-ı mezkûrdan ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum bir sehm hisse-i şayi'amı beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere kızım hâzıra-i mezbûrenin kâim-pederi olup hâlâ kasaba-i mezkûrede sâkin Cânkûrtarân İdâresi'nde müstahdem Mangaloğlu Mehmed Ağa'ya meccânen ferâğ etmişidim lakin gâib-i mezbûr Mehmed Ağa beni infâk ve iksâ etmeyip şart-ı mezkûru îfâ etmediğine binâen bir sehm hisse-i şayi'a-i menzil-i mahdûd-ı mezkûru kendi imzâ ve mührüyle istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de müddeî ve

müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istfnâfen ve temyîzen ve i'âdeten taleb ve da'vâ ve muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehallüfe ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşidesiyle cevâb-ı i'tâsına ve bi'l-cümle i'lâmât ve evrâk-ı resmiyyeyi teblîğ u tebellüğe ve mevki'-i icrâya vaz' ve ahkâmını taleb-i tenfize ve bir sehm hisse-i şâyi'a-i menzil-i mahdûd-ı mezkûru gâib-i mezbûre Mehmed Ağa'dan ba'de'l-istirdâd sened-i hâkânîsini nâmına istihsâle ve kızım hâzıra-i mezbûre üç sehm hisse-i şâyi'asını âhara ferâğ edeceğinden kızım hâzıra-i mezbûrenin üç sehm hisse-i şâyi'asıyla benim bir sehm hisse-i şâyi'amı tâlibi zuhûrunda bedel-i misliyle tâlibine ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile mecmû'-ı menzil-i mahdûd-ı mezkûru ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini îfâya ve bedelini ahz u kabza ve makbûzunu benimle kızım hâzıra-i mezbûreye irsâl ve teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğunu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğeri nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile benimle kızım hâzıra-i mezbûre Emine Hanım'dan her birimiz taraflarımızdan mûmâileyh İbrahim Edhem Efendi'yi vekîl (23) ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimizde mûmâileyh İbrahim Edhem Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırra-i mezbûre Zeyneb Hanım'ın ber-vech-i muharrer sâdıra olan kelimât-ı meşrûhasını kızı hâzıra-i mezbûre Emine Hanım ile vekîl-i mûmâileyh İbrahim Edhem Efendi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdik etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min Şehr-i Rebî'ü'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 29, s. 23

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde sâkin ref'etlü Kazım Beg ibnu'l-merhûm Mahmud Paşa neclü'l-merhûm Fethi Ahmed Paşa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip pederim merhûm müşârünileyhden bana mevrûs ve intikâl eden bi'l-cümle arâzî ve çiftlikât ve ale'l-umûm akârat-ı memlûke ve mevkûfe ve arâzî-i emîriyyeden hisas-ı şâyi'a-i ma'lûmelerimi vâz'u'l-yed olanlardan ve bunların şimdiye kadar işlemiş ve işleyecek kiralarını gerek müste'cirlerinden ve gerek hissedâr ve gâsıblarından ve kat' ve kal' ve hedm edilen ebniyenin kıymetlerini müsebbib ve mübâşirlerinden taleb ve da'vâya ve ledeyü'l-hâce kısmet ve mehâbât talebine ve ale'l-umûm leh ve aleyhimde ikâme olunmuş ve olunacak bi'l-cümle de'âvîde mehâkim-i şer'iyye ve nizâmiyye ve cezâiyyede ve mecâlis-i idârede müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve i'tirâzan ve i'âdeten ve temyîzen ve tashîhan ve dâhil-i da'vâ ve i'tirâzü'l-gayr tarîkleriyle muhâkeme ve muhâsama ve müdâfa'aya ve taleb ve tahlîfe ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesine ve devrine ve mümeyyiz ve hükm ve ehl-i hibre nasb ve azline ve teblîğ u tebellüğe ve ahz u kabza ve bi'l-cümle makbûzunu sûret-i sâlimede irsâl u îsâle ve sulh ve ibrâya ve mehâkimden sâdir olacak i'lâmâtın ahkâmını taleb ve tenfîze ve kendi imzâlarıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine ve merreten ba'dehu âharı tevkîl ve azle ve'l-hâsil husûsât-ı mezkûrenin mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine her biri münferiden ve müctemi'an icrâ-yı vekâlet etmek üzere tarafımdan vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile Galata'da Mersibânî/Mersiyânî Sokağı'nda on yedi numarolu dâirede mukîm Mânyâszâde sa'âdetlü Refîk Beg Efendi Hazretleri ibn Abdullah ve şerîki tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden Kirilos veled-i Anastaş ve Galata'da Kamanto Hanı'nda mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Agob Baberciyan veled-i Babeki kabûllerine mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eyledim dedikde gıbbe't-tasdîk mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mehmed Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İdâne, Numerosu 30, s. 24-25

Mahrûse-i Galata'ya tâbi' kasaba-i Fındıklı'da Mollâ Çelebî Mahallesi'nde sed üzerinde on üç numarolu hânedeki mukîme Asâkir-i Hazret-i Şâhâne'den süvârî ferîki sa'âdetlü Şükri Paşa Hazretleri kerîmesi zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Maide Hanım meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i Üsküdâr'da Toptaşı Caddesi'nde 'Arâkiyeci el-Hâc Mehmed Efendi Mahallesi'nde dört yüz otuz numarolu hânedeki sâkine zâtı mu'arrefe Emine Dilber Hanım ibneti Abdullah'ın zevci ve tarafından zikri âtî husûsda vekîli Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi a'zâsı sâbıkasından ref'etlü el-Hâc Ahmed Efendi ibn Ömer mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi zevcesi müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'ın mâlından bana yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan beş sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'ın mâlından ve vekîli zevci mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir hilâlî koyun sâ'ati semeninden dahi altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnu zimmetimde müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'a vâcibü'l-edâ ve lâzimü'l-kazâ sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde yedimde mâlım olan yüz seksen lira tahmînlü ve iki yâkutlu pırlanta taşlı broş ta'bîr olunur bir iğnemi rehn-i vaz' ve vekîl-i mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi'ye teslîm eylediğimde ol dahi yedinden ber-vech-i muharrer irtihân ve tesellüm kabz ve kabûl ve emriyle li-ecli'l-hıfz mahall-i me'muneye vaz'la hıfz eylediğinden sonra eğerce ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını beş sene müddetde edâ edemez isem ber-vech-i muharrer rehin eylediğim broş ta'bîr olunur mezkûr bir iğneyi semen-i misliyle âhara bey'e ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı

merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î medîne-i mezkûrede Ahmed Çelebî Mahallesi'nde mukîm sa'âdetlü Mehmed Hurşid Paşa Hazretleri ibn İbrahim Efendi ve mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ'nın zevci Asâkir-i Hazret-i Şâhâne On Beşinci Hamîdiyye Suvârî Âlâyı kûmândânı kâim-makâm izzetlü Selim Sabit Beg ibn (Müelli?) ve Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî radiye anhü'l bârî civârında Dökmeciler Mahallesi'nde sâkin Birinci Dâire-i Belediye Muhâsebe Kalemî ketebesinden Mehmed Tevfik Efendi ibn Yahya Münib Efendi'den her biri meclis-i şer'-i münîrde mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi mahzarında mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Maide Hanım hâzıra olduğu hâlde her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Maide Hanım'ın zimmetinde müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'a edâsı vacib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz altmış aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarının edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl (25) kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Ali Ağa , Muhzır Mehmed Ağa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 160 aded tâm yüzlük mecîdî altûnu

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 31, s. 25

Ergiri Sancâğı'na tâbi' Labuva Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve bağçevân esnâfindan Vasil veled-i Yani meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Labuva Karyesi'nde Orta Sokak nâm mahalde kâin ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât kâbil-i taksîm olmayan bir bâb mülk menzilin nısf hisse-i şâyi'ası bâ-sened yedimde mülküm olmakla ben ber-vech-i muharrer mâlik olduğum nısf hisse-i şâyi'a-i menzil-i mezkûru tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'den gâibân ani'l-beled sulbiyye kebîre kızım Katerina ile zevci damadım Vangeli veled-i Petro'ya hibe-i sahîha-i şer'iyye ile seviyyen hibe ve temlîk ve teslîme ve yine zikr olunan Labuva Karyesi hudûdu dâhilinde Dırasa nâm mahalde kâin ma'lûmü'l-hudûd tahmînen sekiz dönüm mikdârı bir kıt'a tarlanın dahi nısf hisse-i şâyi'ası bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum nısf hisse-i şâyi'a-i tarla-yı mahdûd-ı mezkûru dahi kızım gâibe-i merkûme Katerina'ya mahallinde me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile meccânen ferâğ u tefvîz ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkûmesinden Liğor veled-i Tanaşi kabûlüne mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

İcadiye nâm mahalde mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkûmesinden ve da'vâ vekîllerinden Todoraki veled-i Anastas ve tebe'a-i Devlet-i

Aliyye'nin millet-i merkūmesinden ve bađçevân esnâfindan Vasil veled-i Vangeli çâmeşûycu esnâfindan Kiryako veled-i Yorgi

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Talâk Hücçeti-Nafaka, Numerosu 32, s. 25-26

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ađa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Zenciyye Zehra Kadın ibneti Abdullah meclis-i şer'î şerîf-i enverde mahalle i mezkûrede sâkin yorgancı esnâfindan işbu bâ'isü'l-vesîka Mustafa Efendi ibnu'l-Hâc Emin mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Malatya Sancâğı ahâlîsinden olup zikr olunan 'Osmân Ađa Mahallesi'nde sâkin iken çend gün mukaddem memleketi cânibe 'azimet etmiş olan kapucu esnâfindan Hüseyin Ađa ibn Hasan üç yüz elli bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim iken işbu târîh-i vesîkadan bir mâh mukaddem beni talâk-ı vâhid-i bâyin ile tatlık edip mehr-i müeccel alacağım olan meblağ-ı merkūm (26) üç yüz elli bir kuruş ile nafaka-i iddet-i bâkiyye-i ma'lûmem ve meû'net-i süknâm için dahi iki yüz kuruş ki cem'an beş yüz elli bir kuruşu mûmâileyh Mustafa Efendi'ye bırakmış olduğuna binâen mûmâileyh Mustafa Efendi meblağ-ı mecmû'-ı merkūm beş yüz elli bir kuruşu işbu meclis-i şer'î de bana tamâmen ve kâmilin def' ve teslim eylediğinde ben dahi yedinden bi't-tamâm ve'l-ikmâl ahz u kabz eyledim dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, İsbât-ı Verâset, Numerosu 33, s. 26

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kısıklı Karyesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Tophâne-i Amîre'ye mensûb Sanâyi' Birinci Âlâyı efrâdından Şükri Efendi ibn Yusuf b. Halil İbrahim'in hasran vârisi olmak üzere ber-vech-i âtî verâset iddi'â eden karye-i mezkûrede sâkin Sarây-ı Hümâyûn kapucularından Yusuf Ağa ibn Halil İbrahim meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mezbûrun medyûnu olup medîne-i mezkûrede Debbâğlar Mahallesi'nde sâkin hademedden Ali Ağa ibn Ali mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip müteveffâ-yı mezbûr Şükri Efendi benim firâşımdan hâsıl ve zevcem müteveffât Pembe Hanım ibneti Abdullah'dan mütevellid sulbî sahîh oğlum olup benden gayrı vâris ve vârisesi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla oğlum müteveffâ-yı mezbûr Şükri Efendi'nin mezbûr Ali Ağa zimmetinde cihet-i karzdan kırk kuruş alacağı olup meblağ-ı merkûm kırk kuruşu medyûn-ı mezbûr Ali Ağa'dan kable'l-ahz ve'l-istîfâ' ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm kırk kuruş bana mevrûs olmakla ol vechile meblağ-ı merkûm kırk kuruşu hâlen bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Ali Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikte mezbûr Ali Ağa dahi cevâbında müteveffâ-yı mezbûr Şükri Efendi'ye zimmetinde cihet-i merkûmeden ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr müdde'î-i mezbûr Yusuf Ağa'nın ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr edecek müdde'î-i mezbûr Yusuf Ağa'dan ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri zikr olunan Kısıklı Karyesi'nde sâkinler ketebeden Mustafa Efendi ibnu's-Şeyh Rıza Efendi ibn Şerefüddin ve hademedden Mahmud Efendi ibn Hasan b. Osman nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûr Şükri Efendi işbu müdde'î-i mezbûr Yusuf Ağa ibn Halil İbrahim'in firâşından hâsıl ve zevcesi müteveffât-ı mezbûre Pembe Hanım ibneti Abdullah'dan mütevellid sulbî sahîh oğlu olup müteveffâ-yı mezbûrun pederi müdde'î-i mezbûr Yusuf Ağa'dan gayrı vâris ve vârisesi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrân mensûb oldukları mezkûr Kısıklı Karyesi imâmı Hâfız Ahmed Refik Efendi ibn Yusuf ve muhtâr-ı sâni İsmail Efendi ibn Hüseyin'den evvelen bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu her biri karye-i mezkûre

ahâlîlerinden ‘arabacı Abdulkadir Ağa ibn Halil ve Şaban Ağa ibn Ahmed ve rencber İbrahim Ağa ibn Hasan'dan bi'l-muvâcehe alenen ledeyüt-tezkiye adl u makbûlüş-şehâde idükleri ihbâr ve iş‘âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde‘î-i mezbûr Yusuf Ağa'nın verâsetine ba‘de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi‘ ve'l-işrîn min Cemâziye’l-ûlâ sene seb‘ aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Ağa ibn Mustafa, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mu‘âvin Efendi, Vekâlet, Numerosu 34, s. 27

Kādî Karyesi civârında Yel Değirmeni nâm mahalde şeref-i mukîm Şûrâ-yı Devlet a‘zâ-yı kirâmından sa‘âdetlü Mustafa Reşid Beg Efendi Hazretleri neclü'l-merhûm Hâriciyye Nâzırı esbâk Cemil Paşa neclü'l-merhûm sadr-ı esbâk Reşid Paşa meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde Ayâsofya-i Kebîr Mahallesi'nde Saka Baba Sokağında kâin olan iki numarolu hânedede mukîm Dersa‘âdet da‘vâ vekîllerinden mekremetlü Mehmed Arif Efendi ibn Mehmed Tahir hâzır olduğı hâlde takrîr-i kelâm edip Memâlik-i Şâhâne'nin kâffe-i mehâkim-i şer‘iyye ve nizâmiyye-i hukûkiyye ve ticâriyye ve cezâiyye ve icrâ dâireleri ve devâir-i resmiyye-i sâiresinde bidâyeten ve istînâfen ve i‘tirâzan ve i‘âdeten ve temyîzen ve tashîhan ve i‘tirâzü'l-gayr ve dâhil-i da‘vâ tarîkleriyle lâzım gelenlerin kâffesiyle müdde‘î ve müdde‘î-i aleyh sıfatlarıyla muhâkeme ve muhâsama ve müdâfa‘aya ve ikâme ve istimâ‘-ı şuhûda ve tahlîfe ve iştikâ‘ an’il-hükkâm ikâmesine ve redd-i a‘zâya ve protesto keşîdesiyle cevab-ı i‘tâsına ve vaz‘ u fekk-i hacze ve rü‘yet-i hesâba ve emvâl-i gayr-i menkûlenin tahliyyesini talebe ve hükm ve ehl-i hibre ve mümeyyiz intihâb ve azline ve her nev‘ karârnâmeler aleyhine i‘tirâza ve iflâs talebine ve bi'l-cümle evrâk-ı kânûniyyeyi tanzîm ve imzâ ile takdîme ve i‘lâm ve sûret ve celbnâme tebliğiyile sudûr edecek bi'l-cümle i‘lâmâtın

tenfîz-i ahkâmını talebe ve'l-hâsil vukû' bulmuş ve bulacak kâffe-i de'âvînin mütevakkıf ve müteferri' olduğu mu'âlemât-ı şer'îyye ve kânûniyyenin îfâsına me'zûniyeti olmak ve husûsât-ı mezkûreleride aleyhime ikrârı nâfiz ve mu'teber olmamak ve Yeni Şehir çiftliklerinde vekîlim bulunan Tahir Efendi'ye verilen vekâletnâmenin hükmü tamâmıyla bâkî kalmak ve ondan mâ'adâ bugün ki târihe kadar da'vâ vekîllerine verilmiş olan bi'l-cümle vekâletnâmelerin bugünden i'tibâren hükmü kalmamak üzere tarafımdan vekâlet-i sahîha-i şer'îyye ile mûmâileyh Mehmed Arif Efendi'yi vekîl nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl eyledi dediklerini vekîl-i mûmâileyh tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Mehmed Efendi ibn Mustafa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 35, s. 27-28

Kengırı Sancâğı'na muzâfe Koçhisar Kazâsı'na tâbi' Yabâna Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Toygâr Hamza Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr İskelesi ma'ûnecilerinden Mehmed Ağa ibn Osman meclis-i şer'-i şerîf-i enverde li-ebeveyn erkarındâşı olup mahalle-i mezkûrede sâkin esnâf-ı merkümeden Osman Ağa ibnu'l-mezbûr Osman mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip her biri karye-i mezkûr hudûdu dâhilinde vâki' her biri ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd ve'l-kıtâat Sarıtepe nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Köprübâşı nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve F...oku? nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Sazlık nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Değirmenyeri nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Salıncak nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Hamamyolu nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Çamyüzü nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Deveyeri nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Eşektepe nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Yazayer? nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Ufacıkkırı nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Çekirgelik nâm mahalde vâki' bir kıt'a ve Alakırı nâm mahalde vâki' bir kıt'a ki

cem'an on dört kıt'a tarla babamız olup bundan akdem vefât eden Osman Ağa ibn Mehmed'in hâl-i hayatında bâ-tapû taht-ı tasarrufunda (28) olup ba'de vefâtihi benimle er-karındâşım mezbûr Osman Ağa'ya intikâl-i âdî ile münâsafaten intikâl etmekle ben tarlahâ-yı mahdûd-ı mezkûrlardan ber-vech-i muharrer intikâlen mutasarrıf olduğum nisf hisse-i şâyi'alarımı karındâşım mezbûr Osman Ağa'dan bedel nâmıyla makbûzum olan beş yüz kuruş mukâbelesinde karındâşım mezbûr Osman Ağa'ya mahallinde me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan karye-i mezkûrede sâkin Bilaloğlu Yakub Ağa ibn Abdullah'ı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim deyu mukırr-ı mezbûr Mehmed Ağa'nın ber-vech-i muharrer sâdir olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu karındâşı mezbûr Osman Ağa vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Cumâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûrede sâkin ma'ûneci esnâfından İsmail Ağa ibn Hasan, Esnâf-ı merkûmeden Osman Ağa ibn İsmail, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 36, s. 28-29

Medîne-i Üsküdâr'da İcadiye Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden Ohannes veled-i Agob veled-i Atam'ın verâseti her biri tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden zevce-i metrûkesi Paperon veled-i Kiğork ile zevce-i merkûme Paperon'dan mütevellidler sulbî kebîr oğlu Arşak ve sulbiyye kebîre kızı Yekzane'ye münhasıra ve tashîh-i mes'ele-i mîrâsları yirmi dört sehmden olup sihâm-ı mezkûreden üç sehmi zevce-i merkûme Paperon'a ve on dört sehmi ibn-i kebîr-i merkûm Arşak'a ve yedi sehmi dahi bint-i kebîre-i merkûme Yekzane'ye isâbeti bi'l-ihbâr ledeyü's-şer'i'l-enver

zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra verese-i merkûmundan olup zikr olunan İcadiye Mahallesi'nde mütemekkinler ibn-i kebîr-i merkûm Arşak kız karındâşı şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe bint-i kebîre-i merkûme Yekzane hâzıra olduğu hâlde meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde anaları olup mahalle-i mezkûrede mütemekkinine şahsı kesân-ı merkûmun ta'rîfleriyle mu'arrefe zevce-i merkûme Paperon muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahalle-i mezkûrede 'Arabzâde Bağî nâm mahalde vâki' on bir numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd bir kıt'a mülk arsa babamız müteveffâ-yı merkûmun sağlığında ile'l-fevt taht-ı temellükünde olup ba'de vefâtihî benimle karındâşım bint-i hâzıra-i merkûme Yekzane ile anamız zevce-i merkûme Paperon'a ber-tashîh-i merkûm mevrûs olmakla benimle karındâşım hâzıra-i merkûme Yekzane'den her birimiz arsa-i mahdûde-i mezkûreden ber-tashîh-i merkûm irsen mâlikeler olduğumuz cem'an yirmi bir sehm hisse-i şâyi'amızı semen-i misliyle me'mûru huzûrunda tâlibine bey' u temlîk ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve semenini ahz u kabza ve makbûzunu benimle karındâşım hâzıra-i merkûmeye def' ve teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğerini nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile benimle karındâşım hâzıra-i merkûmeden her birimiz tarafımızdan anamız merkûme Paperon'u vekîl nasb (29) ve ta'yîn eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı merkûm Arşak'ın sâdır olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını karındâşı hâzıra-i merkûme Yekzane ile anaları vekîl-i merkûme Paperon'dan her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdik etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi ibn Mustafa, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Her biri tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkūmesinden olup mahalle-i mezkūrede mütemekkin keresteci Mığırđıç veled-i Karabet ve Petros veled-i Fezer

Kâtibî Asım Efendi, Muhâla‘a, Numerosu 37, s.29

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkine zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esamî müslimîn ta‘rîfleriyle mu‘arrefe olan Hadice Behiye Hanım ibneti Hasan meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı mahalle-i mezkūrede sâkin Asâkir-i Bahriyye-i Hazret-i Şâhâne Fethiyye Kalyon-ı Hümâyûn'da müstahdem birlik? kâtiblerinden işbu bâ‘isü'l-vesîka Mehmed Efendi ibn Receb mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mehmed Efendi beş yüz kuruş mehr-i mu‘accel ve beş yüz bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyeleriyle zevc-i dâhilim iken işbu târîh-i vesîkadan bir gün mukaddem talâk-ı vâhid-i bâyin ile beni tatlık etmekle mezbûrun zimmetinde mütekarrır ve ma‘kūd-ı aleyh mihreyn-i mezkūreyn alacak hakkım olan cem‘an bin bir kuruşu zevc-i mutlakım mezbûr Mehmed Efendi bana tamâmen ve kâmilen def‘ ve teslim eylediğinde ben dahi yedinden bi't-tamâm ve ikmâl ahz u kabz etmemle iddetim inkızâsına değin nafaka mutâlebesine ve hukûk-ı zevciyyete müte‘allika da‘vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer‘î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eylediler dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer‘î mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi‘ min Cemâziye'l-âhire sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkūrede sâkin ‘Abdulbâkî Câmî‘-i Şerîfî imâmı Ahmed Şakir Efendi ibn Hasan, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, Muhâla'a, Numerosu 38, s.29

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Hadice Atiye Hanım ibneti Hasan meclis-i şer'î şerîf-i enverde zevc-i mutlakı olup mahalle-i mezkûrede sâkin manâv esnâfindan işbu bâ'isü'l-vesîka Hâfız Ahmed Efendi ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Ahmed Efendi otuz aded lira-yi osmanî mehr-i mu'accel müstevfî ve on beş aded lira-yi osmanî mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin beyyinizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i müeccel-i mezkûr alacak hakkım olan on beş aded lira-yi osmanîden zimmeti berîe olmak ve nafaka-i iddet-i mu'ayyene-i ma'lûmem ve meû'net-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcem mezbûr Hâfız Ahmed Efendi işbu meclis-i şer'îde beni talâk-ı vâhid-i bâyin ile tatlık etmekle mehr-i müeccel meblağ-ı merkûm on beş aded lira-yi osmanînin mutâlebesine ve hukûk-ı zevciyete müte'allika da'vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledik dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûrede sâkin 'Abdulbâkî Câmî'-i Şerîfî imâmı Ahmed Şakir Efendi ibn Hasan, Mahalle-i mezkûrede sâkin kömürcü esnâfindan Osman Ağa ibn Mustafa, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 39, s. 30

Medîne-i Üsküdâr'da Evliyâ Hoca Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Asâkir-i Hazret-i Şâhâne kâim-makâmlarından Ahmed Hamdi Beg ibn İsmail b. Abdullah'ın verâseti sulbî kebîr mahdûmu Asâkir-i Şâhâne Erkân-ı Harb mülâzım-ı evvellerinden fütüvvetlü Mehmed Kemaleddin Beg ve sulbiyye kebîre kızları Faika ve

Lütfiye ve Naciye Hanımlara münhasıra olduğu bi'l-ihbâr ledeyü'ş-şer'î'l-enver zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra verese-i mezbûrundan olup zikr olunan Evliyâ Hoca Mahallesi'nde sâkin ibn-i kebîr-i mûmâileyh Mehmed Kemaleddin Beg li-ebeveyn hemşiresi olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe bint-i mezbûre Naciye Hanım hâzıra olduğu hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip li-ebeveyn hemşirelerim mezbûretân Lütfiye ve Faika Hanımlar tarafından yedimde olup bin üç yüz on yedi senesi Şehr-i Rebî'ül-âhirenin yirmi birinci günü târîhiyle müverraha Selânîk merkez nâibi fazîletlü Abdurrahman Nesib Efendi'nin imzâ ve hatmini hâviye ve hâmişi Fetvâhâne-i Âlî'den mührü mutâbık ve meâli vekâlet-i mezkûreyi beyândan ibâret idüğü deyu tahşîye ve temhîr buyurulan şâibe-i tezvîr ve tasnî'den sâlim ve bilâ-beyyine mazmûnuyla amel-i câiz olur işbu mübrez bir kıt'a vekâlet hücceti mantûkunca zikr olunan Evliyâ Hoca Mahallesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf menzil ile Kastamonu Vilâyeti'ne muzâfe Za'ferânbolu Sancâğı'nda vâki' kezalik ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir kıt'a bağçe babamız müteveffâ-yı mûmâileyhin hayatında bâ-senedât taht-ı temellük ve tasarrufunda olup ba'de vefâtihi menzil ve bağçe-i mahdûd-ı mezkûrlar bizlere mevrûs ve intikâl etmekle hemşirelerim mezbûretân Lütfiye ve Faika Hanımların zikirleri mürûr eden menzil ve bağçeden irsen ve intikâlen mutasarrıfalar oldukları hısas-ı şâyi'a-i ma'lûmelerini mahallinde tâlibleri zuhûrunda semen ve bedel-i misilleriyle tâlibine me'mûru huzûrunda bey' u temlîk ve ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve semen ve bedellerini ahz u kabza ve makbûzunu taraflarına irsâl u îsâle ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine merreten ba'dehu âharı tevkîl ve azle me'zûn olmak üzere vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile taraflarından beni vekîl nasb u ta'yîn eylediklerinde ben dahi vekâlet-i mezkûreyi kabûl etmemle bu husûs ve salâhiyyetde minvâl-i meşrûh üzere bi'l-vekâle ve zikirleri mürûr eden menzil ve bağçeden ancak bağçe-i mahdûd-ı mezkûrdan benimle hemşirem hâzıra-i mezbûre Naciye Hanım'ın irsen mâlikler olduğumuz hısas-ı şâyi'a-i ma'lûmlerimizi tâlibi zuhûrunda semen-i misliyle talibine mahallinde me'mûru huzûrunda bey' u temlîk ve teslîme ve semenini ahz u kabza ve bi'l-cümle makbûzunu tarafımıza sûret-i sâlimede irsâl u îsâle ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile ben bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ve karındâşım hâzıra-i mezbûre dahi bi'l-verâse tarafımızdan hâlâ sancâğ-ı mezkûrede sâkin Recebcioğlu? Hasan Ağa ibn İbrahim kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledik deyu mukırr-ı

ibn-i kebîr mûmâileyh Mehmed Kemaleddin Beg'in bi'l-asâle ve bi'l-vekâle sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hemşîresi hâzıra-i mezbûre Naciye Hanım vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğîn mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-tâsi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Evliyâ Hoca Mahallesi sâkinlerinden Mûsîka-i Hümâyûn kolağalarından ref'etlü Ahmed Beg ibn Mehmed, Mahalle-i mezkûrede sâkin bevvâb Mehmed Rifat Efendi ibn Mehmed Akif

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, Nafaka Hüccti, Numerosu 40, s. 31

Mahrûse-i Galata'ya muzâfe kasaba-i Tophâne'de Fîrûz Ağa Mahallesi'nde Taktak yokuşunda Topçu bînbâşılarında Ali Beg'in hânesinde müsâfiraten sâkine ve zât-ı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Rukiye Hanım ibneti Ahmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâlâ zevci olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kâdî Karyesi civârında Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi'nde sâkin rencber esnâfindan Hasan Ağa ibn Mehmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Hasan Ağa altı yüz kuruş mehr-i mu'accel müstevfi ve iki yüz elli bir kuruş mehr-i müccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin zevcem mezbûr Hasan Ağa beni infâk ve iksâ etmediğinden mâ'adâ benimçün bir mesken-i şer'î dahi tedârik etmediğinden bir mesken-i şer'î tedârik edinceye değîn nafakam için zevcem mezbûr Hasan Ağa üzerine kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbundur dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mezbûre Rukiye Hanım'ın nafakasıçün zevci mezbûr Hasan Ağa üzerine işbu târîh-i kitâbdan i'tibâren zikri âtî meblağ kadr-i ma'rûf idüğü her biri medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde sâkinler hademedden Mustafa Ağa ibn Abdullah ve manâvî Kamil Ağa ibn Ali nâm kimesnelerin bi'l-muvâcehe ihbârlarıyla zâhir ve nümâyân olan beher yevm üçer kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr beher yevm üçer kuruşu kendi nafaka ve kisve-bahâ vesâir

levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer zevci mezbûr Hasan Ağa üzerine rücû'a mezbûre Rukiye Hanım'a kıbel-i şer' den izin verilmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî min Şehr-i Rebî'ü'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Begoğlu Kışlası'ndan Birinci Tâbûr'un Üçüncü Bölüğü'nde Üçüncü Tâkımdan Mehmed Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 41, s. 31

Medîne-i Üsküdâr'da Ayazma Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesıkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Fatıma Azize Hanım ibnetü'l-müteveffâ Osman Hayri Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Gelibolu Sancâğı'nda Hamamdere nâm mahalde kâin etrâf-ı erbe'ası Ali Koç Hüseyin Ağa ve Bakkalbâşı veresesi ve 'Arabacıbâşı veresesi ve Ormanoğlu Nikolaki tarlaları ile mahdûd yüz elli dönüm mikdârı bir kıt'a tarla babam müteveffâ-yı mûmâileyh Osman Hayri Efendi'nin hayatında ile'l-vefât bâ-sened taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihi benimle li-eb er-karındâşım gâib ani'l-meclis Mehmed Cemal Efendi'ye intikâl-i âdî ile münâsafaten ba'de'l-intikâl ben ber-vech-i muharrer tarla-yı mahdûd-ı mezkûrdan intikâlen mutasarrıfa olduğum nısf hisse-i şayi'amı karındâşım gâib-i mûmâileyh Mehmed Cemal Efendi'den bedel nâmıyla makbûzum olan beş aded lira-yi osmanî mukâbelesinde karındâşım gâib-i mûmâileyh Mehmed Cemal Efendi'ye mahallinde me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan hâlâ sancâğ-ı mezkûrede mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve polis me'mûrlarından Aleksan Efendi veled-i Togodosi kabûlüne mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn

eyledim dedikde mâ-vaka‘a bi‘t-taleb ketb olundu. Fi‘l-yevmi‘-sânî aşer min Cemâziye‘l-âhire sene seb‘ aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü‘l-hâl: Ayazma Mahallesi'nde sâkin Birinci Dâire-i Belediye ketebesinden İbrahim Kazım Efendi ibn Yahya, Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin şerbetci Ahmed Ağa [ibn] Ahmed

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 42, s. 32

Fi‘l-asl Lâzistân Sancâğı'na muzâfe Karadere Nâhiyesi'nin Andıra Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi‘ Kādî Karyesi'nde ‘Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkin rencber tâifesi'nden Ardaloğlu Ali Ağa ibn Mehmed b. Ali amcazâdesi olup mahalle-i mezkûrede sâkin kezalik rencber tâifesi'nden Süleyman Ağa ibn diğer Mehmed b. Mehmed hâzır olduğu hâlde meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Andıra Karyesi hudûdu dâhilinde kâin her biri ledeyü‘l-ahâlî ve‘l-cîrân ma‘lûmü‘l-hudûd Çorumcivârı? nâm mahalde vâki‘ bir kıt‘a ve Kuzutoprağı nâm mahalde vâki‘ bir kıt‘a ki cem‘an iki kıt‘a tarla bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum iki kıt‘a tarla-yı mahdûd-ı mezkûrları hâzır-ı mezbûr Süleyman Ağa ile li-ebeveyn birâderleri gâibân ani‘l-beled Abdulkerim ve Yusuf Ağalardan bedel nâmıyla makbûzum olan bin beş yüz kuruşa hâzır ve gâibân-ı mezbûruna mahallinde me‘mûru huzûrunda ferâğ-ı mu‘teber-i kat‘î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i‘tâ‘-i sened-i resmiyye ve mu‘âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllisine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımdan hâlâ zikr olunan Andıra Karyesi'nde sâkin Mollâ İsmailoğlu Hüseyin Dayı ibn Abdullah'ı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eyledim deyu mukırr-ı mezbûr Ali Ağa'nın ber-vech-i muharrer sâdır olan bi‘l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzır-ı mezbûr Süleyman Ağa vicâhen tahkîk ve şifâhen

tasdîk etmeğın mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb‘ aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Karye-i mezkûre ahâlîsinden olup mezkûr ‘Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkin rencber esnâfindan Ardaloğlu Mehmed Çavuş ibn Memiş Arslan ibn Temel, Zikr olunan Andıra Karyesi ahâlîsinden olup mezbûr ‘Osmân Ağa Mahallesi'nde sâkin rencber esnâfindan Şerîfoğlu Mollâ Yusuf ibn Ali b. Memiş, Muhzır Kamil Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Nafaka, Numerosu 43, s. 32

An-asl Bandırma Kazâsı ahâlîsinden ve tâife-i Çerâkise'den olup devletlü siyâdetlü Şerîf Abdullah Paşa Hazretleri'nin konâklarında sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta‘rîfleriyle mu‘arrefe zikri âtî sağırenin vâlidesi ve kibel-i şer‘den mansûbe vasîsi Melek Hanım ibneti Abdullah meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde medîne-i Üsküdâr'da Hamza Fakîh Mahallesi'nde sâkine zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta‘rîfleriyle mu‘arrefe baytar kolağası Ahmed Efendi'nin zevcesi işbu bâ‘isetü'l-vesîka Emine Mevhibe Hanım ibneti Mehmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip sadriyye sağıre kızım hâzırâta bi'l-meclis tahmînen altı yaşında Fatıma Nigar ibnetü'l-müteveffâ Abdullah nafaka ve kisve-bahâya eşedd-i ihtiyâc ile muhtâce olup ben dahi fakîre ve mu‘assere ve kızım sağıre-i hâzırâ-i mezbûreyi infâk ve iksâyâ adîmetü'l-iktidâr bulunduğuma binâen kızım sağıre-i hâzırâ-i mezbûre Fatıma Nigar'ı mûmâileyhâ Emine Mevhibe Hanım'ın talebiyle yanında kendüye hizmet etmek üzere beher şehir kırk kuruş ücret tesmiyesiyle mûmâileyhâ Emine Mevhibe Hanım'a bi'l-vesâyâ icâr ve teslîm ve ücret-i müsemmâ-yi mezkûresinin beher şehir otuz iki buçuk kuruşunu kızım sağıre-i hâzırâ-i mezbûrenin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve mâ‘adâ yedi buçuk kuruşunu kızım sağıre-i hâzırâ-i mezbûre için yedinde hıfz ve ibkâyâ emr ve tarafımdan bi'l-vesâyâ tevkîl eylediğimde mûmâileyhâ Emine

Mevhibe Hanım dahi ber-vech-i muharrer istîcâr ve teslîm ve kabûl ve ücret-i müsemma-yi mezkûresinin beher şehir otuz iki buçuk kuruşunu kızım sağîre-i hâzıra-i mezbûrenin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve mâ'adâ yedi buçuk kuruşunu kızım sağîre-i hâzıra-i mezbûre için yedinde hıfz ve ibkâya ta'ahhüd eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ayazma Mahallesi'nde sâkin Asâkir-i Hazret-i Şâhâne tabîb binbâşılardan ref'etlü Salih Beg ibn Mehmed, Kolağası ref'etlü Ahmed Efendi ibn Osman, Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin Gümruk'den mütekâ'id Ahmed Efendi ibn Mehmed Arif

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 44, s. 33

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde mukîm İdâre-i Mahsûsa Mühimme müdürü Halil Sırrı Efendi ibn Ömer meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Ayazma Mahallesi'nde mukîm Girid Rûsûmât nâzır-ı sâbıkı işbu bâ'isü'l-kitâb izzetlü Mehmed Şakir Beg ibn Süleyman mahzarında ikrâr-tam ve takrîr-i kelâm edip İzmîd Sancâğı dâhilinde Adapazarı Kasabası'nda Hamamarkası nâm mahalde kâin ma'lûmü'l-hudûd arâzi-i mîriyyeden bir kıt'a tarla bâ-senedât-ı mu'tebere taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum tarla-yı mahdûd-ı mezkûru tâlibi zuhûrunda bedel-i misliyle tâlibine mahallinde me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedelini ahz u kabza ve makbûzunu tarafıma irsâl ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan mûmâileyh Mehmed Şakir Beg'i vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lazimesini kemâyenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-

taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi ibn Osman

Ve gayruhüm

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İdâne, Numerosu 45, s. 33-34

Medîne-i Üsküdâr'da Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Fatıma Zehra Hanım ibneti Hüseyin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Nefise Gülinur-Gülnur? Hanım ibneti İbrahim'in sadrı sağîr oğulları Mehmed Faik ve İbrahim Talat Efendiler ibniyu'l-müteveffâ Ahmed Necib b. el-müteveffâ Mehmed Raif'in li-ebeveyn hâliteleri ve bâ-hüccet-i şer'iyeye vasîleri zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Hacer Ferdâne Hanım ibneti İbrahim mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûre Hacer Ferdâne Hanım vasîleri olduğu sağîrân-ı mezbûrânın mâllarından bana yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm yüz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna sağîrân-ı mezbûrânın müşterek ve mevhûb mâllarından ve vasiy-yi mezbûre Hacer Ferdâne Hanım yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi otuz altı aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an yüz otuz altı aded tâm yüzlük mecîdî altûnu zimmetimde sağîrân-ı mezbûrân Mehmed Faik ve İbrahim Talat Efendilere vâcibü'l-edâ ve lâzimü'l-kazâ sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz otuz altı aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde yedimde olup bin üç yüz on beş sene-i hicriyyesi Şehr-i Ramazânü'l-mübarekenin guresi ve sene rûmî-i mâlî'nin bin üç yüz on üç senesi Kânûn-i sânisinin

on birinci günü târihiyle müverrah iki kıt'a sened-i hâkânî mantûklarınca mahmiyye-i İstanbul'da Çarşu-yu Kebîr'de Yağlıkcılar Sokağı'nda kâin bir taraftan Sami Beg dükkânı ve bir taraftan findıklıyan dükkânı ve bir taraftan Çarşu duvarı ve taraf-ı râbi'-i tarîk-i âmm ile mahdûd on bir numarolu bir bâb dükkân derûnunda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmlı ve şehri otuz akçe icâre-i müeccelelü müstakil kazzâz gediğinin sülüs hisse-i şâyi'asıyla ve yine zikr olunan Yağlıkcılar Sokağı'nda kâin bir taraftan harlimpos? dükkânı ve bir taraftan findıklıyan dükkânı ve bir taraftan Çarşu duvarı ve taraf-ı râbi'-i tarîk-i âmm ile mahdûd on yedi numarolu bir bâb dükkân (34) derûnunda müstakırr tüccâr ile ahz ve i'tâsı olmayan nizâmlı ve şehri altmış akçe icâre-i müeccelelü diğerkazzâz gediğinin sülüs hisse-i şâyi'ası taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum iki sülüs hisse-i şâyi'a-i gedik-i mezkûrları sağırân-ı merkûmâna vefâen ferâğ u tefvîz eylediğimde vasiy-yi mezbûre Hacer Ferdâne Hanım dahi bi'l-vesâye teferru' ve tefevvüz ve kabûl eylediğinden sonra eğerce ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz otuz altı adet tâm yüzlük mecîdî altûnlarını üç sene müddetde edâ edemez isem iki sülüs hisse-i şâyi'a-i gedik-i mezkûrları bedel-i misilleriyle âhara ferâğa ve bedellerini ahz u kabza ve makbûzundan deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz otuz altı adet tâm yüzlük mecîdî altûnlarını edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğum umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan vasiy-yi mezbûre Hacer Ferdâne Hanım'ı vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î zikr olunan Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin mukırra-i medyûne-i mûmâileyhânın zevci Dîvân-ı Harb a'zâsından mîrâlây izzetlü Aziz ibn Ahmed ve medîne-i mezkûrede Hamza Fakîh Mahallesi'nde sâkin Galata'da Emtia'-i Dâhiliyye Gümürüğü Nezâreti ser-muhâsibi ref'etlü Mahmud Naci Beg ibn İsmail ve medîne-i mezkûrede Bulgurlu Mescidi Mahallesi'nde sâkin Üsküdâr Mutasarrıflığı Tevkîfhâne müdürü İsmail Efendi ibn Emin nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde vasiy-yi mezbûre Hacer Ferdâne Hanım mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Fatıma Zehra Hanım'ın zimmetinde sağırân-ı mezbûrân Mehmed Faik ve İbrahim Talat Efendilere edâsı vâcib sahîhan deyni olan

meblağ-ı mecmû'-ı merkûm yüz otuz altı aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarının edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan kefâlet-i mezkûremiz hasebiyle âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-âşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi ibn Osman, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 136 aded lira-yi osmanî

Ber-mûceb-i inhâ kaydı terkîn olmuşdur, Mukayyed Fî 3 Cemâziye'l-ûlâ sene 1318

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 46, s. 34

Fi'l-asl Manastır Vilâyeti dâhilinde Görice Sancâğı ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Ayazma Karagolhânesinde müstahdem polis çavuşlarından Zekeriya Efendi ibn Şemseddin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip sancâğ-ı mezkûre tâbi' Bulyan Karyesi'nde sâkin Nuri Beg ile nefsi-i sancâğ-ı mezkûrda sâkin tüccârdan Monlâ Fazlı Efendi ibn Ömer aleyhlerinde mukaddemâ hâne icârından dolayı sancâğ-ı mezkûr bidâyet mahkemesinden istihsâl eylediğim fî yirmi dokuz temmuz bin üç yüz on beş târîhlü ve elli sekiz numerolu i'lâm gıyâbî hükmüne mûmâileyhümâ Mehmed Nuri Beg ve Monlâ Fazlı Efendi taraflarından i'tirâz vukû' bulduğuna binâen mûmâileyhümâ ile âid olduğu mehâkimde mu'teriz-i aleyh sıfatıyla muhâkeme ve

muhâsamaya ve teblîğ u tebellüğe ve tahlîf u tehallüfe ve i'lâm-ı mezkûr hükmünün icrâsını taleb ve istid'âya ve ahz u kabza ve şayed aleyhimde karâr ve hükm sudûr eder ise esâs hükm ile beraber istînâfen ve temyîzen taleb ve da'vâya ve bi'l-cümle mu'âmelât-ı kânûniyyeyi icrâyaya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğeri nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan zikr olunan Görice Sancâğı'nda Sâat? Mahallesi'nde sâkin da'vâ vekîllerinden Salih Ağazâde İbrahim Edhem Efendi'yi kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi ibn Osman

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 47, s. 35

Fi'l-asl İnebolu Kazâsı'nın Âbâna Nâhiyesi'ne tâbi' Yemenî Dîvânı'nın nefsi-i Yemenî Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde Paşa Limanı nâm mahalde sâkin Tersâne-i Âmire ateşçiliğinden muhrec Kahyâoğlu Mehmed Ağa ibn Ali zikr olunan Âbâna Nâhiyesi'nin Göynükler Dîvânı'nda kâin Kışla Karyesi ahâlîsinden olup zikr olunan Paşa Limanı nâm mahalde sâkin kayıkcı esnâfindan Mollâ Ahmedoğlu Mustafa Ağa ibnu'l-mezbûr Mollâ Ahmed b. Mustafa hâzır oldukları hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Yemenî Karyesi'nde birâderim gâib ani'l-beled Mustafa Ağa yedinde bulunan bir çift manda ve bir çift kara sağır ineği ile çift âlât ve edevât-ı lâzime-i ma'lûmesi ve karye-i mezkûrede vâki' ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd bir bâb mülk menzil ve ittisâlinde kâin bir bâb samânlık ve tahtında kâin bir bâb ahûr ve civârında kâin bir kıt'a harman yeri ve ittisâlinde kâin bir bâb ahşâb zahîre anbârı ile karye-i mezkûre hudûdu dâhilinde Taşlık nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Bağçe nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Karaağaçyanı nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Evarkası nâm

mahalde kâin bir kıt'a ve Gölyanı nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Kurtköyü nâm mahalde kâin iki kıt'a ki cem'an yedi kıt'a tarladan her biri benimle birâderim gâib-i mezbûr Mustafa Ağa'dan her birimizin bâ-sened-i hâkânî münâsafaten ve seviyyen taht-ı temellük ve tasarrufumuzda olmakla ben ber-vech-i muharrer mâlik ve mutasarrıf olduğum nisf hisse-i şâyi'a-i hayvanât ve edevât-ı mezkûre ile menzil ve ahûr ve samânlık ve harman yeri ve anbâr ve tarlahâ-yı mahdûd-ı mezkûrları birâderim gâib-i mezbûr Mustafa Ağa'dan taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve ba'de'l-kabz beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya mahallinde me'mûru huzûrunda hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlik ve meccânen ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i takrîr ve senede ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'nın li-ebeveyn birâderi olup zikr olunan Paşa Limanı nâm mahalde sâkin gâib ani'l-meclis Tahir Ağa'yı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim deyu mukırr-ı mezbûr Mehmed Ağa'nın ber-vech-i muharrer sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdik etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Nâhiye-i mezkûre ahâlîsinden ve kayıkcı esnâfindan Sarı Ömeroğlu Ahmed Ağa ibn Mahmud b. Mahmud, Nâhiye-i mezkûre ahâlîsinden ve kayıkcı esnâfindan Cemaloğlu Ali Ağa ibn Mustafa b. Ali, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mu'âvin Efendi, Vasî Hücçeti, Numerosu 48, s. 35

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve na'lbûr esnâfindan Hacı Agob veled-i Artin'in sulbî sağır oğulları Ermenak ve Dimram'ın babaları müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakıl mâllarını

ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdlarına değin tesviye-i emirlerine kibel-i şer‘den bir vasî nasbı lâzım ve mühîm olmağın sağırân-ı merkûmânın anaları olup millet-i merkûme beynlerinde müstakîme ve her vechile vesâyet uhdesinden gelmeğe kâdire idüğü zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ihbârlarıyla zâhir ve şahsı dahi kesân-ı merkûmun ta‘rîfleriyle mu‘arrefe olan tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkûmesi nisvânından işbu hâmiletü'r-rakîme Ağoni binti Senan sağırân-ı merkûmânın babaları müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakil mâllarını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdlarına değin tesviye-i emirlerine kibel-i şer‘den vasî nasb u ta‘yîn olundukda merkûme Ağoni dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağı edâya ta‘ahhüd ve iltizâm etmeğın mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-âhire sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Osman, Kâdî Karyesi'nde mütemekkin tîmûr tüccârından Agob veled-i Aylayan, Karye-i mezkûrede mütemekkin tüccâr-ı merkûmeden Karabet veled-i Parsih

Der-kenâr: Uhricet haze'l-kayd fi 21 ٢١ [Cemâziye'l-ûlâ] sene 1320

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İdâne, Numerosu 49, s. 36

Medîne-i Üsküdâr'da Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi'nde [sâkine] ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta‘rîfleriyle mu‘arrefe Fatıma Hanım ibneti Ahmed Nazif Efendi meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Toptaşı Caddesi'nde ‘Arâkiyeci el-Hâc Mehmed Ağa Mahallesi'nde kâin dört yüz otuz numarolu hânede sâkine zâtı mu‘arrefe Emine Dilber Hanım ibneti Abdullah'ın zevci ve tarafından zikri âtî husûsda vekîli Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi a‘zâ-yı sâbıkasından ref‘etlü el-Hâc Ahmed Efendi ibn Ömer mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi müvekkilesi mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'ın

mâlından bana elli aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi bundan istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm elli aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan iki sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'ın mâlından ve vekîli zevci mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir hilâlî koyun sâ'ati semeninden dahi on iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an altmış iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu zimmetimde müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'a vâcibü'l-edâ ve lâzîmü'l-kazâ sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm altmış iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde yedimde mâlım olan bir elmâs bilâzik ve bir sabsız? elmâs gül iğnemi rehn-i vaz' ve vekîl-i mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi'ye teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer bi'l-vekâle irtihân ve tesellüm ve kabz ve kabûl ve emrimle li-ecli'l-hıfz mahall-i me'muneye vaz'la hıfz eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Fatıma Hanım'ın zevci olup zikr olunan Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi'nde sâkin Asâkir-i Bahriyye-i Şâhâne mîrâlâyılarından izzetlü İsmail Bedri Beg ibn Lütfullah ve mukırra-i medyûne-i mûmâileyhânın dâmâdı Asâkir-i Bahriyye-i Şâhâne yüzbâşlarından Ali Galib Beg ibn Mustafa nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde vekîl-i mûmâileyh el-Hâc Ahmed Efendi mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Fatıma Hanım'ın zimmetinde müvekkile-i mûmâileyhâ Emine Dilber Hanım'a edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm altmış iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarının edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan kefâlet-i mezkûremiz hasebiyle âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile başka başka kefil ve zâminiz dedikde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi ibn Osman,
Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 50 + 12 = 62 aded [tâm] yüzlük mecîdî altûnu

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İdâne, Numerosu 50, s. 36-37

Medîne-i Üsküdâr'da Gerede Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Hacer Hanım ibnetu'l-merhûm Ahmed Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Duyûn-ı Umûmiyye ketebesinden Mehmed Nuri Efendi ibnu'l-müteveffâ Ömer Efendi'nin sulbî sağır oğlu Süleyman Şevket'in min-kıbeli'l-eb ceddese ve bâ-hüccet-i şer'iyye vasîsi Emine Hanım ibneti Ebû Bekir tarafından umûr-ı vesâyeti rü'yete vekîl müseccel-i şer'îsi zikr olunan Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi ahâlisinden Şeyh Hüsni Efendi ibnu'l-merhûm Ali Paşa mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm edip vekîl-i mûmâileyh Şeyh Hüsni Efendi sağır-i mezbûr Süleyman Şevket'in mâlından bana yirmi beş aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm yirmi beş aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna sağır-i mezbûrun mevhûb mâlından ve vasî vekîli mûmâileyh Şeyh Hüsni Efendi'den iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi dokuz aded (37) tâm yüzlük mecîdî altûnu ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an otuz dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnu zimmetimde sağır-i mezbûr Süleyman Şevket'e vâcibü'l-edâ ve lâzîmü'l-kazâ sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm otuz dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde yedimde mâlîm olan altûn üzerine masnû' bir çift elmâs küpe ve altûn üzerine masnû' bir elmâs bilâzik ve altûn üzerine masnû' bir elmâs yüzük ve bir altûn kordon ve on dört aded sîm zarf ve bir

sîm duhân tabakasını rehn-i vaz' ve vekîl-i mûmâileyh Şeyh Hüsni Efendi'ye teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer irtihân ve tesellüm ve kabz ve kabûl ve emrimle sağîr-i mezbûrun sandal bezâzistânında mahfûz sandûğu derûnuna vaz'la hıfz eylediğinden sonra ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm otuz dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını üç sene müddetde edâ edemez isem rehn-i mezkûrları semen-i misilleriyle âhara bey'e ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm otuz dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarını edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan mûmâileyh Şeyh Hüsni Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î medyûne-i mûmâileyhânın li-ebeveyn birâderi olup medîne-i mezkûrede Pazarbâşı Mahallesi'nde sâkinler Rûsûmât me'mûrlarından Mehmed Ali Beg ve Askerî Tekâ'üd Sandûğu Tahrîrât Kalemi ketebesinden Vasfi Efendi ibnu'l-merhûm mûmâileyh Ahmed Efendi nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde vasî vekîli mûmâileyh Şeyh Hüsni Efendi mahzarında mukırra-i medyûne-i mûmâileyhâ Hacer Hanım hâzıra olduğu hâlde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırra-i medyûne-i hâzıra-i mûmâileyhâ Hacer Hanım'ın zimmetinde sağîr-i mezbûr Süleyman Şevket'e ciheteyn-i mezkûreteynden edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm otuz dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnlarının edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile her birimiz müte'âkıben kefil bi'l-mâl ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 25 + 9 = 34 aded [tâm] yüzlük mecîdî altûnu mecmû'-ı idâne

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 51, s. 37-38

Medîne-i Üsküdâr'da Debbâğlar Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Rukiye Mürüvvet Hanım ibnetu'l-müteveffâ Daniş Beg ibn Ahmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Vilâyeti dâhilinde Midilli Adası'nda kâin ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf zeytunluk pederim müteveffâ-yı mûmâileyh Daniş Beg'in hayatında ile'l-vefât bâ-sened taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihi benimle sulbî kebîr mahdûmları li-ebeveyn er-karındâşlarım gâibân ani'l-meclis Ali Haydar ve Tevfik Beglere intikâl-i âdî ile islâsen ba'de'l-intikâl ben zeytunluk-ı mahdûd-ı mezkûrdan ber-vech-i muharrer intikâlen mutasarrıfa olduğum sülüs hisse-i şâyi'amı mahallinde vaz'-ı yed ve müdâhale edenlerden müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bi'l-cümle mehâkim-i şer'iyeye ve nizâmiyye ve kâffe-i devâir-i resmiyyede taleb ve da'vâya ve bidâyeten ve istînâfen ve i'tirâzan ve temyîzen muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve husûmet ve redd-i cevâba ve rü'yet-i muhâsebeye ve mu'âmele-i intikâliyyesini icrâya ve sülüs hisse-i şâyi'a-i zeytunluk-ı mezkûrdan mütevellid ve müteferri' husûsâtda tarafımdan vekâlet câiz olur derecâtda vekâlet-i (38) âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile âharı tevkîl ve azle ve diğeri nasba me'zûn olmak üzere tarafımdan Üsküdâr Mekteb-i İ'dâdî Mülkiyyesi müdürü karındâşım ibn-i mûmâileyh Tevfik Beg'i kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Bâb-1 Ser'askerî Muhâsebât Kalemi ketebesinden Hüseyin Mazhar Efendi ibn Hasan, Mahalle-i mezkûre ahâlîsinden olup Adliyye Muhâsebe ketebesinden Hakkı Efendi ibn Ali, Muhzır Ahmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 52, s.38

Fi'l-asl İnebolu Kazâsı'nın Âbâna Nâhiyesi'ne tâbi' Yemenî Dîvânı'nın nefsi-i Yemenî Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde Paşa Limanı nâm mahalde sâkin Tersâne-i Âmire âteşciliğinden muhrec Kahyâoğlu Mehmed Ağa ibn Ali zikr olunan Âbâna Nâhiyesi'nin Göynükler Dîvânı'nında kâin Kışla Karyesi ahâlîsinden olup zikr olunan Paşa Limanı nâm mahalde sâkin kayıkcı esnâfindan Mollâ Ahmedoğlu Mustafa Ağa ibnu'l-mezbûr Mollâ Ahmed b. Mustafa hâzır oldukları hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Yemenî Karyesi'nde biraderim gâib ani'l-beled Mustafa Ağa yedinde bulunan bir çift manda ve bir çift kara sağır ineği ile çift âlât ve edevât-ı lâzime-i ma'lûmesi ve karye-i mezkûrede vâki' ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd bir bâb mülk menzil ve ittisâlinde kâin bir bâb samânlık ve tahtında kâin bir bâb ahûr ve civârında kâin bir kıt'a harman yeri ve ittisâlinde kâin bir bâb ahşâb zahîre anbârı ile karye-i mezkûre hudûdu dâhilinde Taşlık nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Bağçe nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Karaağaçyanı nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Evarkası nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Gölyanı nâm mahalde kâin bir kıt'a ve Kurtköyü nâm mahalde kâin iki kıt'a ki cem'an yedi kıt'a tarladan her biri benimle biraderim gâib-i mezbûr Mustafa Ağa'dan her birimizin bâ-sened-i hâkânî münâsafaten ve seviyyen taht ve temellük ve tasarrufumuzda olmakla ben ber-vech-i muharrer mâlik ve mutasarrıf olduğum nısf hisse-i şâyi'a-i hayvanât ve edevât-ı mezkûre ile menzil ve ahûr ve samânlık ve harman yeri ve anbâr ve tarlaha-yı mahdûd-ı mezkûrları biraderim gâib-i mezbûr Mustafa Ağa'dan taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve ba'de'l-kabz beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya mahallinde me'mûru huzûrunda hibe-i sahîha-i şer'iyye ile hibe ve temlîk ve meccânen

ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i takrîr ve senede ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'nın li-ebeveyn birâderi olup zikr olunan Paşa Limanı nâm mahalde sâkin gâib ani'l-meclis Tahir Ağa'yı sene-i hâliye işbu Cemâziye'l-âhiresinin on dördüncü günü kabûlüne mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn etmişidim ben ber-vech-i muharrer vekîlim olan gâib-i mezbûr Tahir Ağa'yı vekâlet-i mezkûreden azl ve ihrâc ve kendüsüne i'lâm dahi eyledim deyu mukırr-ı mezbûr Mehmed Ağa'nın ber-vech-i muharrer sâdir olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Paşa Limanı'nda sâkin kayıkcı esnâfindan Hüseyin Efendi ibn Mehmed, Tulûmbacı esnâfindan Paşa Limanı'nda sâkin Ahmed Ağa ibn İsmail, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, Nafaka Hüceti, Numerosu 53, s. 38-39

Medîne-i Üsküdâr'a muzâfe Kartal Kazâsı'na tâbi' Dolayoba Karyesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Hadice Şâhesne Hanım ibneti Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâlen zevci olup medîne-i mezkûrede Evliyâ Hoca Mahallesi'nde sâkin Reji İdâresi'nin Çengel Karyesi kolcubâşısı Ali Beg ibn Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Ali Beg bin beş yüz kuruş mehr-i mu'accel müstevfi ve bin bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakın zevcem mezbûr Ali Beg benimle firâşından hâsıla ve bundan mütevellide sulbiyye kızı tahmînen (39) sekiz yaşında işbu hâzıra-i bi'l-meclis Fatıma Mahbûre'den her birimizi infâk ve iksâ etmediğinden mâ'adâ bir mesken-i şer'î dahi tedârik etmemekle ol vechile bir mesken-i şer'î tedârik edinceye değın benimle kızı sağîre-i hâzıra-i mezbûrenin nafakasıyçün zevcem mezbûr Ali Beg üzerine kadr-i kifâye

meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mezbûre Hadice Şâhesne Hanım ile kızı sağîre-i mezbûrenin nafakasıçün zevc-i mezbûr Ali Beg üzerine işbu târîh-i vesîkadan i'tibâren bi't-terâzî ikisine şehriye yüz altmış kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr beher şehir yüz altmış kuruşu kendi nafakasıyla sağîre-i hâzıra-i mezkûrenin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyelerine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer zevci mezbûr Ali Beg üzerine rücû'a mezbûre Hadice Şâhesne Hanım'a kibel-i şer'den izin verilmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 54, s. 39

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde Ca'fer Ağa Mahallesi'nde Bostan Sokağı'nda mütemekkinine tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milleti nisvânından şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe kuyumcu Kapamacıyan Ohannes Efendi zevcesi Takohi Kadın ibneti müteveffâ diğer Ohannes veled-i Atam meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Hüdâvendigâr Vilâyeti'nin merkezi olan nefsi Bursa'da Karaağaç Mahallesi'nde kâin bir taraftan Bakkalağası hânesi ve bir taraftan Ermeni murahhasası hânesi ve tarafeyni tarîk ve dereye müntehî Kilise bağçesi ile mahdûd bir bâb mülk menzilin sekiz sehm i'tibâriyle beş sehm hisse-i şâyi'ası babam müteveffâ-yı merkûm diğer Ohannes veled-i Atam ile vâlidem olup muahharen vefât eden Serpohi Kadın ibneti Bağos'un hayatlarında ile'l-fevt yedlerinde mülkü olup ba'de fevtühâ menzil-i mahdûd-ı mezkûrdan ber-vech-i muharrer mâlik oldukları beş sehm hisse-i şâyi'aları benimle verese-i sâire-i ma'lûmesine mevrûs olmakla ben beş sehm hisse-i şâyi'a-i menzil-i mahdûd-ı

mezkûrdan irsen mâlike olduğum hisse-i şâyi'a-i ma'lûmemi mahallinde me'mûru huzûrunda semen-i misliyle tâlibine bey' u temlîk ve teslîme ve semenini ahz u kabza ve makbûzunu bana irsâl u îsâle ve i'tâ'-i takrîr ve senede ve mu'âmele-i intikâliyye vesâiresini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan hâlâ zikr olunan Bursa'da mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden eczâcı Kirgoris Efendi veled-i Mıgırđıçyan'ı kabûlüne mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eyledim dedikde mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Da'vâ vekîllerinden Maksared veled-i Artin, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Muhâla'a, Numerosu 55, s. 39-40

Medîne-i Üsküdâr'da Kefce Dede Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Hüsniye Melek Hanım ibneti Kamil meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i mutlakı olup mahalle-i mezkûrede sâkin berber esnâfindan işbu bâ'isü'l-vesîka Ahmed Ağa ibn Feyzullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Ahmed Ağa beş yüz bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin beyyinizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından mezbûrun zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i müeccel-i mezkûr alacak hakkım olan beş yüz bir kuruşdan zimmeti berîe olmak ve nafaka-i iddet-i mu'ayyene-i ma'lûmem ve meû'net-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcem mezbûr Ahmed Ağa işbu meclis-i şer'de beni talâk-ı vahid-i bâyin ile tatlîk etmekle mehr-i müeccel meblağ-ı mezkûr beş yüz bir kuruşun mutâlebesine (40) ve hukûk-ı zevciyyete müte'allika da'vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledik dedikde

gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Hibe-i Mehîr ve Eşyâ, Numerosu 56, s. 40

Husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şerî'at-ı izzâdan bi'l-iltimâs me'zûnen irsâl olunan kâtib mekremetlü Mehmed Naci Efendi medîne-i Üsküdâr'da Ahmed Çelebî Mahallesi'nde Açık Türbe Caddesi'nde kâin on yedi numarolu menzile varıp zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn huzûrlarında akd-i meclis-i şer'-i âlî ettikde menzil-i mezkûrede sâkine ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe Hadice Nazime ibneti Mehmed İzzet meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda zevc-i sâbıkı olup bundan akdem vefât eden Cavid Beg ibn Abdullah'ın firâşından hâsıla sadriyye sağıre kızı Safvet Hanım'a li-ecli'l-musliha kibel-i şer'-den vasî nasb u ta'yîn olunan mûmâileyhâ Hadice Nazime Hanım'ın sadriyye kebîre kerîmeleri olup zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Şevket ve İffet Hanımlar ibneteyni Ahmed Zemhi? Efendi hâlen zevci olup menzil-i mezkûrede sâkin me'mûrîn-i Rûsûmiyye'den mûmâileyh Ahmed Zemhi? Efendi ibn Süleyman mahzarlarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zevcem mûmâileyh Ahmed Zemhi? Efendi zimmetinde mehr-i müeccel olarak alacak hakkım olan beş yüz bir kuruşu zevcem mûmâileyh Ahmed Zemci? Efendi'ye hibe-i sahiha-i şer'iyye ile hibe ve temlîk eylediğimde zevcem mûmâileyh Ahmed Zemci? Efendi dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve kabûl eyledikten sonra menzil-i mezkûr derûnunda mevcûd ve her biri hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değîn yedimde müstakilleten mâlım olan bir altûn sâ'at me'a kordon ve bir duvar sâ'ati ve iki şilte ve iki yorgan ve iki yasdık ve iki tencere me'a kapak ve iki sahan me'a kapak ve bir üç ayaklı nuhâs mangaldan her birini kızım sağıre-i mûmâileyhâ Safvet Hanım'a ve yine yedimde müstakilleten mâlım olan Frenkbâğı ve elmâslı bir iğne ve iki şilte ve iki yorgan ve iki yasdık ve bir nuhâs mangal ve üç tencere me'a kapak ve üç sahan me'a kapak ve bir yağ tâbesi ve bir oda keçesi ve iki ot minder

ve on iki yasdık ve beş mak'ad me'a pencere perdesi ve bir şal ve bir konsol ve bir mir'âtdan her birini kerîmem vasiy-yi mûmâileyhâ Şevket Hanım'a ve yine yedimde malım olan bir çift elmâs küpe ve yarım degirmi şal ve iki şilte ve iki yorgan ve iki yasdık ve on iki aded duvar yasdığı ve iki ot minder ve iki tencere me'a kapak ve iki sahan me'a kapak ve beş aded mak'ad ve beş pencere perdesinden her birini dahi kerîmem mûmâileyhâ İffet Hanım'a hibe-i sahîha-i şer'iyye ile hibe ve temlîk ve her birini teslîm eylediğimde onlar dahi bi'l-asâle ve bi'l-vesâye meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmeleriyle ol vechile eşyâ ve hulliyât ve mefrûşât ve evâni-yi nuhâsiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp mûmâileyhîn Safvet ve Şevket ve İffet Hanımların müfredât-ı mezkûre vechile mâl-ı mevhûbları ve hakk-ı sarfları olduğundan mâ'adâ me'an sâkineler olduğumuz menzil-i mezkûr derûnunda mevcûde bi'l-cümle eşyâ ve melbûsât ve mefrûşât ve hulliyât ve nukûd ve 'urûz ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-i nuhâsiyye ve esâs-ı beytin mecmû'u kerîmelerim mûmâileyhîn Safvet ve Şevket ve İffet Hanımların kendi mâlları olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl itlâk olunur nesnem yokdur deyu mukırra-i mûmâileyhâ Hadice Nazime Hanım'ın ber-vech-i muharrer sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını zevci mûmâileyh Ahmed Zemhi? Efendi ile kerîmeleri vasiy-yi mûmâileyhâ Şevket ve İffet Hanımlardan her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk eylediklerini kâtib-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer'le meclis-i şer'-i şerîfe gelip alâ-vukû'ihî inhâ ve takrîr etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı mekremetlü Hâfız Zühri Efendi ibn Mehmed Zühri, Üsküdâr Bidâyet Mahkemesi Mukâvelât muharriri mu'âvini Yusuf Cemil Beg ibn sa'âdetlü Mustafa Paşa, Mahalle-i mezkûre ahâlîsinden Hüseyin Besim Beg ibn Ahmed Necib, Muhzır Mustafa

Ve gayruhüm

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İdâne, Numerosu 57, s.41

Medîne-i Üsküdâr'da Kefce Dede Mahallesi'nde sâkin Tirebolu nâibi mekremetlü Mehmed Tevfik Efendi ibnu'l-merhûm Ali Fevzi Efendi meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Kara Dâvûd Paşa Mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât eden Fatıma Hanım ibneti Mehmed'in hayatında mezkûr Kara Dâvûd Paşa Câmî'-i Şerîfi'nden beher sene mevlid-i şerîf kırâ'atıyçün vakf eylediği nukûd-ı mevkûfeye li-ecli'l-idâne kıbel-i şer'îden mütevellî nasb u ta'yîn olunan işbu bâ'isü'l-vesîka muhzır Kamil Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Kamil Ağa nukûd-ı vakf-ı mezkûrdan bana on iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm on iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan iki sene tamâmına değîn müeccel ve mev'ûduna vakf-ı mezkûr mâlından ve mütevellî mezbûr Kamil Ağa yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi iki aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve seksen sekiz kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an on dört aded tâm yüzlük mecîdî ve seksen sekiz kuruş zimmetimde vakf-ı mezkûre vâcibü'l-edâ ve lâzımü'l-kazâ sahîhan deynimdir dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mukırr-ı medyûn-ı mûmâileyhin dâmâdları olup zikr olunan Kefce Dede Mahallesi'nde sâkinler Marmaris nâib-i sâbıkı mekremetlü Abdurrahman Niyazi Efendi ibn Mustafa ve medîne-i mezkûre mahkeme-i şer'îyyesi ketebesinden mekremetlü Mehmed Naci Efendi ibn Hüseyin ve zikr olunan Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkin mahkeme-i mezkûre ketebesinden Mehmed Kemaleddin Efendi ibn fazîletlü Mehmed Emin Efendi nâm kimesneler meclis-i şer'î-i münîrde mütevellî-i mezbûr Kamil Ağa mahzarında her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mukırr-ı medyûn-ı mezbûr Mehmed Tevfik Efendi'nin zimmetinde vakf-ı mezkûre edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm on dört aded tam yüzlük mecîdî altûnu ve seksen sekiz kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan kefâlet-i mezkûremiz hasebiyle âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile başka başka kefil ve zâminiz

dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah, Muhzır Mehmed Ağa ibn Osman

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 14 aded [tâm] yüzlük mecîdî altûnu kuruş: 88 kuruş dahi

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İdâne, Numerosu 58, s. 41-42

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kısıklı Karyesi'nde sâkin karye-i mezkûre imâmı Ahmed Refik Efendi ibn Yusuf meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Kara Dâvûd Paşa Mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefat eden Fatıma Hanım ibneti Mehmed'in hayatında zikr olunan Kara Dâvûd Paşa Câmi'-i Şerîfi'nde beher sene mevlid-i şerîf kırâ'atıyçün vakf eylediği nukûd-ı mevkûfeye li-ecli'l-idâne kıbel-i şer'den mütevellî nasb u ta'yîn olunan muhzır Kamil Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Kamil Ağa nukûd-ı vakf-ı mezkûrdan bana on aded tam yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinde istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm on aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna vakf-ı mezkûr mâlından mütevellî-i mezbûr Kamil Ağa yedinde iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi üç aded tam yüzlük mecîdî altûnu ve altmış kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an on üç aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve altmış kuruş zimmetimde vakf-ı mezkûre vâcibü'l-edâ ve lâzimu'l-kazâ sahîhan deynimdir dedikte gıbbe't-tasâdduki's-şer'î (42) zikr olunan Kısıklı Karyesi'nde sâkin karye-i mezkûr muhtâr-ı sâni İsmail Ağa ibn Hüseyin ve medîne-i mezkûreye tâbi' Bulgurlu Karyesi'nde sâkinler kahveci Rıza

Ağa ibn Edhem ve na'lbend Galib Efendi ibn Ebû Bekir nâm kimesneler meclis-i şer'î-i münîrde mütevellî-i mezbûr Kamil Ağa mahzarında her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm edip mukırr-ı medyûn-ı mûmâileyh Ahmed Refîk Efendi'nin zimmetinde vakf-ı mezkûre edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm on üç aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve altmış kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetinde lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâddukiş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 13 aded lira kuruş:60 kuruş dahi

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İsbât-ı Verâset, Numerosu 59, s. 42-43

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde mukîm iken bundan akdem vefât eden Âydın Redîf kûmândânlığından mütekâ'id Mehmed Emin Paşa ibn Ferhad b. Abdullah'a ber-vech-i âtî verâset iddi'â eden sulbî kebîr mahdûmu olup mahalle-i mezkûrede mukîm ref'etlü Ekrem Beg meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mûmâileyhin medyûnu olup medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde sâkin hademedden Mustafa Ağa ibn Abdullah muvacehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip pederim müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti benimle ile'l-vefât zevce-i menkûha-i metrûkesi üveyi vâlidem gâibete ani'l-meclis Huriye Hanım

ibneti İsmail Beg ve zevce-i mûmâileyhâdan mütevellid sulbiyye kebîre kerîmesi li-eb kız karındâşım kezalik gâibete ani'l-meclis Lebâbe Hanım'a münhasıra olup bizden gayrı varisi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla ol vechile mûrisimiz pederim müteveffâ-yı mûmâileyhin mezbûr Mustafa Ağa zimmetinde cihet-i karzdan doksan altı kuruş alacak hakkı olup meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşu medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'dan kable'l-ahz ve'l-istîfâ mûrisimiz mûmâileyh ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm doksan altı kuruş benimle üveyi vâlidem gâibe-i mezbûre Huriye Hanım ile hemşîrem gâibe-i mûmâileyhâ Lebâbe Hanım'a mevrûs olmakla meblağ-ı merkûmeden benim hisse-i irsiyyeme isâbet eden elli altı kuruşu bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'va ettikde mezbûr Mustafa Ağa dahi cevâbında müteveffâ-yı mûmaileyh Mehmed Emin Paşa'ya cihet-i merkûmeden zimmetnde ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr mâ'adâ müdde'î-i mûmâileyhin ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr etmekle müdde'î-i mûmâileyh Ekrem Beg'den ber-vech-i muharrer müdde'âsına mutâbık-ı beyyine talep olundukda zikr olunan Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkinler mahalle-i mezkûrede vâki' Paşa Limanı Câmî'-i Şerîfi hatîbi Ahmed Şakir Efendi ibn Şeyh Hasan b. Nebiye ve tebe'adan Ahmed Ağa ibn Abdullah b. Ahmed nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Emin Paşa ibn Ferhad b. Abdullah'ın verâseti sulbî kebîr mahdûmu işbu müdde'î-i mûmâileyh Ekrem Beg ile ile'l-vefât zevce-i menkûha-i metrûkesi gâibete ani'l-meclis mezbûre Huriye Hanım ibneti İsmail Beg ve zevce-i mezbûreden mütevellide sulbiyye kebîre kerîmesi gâibe-i mûmâileyhâ Lebâbe Hanım'a münhasıra olup bunlardan gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrândan her biri mensûb oldukları zikr olunan Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi imâmı Şevki Efendi ibn Osman ve muhtâr-ı sânîsi Hâfız İbrahim Efendi ibn Abdullah'dan evvelen usûl-ı mevzû'una tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu şâhidân-ı mezbûrândan her biri mahalle-i mezkûrede sâkinler Duyûn-ı Umûmiyye ketebesinden mütekâ'id Nuri Efendi ibn Mustafa ve cânbâz esnâfindan Hasan Efendi ibn Osman ve kahveci esnâfindan Süleyman Efendi ibn Ahmed ve Yeni Câmî'-i Şerîf (43) hademesinden Ahmed Efendi ibn İsmail'den bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u

makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'î-i mûmâileyh Ekrem Beg'in verâsetine ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 60, s. 43

Fi'l-asl Cezâyir-i Bahr-i Sefîd Vilâyeti dâhilinde Sakız Adası'na tâbi' Harköz Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve sebzevâtcı esnâfından Yorgi veled-i Manol meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde zikr olunan Harköz Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i mezkûrede Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşarünileyhânın millet-i merkûmesinden ve bağçevân esnâfından işbu hâmilü'r-rakîm İstelpano veled-i Yorgi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip karye-i mezkûre hudûdu dâhilinde vaki' ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma'lûmü'l-hudûd tahmînen sekiz dönüm mikdârı bir kıt'a tarla bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum tarla-yı mahdûd-ı mezkûru merkûm İstelpano'dan bedel nâmıyla makbûzum olan mebâliğ-i ma'lûme mukâbelesinde mahallinde me'mûru huzûrunda merkûm İstelpano'ya ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve şayed tarla-yı mahdûd-ı mezkûre fuzûlî vaz'-ı yed ve müdâhale eden bulunur ise müdâhale-i vâkı'alarının men'î husûsunda kendi imzâsıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'âdeten muhâkeme ve muhâsama ve mücavebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u

tehalüfle ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşidesiyle cevâb-ı i'tâsına ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğerini nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan hâlâ karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden merkûm İstelpano'nun babası Yorgi veled-i Manol'u kabûlüne mevkûfe vekîl nasb u ta'yîn eyledim deyu mukırr-ı merkûm Yorgi'nin sâdır olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını merkûm Yorgi vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdik etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Selmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve limoncu esnâfından Andon veled-i Kosti, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, İsbât-ı Verâset, Numerosu 61, s. 43-44

Medîne-i Üsküdâr'da Selîmiye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Bâb-ı Vâlâ-yı Ser'askerî Dîvân-ı Harb Mahsûs a'zâsından mîrâlây İbrahim Rüşdi Beg ibn Mehmed b. Abdurrahman'ın verâseti zevce-i menkûha-i metrûkesi Hanife Refika Hanım ibneti Süleyman ile zevce-i mezbûreden mütevellidler sulbî kebîr mahdûmu Ali Haydar Beg ve sulbiyye kebîre kerîmesi Fatıma Fahriye Hanım'a münhasıra olmak üzere ber-vech-i âtî verâset iddi'â eden mahalle-i mezkûrede sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe zevce-i mezbûre Hanife Refika Hanım meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mezbûrun medyûnu olup medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde sâkin hademededen Mustafa Ağa ibn Abdullah mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip ben müteveffâ-yı (44) mûmâileyh İbrahim Rüşdi Beg'in hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâsı ve gâibân ani'l-meclis Ali Haydar Beg ile Fatıma Fahriye Hanım'dan her biri

müteveffâ-yı mûmâileyhin firâşından hâsıllar ve bundan mütevellidler sulbî sahîh evlâdları olup ol vechile zevcem müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti benimle sulbî kebîr mahdûmu gâib-i mezbûr Ali Haydar Beg ve sulbiyye kebîre kerîmesi gâibe-i mezbûre Fatıma Fahriye Hanım'a münhasıra olup bizden gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olmamakla zevcem ve mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Rüşdi Beg'in mezbûr Mustafa Ağa zimmetinde cihet-i karzdan doksan altı kuruş alacağı olup meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşu medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'dan kable'l-ahz ve'l-istîfâ mûrisimiz mûmâileyh ber-vech-i muharrer vefât edip meblağ-ı merkûm doksan altı kuruş benimle evlâdı gâibân-ı mezbûrâna mevrûs olmakla ol vechile meblağ-ı merkûm doksan altı kuruşdan benim hisse-i irsiyyeme isâbet eden on iki kuruşu hâlâ bana edâ ve teslîme medyûn-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya tenbîh olunmak matlûbumdur deyu bi'l-verâse da'vâ ettikde mezbûr Mustafa Ağa dahi cevâbında müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Rüşdi Beg'e zimmetinde ol-mikdâr kuruş deyni olduğunu ikrâr mâ'adâ müdde'iyye-i mezbûre Hanife Refika Hanım'ın ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsını inkâr edecek müdde'iyye-i mezbûre Hanife Refika Hanım'dan ber-vech-i muharrer verâset müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri zikr olunan Selîmiye Mahallesi'nde sâkinler Altıncı Dâire-i Belediye Nüfûs İdâre Umûmiyyesi mukayyidi Mahmud Nedim ibn Süleyman Zeki Beg b. Mehmed Raif ve taşçı esnâfindan Osman Ağa ibn Yusuf b. Abdullah nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-iştîşâd fi'l-hakîka işbu zâtı ma'lûmumuz olan müdde'iyye-i mezbûre Hanife Refika Hanım ibneti Süleyman müteveffâ-yı mezbûrun hayatında ile'l-vefât zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâsı ve gâibân-ı mezbûrân Ali Haydar Beg ile Fatıma Fahriye Hanım'dan her biri müteveffâ-yı mezbûrun firâşından hâsıllar ve zevcesi müdde'iyye-i mezbûre Hanife Refika Hanım'dan mütevellidler sulbî sahîh evlâdı olup ol vechile müteveffâ-yı mûmâileyhin verâseti zevcesi müdde'iyye-i mezbûre Hanife Refika Hanım ile zevce-i mezbûreden mütevellidler sulbî kebîr mahdûmu gâib-i mezbûr Ali Haydar Beg ile sulbiyye kebîre kerîmesi gâibe-i mezbûre Fatıma Fahriye Hanım'a münhasıra olup bunlardan gayrı vârisi ve terekesine müstehakk âharı olduğu bizim ma'lûmumuz değildir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrân mensûb oldukları zikr olunan Selîmiye Mahallesi imâmı Hâfız Hasan Fehmi Efendi ibn İsmail ve muhtâr-ı evvelî İsmail Efendi

ibn diğer İsmail'den evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu her biri mahalle-i mezkûre ahâlîlerinden ve Rüsûmât ketebesinden Mustafa Efendi ibn Mehmed ve Bâb-ı Âlî ketebesinden Ahmed Efendi ibn Abdullah ve kahveci esnâfından Ali Ağa ibn Ali nâm kimesnelerden dahi bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mücibince müdde'iyeye-i mezbûre Hanife Refika Hanım'ın verâsetiyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Hibe-i Eşyâ, Numerosu 62, s. 44-45

Medîne-i Üsküdâr'da İhsâniye Mahallesi'nde Yalı Caddesi'nde kâin Evkâf-ı Hümâyûn mühürdârı sa'âdetlü Nüzhet Efendi bin altı numarolu sâhilhânelerinde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Zenciyye Fatıma Fedâyi Kadın ibneti Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sâhilhâne-i mezkûrede mukîme mûmâileyh Nüzhet Efendi'nin halîleleri işbu bâ'isetü'l-kitâb Huriye Hanım Efendi ibnetu'l-merhûm Ahmed Efendi'nin sadrı kebîr mahdûmu ve tarafından zikri âtî husûsda tasdîka (45) vekîli Bâb-ı Âlî Terceme Odası hulefâsından ref'etlü Nazım Beg ibn mûmâileyh Nüzhet Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değın her biri yedimde müstakilleten mâlım olan -on beş aded tâm yüzlük mecîdî altûnu- ve beş aded elvân yorgan ve penbe memlû üç aded şilte ve penbe memlû beş aded yüz yadığı ve on aded yorgan ve döşek çarşabı ve mecmû'u nuhâs beş aded sahan me'a kapak ve beş aded tencere me'a kapak ve bir lenger ve bir yumurta tâbesi ve üç aded kadâif tebsîsi ve bir yemek sinîsi ve bir çâmeşûy leğeni ve bir kazan ve iki basma hırka ve üç aded basma entâri ve dört aded şalvar ve beş aded gömlek ve üç aded sağır sepet sandûkunu beni evvelinceye değın

görüp gözetmek ve beslemek üzere müvekkile-i mûmâileyhâ Huriye Hanım Efendi'ye hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile hibe ve temlîk ve her birini vech-i lâyük üzere teslîm eylediğimde ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile zikr olunan on beş aded tam yüzlük mecîdî altûnu ile eşyâ ve evâni-yi nühasiyye-i muharrere-i mezkûrelerden benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp müvekkile-i mûmâileyhâ Huriye Hanım Efendi'nin mâl-ı mevhûbu olduğundan mâ'adâ müvekkile-i mûmâileyhâ Huriye Hanım Efendi ile me'an sâkineler olduklarımız sâhilhâne-i mezkûr derûnunda mevcûde bi'l-cümle eşyâ ve melbûsât ve mefrûşât ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye ve sîm ü zer ve nukûd ve 'urûzun mecmû'u müvekkile-i mûmâileyhâ Huriye Hanım Efendi'nin kendi mâlî ve mülkü olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl itlâk olunur nesnem yokdur dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Medîne-i mezkûrede Vâlide-i 'Atîk Mahallesi sâkinlerinden mahalle-i mezkûre imâm vekîli Hâfız Tahir Efendi ibn Hâfız Mehmed Efendi, Mîr-i mûmâileyh Nüzhet Beg'in mahdûmu olup Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi Mektebi Kalemi ketebesinden ref'etlü Fuad Beg, Muhzır Mehmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 63, s. 45-46

Asâkir-i Hazret-i Şâhâne Üçüncü Ordu-yu Hümâyûnu Âlâyı kâtiblerinden olup medîne-i Üskûdâr'da Durbâlî Mahallesi'nde sâkin ref'etlü Mehmed Eyyûb Efendi ibn Ali halîlesi mahalle-i mezkûrede sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Emine Samiye Hanım ibnetu'l-müteveffâ Hâfız Mehmed Efendi hâzır olduğu hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mûmâileyhâ Emine Samiye Hanım'ın li-ebeveyn birâderi olup mahmiyye-i İstanbul'da Şeyh Ebû'l-Vefâ civârında sâkin Zirâ'at Bankası veznedâr mu'âvini işbu bâ'isetü'l-kitâb ref'etlü İsmail

Hakkı Beg ibnu'l-merhûm mûmâileyh Hâfız Mehmed Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Durbâlî Mahallesi'nde Câmi'-i Şerîf Sokağı'nda kâin altı numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf menzîl benimle halilem hâzıra-i mûmâileyhânın bâ-sened münâsafaten taht-ı tasarrufumuzda olmakla ben ve halilem hâzıra-i mûmâileyhâdan her birimiz ber-vech-i muharrer münâsafaten mutasarrıf olduğumuz menzîl-i mahdûd-ı mezkûru âhara îcâre ve îcâresini ahz u kabza ve tâlibi zuhûrunda bedel-i misliyle bâ-re'yi mütevellî tâlibine ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîmine ve bedelini ahz u kabza ve bi'l-cümle makbûzunu benimle halilem hâzıra-i mûmâileyhâya teslîme ve menzîl-i mahdûd-ı mezkûrun îcârından dolayı müste'cir-i sâbık ve lâhıklarıyla da'vâ vukû'unda kendi imzâ ve mührüyle her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek taleb ve da'vâyâ ve müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve î'âdeten muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehalüfle ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesiyle cevâb-ı î'tâsına ve tahliyye-i me'cûre ve ahz u kabza ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğelerini nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile benimle halilem hâzıra-i mûmâileyhâdan her birimiz taraflarımızdan mûmâileyh İsmail Hakkı Beg'i vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimizde mûmâileyh İsmail Hakkı Beg dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâyâ ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı mûmâileyh Mehmed Eyyûb Efendi'nin sâdır olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını (46) vekîl-i mûmâileyh İsmail Hakkı Beg ile hâzıra-i mûmâileyhâ Emine Samiye Hanım'dan her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ahire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ketebeden Bedreddin Efendi ibn Hasan, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, Vekâlet, Numerosu 64, s. 46

Begkoz Kazâsı'na tâbi' Arnabud Karyesi ahâlîsinden olup zikr olunan Begkoz Kasabası'nda mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve bağçevân esnâfından Bulgaryanoğlu Angili veled-i Vasil karye-i mezkûre ahâlîsinden olup kezalik kazâ-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden ve esnâf-ı mezkûreden diğér Vasil veled-i Sarafim hâzır olduğu hâlde meclis-i şer'î hatîr-i lâzimi't-tevkîrde karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden ve esnâf-ı mezkûreden Lametoğlu Hırsto veled-i Tanaş muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip kazâ-i mezkûre tâbi' Dereseki hudûdu dâhilinde Kır Mevki'î nâm mahalde kâin Kâynârca Çiftliği denmekle ma'rûf ma'lûmü'l-hudûd yüz sekiz numarolu bir kıt'a çiftlik beş sehm i'tibâriyle bir sehmi bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum hums hisse-i şâyi'a-i çiftlik-i mezkûre fuzûlî ve bi-gayr-ı hakk müdâhale edenler ile âid olduğu mehâkim-i şer'îyye ve nizâmiyyede müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla taleb ve da'vâya ve bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan ve i'âdeten ve tashîhan muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehallûfe ve bi'l-cümle i'lâmât ve evrâk-ı resmîyeyi tebliğ u tebellüğe ve mevki'-i icrâya vaz' ve ahkâmını taleb ve tenfize ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesiyle cevâb-ı i'tâsına ve ledeyü'l-hâce sulh ve ibrâya ve ahz u kabza ve ba'de'l-kabz hâzır-ı merkûm Vasil'in mâlından ve yedinden bundan akdem ceste ceste iktirâz ve ahz u kabz eylediğim dokuz bin beş yüz kuruş ve bu kere dahi mâlından ve yedinden iktirâz ve ahz u kabz eylediğim üç bin beş yüz kuruş ki cem'an zimmetimde hâzır-ı merkûm Vasil'e deynim olan on üç bin kuruş mukâbelesinde hums hisse-i şâyi'a-i çiftlik-i mezkûre hâzır-ı merkûm Vasil'e me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i takrîr ve senede ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne olmak üzere vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan âharı tevkîl ve azle ve diğérini nasba me'zûnen merkûm Hırsto'yu vekîl nasb u tayîn eylediğimde merkûm Hırsto dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağı edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı merkûm Angili'nin ber-vech-i muharrer

sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzır-ı merkûm Vasil ile vekîl-i merkûm Hırsto'dan her biri vicahen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Her biri zıkr olunan Arnabud Karyesi'nde mütemekkinler tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve bağçevân esnâfindan

Vasil veled-i Hırsto, Diğer Vasil veled-i Yorgi, Tanaş veled-i Perşekove ve Mihâl veled-i Panayot

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, İkrâr-ı Eşyâ, Numerosu 65, s. 47

Medîne-i Üsküdâr'da Selîmiye Mahallesi'nde Harem İskelesi Caddesi'nde kâin bilâ-numerolu menzilde sâkin Bâb-ı Âlî ketebesinden ref'etlü el-Hâc Mahir Beg ibn Ömer meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevce-i menkûha-i medhûl-i bahâsı□olup menzil-i mezkûrede sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Hadice Hanım ibneti Ahmed mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip menzil-i mezkûr derûnunda mevcûde penbe memlû sekiz aded şilte ve penbe memlû on iki aded bâş yasdığı ve yün memlû bir döşek ve Taşra ma'mûlâtından tîmûrlu iki aded çâmeşûy sandûğu ve bir mir'ât ve bir taşlı konsol ve iki aded gaz lâmbası ve kublu Çînkârî ve kapaklı bir desti ve kapaklı iki aded billûr bardak ve iki aded âdî bardak ve üstü çiçekli sağır bir çekmece ve yâldızlı bir tîmûr karyola me'a ot minder ve iki aded penbe memlû karyola şiltesi üç aded bâş yasdığı ve tenteneli bir karyola örtüsü ve bir eteklik ve iki aded kanep me'a örtü ve dört aded müşamma pencere perdesi ve me'a tül

perde ve kadîfe üzerine yün îpek işlemeli iki aded köşe yasdığı Frenkkârî oda keçesi ve mecmû'u nuhâs ikisi kebîr ve altısı sağîr sekiz aded tencere me'a kapak ve bir çâmeşûy leğeni ve biri kebîr ve diğeri sağîr iki aded karavana ve bir yumurta tâbesi ve iki kebîr güğüm ve bir sarı leğen me'a ibrîk ve bir kevgîr biri kebîr ve diğeri sağîr iki aded mangal ve iki aded sahan me'a kapak ve iki aded çorba tâsı ve bir bakrâç ve bir pilâv tâsı ve beş gözlü bir sefer tâsı ve iki aded kadâif tebsîsi ve bir yemek sinîsinden her biri zevcem mezbûre Hadice Hanım'ın kendi mâlî ve mülkü olup benim asla ve kat'an alâka ve medhalim yokdur deyu mukırr-ı mûmâileyh el-Hâc Mahir Beg'in sâdır olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını zevcesi mezbûre Hadice Hanım vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Selîmiye Mahallesi'nde sâkin Suvârî yüzbâşılardan Hasan Subhi Efendi ibn Ömer Naili, Mahalle-i mezkûrede sâkin Topcu mülâzım-ı sânilerinden Ömer Efendi ibn Mustafa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

(66. numarolu hüccet kaydı yok)

Kâtibî Faik Efendi, Nafaka, Numerosu 67, s. 47

Medîne-i Üsküdâr'da İhsâniye Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesıkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Bahtiyâr Hanım ibneti Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâlâ zevc-i dâhili medîne-i mezkûrede Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkin açıcı esnâfından Bolulu Mustafa Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Mustafa Ağa mehr-i müeccel-i ma'lûm tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin benim için bir mesken-i şer'î tedârik etmediğinden başka beni infâk ve iksâ dahi etmemekle suâl olunup benim için bir mesken-i şer'î tedârik

edinceye değin zevcem mezbûr Mustafa Ağa üzerine kadr-i kifâye nafaka takdîr olunmak matlûbumdur dedikte gıbbe't-tasdîki's-şer'î zevc-i mezbûr Mustafa Ağa bir mesken-i şer'î tedârik edinceye değin zevcesi mezbûrenin nafakasıyçün zikri âtî meblağ kadr-i ma'rûf idüğü zevc-i mezbûr Mustafa Ağa'nın ahvâline vukûf tâmları olan medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde sâkin hademededen Kamil Ağa ibn Ali ve medîne-i mezkûrede Debbâğlar Mahallesi'nde sâkin hademededen Ali Ağa ibn Ali nâm kimesnelerin bi'l-muvâcehe alâ-tarîki's-şehâde ihbârlarıyla zâhir olan beher yevm üç kuruş meblağ işbu târîh-i vesîkadan i'tibâren zevc-i mezbûr Mustafa Ağa üzerine farz ve takdîr olup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr beher yevm üçer kuruşu kendi nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer zevc-i mezbûr Mustafa Ağa üzerine rücû'a zevcesi mezbûre Bahtiyâr Hanım'a kıbel-i şer'îden izin verilmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 68, s.48

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden zahîreci Teodos veled-i Peratomos'un sulbî oğlu olup mukaddemâ sağır ve'l-yevm yirmi yaşını mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olduğunu iddi'â eden mahmiyye-i İstanbul'da Kumkapu civârında mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkümesinden müşamma'cı Peratomos meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde min-kıbeli'l-ümm ceddesi ve bâ-hüccet-i şer'iyye vasîsi olup pederi müteveffâ-yı merkümdan mevrûs u müntakil mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedi mütehakkık ve şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe olan tebe'a-i devlet-i müşarünileyhânın millet-i merkümesi nisvânından Varvara Kadın veled-i Antaş muvâcehesinde üzerine da'vâ ve

takrîr-i kelâm edip yedimde olup zikr olunan Kumkapu muhtârı tarafından mahtûmen verilen işbu bir kıt'a ilm u haber ile huzûr-ı şer'a ibrâz eylediğim tezkire-i osmâniyem mantûkunca hâlâ ben yirmi yaşımı mütecâviz âkil ve bâliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrumu rû'yete muktedir ve i'âne-i vasîden müstağnî olmamla pederim müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakil mâlımdan keff-i yed ve bana teslîme vasîm ve ceddem merkûme Varvara Kadın'a kıbel-i şer'den tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde merkûme Varvara Kadın dahi cevâbında müdde'î-i merkûm Peratomos'un babası müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakil mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsını inkâr etmekle müdde'î-i merkûm Peratomos'dan ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri zikr olunan Kumkapu civarında mütemekkinler tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden tahsîldâr Yuvanaki veled-i Perakopos veled-i Antaş ve gazinocu Antaş veled-i Apostolidis veled-i Apostol nâm-ı kesân li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu müdde'î-i merkûm Peratomos veled-i Teodos veled-i Peratomos el-yevm yirmi yaşımı mütecâviz âkil ve baliğ ve reşîd olup bi'n-nefs-i umûrunu rû'yete muktedir ve i'âne-i vasîden müstağnîdir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrân mensûb oldukları Kumkapu Rum muhtârı Topolos veled-i Atam ve ahâlîden terzi Petro veled-i Angili'den evvelen usûl-ı mevzû'asına tatbîkan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu her biri mezkûr Kumkapu ahâlîlerinden ve tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden emlâk dellâlî Papasoğlu Toğodoş veled-i Papazaki ve kahveci Peraskova veled-i Dimitri ve hancı Pavli veled-i Seterak'dan dahi bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü'ş-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'î-i merkûm Peratomos'un rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-âşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 69, s. 48-49

Konya Vilâyet-i Celîlesi'ne tâbi' Ilgın Kazâsı'na mülhik Begdeğın Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Selmân Ağa Mahallesi'nde müsâfıren sâkin Selâmoğlu Mustafa Ağa ibn Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûreye tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde sâkin da'vâ vekîllerinden işbu ba'isü'l-vesîka Çerkes İbrahim Hakkı Efendi ibn Hasan mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zıkr olunan Ilgın Kazâsı'na mülhik Ruûs Karyesi sâkinlerinden Karagüllüoğlu Ali Ağa ibn Abdullah ile beyyinizde tahaddüs etmiş ve edecek de'âvînin (49) âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen i'tirâzan ve tashîhan ve i'âdeten muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebeye ve husûmet ve redd u cevâba ve taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve ikâme-i şuhûd ve istihlâfa ve taleb ve tahlîfe ve kendi imzâsıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine ve protesto keşîdesine ve hacz-ı vaz' u fekkine ve ehl-i hibre ve hükm nasb u ta'ayyününe iştikâ' ani'l-hükkâma ve defterhâne-i hâkânî'den kuyûd-ı hâkânî istinsâh ettirip ahza ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh İbrahim Hakkı Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fî gurre-i Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ahmed Efendi, Muhzır Ali Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 70, s. 49

Medîne-i Üsküdâr'da Ahmed Çelebî Mahallesi'nde müste'ciren mukîm İkinci Ordu-yu Hümâyûn Muhâsebe Celîli'nin Birinci Şu'be müdürîyyetinden mütekâ'id sa'âdetlü es-Seyyid Mehmed Rüşdi Beg Efendi Hazretleri ibn Veli Beg meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde İstanbul'da Yeni Câmî'-i Şerîf türbedârı işbu bâ'isü'l-vesîka mekremetlü el-Hâc Halil Efendi ibn Eyyûb mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahmiyye-i İstanbul'da Aksarây civârında Gurebâ Hüseyin Ağa Mahallesi'nde mezkûr Aksarây Caddesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb vakıf tütüncü dükkânı ile dükkân-ı mezkûr derûnunda müstakırr vakıf tütüncü gediğinin nisf hisse-i şâyi'asıyla Ayâsofya-i Kebîr civarında Yerebatan Mahallesi'nde Muharrem Efendi Sokağı'nda kâin ma'lûmü'l-hudûd yedi numarolu bir kıt'a vakıf menzil arsasının bütününü bâ-senedât taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum nisf hisse-i şâyi'a me'a gedik dükkân-ı mezkûr ile arsa-i mahdûde-i mezkûreyi îcâre misilleriyle tâliblerine îcâr ve teslîme ve îcârelerini ahz u kabza bedel-i misilleriyle tâliblerine me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedellerini ahz u kabza ve mu'âmele-i takrîriyyesini icrâya ve i'ta'-i sened-i resmiyye müste'cirleriyle ledeyü'l-îcâb âid olduğu mehâkimde son? dereceye kadar muhâkemeye ve bi'l-cümle makbûzunu bana teslîme ve'l-hasıl dükkân ve arsa-i mahdûde-i mezkûrelerden mütevellid ve müteferri' husûsâtda tarafımdan vekâlet câiz olur derecâtda vekalet-i âmme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh el-Hâc Halil Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde mûmâileyh el-Hâc Halil Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki-ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-vevmi's-sâmin ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Husûs ile Hibe-i Eşyâ, Numerosu 71, s. 49-50

Tahakkuk-ı öZR-i şer'îye binâen husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şer'at-ı izzâdan bi'l-iltimâs me'zûnen irsâl olunan kâtib mekremetlü Mehmed Naci Efendi ibnu'l-merhûm Hüseyin Efendi medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kâdî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde Kuş Dili ve Söğüdlü Çeşme Caddesi'nde kâin yüz on sekiz numarolu menzile varıp zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân muvâcehelerinde akd-i meclis-i şer'-i âlî ettikde menzil-i mezkûrda mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve tîmûrcu esnâfından Hacı Karabet veled-i Abrâham meclis-i ma'kûd-ı (50) mezkûrda zevcesi olup menzil-i mezkûrda mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesi nisvânından şahsı kesân-ı merkûmun ta'rîfleriyle mu'arrefe Hatanik Kadın ibneti Atam muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değîn yedimde mâlım olan sekiz aded sîm kaşığı hibe-i sahîha-i şer'iyye ile merkûme Hatanik Kadın'a hibe ve temlik ve teslîm eylediğimde ol dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz u kabûl eylediğinden sonra akd-i âtiyyi'z-zikrin sudûruna değîn her biri müstakilleten yedimde mâlım olan iki köşe minderi ve dört yasdık ve bir tahta boru ve iki mir'ât ve bir tahta masa ve altı hezârân sandalye ve bir çift gaz lâmbası ve bir tahta sandık ve bir köhne oda keçesi ve iki yün memlû döşek ve dört yorgan ve altı bâş yasdığı ve dört pencere perdesi me'a korniş ve mecmû'u nühas üç tencere me'a kapak ve bir leğen ve bir kazan ve bir tebsî ve üç sahan me'a kapak ve bir mangal ile menzil-i mezkûr tahtında kâin tîmûrcu dükkânı derûnunda vâki' bâ-defter-i müfredât tîmûrcu âlât ve edevât-ı ma'lûmesini bundan akdem zevcem merkûme Hatanik Kadın'ın mâlından yedinden menzil ve dükkân ta'mîri için iktirâz ve ahz u kabz edip zimmetimde deynim olan bin kuruşa bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ve safka-i vâhîde ile zevcem merkûme Hatanik Kadın'a bey' u temlik ve teslîm eylediğimde zevcem merkûme Hatanik Kadın dahi ber-vech-i muharrer yedimden iştirâ' ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile zikr olunan on aded sîm kaşık zevcem merkûme Hatanik Kadın'ın mâlî mevhuûbu ve eşyâ ve evâni-yi nuhâsiyye ve edevât ve âlât-ı ma'lûme-i muharrere-i mezkûreler dahi emvâl-i müşterâsı ve hakk-ı sarfî olup benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmamıştır dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vâka'a hâli kâtib-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer'le

meclis-i şer‘-i şerîfe gelip alâ-vukû‘ihi inhâ ve takrîr etmeğın mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi‘ ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali,

Her biri tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden olup mahalle-i mezkûrede mütemekkinler çömlekci Misak veled-i Karyes, Bâş Papas Karabet veled-i Halparsum, çömlekci Nişan veled-i Kapris

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Nafaka, Numerosu 72, s. 50

Medîne-i Üsküdâr'da Selmân Ağa Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden Fatıma Zehra Hanım ibneti Hüseyin b. Abdullah'ın sadriyye sağîre kızı Hadice'nin pederi ve velîsi olup mahalle-i mezkûrede sâkin çârikcı esnâfından el-Hâc Mehmed Vasfî Efendi ibn Salih meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip velîsi olduğum kızım sağîre-i mezbûre nafaka ve kisve-bahâya eşedd-i ihtiyâc ile muhtâce olmakla vâlidesi müteveffât-ı mezbûreden mevrûs mâlî nemâsından kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak bi'l-vesâye matlûbumdur dedikte veliy-yi mezbûr Mehmed Vasfî Efendi'nin takrîr-i meşrûhu vâkı‘a mutâbık ve nefsü'l-emre muvâfık olmağın sağîre-i mezbûrenin nafakasıyçün vâlidesi müteveffât-ı mezbûreden mevrûs mâlî nemâsından işbu târîh-i vesîkadan i‘tibâren şehriye on altı kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı mevrûz-ı mezkûr beher şehir on altı kuruşu sağîre-i mezbûrenin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer sağîre-i mezbûrenin ber-vech-i muharrer mâlî nemâsını rücû‘a veliy-yi mezbûr Mehmed Vasfî Efendi'ye kıbel-i şer‘den izin verilmeğın mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi‘ min Recebü'l-mürecceb sene seb‘ aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı Hâfız Arif Efendi ibn İbrahim Edhem Efendi, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 73, s. 51

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde mütemekkinler her biri tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den ve millet-i Museviyyeden terzi Salamon ve li-ebeveyn kız karındâşı olup şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Sara evlâdü'l-müteveffâ Yako veled-i Nesim'den her biri meclis-i şer'-i hafîr-i lâzimi't-tevkîrde medîne-i mezkûrede Selmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve tuzcu esnâfından işbu hâmilü'r-rakîm Yani veled-i Kosti muvâcehesinde karye-i mezkûrede mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den ve Rum milletinden bâkırıcı Kosti veled-i Todori hâzır olduğu hâlde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip karye-i mezkûrede Kocabâş Sokağı'nda kâin yedi numero ile murakkam bir taraftan Dellâl Mihâl arsası ve bir taraftan Kadanko arsası ve bir taraftan Tenekeci Yako arsası ve taraf-ı râbî'i tarîk-i âmm ile mahdûd bir kıt'a vakıf menzil arsası babamız olup bundan akdem fevt olan tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden Yako veledü'l-merkûm Nesim'in bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufunda olup ba'de fevtihi bizimle li-ebeveyn er-karındâşımız gâib ani'l-meclis Bettali?'ye intikâl-i âdî ile islâsen intikâl etmekle biz ber-vech-i muharrer arsa-i mahdûd-ı mezkûrda intikâlen mutasarrıf olduğumuz sülûsân hisse-i şâyi'amızı hâzır-ı merkûm Kosti'den bedel nâmıyla makbûzumuz olan sekiz yüz elli kuruş mukâbelesinde me'mûru huzûrunda merkûm Kosti'ye ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve mu'âmele-i lâzimesini îfâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllûsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımızdan merkûm Yani'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimizde merkûm Yani dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırrân-ı merkûmân

Salamon ve Sara'dan her birinin ber-vech-i muharrer sâdıra olan kelimât-ı meşrûhalarını hâzır-ı merkûm Kosti ile vekîl-i merkûm Yani'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fî gurre-i Recebû'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Ali Ağa

Ve gayruhüm

Her biri tebe'a-i Devlet-i Aliyye'den ve Museviyye milletinden olup karye-i mezkûrede mütemekkinler tenekeci esnâfindan Yako veled-i Salamon ve balıkçı esnâfindan Yako veled-i Rafael

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 74, s. 51-52

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kuzguncuk Karyesi'nde mütemekkinine tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milleti nisvânından ve şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe Maryora Kadın ibneti Dimitri meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde zikr olunan Kuzguncuk Karyesi'nde mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden ve kahveci esnâfindan işbu hâmilü'r-rakîm Yorgi veled-i diğeri Dimitri muvâcehesinde mahrûse-i Galata'ya muzâfe kasaba-i Beşiktaş'da Ortaköy'de mütemekkin tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesinden ve selimici? esnâfindan Hırsto veled-i Peratomos hâzır olduğı hâlde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Kuzguncuk Karyesi'nde İstirati Kalfa Sokağı'nda kâin Cennet-mekân Sultân Abdülhamid Hân-ı Evvel Hazretleri Vakf-ı Şerîfi mülhakâtında merhûm Abdullah Ağa vakfına mukâtaa'lu ve on yedi numerolu ma'lûmü'l-hudûd bir bâb menzil sekiz sehm i'tibâriyle üç sehm hisse-i şâyi'ası benim bâ-temessük mütevellî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıfa olduğum üç sehm hisse-i şâyi'a-i menzil-i mahdûd-ı mezkûru hâzır-ı merkûm

Hırsto'dan bedel nâmıyla makbûzum olan otuz aded lira-yi osmanî mukâbelesinde defterhâne-i hâkânî'de me'mûru huzûrunda hâzır-ı merkûm Hırsto'ya ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini (52) icrâyâ ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan merkûm Yorgi'yi vekîl nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâyâ ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırra-i merkûme Maryora'nın sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını hâzır-ı merkûm Hırsto ile vekîl-i merkûm Yorgi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî min Recebül-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi ibn Osman, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn diğeri Ali

Ve gayruhüm

Her biri karye-i mezkûrede mütemekkinler tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkûmesinden Dülger Yorgi veled-i Yani ve sütcü Dimitri veled-i Yanko, ve kahveci esnâfindan Liğor veled-i Yani

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, İdâne, Numerosu 75, s. 52

Medîne-i Üsküdâr'da Selmân Ağa Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden Fatıma Zehra Hanım ibneti Hüseyin b. Abdullah'ın sadriyye sağîre kızı Hadice'nin pederi ve velîsi olup mahalle-i mezkûrede sâkin çârikkı esnâfindan Mehmed Vasfi Efendi ibn Salih meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sağîre-i mezbûreye li-ecli'l-idâne kibel-i şer'den vasî nasb olunan hademedden Kamil Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa kızım sağîre-i mezbûrenin mâlından bi'l-vesâye bana sîm mecîdî yirmi kuruş hesâbıyla bin beş yüz kırk üç kuruş idâne ve

teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve bilâ-zarûrete umûruma sarfla istiklâk etmemle meblağ-ı merkûm ile semeni işbu tarîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna sağîre-i mezbûrenin mâlından ve vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi beş yüz elli yedi kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an iki bin yüz kuruş zimmetimde kızım sağîre-i mezbûre Hadice'ye vâcibü'l-edâ ve lâzimü'l-kazâ sahîhan deynimdir dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mahalle-i mezkûrede sâkinler kömürcü esnâfindan Osman Ağa ibn Mustafa ve çârıkçı esnâfindan Salih Ağa ibn Hasan ve medîne-i mezkûrede 'Arâkiyeci el-Hâc Ca'fer Mahallesi'nde sâkin çârıkçı esnâfindan İbrahim Ağa ibn Abdulfettah nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa mahzarında mukırr-ı medyûn-ı mezbûr Mehmed Vasfî Efendi hâzır olduğu hâlde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırr-ı medyûn-ı hâzır-ı veliy-yi mezbûr Mehmed Vasfî Efendi'nin zimmetinde kızı sağîre-i mezbûre Hadice'ye ciheteyn-i mezkûreteynden edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin yüz kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile her birimiz müte'âkıben kefil bi'l-mâl ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâvaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fî gurre-i Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı Hâfiz Arif Efendi ibn İbrahim Edhem, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 2100 kuruş

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 76, s. 53

Mahmiyye-i İstanbul'da Sultân Bâyezîd Câmî-i Şerîfi civârında Soğan Ağa Mahallesi'nde müsâfiraten sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn tarîfleriyle mu'arrefe Zeyneb Hanım ibneti Mustafa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede mukîm Bâb-ı Vâlâ-yı Ser'askerî Süvârî Dâiresi İkinci Şu'be müdürî işbu bâ'isü'l-kitâb Mîrlivâ sa'âdetlü Osman Paşa ibnu'l-merhûm Hüseyin Efendi mahzarında medîne-i Üsküdâr'da Vâlide-i 'Atîk Mahallesi'nde sâkin terzi esnâfından Mehmed Efendi ibn Sâdık hâzır olduğu hâlde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Vâlide-i 'Atîk Mahallesi'nde Çinîlî Caddesi'nde kâin yedi numero ile murakkam ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb vakıf menzilin nisf hisse-i şâyi'ası vâlidem müteveffât Fatıma Hanım ibneti diğerk Mustafa'nın hayatında ile'l-vefât bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufunda olup ba'de vefâtihâ nisf hisse-i şâyi'a-i menzil-i mahdûd-ı mezkûr benimle li-ebeveyn birâderim gâib ani'l-beled İsmail Efendi'ye intikâl-i âdî ile seviyyen intikâl etmekle ben nisf hisse-i şâyi'a-i menzil-i mahdûd-ı mezkûrdan ber-vech-i muharrer itikâlen mutasarrıfa olduğum hisse-i şâyi'a-i ma'lûmemi hâzır-ı mezbûr Mehmed Efendi'den bedel nâmıyla makbûzum olan on yedi aded tâm ve bir nisf yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde defterhâne-i hâkânî'de me'mûru huzûrunda hâzır-ı mezbûr Mehmed Efendi'ye ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine ve âharı tevkîl ve azle ve diğerkini nasba me'zûnen vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh Osman Paşa'yı vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde mûmâileyh Osman Paşa dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırra-i mezbûre Zeyneb Hanım'ın sâdira olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını hâzır-ı mezbûr Mehmed Efendi ile vekîl-i mûmâileyh Osman Paşa'dan her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis min Recebû'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Asâkir-i Şâhâne bînbâşlılarından ref'etlü Hüseyin Efendi ibn Kalender, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 77, s. 53

Fi'l-asl Konya Vilâyeti dâhilinde kâin Ürgüb Kazâsı ahâlîsinden olup mahrûse-i Galata'ya muzâfe kasaba-i Beşiktaş'da sâkin Dördüncü Dâire-i Belediye Tanzîfât hademesinden Haveklioğlu? el-Hâc Mehmed Ağa ibn Ali b. Mustafa meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Ürgüb Kasabası'nın Çapul Mevki'inde kâin şarken câmi'-i kebîr imâmı el-Hâc İsmail Efendi tarlası ve garben Bekir Çelebî tarlaları ve şimâlen hark ve cenûben dahi tarîk-i âmm ile mahdûd bir buçuk dönüm mikdârı olup Yeşil Ağazâde merhûm el-Hâc İsmail Beg'den teferruğ eylediğim bir kıt'a tarla bâ-sened-i hâkânî taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum tarla-yı mahdûd-ı mezkûru merhûm mûmâileyhin zevcesi gâibete ani'l-meclis Zeliha Hanım ibnetu'l-merhûm Yesârî Efendi'den bedel nâmıyla makbûzum olan otuz aded bütün yüzlük mecîdî altûnu mukâbelesinde mahallinde me'mûru huzûrunda gâibe-i mûmâileyhâ Zeliha Hanım'a ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve mu'âmele-i takrîriyyesini icrâya ve i'tâ'-i sened-i resmiyye ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan hâlâ zikr olunan Ürgüb Kasabası'nda sâkin Mahkeme-i Bidâyet bâşkâtib-i sâbıkı Tefvîk Efendi ibn Abdullah'ı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim dedikte mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Şûrâ-yı Devlet-i Mülkiyye Dâiresi Birinci Sınıf mülâzımlarından ref'etlü Salih Beg ibnu'l-merhûm Hâcî Süleyman Efendi, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 78, s. 54

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi'nde 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem fevt olan tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden ve Bahriyye doktor mîrâlâylarından Kirkor veled-i Mığırđıç Gülbeyan'ın verâseti her biri tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'nin millet-i merkûmesinden zevce-i metrûkesi İris Kohar Kadın ibneti Ohannes ile li-ebeveyn er-karındâşı dülger kâlfası Karabet veledü'l-merkûm Mığırđıç Gülbeyan'a münhasıra olduğu bi'l-ihbâr ledeyü's-şer'î'l-enver zâhir ve mütehakkık oldukdan sonra vârisân-ı merkûmândan olup karye-i mezkûrede 'Osmân Ağa Mahallesi'nde mütemekkinine şahsı zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân ta'rîfleriyle mu'arrefe olan zevce-i merkûme İris Kohar Kadın meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde zevce-i merkûme İris Kadın'ın li-ebeveyn kız karındâşı olup menzil-i mezkûrda mütemekkinine kezalik şahsı kesân-ı merkûmun ta'rîfleriyle mu'arrefe olan işbu hâmiletü'r-rakîme Mihriban? Kadın ibnetu'l-merkûm Ohannes muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zevcem müteveffâ-yı merkûm Kirkor'un bi'l-cümle terekesini ma'rifet-i şer'le tahrîre ve zımem-i nâsda olan hukûkunu ashâbından talep ve da'vâ ve ahz u kabza ve duyûn-ı müsbitesi zuhûr eder ise edâya ve fazlasından hisse-i irsiyyemi ahz u kabza ve zevcem müteveffâ-yı merkûmun terekesinden dolayı karındâşı merkûm Karabet tarafından aleyhime vukû' bulmuş ve bulacak bi'l-cümle de'âvîyi âid olduğu mehâkimde müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme-i şuhûd ve istihlâfa ve hacz-ı vaz' u fekkine ve protesto keşîdesine îcâbı takdîrinde sulh ve ibrâya ve bi'l-cümle makbûzunu bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan kız karındâşım mezbûre Mihriban? Kadın'ı vekîl nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fî gur-re-i Recebül'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şuhûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Ağa

Ve gayruhüm

Tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin millet-i merkümesinden ve da‘vâ vekîllerinden
Artin

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 79, s. 54

Mahmiyye-i İstanbul'da İshak Paşa Mahallesi'nde sâkin tablakâr Ürgüblü Mehmed Ağa ibnu'l-müteveffâ Numan meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip bi'l-meşrûta mütevellîsi bulunduğum ceddem merhûm Abdullah Ağa'nın Ürgüb Kazâsı'nda ve mahall-i sâire-i ma‘lûmede kâin binâ ve inşâsına muvaffak olduğu çeşmelerin vakfî müsakkafâtından olup gerek kazâ-i mezkûrede ve gerek mahall-i sâirede kâin her biri ledeyü'l-ahâlî ve'l-cîrân ma‘lûmü'l-hudûd dekâkîni âhara îcâre ve îcârelerini müste‘cir-i lâhık ve sâbıklarından taleb ve da‘vâ ve ahz u kabza ve makbûzunu çeşme-i mezkûrların ta‘mîr ve termîmine harc u sarfa ve ba‘de'l-masârif bâkî kalan meblağı bana irsâl u îsâle ve rü‘yet-i muhâsebeye ve umûr-ı tevliyyeti rü‘yete ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımdan hâlâ zikr olunan Ürgüb Kazâsı'na tâbi‘ Üç Hisar Karyesi'nde sâkin biraderzâdem İsmail Ağa ibn Musa Ağa'yı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eyledim dedikde mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Recebü'l-ferd sene seb‘ aşer ve selasemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ürgüblü tablakâr Yusuf Ağa ibn Musa, Üsküdâr'da Gerede Mahallesi'nde sâkin soğancı Nuri Efendi ibn Hüseyin, Muhzır Ali ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, İbrâ Hüceti, Numerusu 80, s. 55

Medîne-i Üsküdâr'da Toygâr Hamza Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Zenciyye Ayşe Kadın ibneti Abdullah meclis-i şer'î şerîf-i enverde zevc-i mutlakı olup mahalle-i mezkûrede sâkin işbu bâ'isü'l-vesîka Zenci kabakçı Hâcî Ferhad Ağa ibn Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Zenci Hâcî Ferhad Ağa evvelen yüz bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim iken işbu târîh-i vesîkadan beş sene mukaddem talâk-ı vâhid-i bâyin ile beni tatlık edip ba'dehu elli bir kuruş mehr-i müeccel-i sâni tesmiyesiyle yine beni tezevvüc ve duhûl ve ol vechile zevc-i dâhilim iken târîh-i vesîka-i mezkûreden iki ay mukaddem talâk-ı vâhid-i bâyin ile yine beni tatlık edip ba'dehu elli bir kuruş mehr-i müeccel-i sâlis tesmiyesiyle yine beni tezevvüc ve duhûl ve ol vechile zevc-i dâhilim olup lakin beyyinemizde hüsn-i mu'âşeretimiz olmadığından zevcem mezbûrun zimmetinde mütekarrır ve ma'kûd-ı aleyh mehr-i mezkûre alacak hakkım olan cem'an iki yüz üç kuruşdan zimmeti berîe olmak ve nafaka-i iddet-i mu'ayyene-i ma'lûmem ve meû'net-i süknâm dahi kendi üzerime olmak üzere zevcem mezbûr Hâcî Ferhad Ağa işbu meclis-i şer'de beni tatlık edip ol vechile ben mezbûr Hâcî Ferhad Ağa'dan beynûnet-i muğallaza ile mutallaka olmamla mühr-ü mezkûre cem'an iki yüz üç kuruşun mutâlebesine ve hukûk-ı zevciyyete müte'allika da'vâdan tarafeynden her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledik dedikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' min Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Efendi ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İdâne, Numerosu 81, s. 55-56

Medîne-i Üsküdâr'da Salacak Mahallesi'nde sâkin Hâriciyye Nezâreti Umûr-ı Hukûkiyye Muhtelita Kalemî ketebesinden Ahmed Asım Beg ibnu'l-merhûm Ahmed Asım Efendi meclis-i şer' -i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Tenbel el-Hâc Mehmed [Efendi] Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Hâfız Şükri Efendi ibn Edhem'in li-ümm kız karındâşı sağîre Seher Hanım'ın pederi ve velîsi Ali Rıza Efendi ibn Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Ali Rıza Efendi velîsi olduğu sağîre-i mezbûre Seher Hanım'ın mâlından lira-yi osmanî yüz sekiz kuruş hesâbıyla iki bin kuruş bana idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm iki bin kuruş ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna sağîre-i mezbûrenin mevhûb mâlından ve veliy-yi mezbûr Ali Rıza Efendi yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semenin[den] dahi yedi yüz yirmi kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an iki bin yedi yüz yirmi kuruş zimmetimde sağîre-i mezbûre Seher Hanım'a vâcibü'l-edâ ve lâzîmü'l-kazâ sahîhan deynim olmakla ben deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin yedi yüz yirmi kuruş mukâbelesinde yedimde mâlım olan altûn üzerine masnû' iki çift elmâs küpe ve bir aded elmâs bât? iğne ve bir elmâs yüzüğü rehn-i vaz' ve veliy-yi mezbûr Ali Rıza Efendi'ye teslîm eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer irtihân ve tesellüm ve kabz ve kabûl ve emrimle mahall-i me'mûneye vaz'la hıfz eyledikten sonra benim deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin yedi yüz yirmi kuruşu üç sene müddetde edâ edemez isem rehn-i mezkûrları semen-i misilleriyle âhara bey'e ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan deynim olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin yedi yüz yirmi kuruşu edâya ve fazla kalır ise fazlasını bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i (56) rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i şer'iyye ile tarafımdan veliy-yi mezbûr Ali Rıza Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekalet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î medîne-i mezkûrede Çinili Câmî'-i Şerîf civârında sâkinler Şûrâ-yı Devlet-i İstintâk Dâiresi ketebesinden Ali Agâh Efendi ibn Neşet ve Hâriciyye Nezâret-i Celîlesi Hukûk

Kalemi ketebesinden Ahmed Faik Efendi ibn Mehmed Rüşdi ve medîne-i mezkûrede Salacak Mahallesi'nde sâkin Zirâ'at Bankası mukayyidlerinden Mehmed Rasim Efendi ibn Asım nâm kimesneler meclis-i şer'î-i münîrde veliy-yi mezbûr Ali Rıza Efendi mahzarında mukırr-ı medyûn mûmâileyh Ahmed Asım Beg hâzır olduğu hâlde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırr-ı medyûn-ı hâzır mûmâileyh Ahmed Asım Beg'in zimmetinde sağîre-i mezbûre Seher Hanım'a ciheteyn-i mezkûreteynden edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin yedi yüz yirmi kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile her birimiz müte'âkıben kefil bi'l-mâl ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâddukiş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrîn min Saferü'l-hayr sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 2000 + 720 = 2720 kuruş mecmû'-ı idâne ber-mûceb-i inhâ kaydı terkîn olunmuşdur. Mukayyed fi 20 Recebu'l-mürecceb sene 1318

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 82, s. 56-57

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Beglerbegi'nde İstavros Mahallesi'nde sâkin el-Hâc İbrahim Ağa ibn Ali zevcesi olup mahalle-i mezkûrede sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Azime Hanım ibneti Hüseyin hâzıra olduğu hâlde meclis-i şer'î-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede sâkin da'vâ vekîllerinden işbu bâ'isü'l-kitâb fazîletlü Atâ Efendi ibn Sadullah Efendi mahzarında

ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan İstavros Karyesi'nde Orta Sokak'da kâin Haremeyn-i Muhteremeyn hazînesinden mazbût evkâfdan şehriye kırk akçe icâre-i müeccelelü ma'lûmü'l-hudûd on numarolu bir bâb vakıf menzil yedimizde olup bin üç yüz yedi senesi Recebül-ferdinin on birinci günü târîhiyle müverrah bir kıt'a sened-i hâkânî mantûkunca benimle zevcem hâzıra-i mezbûre Azime Hanım'ın münâsafaten taht-ı tasarrufumuzda olmakla benimle zevcem hâzıra-i mezbûrenin ber-vech-i muharrer münâsafaten mutasarrıf olduğumuz menzil-i mahdûd-ı mezkûrun ittisâlinde menzili bulunan Şirket-i Hayriyye İdâresi ketebesinden Yusuf Efendi tarafından aleyhimizde ikâme olunan nezâret da'vâsından dolayı mûmâileyh Yusuf Efendi ile sâir aleyhimize ikâme olunmuş ve olunacak bi'l-cümle de'âvîde lâzım gelenler ile âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i Devlet-i Aliyye'de müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla bidâyeten ve istinâfen ve temyîzen ve tashîhan ve i'âdeten muhâkeme ve muhâsama ve mücâbebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ta'yîn-i merci' ve nakl-i da'vâya ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve tahlîf u tehallüfe ve mümeyyiz ve hükm ve ehl-i hibre nasb u ta'yîn ve azline ve mehâkim-i nizâmiyye'de redd ve istid'âya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile benimle zevcem hâzıra-i mezbûreden her birimiz taraflarımızdan mûmâileyh Atâ Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimizde mûmâileyh Atâ Efendi dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi deyu mukırr-ı mezbûr el-Hâc İbrahim Ağa'nın (57) sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu zevcesi hâzıra-i mezbûre Azime Hanım ile vekîl-i mûmâileyh Atâ Efendi'den her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Recebül-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mustafa Ağa

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 83, s. 57

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Beglerbegi'nde İstavros Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe Azime Hanım ibneti Hüseyin meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede mukîm da'vâ vekîllerinden işbu bâ'isü'l-kitâb fazîletlü Atâ Efendi ibn Sadullah Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mahalle-i mezkûrede kâin sâkine olduğum menzil ittisâlinde menzili bulunan Şirket-i Hayriyye İdâresi ketebesinden Yusuf Efendi bana hitâben mahall-i nâmûs-ı kelâm îrâd eylediğinden mûmâileyh Yusuf Efendi aleyhinde iktizâ' eden mehâkim-i cezâiyye'de kendi imzâ ve mührüyle istid'â ve levâyih tanzîm u takdîm ederek bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen taleb ve da'vâ ve muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve ikâme ve istimâ'-ı beyyineye ve sudûr edecek bi'l-cümle i'lâmât ve evrâk-ı resmiyyeyi teblîğ u tebellüğe ve mevki'-i icrâya vaz' ve ahkâmını taleb ve tenfîze ve husûs-ı mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahiha-i şer'iyye ile tarafımdan mûmâileyh Atâ Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Recebül-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Mübâya'a-i Eşyâ, Numerosu 84, s. 57-58

Medîne-i Üsküdâr'da Yeni Mahalle'de Karamanlı Sokağı'nda kâin bilâ-numerolu hânede mütemekkin tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden şerbethâneci Tanaş veled-i fıçıacı Andon meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimi't-tevkîrde medîne-i mezkûrede Selâmî Ali Efendi Mahallesi'nde Tarlabâşı nâm mahalde kâin üç yüz üç numarolu dükkânda mütemekkin tebe'a-i Yunaniyye'den ve Rum milletinden işbu hâmilü'r-rakîm fabrikacı

Argiri veled-i Pavli muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip akd-i âtiyyi'z-zikrin sudûruna deġin yedimde müstakillen mâlîm olan saġîr ve kebîr on iki aded fiçî ve dört aded Marsilya kübü ve saġîr ve kebîr sekiz aded câmekân ve iki taşlı masa ve on üç aded tahta masa ve yirmi sekiz aded sandalye ve bir tahta dolap ve altı aded hasırlı şişe ve yedi aded baġçe masası ve yirmi aded iskemle ve iki su kübü ve iki mermer havân ve üç aded sac mangal ve üç aded tabalya? tahtası ve dört aded kebîr asma gaz lâmbası ve iki kanepe ve bir kebîr çalar sâ'at ve sekiz aded me'a fenâr gaz lâmbası ve iki kebîr me'a çarçube mir'ât ve on sekiz aded resim tahtası ve me'a boru ve bir soba ve üç parça pike hâlısı ve bir nuhâs tencere me'a kapak ve bir nuhâs tebsî ve bir nuhâs karavana ve iki nuhâs sahan ve bir nuhâs meşruba ve yüz yetmiş aded Çînkârî tabak (58) ve yetmiş aded saġîr ve kebîr şişe ve seksen aded saġîr ve kebîr bardak ve dört aded duvar lâmbası ve yedi yüz aded âdî bukal? şişesini tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şurût-ı müfside ve muvâza'adan ârî bey' -i bât-ı sahlîh-i şer'î ile be-safka-i vâhide merkûm Argiri'ye üç bin üç yüz kırk üç kuruşa bey' u temlîk ve her birini vech-i lâyıq üzere teslîm eylediġimde merkûm Argiri dahi ber-vech-i muharrer iştirâ' ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl eylediġinden sonra semeni olan meblaġ-ı merkûm üç bin üç yüz kırk üç kuruşunu benim müşterî-i merkûm Argiri'nin mâlından yedinden bundan akdem ceste ceste iktirâz ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk edip zimmetimde deynim olan üç bin üç yüz kırk üç kuruşa tekâz ve mahsûb eylediġimde ol dahi mukâzaba ve kabûl etmekle ol vechile eşyâ ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp müşterî-i merkûm Argiri'nin emvâl-i müşterâsı ve hakk-ı sarfî olmuşdur dedikde gıbbe't-tasdîkiş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-âşer min Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ser-muhzır Mehmed Efendi ibn Mustafa, Muhzır Kamil Aġa ibn Ali, Muhzır Ali Aġa ibn Ali

Ve gayruhüm

Her biri tebe‘a-i Devlet-i Aliyye'nin Rum milletinden ve bakkal esnâfından olup Toygâr Hamza Mahallesi'nde mütemekkin Nevşehirli Antimos veled-i Nikoli, Harem İskelesi'nde mütemekkin İncesulu Vanil veled-i Yorgi

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 85, s. 58

Mahmiyye-i İstanbul'da Şehremâneti civârında Odabâşı Mahallesi'nde sâkin Kelâmî Dergâh-ı Şerîfî postnişîni reşâdetlü zehâdetlü es-Seyyid eş-Şeyh Mehmed Esad Efendi ibnu'ş-Şeyh Said Efendi meclis-i şer‘-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Mûsul Vilâyeti dâhilinde Erbil Kazâsı'na tabi‘ Sirade ve Düztepe Karyeleri hudûdu dâhilinde kâin ma‘lûmü'l-hudûd ve'l-kita‘ât arâzî-i ma‘lûme bâ-senedât-ı hâkâniyye taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum arâzî-i mahdûde-i mezkûrelerimi bedel-i misilleriyle mahallinde me‘mûru huzûrunda taliblerine ferâğ-ı mu‘teber-i kat‘î ile ferâğ u tefvîz ve teslîme ve bedellerini ahz u kabza ve makhbûzunu tarafıma irsâl u îsâle ve mu‘âmele-i lâzimesini icrâya ve i‘tâ'-i sened-i resmiyye ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer‘iyye ile tarafımdan hâlâ zikr olunan Erbil Kasabası'nda mukîm meşhûr Yahya Efendizâde Mollâ Süleyman Efendi'yi kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta‘yîn eyledim dedikde mâ-vaka‘a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi‘ min Recebül-mürecceb sene seb‘ aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ayâsofya-i Kebîr mucîz ders-i âmlarından olup İstanbul'da Samatya'da Arab Kuyusu Mahallesi'nde sâkin fazîletlü Mehmed Yekta Efendi ibn Salih, Tebe‘adan Şerîf Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vekâlet, Numerosu 86, s. 59

Fi'l-asl Kemah Kazâsı'nın Gerer/Gemrer? Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i Üsküdâr'da Harem İskelesi'nde sâkin kayıkcı esnâfından Kürd Hüseyinoğlu Ali Ağa ibn Osman b. İbrahim karye-i mezkûre ahâlîsinden olup İstanbul'da Sarây Birûnu nâm mahalde sâkin Tatar Ağasıoğlu hamlacı Mustafa Ağa ibn Hasan b. İsmail hâzır olduğu hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip zikr olunan Gerer/Gemrer? Karyesi hudûdu dâhilinde Maşât nâm mahalde kâin bir tarafı Kara Velioglu Feyzullah Ağa ve bir tarafı Karayılınoğlu Şaban Ağa ve bir tarafı Çalikoğlu Süleyman Ağa tarlaları ve taraf-ı râbi'î dahi Kürd Mehmedoğlu Edhem tarlasıyla mahdûd bir kıt'a tarla bâ-sened-i hâkânî müstakillen taht-ı tasarrufumda olmakla ben ber-vech-i muharrer mutasarrıf olduğum tarla-yı mahdûd-ı mezkûru hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya bedel nâmıyla makbûzum olan üç bin yüz kuruşa mahallinde me'mûru huzûrunda ferâğ-ı mu'teber-i kat'î ile hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa'ya ferâğ u tefvîz ve teslîme ve i'tâ'-i takrîr ve senede ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile tarafımdan hâlâ mezkûr Gerer/Gemrer? Karyesi'nde sâkin Tellioğlu Osman Çavuş ibn Hüsni kabûlüne mevkûfe vekîl ve naib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim deyu mukırr-ı mezbûr Ali Ağa'nın ber-vech-i muharrer sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu hâzır-ı mezbûr Mustafa Ağa vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sânî aşer min Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Karye-i mezkûr ahâlîsinden olup mezkûr Harem İskelesi'nde kayıkcı esnâfından Hüseyin Onbâşı ibn Feyzullah, Karye-i mezkûre ahâlîsinden mezkûr Harem İskelesi'nde sâkin kayıkcı esnâfından Hurşid Kethüdâ ibn Hasan, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Hüseyin Bedreddin Efendi, Nafaka, Numerosu 87, s. 59

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Fatıma Hanım ibneti Halil meclis-i şer'î şerîf-i enverde sadrı kebîr oğlu olup medîne-i mezkûrede Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkin Rüsûmât Emânet-i Celîlesi'nin Haydarpaşa ciheti sevk ve mu'âyene me'mûru İbrahim Edhem Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip ben fakîre ve alîl ve ihtiyâre olup kâr u kesbe adîmetü'l-iktidâre bulunduğumdan nafaka ve kisve-bahâya eşedd-i ihtiyâc ile muhtâce olmamla mûsir olan oğlum mezbûr İbrahim Edhem üzerine kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mezbûre Fatıma Hanım'ın nafakasıyçün oğlu mezbûr İbrahim Edhem Efendi üzerine işbu târîh-i vesîkadan i'tibâren bi't-terâzî şehriye altmış kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı mefrûz-ı mezkûr beher şehir altmış kuruşu kendi nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer oğlu mezbûr İbrahim Edhem Efendi üzerine rücû'a mezbûre Fatıma Hanım'a kıbel-i şer'den izin verilmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ketebeden Hamdi Efendi ibn Abdullah Efendi, Ketebeden Mustafa Efendi ibnu's-Şeyh Rıza Efendi, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vasî Hücjeti, Numerosu 88, s. 60

Medîne-i Üsküdâr'da Gerede Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefât eden müteveffâ Âlây Emîni el-Hâc Mehmed Efendi zevcesi Hâce Ayşe Hanım ibneti Ömer b. Abdullah'ın oğlunun oğlu sağır Feridun Beg ve oğlunun kızı sağire Ferhunde Hanım ibnetü'l-müteveffâ İzzet Beg'in min-kabli'l-eb ceddeleri müteveffât-ı mezbûre Hâce Ayşe Hanım'dan mevrûs mâllarını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve

sedâdlarına değin tesviye-i emirlerine kıbel-i şer' den bir vasî nasbı ehem u elzem olmağın emânet ile ma'rûfe ve istikâmet ile mevsûfe ve her vechile vesâyet uhdesinden gelmeğe kâdire idüğü zeyl-i vesıkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla zâhir ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleryle mu'arrefe olan sağırân-ı mezbûrânın vâlideleri işbu bâ'isetü'l-vesıka Hacer Hanım ibnetü'l-Hâc Ahmed'i sağırân-ı mezbûrânın ceddeleri müteveffât-ı mezbûreden mevrûs mâllarını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdlarına değin tesviye-i emirlerine kıbel-i şer' den vasî nasb u ta'yîn olundukda mezbûre Hacer Hanım dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağı edâya ta'ahhüd ve iltizâm etmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre muhtâr-ı evvelî Hüseyin Ağa ibn İsmail, Nuh Kuyusu'nda sâkin Rüsûmât ketebesinden Mehmed Ali Beg, Mâliyye-i Beytü'l-Mâl ketebesinden Refik Beg ibn Hasan Tahsin

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, Vekâlet, Numerosu 89, s. 60

Medîne-i Üsküdâr'da Kefce Dede Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesıkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleryle mu'arrefe Sadıka Hanım ibneti Halil meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahmiyye-i İstanbul'da Fâtih civârında Zincirlikuyu nâm mahalde sâkin Kırca Ali nâib-i sâbıkı işbu bâ'isü'l-kitab mekremetlü Abdulhalim Efendi ibn Hüseyin Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip Edirne Vilâyet-i Celîlesi dâhilinde Dedeağaç Sancâğı'nda Muslihiddin Mahallesi'nde kâin tarafları çiçekci Ali ve Tahir Efendiler menzilleriyle ma'rûf ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb mülk menzil ile menzil-i mezkûr önünde kâin Şose tarîkine kadar bir kıt'a mülk arsa bâ-sened taht-ı temellükümde olmakla ben ber-vech-i muharrer mâlike olduğum me'a arsa menzil-i mahdûd-ı mezkûru mûmâileyh Abdulhalim Efendi'nin mâlından yedinden

bundan akdem makbûzum olan doksan aded tâm yüzlük mecîdî altûnu semen mukâbelesinde mûmâileyh Abdulhalim Efendi'ye bey' u temlik ve teslim ol dahi ber-vech-i muharrer iştirâ' ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmiş olduğuna binâen me'a arsa menzil-i mahdûd-ı mezkûrun mûmâileyh Abdulhalim Efendi uhdesine kaydının icrâsıyçün işbu bey'imi mahallinde me'mûru huzûrunda takrîr ve mu'âmele-i lâzimesini icrâya ve i'tâ'-i sened-i resmîyye ve husûs-ı mezkûr mütevakıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan hâlâ sancâğ-ı mezkûrda sâkin meclis-i idâre bâşkâtibi Karacabeyli fütüvvetlü Emin Efendi ibn Abdullah b. Abdurrahman'ı kabûlüne mevkûfe vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eyledim deyu mukırra-i mûmâileyhâ Sadıka Hanım'ın sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını mûmâileyh Abdulhalim Efendi vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis min Recebû'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Kefce Dede Mahallesi'nde mukîm müderrisînden fazîletlü Salih Nazım Efendi ibn Şeyh Ahmed Efendi, Ketebeden mekremetlü Naci Efendi, Dervîş İbrahim Efendi ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, İcâr-ı Sağır, Numerosu 90, s. 60-61

Medîne-i Üsküdâr'a muzâfe Begkoz Kazâsı'na tâbi' Kurtdoğmuş Karyesi ahâlîsinden olup medîne-i mezkûrede Solak Sinan Mahallesi'nde sâkin zikri âtî sağîrenin babası ve velîsi olduğu bi'l-ihbâr zâhir ve mütehakkık olan 'arabacı esnâfından Emin Ağa ibn Tahir meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Toygâr Hamza Mahallesi'nde sâkine kapu çûkadârı müteveffâ Mustafa Ağa zevcesi denmekle bilinir zâtı zeyl-i vesîkada (61) muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan işbu bâ'isetü'l-vesîka Hadice Hanım ibneti Mustafa mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip velîsi olduğum sulbiyye sağîre kızım tahmînen sekiz yaşında işbu hâzırte bi'l-

meclis Emine nâm sağirenin asla mâlı ve bundan gayrı münfik-i şer'îsi olmayıp ben dahi fakîrül-hâl ve kızım sağire-i hâzıra-i mezbûreyi infâk ve iksâyâ adîmül-iktidâr bulunduğum ecilden kızım hâzıra-i sağire-i mezbûre Emine'yi mûmâileyhâ Hadice Hanım'ın talebiyle menziline kendüsüne hizmet etmek üzere işbu târîh-i vesîkadan i'tibâren beher şehr kırk kuruş ücret tesmiyesiyle mûmâileyhâ Hadice Hanım'a bi'l-vesâyeye îcâr ve teslîm ve ücret-i mezkûresinin beher şehr otuz kuruşunu kızım sağire-i hâzıra-i mezbûre Emine'nin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve mâ'adâ on kuruşunu dahi kızım sağire-i hâzıra-i mezbûre için yedinde terk ve îfâyâ mûmâileyhâ Hadice Hanım'a emir ve tarafımdan tevkîl eylediğimde mûmâileyhâ Hadice Hanım dahi kızım sağire-i hâzıra-i mezbûreyi ber-vech-i muharrer istîcâr ve tesellüm ve kabûl ve ücret-i mezkûresinin beher şehr otuz kuruşunu kızım sağire-i hâzıra-i mezbûre Emine'nin nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve mâ'adâ on kuruşunu dahi kızım sağire-i hâzıra-i mezbûre için yedinde terk ve îfâyâ ta'ahhüd eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Recebül-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühüdül-hâl: Toygâr Hamza Mahallesi'nde sâkin kömürcü esnâfından İsmail Ağa ibn Arif, Karye-i mezkûr ahâlsinden ve rencber tâifesinden İbrahim Ağa ibn Abdulfettah, Muhzırbâşı Mehmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Hibe-i Eşyâ, Numerosu 91, s. 61

Medîne-i Üsküdâr'da İhsâniye Mahallesi'nde câmi'-i şerîf ittisâlinde kâin yirmi iki numarolu menzilde sâkine hazînedâr Ahmed Ağa zevcesi denmekle bilinir zâtı zeyl-i vesîkada muharrerül-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Emine Memnûne Hanım ibneti Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mûmâileyhânın câriye-i mu'takası olup menzil-i mezkûrda sâkine ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe işbu bâ'isetül-vesîka Çerkesiyyetül-asl Bezmidil Kalfa ibneti diğer Abdullah mahzarında

ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değin yedimde müstakilleten mâlım olan bir taşlı konsol ve bir mir'ât ve iki ot minder ve yedi aded ot yasdık ve bir Frenk hâlısı ve beş aded penbe memlû şilte ve on aded bâş yasdığı ve sekiz aded elvân yorgan ve iki pulad tebsî ve mecmû' u nuhâs beş sahan me'a kapak ve üç tencere me'a kapak ve bir çorba tâsı ve bir pulad tası ve bir kazan ve bir mangaldan her birini beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere hibe-i sahîha-i şer' iyye ile mu'takam mezbûre Bezmidil Kalfa'ya hibe ve temlik ve her birini vech-i lâıyıkı üzere teslim eylediğimde mezbûre Bezmidil Kalfa dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile eşyâ ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp mezbûre Bezmidil Kalfa'nın mal-ı mevhu bu ve hakk-ı sarfı olduğundan mâ'adâ mezbûre Bezmidil Kalfa ile me'an sâkineler olduğumuz menzil-i mezkûr derûnunda mevcûde bi'l-cümle eşyâ ve melbûsât ve mefrûşât ve hulliyât ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye ve esâs-ı beytin mecmû' u mezbûre Bezmidil Kalfa'nın kendi mâlı ve mülkü olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl itlâk olunur nesnem yokdur dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Recebül'l-müreceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûrede sâkin ' arabacı Mehmed Efendi ibn Ahmed, Mahalle-i mezkûre bekcisi Osman Ağa ibn İbrahim, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Mûmâileyh, Hibe-i Eşyâ, Numerosu 92, s. 61-62

Medîne-i Üsküdâr'da İhsâniye Mahallesi'nde câmi'-i şerîf ittisâlinde kâin yirmi iki numarolu menzilde sâkine hazînedâr Ahmed Ağa zevcesi denmekle bilinir zâtı zeyl-i vesîkada muharrerül-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Emine Memnûne Hanım ibneti Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mûmâileyhânın câriye-i mu'takası

olup menzil-i mezkûrda sâkine ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun ta'rifleriyle (62) mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Çerkesiyyetü'l-asl Ferengiz Kalfa ibneti Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değin yedimde müstakilleten mâlım olan ot memlû iki minder ve yedi aded ot yasdık ve bir taşlı konsol ve bir konsol sâ'ati ve iki çiçeklik ve iki mir'ât ve bir oda keçesi ve üç aded penbe memlû şilte ve dört aded bâş yasdığı ve dört aded elvân yorgan ve bir pulad tebsî ve mecmû'u nuhâs beş sahan me'a kapak ve üç tencere me'a kapaktan her birini beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek hibe-i sahîha-i şer'iyeye ile mu'taka-i mezbûre Ferengiz Kalfa'ya hibe ve temlik ve her birini vech-i lâyıkı üzere teslîm eylediğimde mezbûre Ferengiz Kalfa dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmekle ol vechile eşyâ ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp mezbûre Ferengiz Kalfa'nın mal-ı mevhuûbu ve hakk-ı sarfi olmuşdur dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Recebül-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûrede sâkin 'arabacı Mehmed Efendi ibn Ahmed, Mahalle-i mezkûre bekcisi Osman Ağa ibn İbrahim, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Naci Efendi, Vasî Hücjeti, Numerusu 93, s. 62

Tahakkuk-ı özr-i şer'îye binâen husûs-ı âtiyyü'l-beyânın mahallinde ketb u tahrîriyçün cânib-i şer'at-i izzâdan [bi'l-iltimâs] me'zûnen bi'l-hükm irsâl olunan kâtib mekremetlü Mehmed Naci Efendi ibnu'l-merhûm Hüseyin Efendi medîne-i Üsküdâr'da 'Arabzâde civârında İcadiye Mahallesi'nde Yazıcı Mığırđıç Sokağı'nda kâin Nuriyek Kadın menzili denmekle ma'rûf dört numarolu menziline varıp zeyl-i rakîmde muharrerü'l-esâmî kesân muvâcehelerinde akd-i meclis-i şer'i-i âlî ettikde menzil-i mezkûrda müsâfîren mütemekkin iken bundan akdem fevt olan tebe'a-i Devlet-i

Aliyye'nin Ermeni milletinden tüccârdan Miloşyanoğlu Karabet'in hademesinden Agob veled-i İğoroğlu Kiğork'un sulbiyye sağîre kızı Zabile'nin babası müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdına değin tesviye-i umûruna kıbel-i şer' den bir vasî nasbı lâzım ve mühim olmağın millet-i merkûme beynlerinde müstakîme ve her vechile vesâyet uhdesinden gelmeğe kâdire idüğü kesân-ı merkûmun ihbârlarıyla zâhir ve mütehakkık ve şahsı dahi kesân-ı merkûmun ta'rîfleriyle mu'arrefe olan sağîre-i merkûmenin anası olup tebe'a-i devlet-i müşârünileyhânın millet-i merkûmesi nisvânından işbu hâmiletü'r-rakîme Haykohi Kadın ibneti Bedros'u kâtib-i mûmâileyh sağîre-i merkûme Zabile'nin babası müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve vakt-i rüşd ve sedâdına değin tesviye-i umûruna kıbel-i şer' den bi'n-niyâbe vasî nasb u ta'yîn eylediğinde merkûme Haykohi Kadın dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eylediğini kâtib-i mûmâileyh mahallinde ketb u tahrîr ve me'an mürsel ümenâ'-i şer' le meclis-i şer'-i şerîfe gelip alâ-vukû' ihi inhâ ve takrîr etmeğın ba'de't-tenfîz mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Her biri tebe'a-i Devlet-i Aliyye'nin Ermeni milletinden olup mahall-i mezkûrede sâkinler tüccârdan Karabet veled-i Mardiros, Kethüdâ Karabet veled-i Kireğos, Muhtâr Bağos veled-i Ohannes, Da'vâ vekîli Şahin veled-i Sergiz

Kâtibî Asım Efendi, Vekâlet, Numerosu 94, s. 63

Medîne-i Üsküdâr'da İskele-i Kebîr'de sâkin ma'ûneci esnâfindan Ahmed Ağa ibn Hasan meclis-i şer'î şerîf-i enverde mahmiyye-i İstanbul'da Çenberlitaş Kurbu'nda Süleyman Paşa Hanı'nda sâkin da'vâ vekîllerinden işbu bâ'isetü'l-vesîka Şâmlı Hâfız Abdullah Süleyman Efendi ibn Abdullah mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip medîne-i mezkûrede Selîmiye Mahallesi ahâlîsinden olup bundan akdem vefât eden Bâb-ı Ser'askerî ketebesinden Behcet Beg zimmetinde cihet-i karzdan iki bin üç yüz doksan dört kuruş hayatında alacak hakkım olup meblağ-ı merkûm iki bin üç yüz doksan dört kuruşu medyûn-ı mûmâileyh Behcet Beg'den kable'l-ahz ve'l-istîfâ medyûn-ı mûmâileyh Behcet Beg ber-vech-i muharrer vefât edip terekesine dahi verese-i münhasırası bi'l-verâse vaz'-ı yed eder olmalarıyla meblağ-ı merkûm iki bin üç yüz doksan dört kuruşu müteveffâ-yı mezbûrun terekesine vâz'u'l-yed olan verese-iyle sâir vâz'u'l-yed olanlardan müdde'î ve müdde'î-i aleyh sıfatıyla âid olduğu bi'l-cümle mehâkim-i şer'îyye ve nizâmiyye ve cezâiyyede bidâyeten ve istînâfen ve temyîzen ve i'tirâzan ve tashîhan ve i'âdeten taleb ve da'vâ ve ahz u kabza ve muhâkeme ve muhâsama ve mücâvebe ve husûmet ve redd-i cevâba ve protesto keşîdesine ve hacz-ı vaz' u fekkine ve kendi imzâsıyla her nev' istid'â ve levâyih tanzîm u takdîmine ve ikâme-i şuhûd ve istihlâfa ve îcâbı takdîrinde sulh ve ibrâya ve bi'l-cümle makbûzunu bana teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevakkıf olduğu umûrun küllîsine vekâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile tarafımdan mezbûr Hâfız Abdullah Süleyman Efendi'yi vekîl ve nâib-i menâb nasb u ta'yîn eylediğimde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin aşer min Recebü'l-müreccib sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: İskele-i Kebîr'de sâkin kahveci esnâfindan Mustafa Ağa ibn Osman, İskele-i mezkûrda sâkin ma'ûneci esnâfindan Halil Ağa ibn Mustafa, Muhzır Ahmed Efendi

Ve gayruhüm

Kâtibî Mustafa Efendi, Nafaka, Numerosu 95, s. 63-64

Medîne-i Üsküdâr'da Pazarbâşı Mahallesi'nde sâkine ve zatı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Hâce Mihridil Hanım ibneti Abdullah meclis-i şer'-i şerîf-i enverde hâlen zevci olup mahalle-i mezkûrede sâkib jândârma efrâdından dördüncü tâbûrun ikinci bölüğü birinci onbâşısı Yemen? nâm-ı diğêr Numan Ağa ibn Abdulkadir mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûr Yemen? nâm-ı diğêr Numan Ağa bin iki yüz bir kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevc-i dâhilim olup lakin zevcem mezbûr beni infâk ve iksâ etmediğinden mâ'adâ benimçün bir mesken-i şer'î dahi tedârik etmediğinden bir mesken-i şer'î tedârik edinceye değîn nafakam için mezbûr Yemen? nâm-ı diğêr Numan Ağa üzerine kadr-i kifâye meblağ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur dedikde gîbbe't-tasdîki's-şer'î mezbûre Hâce Mihridil Hanım'ın nafakasıçün zevci mezbûr Yemen? nâm-ı diğêr Numan Ağa üzerine işbu târîh-i kitâbdan i'tibâren bi't-terâzî beher şehr doksan kuruş meblağ farz ve takdîr olunup meblağ-ı (64) mefrûz-ı mezkûr beher şehr doksan kuruşu kendi nafaka ve kisve-bahâ vesâir levâzım-ı zarûriyyesine harc u sarfa ve ledeyü'l-hâce istidâneye ve inde'z-zafer zevci mezbûr Yemen? nâm-ı diğêr Numan Ağa üzerine rücû'a mezbûre Hâce Mihridil Hanım'a kîbel-i şer'den izin verilmeğîn mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-âşer min Cemâziye'l-ûlâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Toptaşı Mekteb-i Rüşdiyyesi hademelerinden Hasan Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Kemaleddin Efendi, İdâne, Numerosu 96, s. 64-65

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Bulgurlu Karyesi'nde sâkineler ve zâtları zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefeler Fatıma Ebru Hanım ibneti Abdullah ve Zehra İhsan Hanım ibneti Sadık'dan her biri meclis-i şer'-i şerîf-i enverde medîne-i mezkûrede Rûmî Mehmed Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan

akdem vefât eden Duyûn-ı Umûmiyye ketebesinden Mehmed Nuri Efendi ibnu'l-müteveffâ Ömer Efendi'nin sulbî sağır oğlu Süleyman Şevket'in min-kıbeli'l-ümm ceddesi ve bâ-hüccet-i şer'îyye vasîsi zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe işbu bâ'isetü'l-vesîka Emine Hanım ibneti Ebû Bekir mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mezbûre Emine Hanım vasîsi olduğu sağır-i mezbûr Süleyman Şevket'in mâlından bize on dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnu idâne ve teslîm eylediğinde biz dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûrumuza sarfla istihlâk etmemizle meblağ-ı merkûm on dört aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ile semeni işbu târîh-i vesîkadan ve beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna sağır-i mezbûrun mevhûb malından ve vasiy-yi mezbûre Emine Hanım yedinden iştirâ' ve kabz eylediğimiz bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi beş aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an on dokuz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruş zimmetimizde sağır-i mezbûr Süleyman Şevket'e vâcibü'l-edâ ve lâzîmü'l-kazâ sahîhan deynimiz biz deynimiz olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm on dokuz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruş mukâbelesinde mâlike olduğumuz zikr olunan Burgûrlu Karyesi hudûdu dâhilinde Çakaldağı nâm mahalde kâin mükerrer beş numero ile murakkam bir taraftan Mahmud Bağ ve bir taraftan Hacı Ahmed ve Rıfat Efendi Bağları ve Konya kethüdâsı Şerîf Efendi Bağ'na cereyân eden su yolu ve bir taraftan Kandilli Caddesi ve bir taraftan bağ-ı mezkûrdan ifrâz olunan mahall ile mahdûd zimmetini Aziz Mahmud Efendi Hazretleri'nin Vakf-ı Şerîfi'ne senevî beş kuruş mukâta'alu bi'l-cümle ebniye ve kûrûm ve eşcârı mülk üç dönüm mikdârı me'a köşk bâ-sened münâsafaten mâlike olduğumuz bir kıt'a bağı rehn-i vaz' ve vasiy-yi mezbûre Emine Hanım'a teslîm eylediğimizde ber-vech-i muharrer irtihân ve tesellüm ve kabz ve kabûl eylediğinden sonra vasiy-yi mezbûre Emine Hanım me'a köşk bağ-ı mahdûd-ı mezkûru li-ecli'l-isti'mâl bize i'âre ve teslîm [eylediğinde] biz dahi yedinden isti'âre ve tesellüm ve kabz ve kabûl edip ol vechile me'a köşk bağ-ı mahdûd-ı mezkûr deynimiz olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm mukâbelesinde rehin olmak üzere âriyet olup eğerce biz deynimiz olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm on dokuz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruşu üç sene müddetde edâ edemez isek me'a köşk bağ-ı mahdûd-ı mezkûru semen-i misilleriyle âhara bey' u temlik ve teslîme ve semenini ahz u kabza ve makbûzundan deynimiz olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûmu edâya ve fazla kalır ise fazlasını bize teslîme ve husûs-ı mezkûr mütevekkîf olduğu

umûrun küllîsine küllemâ azletuke fe ente vekîli mefhûmu üzere azl ve in'izâlden masûne ve sulb-i akd-i rehinde meşrûta vekâlet-i devriyye-i sahîha-i (65) şer'îyye ile tarafımızdan vasiy-yi mezbûre Emine Hanım'ı vekîl ve nâib-i menab nasb u ta'yîn eylediğimizde ol dahi ber-vech-i muharrer vekâlet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kema-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm eyledi dedikde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î medîne-i mezkûreye tâbi' Kısıklı Karyesi'nde sâkin Mâliyye veznedârlarından Rüstem Efendi ibn Abdullah ve medîne-i mezkûrede Pazarbâşı Mahallesi'nde sâkin kâim-makâm mağzûllerinden izzetlü el-Hâc Ahmed Beg ibn Süleyman nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde vasiy-yi mezbûre Emine Hanım mahzarında mukırratân-ı medyûnetân mûmâileyhümâ Fatıma Ebru ve Zehra İhsan Hanımlar hâziretân oldukları hâlde her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırratân-ı medyûnetân-ı hâziretân mûmâileyhümâ Fatıma Ebru ve Zehra İhsan Hanımların sağîr-i mezbûr Süleyman Şevket'e edâsı vâcib sahîhan deynleri olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm on dokuz aded tâm yüzlük mecîdî altûnu ve kûsür dört kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile her birimiz müte'âkıben kefil bi'l-mâl zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'îyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb keyb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrîn min Cemâziye'l-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa, Muhzır Mustafa Ağa, Muhzır Ali Ağa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 14 aded [tâm] yüzlük mecîdî altûnu ber-mûceb-i inhâ kayd şüd terkîn olmuşdur. Mukayyed fi 20 ra ۛ [Rebî'ü'l-âhire] sene 1321

Kâtibî Naci Efendi, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 97, s. 65-66

Medîne-i Üsküdâr'da Hâce Hesnâ Hatun Mahallesi ahâlîsinden olup Taşköprü'de müsâfîren sâkin iken bundan akdem vefât eden Hazînedârzâde Mehmed Beg ibn Ali Osman'ın sulbiyye kerîmesi olup mukaddemâ sağıre el-yevm yirmi yaşını mütecâvize âkile ve bâliğa ve reşîde olduğunu iddi'â eden medîne-i mezkûrede Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkine ve zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe Hanife Behice Hanım meclis-i şer'-i şerîf-i enverde vâlidesi ve bâ-hüccet-i şer'îyye vasîsi Hürmüz Hanım ibneti Süleyman'ın vukû'-ı vefâtıyla yerine ve pederi müteveffâ-yı mezbûrun mevrûs mâlını ahz u kabz ve hıfza ve tesviye-i emrine kibel-i şer'den vasî nasb u ta'yîn olunup ol vechile mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedi mütehakkık olan mezkûr Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkin Birinci Dâire-i Belediye tahsildârlarından mezbûre Hanife Behice Hanım'ın li-ebeveyn hâli Hasan Basri Efendi ibnu'l-mezbûr Süleyman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimde olup zikr olunan Gülfem Hatun Mahallesi imâmı ve muhtârânı mühürleriyle memhûr-ı vürûd eden bir kıt'a ilm u haber ile işbu mübrez tezkire-i osmaniyyem mantûklarınca ben el-yevm yirmi yaşımı mütecâvize âkile ve bâliğa ve reşîde olup bi'n-nefs-i umûrumu rü'yete muktedire ve i'âne-i vasîden müstağniyye olduğuma binâen pederim müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlımdan keff-i yed ve bana teslîme li-ebeveyn hâlim ve vasîm mezbûr Hasan Basri Efendi'ye tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde vasiy-yi mezbûr Hasan Basri Efendi dahi cevâbında müdde'îyye-i mezbûre Hanife Behice Hanım'ın pederi müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri zikr olunan Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkinler mahalle-i mezkûre imâmı el-Hâc İsmail Hakkı Efendi ibnu'l-Hâc Mehmed Said Efendi ibn Mehmed ve mahalle-i mezkûre bekcisi Ali Ağa ibn Osman b. Mustafa'dan her biri li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hazırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka zâtı ma'lûmumuz olan işbu müdde'îyye-i mezbûre Hanife Behice Hanım ibnetu'l-müteveffâ Hazînedârzâde Mehmed Beg ibn Ali Osman el-yevm yirmi yaşını mütecâvize âkile ve bâliğa ve reşîde olup bi'n-nefs-i umûrunu rü'yete muktedire ve i'âne-i vasîden müstağniyyedirler bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvâcehe edâ'-i şehâdet-i şer'îyye ettiklerinden sonra (66) şâhidân-ı mezbûrân evvelen mensûb oldukları mezkûr

Gülfem Hatun Mahallesi muhtâr-ı evvelî Mehmed Emîn Ağa ibn Mehmed ve muhtâr-ı sânisî Halil Ağa ibn Osman'dan bâ-varaka-i mestûre sırran ve ba'dehu mezbûrân ile ahâlîsinden Hasan Ağa ibn Ahmed el-Hâc Şükri Efendi ibn Hüsni ve Rıza Efendi ibn İbrahim ve Eşref Efendi ibn Mehmed ve şekerçi Necib Efendi ibn Feyzi ve kahveci Hüseyin Efendi ibn Hasan'dan bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'iyeye-i mezbûre Hanife Behice Hanım'ın ber-vech-i muharrer rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Recebü'l-müreccib sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah, Muhzır Ali Ağa ibn Ali

Ve gayruhüm

Kâtibî Bâşkâtib Efendi, İsbât-ı Rüşd, Numerosu 98, s. 66

Medîne-i Üsküdâr'a tâbi' Kādî Karyesi civârında Kızıltoprak nâm mahalde Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat eden bağcı Şeker Ahmed Ağa ibn Ali'nin sulbiyye kızı olup mukaddemâ sağîre ve'l-yevm yirmi yaşını mütecâvize âkile ve bâliğa ve reşîde olduğunu iddi'â eden zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe Nazmiye Hanım meclis-i şer'-i şerîf-i enverde vâlidesi ve bâ-hüccet-i şer'iyeye vasîsi olup pederi müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedi mütehakkık olan kezalik zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe olan Hafize Hanım ibneti Ali mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm edip yedimde olup Hazret-i Ebî Eyyûb el-Ensârî radiye anhü'l bârî Hazretleri'nin Câmî'-i Şerîfi civarında Ayvânsarây Kurbu'nda kâin Yâ Vedüd Mahallesi imâmı ve muhtârânı mühürleriyle memhûren vürûd eden bir kıt'a ilm u haber ile işbu mübrez tezkire-i osmaniyyem mantûklarınca ben el-yevm yirmi yaşımı mütecavize âkile ve bâliğa ve reşîde olup bi'n-nefs-i umûrumu rü'yete muktedire ve i'âne-i vasîden müstağniyye olduğuma binaen pederim

müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlımdan keff-i yed ve bana teslîme vasım vâlidem mezbûre Hafize Hanım'a tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ ettikde vasiy-yi mezbûre Hafize Hanım dahi cevâbında kerîmesi müdde'iyye-i mezbûre Nazmiye Hanım'ın pederi müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlına bi'l-vesâye vaz'-ı yedini ikrâr mâ'adâ ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsını inkâr etmekle müdde'iyye-i mezbûre Nazmiye Hanım'dan ber-vech-i muharrer rüşd müdde'âsına mutâbık-ı beyyine taleb olundukda her biri zikr olunan Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi'nde sâkinler bağcı Süleyman Ağa ibn Mehmed b. Abdullah ve bağcı Mehmed Efendi ibn Hüseyin b. Yusuf nam kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istishâd fi'l-hakıka zâtı ma'lûmumuz olan işbu müdde'iyye-i mezbûre Nazmiye Hanım ibnetu'l-müteveffâ Şeker Ahmed Ağa ibn Ali el-yevm yirmi yaşını mütecâvize âkile ve bâliğa ve reşîde olup bi'n-nefs-i umûrunu rü'yete muktedire ve i'âne-i vasîden müstağniyyedir bizler bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz ve şehâdet dahi ederiz deyu her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ bi'l-muvacehe edâ'-i şehâdet-i şer'iyye ettiklerinden sonra şâhidân-ı mezbûrân evvelen mensûb oldukları zikr olunan Tuğlacı el-Hâc Mustafa Efendi Mahallesi imâmı Hüseyin Hüsni Efendi ibn Eşref ve muhtâr-ı evvelî Mehmed İhsan Efendi ibn Kazım'dan ba-varaka-i mestûre sırran ba'dehu her biri ahâliden bağcı Süleyman Ağa ibn Hasan ve bağcı Şaban Ağa ibn Ali ve bağcı Yahya Efendi ibn Osman nâm kimesnelerden bi'l-muvâcehe alenen ledeyü't-tezkiye adl u makbûlü's-şehâde idükleri ihbâr ve iş'âr olunup şehâdetleri makbûle olmağın mûcibince müdde'iyye-i mezbûre Nazmiye Hanım'ın ber-vech-i muharrer rüşdüyle ba'de'l-hükm ve't-tenbîh mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Kâtibî Asım Efendi, Hibe-i Eşyâ, Numerosu 99, s. 67

Medîne-i Üsküdâr'da Evliyâ Hoca Mahallesi'nde sâkine ve zâtı zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe olan Habibe Nadire Hanım ibnetü'l-müteveffâ Halil Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede sâkinler Asâkir-i Hazret-i Şâhâne Sanâyi' Âlâyı'nın İkinci Tâbûru'n İkinci Bölüğü efrâdından Abdulvehhab Ağa ibn Hasan ve zâtı müslimûn-ı mezbûrun tarîfleriyle mu'arrefe olan Fitnat Firdevs Hanım ibneti Abdullah nâm zevcân mahzarlarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip hibe-i âtiyyeti'z-zikrin sudûruna değin her biri yedimde müstakilleten mâlım olan bir kırpıntı döşek ve üç aded müsta'mel elvân yorgan ve iki aded yün memlû yasdık ve ot memlû iki minder ve ot memlû beş duvar yasdığı ve mecmû'u nuhâs bir tencere me'a kapak ve iki sahan me'a kapak ve bir mangalımı mezbûr Abdulvehhab Ağa'ya ve yine yedimde mevcûde müstakilleten mâlım olan iki kırpıntı memlû döşek ve üç aded elvân yorgan ve iki yün memlû yasdık ve ot memlû iki minder ve ot memlû beş aded duvar yasdığı ve mecmû'u nuhâs bir tencere me'a kapak ve bir çâmeşûy tenceresi ve bir çâmeşûy leğenini mezbûre Fitnat Firdevs Hanım'a beni evvelinceye değin görüp gözetmek ve beslemek üzere hibe-i sahîha-i şer'iyye ile hibe u temlik ve teslîm eylediğimde zevcân-ı mezbûrân Abdulvehhab Ağa ve Fitnat Firdevs Hanım dahi meclis-i hibede bilâ-mâni' ber-mûceb-i müfredât ittihâb ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmeleriyle ol vechile zikirleri mürûr eden eşyâ ve evâni-yi nühasiyye-i muharrere-i mezkûrelerde benim asla ve kat'an alâka ve medhalim kalmayıp zevcân-ı mezbûrân Abdulvehhab Ağa ve Fitnat Firdevs Hanım'ın mâl-ı mevhûbları ve hakk-ı sarfları olduğundan mâ'adâ zevcân-ı mezbûrân ile me'an sâkinler olduğumuz mahalle-i mezkûrede vâki' menzil derûnunda mevcûde bi'l-cümle eşyâ ve melbûsât ve mefrûşât ve evâni-yi nuhâsiyye ve gayr-ı nuhâsiyye ve esâs-ı beytin mecmû'u zevcân-ı mezbûrân Abdulvehhab Ağa ve Fitnat Firdevs Hanım'ın kendi mâlları olup benim üzerime lâbise olduğum bir kât köhne libâsımdan gayrı ism-i mâl ıtlâk olunur nesnem yokdur deyu mukırra-i mezbûre Habibe Nadire Hanım'ın ber-vech-i muharrer sâdıra olan bi'l-cümle kelimât-ı meşrûhasını zevcân-ı mezbûrân Abdulvehhab Ağa ve Fitnat Firdevs Hanım'dan her biri vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâmis aşer min Recebû'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Mahalle-i mezkûre imâmı Ahmed Efendi ibn Emin Efendi, Vâlîde-i 'Atîk Mahallesi ahâlîsinden ve Şirket-i Hayriyye hademeliğinden muhrec Sadık Efendi ibn Mehmed

Ve gayruhüm

Kâtîbî Fazîletlü Bâşkâtîb Efendi, İdâne, Numerosu 100, s. 67-68

Medîne-i Üsküdâr'da Selâmî Ali Efendi Mahallesi Kurbu'nda 'Arabzâde Bağı civârında İcadiye nâm mahalde Yazıcı Mığırđıç Sokağı'nda dört numarolu hânede müsâfîren mütemekkin iken bundan akdem fevt olan Ermeni milletinden ve tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'den ve tüccârđan ve Miloşoğlu Karabet hademesinden Agob veled-i İğoroğlu Kiğork veled-i Atam'ın sulbiyye sağıre kızı Zabile'nin anası ve bâ-hüccet-i şer'iyye vasîsi şahsı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe Haykohi Kadın ibneti Bedros meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmi't-tevkîrde sağıre-i merkûmeye li-ecli'l-idâne kîbel-i şer'den vasî nasb olunan muhzır Kamil Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip (68) mezbûr Kamil Ağa kızım sağıre-i merkûmenin babası müteveffâ-yı merkûmdan mevrûs ber-mûceb-i defter-i kassâm lira-yi osmanî yüz sekiz kuruş hesâbıyla mâlı olan bin altı yüz yirmi sekiz kuruş bir parayı bana idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm ile semeni işbu târîh-i vesîkadan üç sene tamâmına değın müeccel ve mev'ûduna kızım sağıre-i mezbûrenin mâlından ve vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir hilâlî koyun sâ'ati semeninden dahi beş yüz seksen altı kuruş dört para ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an iki bin iki yüz on dört kuruş beş para zimmetimde kızım sağıre-i merkûme Zabile'ye vâcibü'l-edâ ve lâzîmü'l-kazâ sahîlhan deynimdir dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î her biri tebe'a-i Saltanat-ı Seniyye'nin millet-i merkûmesinden ve tüccârđandan zikr olunan İcadiye nâm mahalde sâkinler medyûne-i merkûmenin babası Bedros veled-i Sergiz ve Karabet Efendi veled-i Mardiros ve Mirak veled-i Agob nâm-ı kesândan her biri meclis-i şer'de mezbûr Kamil Ağa mahzarında mukırra-i medyûne-i merkûme Haykohi Kadın hâzıra olduğı hâlde her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm edip

mukırra-i medyûne-i hâzıra-i merkûme Haykahi Kadın'ın zimmetinde kızı sağîre-i merkûme Zabile'ye ciheteyn-i mezkûreteynden edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm iki bin iki yüz on dört kuruş beş paranın edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile müte'âkıben kefil bi'l-mâl ve zâminler olup ve her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan kefâlet-i mezkûremiz hasebiyle âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyeye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gibbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min Recebü'l-mürecceb sene seb' aşer ve selâsemiye ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 3? kuruş) 5 2214 mecmû'u nemâsı ile berâber 4 586 kuruş

Kâtibî Naci Efendi, İdâne, Numerosu 101, s. 68-69

Medîne-i Üsküdâr'da Selîmiye Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Asâkir-i Bahriyye-i Hazret-i Şâhâne mîrâlâyılarından Hasan Beg ibn Memiş'in sulbî sağîr mahdûmları Hasan ve Hüseyin Efendilerin vâlideleri ve bâ-hüccet-i şer'iyeye vasîleri olup zâtı ta'rîf-i şer'î ile mu'arrefe Lütfiye Hanım ibneti Ferhad meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sağîrân-ı mezbûrâna li-ecli'l-idâne kıbel-i şer'den vasî nasb olunan muhzır Kamil Ağa ibn Ali mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa evlâdım sağîrân-ı mezbûrânın pederleri müveffâ-yı mûmâileyhden mevrûs ber-mûceb-i defter-i kassâm lira-yi osmanî yüz kuruş hesabıyla mâlları olan iki bin dört yüz seksen yedi kuruşu bana idâne ve teslîm eylediğinde ben dahi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk etmemle meblağ-ı merkûm ile semeni işbu târîh-i vesîkadan beher kîsesi beş kuruşdan üç sene tamâmına değin müeccel ve

mev'ûduna sağırân-ı mezbûrânın müşterek mâllarından ve vasîleri mezbûr Kamil Ağa yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi sekiz yüz doksan beş kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an üç bin üç yüz seksen iki kuruşu (69) zimmetimde evlâdım sağırân-ı mezbûrâna vâcibü'l-edâ ve lâzimü'l-kazâ sahîhan deynimdir dedikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î medîne-i mezkûrede Gülfem Hatun Mahallesi'nde sâkin tuhâfı esnâfından Ahmed Efendi ibn Abdurrahman b. Mustafa ve medîne-i mezkûrede Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkin esnâf-ı mezkûreden İbrahim Efendi ibnu'l-mezbûr Abdurrahman b. el-mezbûr Mustafa ve medîne-i mezkûreye tâbi' Kādî Karyesi'nde Yel Değirmeni nâm mahalde sâkin mukırra-i medyûne-i mûmâileyhânın hâlâ zevci Anadolu Şemendüferi makinistlerinden Hüseyin Efendi ibn Ali b. Hüseyin nâm kimesneler meclis-i şer'-i münîrde mukırra-i medyûne-i mezbûre Lütfiye Hanım hâzıra olduğu hâlde vasiy-yi mezbûr Kamil Ağa mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip mukırra-i medyûne-i hâzıra-i mezbûre Lütfiye Hanım'ın ciheteyn-i mezkûreteynden zimmetinde evlâdı sağırân-ı mezbûrân Hasan ve Hüseyin Efendilere edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm üç bin üç yüz seksen iki kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile her birimiz müte'âkiben kefil ve zâminler olup ve yine her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gıbbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-işrîn min Cemâziye'l-ülâ sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah, Muhzır Ali Ağa ibn Ali, Muhzır Mehmed Efendi

Ve gayruhüm

Der-kenâr: 3382 kuruş

Kâtibî Naci Efendi, Vasî, Numerosu 102, s. 69

Medîne-i Üsküdâr'da Vâlide-i 'Atîk Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefât eden Hırka-i Şerîf hademesinden el-Hâc Ali Efendi ibn Mustafa'nın sulbî sağır oğlu Mustafa Sadık'ın pederi müteveffâ-yı mûmâileyhden mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve umûrunu tesviye ve rû'yete kıbel-i şer' den bir vasî nasbı lâzım olmağın emânet ile ma'rûfe ve istikâmet ile mevsûfe ve her vechile vesâyet umûrunu tesviye ve rû'yete muktedire idüğü zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla zâhir ve zâtı dahi müslimûn-ı mezbûrun ta'rîfleriyle mu'arrefe olan sağır-i mezbûrun vâlidesi işbu bâ'isetü'l-vesîka Hadice Daniş Hanım ibneti Abdullah sağır-i mezbûrun pederi müteveffâ-yı mûmâileyhden mevrûs u müntakil mâlını ahz u kabz ve hıfza ve umûrunu tesviye ve rû'yete kıbel-i şer' den vasî nasb u ta'yîn olundukda mezbûre Hadice Daniş Hanım dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesini kemâ-yenbağî edâya ta'ahhüd ve iltizâm etmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâlis aşer min Saferü'l-hayr sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi ibn Mustafa, Muhzır Kamil Ağa ibn Ali, Muhzır Mustafa Ağa ibn Abdullah

Ve gayruhüm

Der-kenâr: Fî Zî'l-ka'deti's-şerîfe sene 1317 kayd olmuşdur mukayyed mu'âvini

Kâtibî Naci Efendi, Vasî, Numerosu 103, s. 70

Medîne-i Üsküdâr'da Tavâşî Hasan Ağa Mahallesi'nde müste'ciren sâkin iken bundan akdem vefât eden Kefce Dede Mahallesi imâm-ı sâbıkı eş-Şeyh el-Hâc Mahmud Efendi ibnu'l-Hâc Hasan Efendi'nin sulbiyye mûrahaka sağîre kerîmesi <<Meliha

Hanım'ın>> Gevher Hanım ile sulbî kebîr mahdûmu olup kendüsünden mukaddem vefât eden Hasan Burhan Beg'in sulbiyye saġîre kerîmesi Meliha Hanım'ın pederleri müteveffeyân-ı mûmâileyhümâdan mevrûs u müntakil mâllarını ahz u kabz ve hıfza ve umûrlarını tesviye ve rû'yete kıbel-i şer' den bir vasî nasbı lâzım olmaġın emânet ile ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf olup her vechile vesâyet umûrunu tesviye ve rû'yete muktedir olduġu zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârlarıyla zâhir ve mütehakkık olan saġîr-i mezbûre Meliha Hanım'ın li-ümm ceddi medîne-i mezkûrede Tenbel el-Hâc Mehmed Mahallesi'nde mukîm Defterhâne-i Hâkânî Nezâreti Taşra Senedât İkinci Şu'besi bâşkâtibi izzetlü Hasan Tahsin Bahri Beg ibn Ahmed Efendi saġîretân-ı mezbûretânın pederleri müteveffeyân-ı mûmâileyhümâdan mevrûs u müntakil mâllarını ahz u kabz ve hıfza ve umûrlarını tesviye ve rû'yete kıbel-i şer' den vasî nasb u ta'yîn olundukda mûmâileyh Hasan Tahsin Bahri Beg dahi ber-vech-i muharrer vesâyet-i mezkûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesini kemâ-yenbaġî edâya ta'ahhüd ve iltizâm etmeġin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Şevvâli'l-mükerrem sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzır Mehmed Efendi, Muhzır Kamil Aġa, Muhzır Mustafa Aġa

Ve gayruhüm

Der-kenâr: Fî Zî'l-ka'deti's-şerîfe sene 1317 kayd olmuşdur mukayyed mu'âvini

Kâtibî Naci Efendi, Hâmiş-i İdâne, Numerosu 104, s. 70-71

Derûn-ı hüccetde mezkûrû'l-ism Ali Rıza Efendi ibnu'l-Hâc Mustafa Efendi vâlidesi olup zâtı mu'arrefe kezalik derûn-ı hüccetde mezkûretü'l-ism Ayşe Hanım ibneti Osman hâzıra olduġu hâlde meclis-i şer'-i şerîf-i enverde kezalik derûn-ı hüccetde mezkûretü'l-ism zâtı mu'arrefe mütevellîye Zekiye Hanım ibneti Raif

mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip derûn-ı hüccet-i mezkûrede tafsîl u beyân ve tasrîh u ayân kılındığı üzere vakf-ı mezkûre asl-ı mâl deynim olan beş bin kuruşun beş sene müddetde bâ-devr-i şer'î nemâsı olan üç bin kuruş ve senesinden zâid işbu târîh-i hâmişe gelince altı ay on beş gün müddetde bilâ-devr-i nemâsı olup vakf-ı mezkûre teberru' eylediğim üç yüz yirmi beş kuruş ki cem'an üç bin üç yüz yirmi beş kuruşu mütevelliyeye-i mûmâileyhâ Zekiye Hanım'a def' ve teslîm eylediğimde ol dahi yedimden bi't-tevliyye ahz u kabz ve teberru' eylediğim meblağ-ı merkûmu emrimle vakf-ı mezkûr umûruna sarfla istihlâk etmekle bâkî zimmetimde vakf-ı mezkûre asl-ı mâl osmanlı altûnu yüz kuruş hesabıyla deynim olan meblağ-ı merkûm beş bin kuruş ile semeni iş bû târîh-i hâmişden ve beher kîsesi beş kuruşdan beş sene tamâmına değin müeccel ve mev'ûduna vakf-ı mezkûr mâlından ve mütevelliyeye-i mûmâileyhâ Zekiye Hanım yedinden iştirâ' ve kabz eylediğim bir cild Ali Efendi fetvâsı semeninden dahi üç bin kuruş ki ciheteyn-i mezkûreteynden cem'an sekiz bin kuruş zimmetimde vakf-ı mezkûre vâcibü'l-edâ ve lâzimü'l-kazâ sahîhan deynim olup derûn-ı hüccetde tafsîl u beyân kılındığı üzere vâlidem hâzıra-i mûmâileyhâ ile me'an mutasarrıflar olduğumuz iki sehm hisse-i şâyi'a-i gedik-i mezkûrları kemâ-kân rehiniyyetde ilkâ eyledik dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î her biri İstanbul'da Edirne Kapusu Gecesi Pîri? Mahallesi civârında Bostan Sokağ'ında sâkin Rûsûmât Muhâfaza me'mûrlarından Tahsin Efendi ibn Mustafa ve Laleli Câmî'-i Şerîfi Sokağ'ında sâkin Mâliyye Nezâreti Merkez Kalemî ketebesinden Ziya Beg ibn Abdullah'dan her biri meclis-i şer'-i münîrde mütevelliyeye-i mûmâileyhâ Zekiye Hanım mahzarında (71) medyûn-ı mûmâileyh Ali Rıza Efendi hâzır olduğu hâlde takrîr-i kelâm edip mukırr-ı medyûn-ı hâzır-ı mûmâileyh Ali Rıza Efendi'nin zimmetinde vakf-ı mezkûre ciheteyn-i mezkûreteynden edâsı vâcib sahîhan deyni olan meblağ-ı mecmû'-ı merkûm sekiz bin kuruşun edâsına tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile her birimiz müte'âkıben kefil ve zâminler olup ve yine her birimiz deyn-i meblağ-ı mecmû'-ı merkûmdan min-ciheti'l-kefâleti'l-mezkûre âharın zimmetine lâzım gelen meblağa dahi kezalik tarafeynden bi'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile başka başka kefil ve zâminiz dediklerinde gibbe't-tasâdduki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin aşer min Saferü'l-hayr sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi, Muhzır Mustafa Ağa, Muhzır Kamil Efendi

Ve gayruhüm

Der-kenâr: İş bu hâmişin aslı bin üç yüz on bir senesi Şa'bânü'l-mu'azzamının altı târîhinde medîne-i mezkûre nâibi Yahya Efendi'nin hüccet sicilinde mukayyed olmakla işbu hâmiş. Fî gurre-i Zî'l-hicce sene 1317 kayd olmuştur

Ber-mûceb-i inhâ kaydı terkîn olmuştur. Mukayyed Fî 20 câ ل [Cemâziye'l-ülâ] sene 1322

Kâtibî Ser-Ketebe Efendi, İbrâ-i Âmm, Numerosu 105, s. 71-72

Medîne-i Üsküdâr'da Mîrâhûr Mahallesi'nde sâkin Mekteb-i Sultânî beşinci sınıf talebesinden mukaddemâ sağır ve'l-yevm rüşdüne kıbel-i şer'den hükm-i şer'î lâhık olan tüccârdan 'Ayntâblı müteveffâ Mehmed Tahir Efendizâde Abdullah Hamid Hamdi Efendi ibnu'l-müteveffâyü'l-mûmâileyh Mehmed Tahir Efendi ibnu'l-Hâc Mehmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mahalle-i mezkûrede sâkin Ma'ârif Nezâret-i Celîlesi Muhâsebe Kalemî müdürü sa'âdetlü Abdullah Ramiz Efendi ibnu'l-Hâc Ahmed mahzarında mûmâileyh Abdullah Hamid Hamdi Efendi'nin vâlidesi zâtı mu'arrefe Şakire Hanım ibneti Abdullah hâzıra olduğu hâlde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip her biri 'Ayntâb Kazâsı'nın Eril Karyesi'nde Pancarlı Mevki'inde kâin ma'lûmü'l-hudûd yirmi mülk iki kıt'a karalık bağ ve bir kıt'a çehrilik? ve bir kıt'a fıstıklık ve bir kıt'a siyah karalık bağ ve Fıstıklıdere nâm mahalde kâin bir kıt'a bağ ve Büyükçam nam mahalde kâin bir kıt'a fıstıklık ve Küçükada nâm mahalde kâin bir kıt'a fıstıklık ve Merkeb Meydânı nâm mahalde kâin bir kıt'a bağ ve karye-i mezkûrede bir kıt'a siyahlık bağ ve Göretiz Toprağı'nda kâin bir kıt'a bağ ve ... Karyesi'nde kâin me'a fıstık ve zeytinlik bir kıt'a dımışkî bağ ve bir kıt'a zeytinlik ve bir kıt'a incirlik ve Rum Evlek? Karyesi'nde kâin bir kıt'a kaparcıklık bağ? ve bir kıt'a dögleyen bağ? ve Küçük? Karyesi'nde kâin bir kıt'a aklık bağ ve Beglerbegi Karyesi'nde kâin bir kıt'a aklık bağ

ve mezkûr ‘Ayntâb Kazâsı hudûdu dâhilinde kâin Karagöz Kurbu'nda bir kıt'a aklık bağ ve Yenice bağ denmekle ma'rûf bir kıt'a bağ ve sâlifü'z-zıkr Beglerbegi Karyesi'nde kâin bir kıt'a tarla ve Olyum Söğüd? Karyesi'nde kâin bir kıt'a aklık ve Simârin Karyesi'nde kâin bir kıt'a aklık bağ ile kazâ-i mezkûrede sâkin ‘Arab Abdurrahman yedinde olan dört re's koyundan her biri pederim mûrisimiz müteveffâ-yı mûmâileyh Mehmed Tahir Efendi'nin uhde-i temellük ve tasarrufunda olup ba'de vefâtihi benimle vâlidem zevcesi hâzıra-i mûmâileyhâya mes'ele-i mîrâsımız vechile mevrûs u müntakil olmuş ise de vâlidem hâzıra-i mûmâileyhâ Şakire Hanım babam müteveffâ-yı mûmâileyhin bi'l-cümle terekesinden hisse-i irsiyyesini benim hâl-i sıgarımda kibel-i şer'den mansûbe ve vasım olup âhiren vefât eden mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi'nin zevcesi Fatıma Hanım ibneti Abdünnafi Efendi'den kazâ-i mezkûr mahkeme-i şer'iyyesi ma'rifetiyle alâ-tarîk tehâricü'ş-şer'î ahz u kabz ve istîfâ ettiği cihetle zikirleri mürûr eden bağ ve çehrilik? ve tarla ve fıstıklık ve incirlik ve koyunların her birinde vâlidem hâzıra-i mûmâileyhâ Şakire Hanım'ın asla ve kat'an alâka ve medhali kalmayıp benim müstakillen mâlım ve mülküm olduktan sonra vasım mûmâileyhâ Fatıma Hanım'ın ber-vech-i muharrer vukû'-ı vefâtına mebnî vesâyet-i mezkûrenin mu'attal kalması sebebiyle zevci mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi mezkûr bağ ve çehrilik? ve tarla ve fıstıklık ve incirlik ve koyunlara fuzûlî vaz'-ı yed etmekte iken bu kere mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi dahi mezkûr bağ ve çehrilik? ve tarla ve fıstıklık ve incirlik ve koyunlardan keff-i yed ederek mahallinde teslîme beni ... eylediğinde ben dahi kabûl etdiğim gibi kasaba-i mezkûrede Eski Arsa nâm mahalde kâin ma'lûmü'l-hudûd bir bâb mülk dükkân ve Kurb-i İncirli nâm mahalde kâin ma'lûmü'l-hudûd (72) ve'l-müştemilât bir bâb mülk menzilde her biri dahi benim mâlım ve mülküm olup her ne kadar senesinde mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi'nin zevcesi ve vasım müteveffât-ı mûmâileyhâ Fatıma Hanım nâmına muharrer ise de sened-i mezkûrdaki ismi müste'ârdır bu cihetlede ya'nî bi-hasebi'l-verese mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi'nin asla ve kat'an alâka ve medhali olmadığından ol vechile benim mâlım ve mülküm olan sâlifü'l-beyân bağ ve çehrilik? ve tarla ve fıstıklık ve incirlik ve dükkân ve menzilden her birinin îcâresine ve mahkûmun bih ve gayr-ı mahkûm ve ma'lûm ve mechûl ve hafî << ve ...>> ve celfî menkûl ve gayr-ı menkûl ve ism-i mâl itlâk olunur kâffe-i eşyâya müte'allika bi'l-cümle de'âvî ve mutâlebât ve âmme-i ey mân ve muhâsamâtdan mûmâileyh Abdullah Ramiz Efendi'nin zimmetini ibrâ-i âmm-i sahîh-i

şer'î ile ibrâ ve ıskât eylediğimde ol dahi mezkûr bağ ve çehrilik? ve tarla ve fıstıklık ve incirlik ve dükkân ve menzil ve koyunların mesârif-i i'âmîyye vesâiresine vesâir kâffe-i hukûk-ı şer'îyyeye müte'allika âmme-i da'vâdan benim zimmetimi kezalik ibrâ-i âmme-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve ıskât ve tarafeynden her birimiz ber-vech-i muharrer âharın ibrâsını kabûl eyledi deyu mukırr-ı mûmâileyh Abdullah Hamid Hamdi Efendi'nin ber-vech-i muharrer sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu mûmâileyhümâ Abdullah Ramiz Efendi ve Şakire Hanım'dan her biri tahkîk ve tasdîk etmeleriyle mâvaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi's-sâmin min Şehr-i Rebî'ül-âhire sene seb' aşer ve selâsemiete ve elf.

Şühûdü'l-hâl: Ma'ârif Muhâsebe Tahrîrât bâşkâtibi izzetlü Galib Beg, Ayazma Mahallesi'nde sâkin Hasan Sezai Efendi, Ser-muhzır Mehmed Efendi

Ve gayruhüm

Der-kenâr: Mukayyed fi Muharremül-haram sene 1320 kayd olmuşdur

Kâtibî Naci Efendi, İbrâ-i Vasî ve Fekk-i Hacz, Numerosu 106, s. 72

Medîne-i Üsküdâr'da Dâvûd Paşa Mahallesi'nde sâkine zâtı zeyl-i vesîkada muharrerül-esâmî müslimîn ta'rîfleriyle mu'arrefe mukaddemâ sağıre ve'l-yevm rüşdüne hükm-i şer'î lâhık olan Huriye Hanım ibnetu'l-müteveffâ Şükri Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde mûmâileyhânın hâl-i sığarında bâ-hüccet-i şer'îyye vasîsi li-eb birâderi Üsküdâr Polis Süvârî Üçüncü Sınıf komîserlerinden Hasan Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edip pederim müteveffâ-yı mezbûrdan mevrûs mâlıma hâl-i sığarında bi'l-vesâye vaz'u'l-yed bulunan mûmâileyh Hasan Efendi mâlımı bana tamâmen def' ve teslîm ben dahi yedinden ahz u kabz etmemle zamân-ı vesâyetinden işbu târîh-i vesîkaya gelinceye değîn mâlımdan bi'l-cümle makbûzât ve masrûfâtına vesâir cemî'-i hukûk-ı şer'îyyeye müte'allika âmme-i de'âvî ve mutâlebât ve kâffe-i

eymân ve muhâsamâtdan vasiy-yi mûmâileyh Hasan Efendi'nin kabûlüne hâvî zimmetini ibrâ-i âmm-i sahîh-i şer'î ile ibrâ ve iskât etmemle vasiy-yi mûmâileyh Hasan Efendi zimmetinde bir habbe ve bir akçe alacak hakkım kalmadığı gibi vasiy-yi mûmâileyh Hasan Efendi'de hâl-i sığarımızda benimle li-ebeveyn er-karındâşım el-yevm sağır Hüsni'ye meclis-i şer' de mukaddemâ bey' u temlîk ve teslim eylediği Üsküdâr'a muzâfe Kartal Kazâsı'na tâbi' Nerdiban Karyesi'nde kâin ma'lûmü'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb menzil me'a bağçe ile bir bâb bakkal ve kahve dükkânlarında olan hisse-i şâyi'alarını bize bey' ve teslim eylediğini kezalik meclis-i şer' de ikrâr ve i'tirâf ve menzil ve dekâkin-i mezkûr hakkında mukaddemâ âhar tarafından vaz' edilen haczin fekkiyle tarafıma teslîme ta'ahhüd eyledi deyu mukırra-i mezbûre Huriye Hanım'ın sâdır olan bi'l-cümle takrîr-i meşrûhunu mezbûr Hüsni Efendi vicâhen tahkîk ve şifâhen tasdîk etmeğin mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu. Fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Zî'l-hiceti'ş-şerîfe sene sittete aşer ve selâsemiye ve elf 1316.

Şühûdü'l-hâl: Muhzırbaşî Mehmed Efendi ibn Mustafa, Muhzır Ahmed Efendi [ibn] Ali, Muhzır Kamil Ağa [ibn] Ali

Der-kenâr: Fî 11câ جا [Cemâziye'l-ûlâ] sene 1326 kayd şüd olmuştur. Fî 24 şın ش [Şa'bân] sene 1326 ihrâc olmuştur

(293) Dersa'âdet bilâd-ı selâse mehâkim-i şer' iyyesi sicillât sahîfelerine numero vaz'ıyla Meclis-i Tedkîkât-ı Şer' iyye'den temhîr olunması hakkında bâ-İrâde-i Aliyye ittihâz olunan usûle Tefîkan Üsküdâr Mahkeme-i Şer' iyyesi'nin yüz kırk yedi varaka iki yüz doksan üç sahîfeden ibâret olan hücec-i şer' iyye sicili görülerek ol vechile temhîr olunduğu müş'ir işbu mahalle şerh verildi. Fî 23 râ ر [Rebî'ü'l-evvel] sene 1317

Mühür : Meclis-i Tedkîkât-ı Şer' iyye

SONUÇ

Osmanlı tarihi araştırmalarında, şer'iyye sicillerinin önemli bir yeri vardır. Mahkeme kayıtları olan sicillerde başta dava konusu olan meseleler olmak üzere halkın yaşayışı, kullandığı eşyalar, oturduğu evler, yaşadığı bölgeler ve şehirlerin idarî taksimatı hakkındaki bilgileri içinde barındırmaktadır.

Siciller sayesinde Osmanlı devletinin idarî yapısının ötesinde günlük hayata dair son derece ayrıntılı bilgiler elde edebiliriz. Biz de bu çalışmamızda, Üsküdar'a ait 761 No'lu şer'iyye Sicilinde yer alan bilgiler ışığında Üsküdar'ın idarî yapısını, ekonomik, sosyal, kültürel ve dinî hayatını incelemeye çalıştık.

Üzerinde çalıştığımız sicilden anlaşıldığı üzere, Üsküdar'ın sınırları günümüzdekinden çok daha geniştir. Bugünkü Kartal, Ümraniye, Beykoz, şile gibi ilçeler idarî olarak Üsküdar'a bağlıdır. Defterde isimleri geçen ve günümüzde hala aynı isimlerini koruyan köy, kasaba ve mahalle gibi yerleşim yerleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Defterdeki kayıtlara bakıldığında Üsküdar'ın genel itibariyle Müslümanlar olmak üzere Rum, Ermeni ve Yahudilerin bir arada yaşadığı bir bölge olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla birlikte yaşamanın bir sonucu olarak aralarında çeşitli münasebetler olmuştur. Bunun tezahürünü sicilimizdeki bazı kayıtlarda görmek mümkündür. Mesela, birbirlerini vekil tayin ettiklerini, birbirlerinden borç aldıklarını sicilden görebilmekteyiz.

Üsküdar'daki sosyal hayata dair öncelikle insanların dinî, ilmî durumlarına, sosyal yapıdaki rollerine, neseplerine, mesleklerine veya buldukları devlet kademelerindeki statülerine uygun olarak lakap ve unvanlar aldıklarını görmekteyiz.

Defterimizin kayda alındığı XIX. yüzyılın sonlarında başka mahkemelerin kurulması ve şer'iyeye mahkemelerinin sorumluluk alanının daralması neticesi defterimizde suça ilişkin kayıtlara rastlanmamaktadır. Defterde daha ziyade sözleşmelerin tescili yer almaktadır. Bey' ve ferâğ uygulamalarının defterhâne-i hakânî'de memur huzurunda yapılması, boşanma sonrası haklardan ibrâ edildiği veya hakların alındığının mahkemeye tescili gibi hususlar ile sonrasında çıkabilecek huzursuzlukların önüne geçilmiştir. Ayrıca, çocuk ve kadın haklarının gözetilmesi, hastalara bakılması, hayır yolundaki vasiyetler (mevlid-i şerif kıraati için yapılan vakıf) gibi güzel ahlaka dair davranışlar da karşımıza çıkmaktadır.

Üsküdar'daki aile hayatına bakıldığında nikâhların ciddiye alındığını, nikâhın imam tarafından kıyıldığını, kadınların evlilikten veya boşanmadan doğan mehir, nafaka, hidâne gibi haklarının korunduğunu, kadınların mahkeme huzurunda haklarını aradıklarını ve bu haklarının mahkeme tarafından garanti altına alındığını görmekteyiz. Ayrıca kadınların toplum hayatına katıldıklarını, iktisadî hayatta bizzat yer aldıklarını hukukî muamelelerden de anlamak mümkündür.

Üsküdar'daki ticarî ve iktisadî hayata dair, tarım ve bağcılık, kayıkçılık, arabacılık gibi mesleklerin yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Bölgede yaşayan insanların daha çok orta sınıfa mensup olduklarını kayıtlarda geçen esnaflardan anlamaktayız. Ticaretle meşgul bazı kişilerin sahip oldukları dükkân ve gedikler üzerinden yaptıkları hukukî işlemlerle ilgili kayıtlarda, az da olsa dükkân türlerine ve gedik denen aletlere rastlamaktayız.

Üsküdar'daki mahallelerin inşa edilen camilerin çevresinde teşekkül ettiğini ve Üsküdar'ın toplum hayatında bu camilerin son derece önemli olduğunu sicilden anlayabiliyoruz. Keza, Üsküdar halkının imam ve diğer görevlilere itibar ettiklerini görmek mümkündür. Mahalle imamlarının mahalle içindeki rolleri, çeşitli davalardaki şahitlikleri gibi hususlar imamların insanlar için önemini göstermektedir.

Üsküdar'daki vakıflara dair defterimizde fazla bilgi bulunmamaktadır. Bu kısıtlı bilgileri ise, vakıf malları üzerinden yapılan bir takım hukukî işlemler ve hayır için yapılan bazı vakıflardan edinmekteyiz. Ayrıca, Müslümanların yanı sıra gayr-i

müslimlere ait vakıfların da bulunduğunu kayıtlarımızda geçen “Haremeyn-i Muhteremeyn’e mülhik evkâfdan Kādî‘asker-i esbak merhûm Feyzullah Efendi Vakfı” örneğinde görmekteyiz. Yine sicilde, Osmanlı’nın son dönemlerinde açılan ve sayıları giderek artan Mekteb-i Tıbbiyye-i Şâhâne, Mûsîka-i Hümâyûn, Üsküdâr Mekteb-i İ‘dâdî Mülkiyyesi gibi bazı mekteplere de rastlamaktayız.

XIX. yüzyılda yapılan birtakım düzenlemeler neticesi, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde kadıların yetki alanları giderek daralmıştır. Dolayısıyla evvelki şer‘iyye sicillerine nazaran bu dönemde kayda alınan sicillerin de içerik zenginliği azalmıştır. İncelediğimiz sicilde beledî, askerî, ilmî, ticarî alanlara dair bilgiler oldukça yetersizdir. Bu sebeptir ki, elimizde Üsküdar’daki ticarî hayatın aktifliğine, insanların arasındaki münasebetlere, müslim-gayr-i müslim ilişkilerinin ne düzeyde olduğuna, insanlar arasındaki huzursuzluklara, mahalle ve ev yapılarına, vakıfların durumuna ve eğitim kurumlarına dair yüzeysel bilgiler mevcuttur. Bizce, Osmanlı’nın son yıllarına dair edindiğimiz bu bilgileri, kurulan diğer mahkeme kayıtları ve tutulan devlet evrakları sayesinde derinleştirerek, o dönemki Üsküdar’ı tam manasıyla tahlil etmek mümkündür.

EKLER

EK-1: Sicildeki Kayıtların Tasnifi

HÜCCET ÇEŞİDİ	HÜCCET NUMARASI
Hâmiş-i İdâne	104
Hibe-i Eşyâ	62, 91, 92, 99
Hibe-i Eşyâ ve Mihreyn	20
Hibe-i Mehîr ve Eşyâ	56
Husûs ile Hibe-i Eşyâ	11, 71
Husûs-i İsbât-ı Verâset	10
İbrâ	19
İbrâ-i Âmm	105
İbrâ Hücçeti	22, 80
İbrâ-i Vasî ve Fekk-i Hacz	106
İcâr-ı Saġîr	90
İdâne	30, 45, 49, 50, 57, 58, 75, 81, 96, 100, 101
İkrâr-ı Eşyâ	65
İsbât-ı Rüşd	1, 17, 24, 27, 68, 97, 98
İsbât-ı Verâset	8, 25, 33, 59, 61
İsbât-ı Verâset ve Vekâlet	23

Muhâla‘a	37, 38, 55
Mübâya‘a-i Eşyâ	84
Nafaka	18, 43, 67, 72, 87, 95
Nafaka Hüccti	40, 53
Nafaka-i Talâk Hüccti	32
Vasî	102, 103
Vasî Hüccti	26, 48, 88, 93
Vekâlet	2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 14, 16, 21, 28, 29, 31, 34, 35, 36, 39, 41, 42, 44, 46, 47, 51, 52, 54, 60, 63, 64, 69, 70, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 85, 86, 89, 94
Yunan Devleti Tebe‘asından	15

EK-2: Sicilden Örnek Sayfalar

Defterin ilk sayfası

Handwritten text in Ottoman Turkish script, consisting of two pages of dense cursive script. The text is arranged in vertical columns, with some marginal notes and headings. The script is highly stylized and characteristic of the period. There are several circular stamps or seals at the top of each page. The text appears to be a historical or administrative document, possibly a record or a letter. The right page has a large heading at the top right that reads 'کای کرک' (Kai Karak) and 'نوروزی' (Nooruzi). The left page has a large heading at the top left that reads 'نوروزی' (Nooruzi). The text is written in black ink on aged paper. There are some corrections and additions in the text, indicated by lines and arrows. The overall appearance is that of a well-preserved historical manuscript.

Defterin 1 ve 2. Sayfaları

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

کاتبی صیدالذوق
 دکالت
 کرمی
 ۸۶

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

کاتبی نجفی
 مهابد
 کرمی
 ۸۶

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

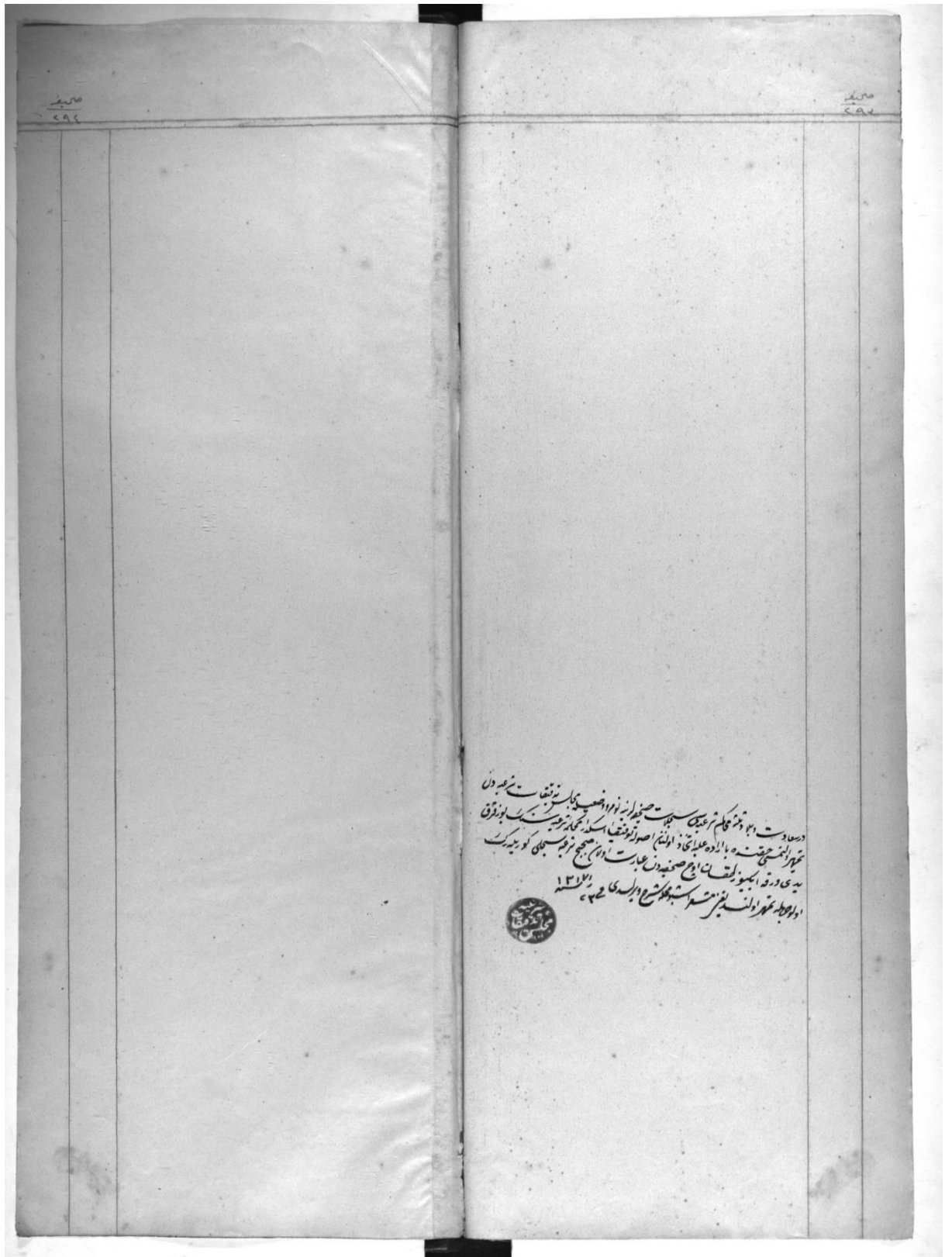
صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

صاحب داران اهل کمال
 توفیق خاتم بربری و حاجت
 عطا افندیون مدافع ارباب
 تصدق بکندن مدافع ارباب
 احادی عشرتین صاحب ارباب
 و غیره

کاتبی نجفی
 دکالت
 کرمی
 ۸۶

Defterin 57 ve 58. sayfaları

Defterin son sayfası

KAYNAKÇA

- ACAR, H. İbrahim, “Talâk”, *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s.496-500.
- AKBAYAR, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, 2. Basım, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003.
- AKBULUT, M. Rıfat, “Kısıklı”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C.5, İstanbul 1994, s.4-6.
- AKGÜNDÜZ, Ahmed, *İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 2.Basım, OSAV, İstanbul 1996.
- _____ “İslam Hukukunun Osmanlı Devletinde Tatbiki: Şer‘iye Mahkemeleri ve Şer‘iye Sicilleri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S.14, 2009, s.13-48.
- _____ “İ‘lâm”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.72-73.
- AKTAN, Hamza, “Miras”, *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.143-145.
- AKYILDIZ, Ali, “Muhtar”, *DİA*, XXXI, İstanbul 2006, s.51-53.
- _____ “Para”, *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s.163-166.
- _____ “Şehremini”, *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s.459-461.
- AKYILMAZ, Gül, “Osmanlı Devleti’nde Reaya Kavramı ve Devlet-Reaya İlişkileri”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.40-54.
- ALTUNSU, Abdülkadir, *Osmanlı Şeyhülislamı*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1972.
- APAYDIN, H. Yunus, “Kefâlet”, *DİA*, XXV, Ankara 2002, s.168-177.
- _____ “Hacir”, *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s.513-517.
- ATALAR, Münir, “Şer‘iye Mahkemelerine Dair Kısa Bir Tarihçe”, *İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Yayınları, S.4, Ankara 1980, s.303-328.
- ATAR, Fahrettin, “Nikâh”, *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s.112-117.
- ATAR, Fahrettin – ORTAYLI, İlber, “Kadı”, *DİA*, XXIV, İstanbul 2001, s.66-73.
- ATAR, Fahrettin – AYDIN, M. Akif, “Mahkeme”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s.338-344

- AVCI, Orhan, “Şer‘iyye Sicilleri Kataloglarında Tarih Tespiti”, *Erdem*, C.12, S.34, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s.45-72
- AYBAKAN, Bilal, “Vekâlet”, *DİA*, XXXXIII, İstanbul 2013, s.1-6.
- AYDIN, Bilgin – TAK, Ekrem (hzl.), “Üsküdar Mahkemesi ve Sicilleri”, *İstanbul Kadı Sicilleri Üsküdar Mahkemesi 1 Numaralı Sicil*, İSAM Yayınları, İstanbul 2008. s.17-23.
- AYDIN, M. Akif, *Türk Hukuk Tarihi*, 7. Basım, Beta Yayım, İstanbul 2009.
- _____ “Deyn”, *DİA*, IX, İstanbul 1994, s.266-268.
- _____ “Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye”, *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, s.231-235.
- AYDÜZ, Salim, “Tophâne”, *DİA*, XXXXI, İstanbul 2012, s.253-256.
- AYVANSARÂYÎ, Hüseyin Efendi - Ali Sâtî‘ Efendi - Süleyman Besîm Efendi, *Hadîkatü’l-Cevâmi‘ (İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî - Sivil Mi‘mârî Yapılar)*, hzl. Ahmed Nezih Galitekin, İşaret Yayınları, İstanbul 2001.
- AYVERDİ, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 2. Basım, I-III, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 2006.
- BARDAKOĞLU, Ali, “Bey’”, *DİA*, VI, İstanbul 1992, s.13-19.
- _____ “Ferağ”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, s.351-354.
- _____ “Hibe”, *DİA*, XVII, İstanbul 1998, s. 421-426.
- _____ “Hidâne”, *DİA*, XVII, İstanbul 1998, s.467-471.
- _____ “İcâre”, *DİA*, XXI, İstanbul 2000, s.379-388.
- _____ “Vesâyet”, *DİA*, XXXXIII, İstanbul 2013, s.66-70.
- BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ, Yıldız Perakende Evrakı Arzuhal ve Journaller, Dosya No:40, Gömlek No: 63.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi, *Hukuki İslâmiyye ve İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, II, IV, V, VI, VII, VIII, Bilmen Yayınevi, İstanbul 1970.
- BOSTAN, İdris, “Tersâne-i Âmire”, *DİA*, XXXX, İstanbul 2011, s.513-516.
- BOSTAN, M. Hanefi – KARAKAYA, Enis, “Üsküdar”, *DİA*, XXXXII, İstanbul 2012, s.364-372.
- ÇETİN, Atilla, “Halil Rifat Paşa”, *DİA*, XV, İstanbul 1997, s.327-328.

- ÇETİN, Osman, “Bursa Şer’î Mahkeme Sicillerinden Notlar”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, C.2, Yıl:2/1987, s.59-71
- DAĞLI, Yücel – ÜÇER, Cumhure, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, C.V, Ankara 1997.
- DEGUİLHEM, Habil Randi, “Şam Eyaleti Örneğinde Osmanlı İmparatorluğu’nda Eğitimin Laikleşmesi”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.231-236.
- DEVELLİOĞLU, Ferit(hzl.), *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve Yeni Harflerle)*, 21. Basım, Aydın Kitabevi, Ankara 2004.
- DÖNDÜREN, Hamdi, “Ashâbü’l-Ferâiz”, *DİA*, III, İstanbul 1991, s.467-468.
- DÖNMEZ, İbrahim Kâfi, “Şüf’a”, *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s.248-252.
- DUMAN, Ali, “Kadı Defterleri (Şer’iye Sicilleri), Mahiyetleri, Muhtevaları ve İslam Hukuku Açısından İncelenmelerinin Önemi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl:11, S.33, 2007, s.139-156
- EKİNCİ, Ekrem Buğra, *Osmanlı Hukuku: Adalet ve Mülk*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2008.
- _____ *Tanzimat Devri Osmanlı Mahkemeleri*, İstanbul 1999.
- ERBAY, Celal, “Nafaka”, *DİA*, XXXII, İstanbul 2006, s.282-285.
- ERDOĞAN, Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005.
- ERGİN, Osman Nuri, *Mecelle-i Umûr-ı Belediye*, C. III, V, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 1995.
- ERKAN, Nevzat, “XVIII. Yüzyılda Şer’iye Sicillerine Göre Üsküdar’da Müslim-Gayrimüslim İlişkileri (1700-1712)”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.121-132.
- EROL, Aydı, *Adlarımız: Şarkılarla Şiirlerle Türkülerle ve Tarihi Örneklerle*, Turan Kültür Vakfı, İstanbul 1999.
- ERTEN, Hayri, “Sosyolojik Veri Olarak Şer’iye Sicillerinin Değerlendirilmesi”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.10, Konya 2000, s. 531-546
- GENÇ, Mehmet, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2000.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, “Boğaziçi”, *DİA*, VI, İstanbul 1992, s.251-262.

- GÜNAY, Hacı Mehmet – YEDİYILDIZ, Bahaeddin, “Vakıf”, *DİA*, XXXXII, İstanbul 2012, s.475-486.
- HASKAN, Mehmet Mermi, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, C.I-III, Üsküdar Belediyesi, İstanbul 2001.
- HUD, Davut, “Üsküdar’da Tarihi Yer Adları”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu II; 12-14 Mart 2004 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2004, s.160-170.
- HÜREL Haldun, *İstanbul’un Ansiklopedik Öyküsü*, 2. Basım, Kapı Yayınları, İstanbul 2010.
- IŞIK, Ayhan, “Osmanlı’da Esnaf Teşkilatı ve Şer’iyye Sicillerindeki Tezahürleri”, *Din ve Hayat*, S.10, Ankara 2010, s.104-108.
- IŞIN, Ekrem, “19. yy’da Modernleşme ve Gündelik Hayat”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, C.2, S.17-18, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.538-563.
- İNALCIK, Halil, “Mahkeme”, *İA*, VII, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1972, s.146-151.
- İNCİCİYAN, P. G., *XVIII. Asırda İstanbul*, trc. Hrand D. Andreasyan, İstanbul 1956.
- İPŞİRLİ, Mehmet, “Çatalcalı Ali Efendi”, *DİA*, VIII, İstanbul 1993, s.234-235.
- _____ “Üsküdar Mahkemesi”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, 31-38.
- KAHRAMAN, Seyit Ali ve DAĞLI, Yücel (hızl.), *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul*, C.1, Kitap 2, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.
- KALLEK, Cengiz, “Fetâvâ-yı Ali Efendi”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, s.438.
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, 3. Basım, C.VIII, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988.
- KARAMAN, Fikret – KARAGÖZ, İsmail ve Diğerleri, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.
- KARAMAN, Hayreddin, *Mukayeseli İslam Hukuku I, II, III*, İz Yayıncılık, İstanbul 2001.
- KAZICI, Ziya, *Osmanlı’da Toplum Yapısı*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2003.
- _____ *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2003.
- KOCAER, Remzi, *Osmanlı Altınları*, Güzel Sanatlar Matbaası, 1967.

- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Üsküdar Tarihi*, C.I-II, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1976.
- KÖMÜRÇİYAN, Eremya Çelebi, *İstanbul Tarihi (XVII. Asırda İstanbul)*, trc. Hrand D. Andreasyan, İstanbul 1952.
- KÜÇÜK, Cevdet, “Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.208-216.
- _____ “Abdülhamid II”, *DİA*, I, İstanbul 1988, s.216-224.
- KÜÇÜKAŞCI, Mustafa Sabri – BEYDİLLİ, Kemal, “İmam”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000, s.178-186.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul 1994.
- MEMİŞ, Abdurrahman, “Osmanlı’da Tekkeler, Sosyal Fonksiyonları ve İstanbul’da Hâlidî Tekkeleri”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.512-520.
- OĞUZ, Mustafa – AKGÜNDÜZ, Ahmet, “Hüccet”, *DİA*, XVIII, İstanbul 1998, s.446-450.
- OKTAR, Tiğınçe Özkiper, “Tütün Reji Şirketi- Memâlik-i Şâhâne Duhanları Müşterek-ül Menfaa Reji İdaresi, Reji Şirketinin Kuruluşundan Önceki Gelişmeler”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.459-464.
- OKTAY, Tarkan, *Osmanlı’da Büyük Şehir Belediye Yönetimi: İstanbul Şehremaneti*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011, s.35.
- ORTAYLI, İlber, “Belediye”, *DİA*, V, İstanbul 1992, s. 398-402.
- ÖNKAL, Ahmet – BOZKURT, Nebi – EYİCE, Semavi ve ŞENER, Mehmet, “Cami”, *DİA*, VII, İstanbul 1993, s.46-56.
- ÖZ, Mehmet, “Reâyâ”, *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s.490-493.
- ÖZCAN, Tahsin, *Vakıf Medeniyeti ve Para Vakıfları*, Türkiye Finans Kültür Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZEL, Ahmet, “Gayri Müslim”, *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s.418-427
- ÖZTÜRK, Necdet, “Üsküdar’ın Sosyo-Ekonomik Tarihine Katkıları 466 No’lu Şer’iye Siciline Göre”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu IV; 3-5 Kasım 2006 Bildiriler*, C.II, İstanbul 2007, s.139-154.
- ÖZTÜRK, Said, *Askeri Kassama Ait On Yedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*, OSAV, İstanbul 1995.

- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, MEB, İstanbul 1993.
- PAMUK, Şevket, “Kuruş”, *DİA*, XXVI, Ankara 2002, s.458-459.
- SAHİLLİOĞLU, Halil, “Akçe”, *DİA*, II, İstanbul 1989, s.224-227.
- SAMİ, Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978.
- SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, No:21, Ankara 2006.
- ŞENTÜRK, Recep – ORTAYLI, İlber, “Millet”, *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s.64-70
- TABAKOĞLU, Ahmet, “Osmanlı Döneminde Üsküdar Köyleri”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu V; 1-5 Kasım 2007 Bildiriler*, C.I, İstanbul 2008, s.143-180.
- _____ “Osmanlı İctimaî Yapısının Ana Hatları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.17-31.
- _____ “Osmanlı İktisadî Yapısının Ana Hatları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.17-31.
- TANMAN, M. Baha, “Hırka-i Şerif Camii”, *DİA*, XVII, İstanbul 1998, s.378-382.
- TEKİN, Oğuz, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Para”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.169-179.
- TULAY, Ahmet Semih, *Genel Nüvizmatik Sözlüğü*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- UĞUR, Yunus, “Şer‘iyye Sicilleri”, *DİA*, XXXIX, İstanbul 2010, s. 8-11
- UMAR, Bilge, *Türkiye’deki Tarihsel Adlar*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1993.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*, 2. Basım, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1984.
- _____ “Şer’i Mahkeme Sicilleri”, *Ülkü Dergisi*, C.5, S.29, Ankara 1935, s.365-368.
- ÜNAL, Mehmet Ali, *Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2012.
- _____ *Paradigma Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011.
- ÜNÜVAR, Rahmi, *İlçemiz Üsküdar: Toplum ve Çevre İncelemeleri*, 2.Basım, İstanbul 1969.

- YALÇIN, Cahit, “Osmanlılar’da Eğitimin Çağdaşlaşması Askeri Okullar”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.237-244.
- YARDIMCI, İlhan, *Açıklamalı, Ansiklopedik İsim ve Soyadları Sözlüğü-A’dan Z’ye Kadar-*, Milli Gazete, İstanbul 1998.
- Yazar Adı Yok, *Şehremaneti Hududu Dâhilinde Bulunan Mahallât Esâmisi*, Arşak Garoyan Matbaası, Dersaâdet 1329.
- YAZICI, Tahsin, “Üsküdar”, *İA*, XIII, İstanbul 1988, s.127-131.
- YEL, Ali Murat – KÜÇÜKAŞCI, Mustafa Sabri, “Mahalle”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 323-326.
- YILMAZ, Fethi, *Osmanlı Tarih Sözlüğü*, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2000.
- YOLALICI, Emin, “XIX. Yüzyıl ve Sonrasında Osmanlı Devleti’nde Eğitim ve Öğretim Kurumları”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.281-296.